

V DRUŽBI Z JEZIKOM IN GORAMI

Zbornik ob jubileju Stanka Klinarja

UREDILA EVA SICHERL

Univerza v Ljubljani
FILOZOFSKA
FAKULTETA

V DRUŽBI Z JEZIKOM IN GORAMI

Zbornik ob jubileju Stanka Klinarja

Urednica/Editor: Eva Sicherl

Recenzenti/Reviewers: Stojan Bračič, Margaret Davis, Miran Hladnik, Vesna Lazović, Luka Repanšek, Eva Sicherl, Andrej Stopar, Frančiška Trobevšek Drobnak, Andreja Žele

Jezikovni pregled prispevkov v slovenščini/Proofreading for Slovene: Miran Hladnik

Jezikovni pregled prispevkov v angleščini/Proofreading for English: Margaret Davis

Jezikovni pregled prispevka v nemščini/Proofreading for German: Lars Felgner

Tehnično urejanje, oblikovanje in prelom/Technical editing, design and layout: Jure Preglau

Fotografija na naslovnici/Cover Photo: Stanko Klinar na Vodiški planini (foto: Miran Hladnik)

Bibliografija/Bibliography: Kristina Pegan Vičič

Založila/Published by: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani/
Ljubljana University Press, Faculty of Arts

Izdal/Issued by: Oddelek za anglistiko in amerikanistiko/Department of English

Za založbo/ For the publisher: Roman Kuhar, dekan Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani/Dean of the
Faculty of Arts, University of Ljubljana

Ljubljana, 2018

Prva izdaja/First edition

E-izdaja/E-edition

Publikacija je brezplačna./Publication is free of charge.

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca. / This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Raziskovalni program št. P6-0218 je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna. / The authors acknowledge the financial support from the Slovenian Research Agency (research core funding No. P6-0218).

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni
in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=297773056
ISBN 978-961-06-0141-8 (pdf)

Kazalo

Stanko Klinar	5
Bibliografija	13
Tabula gratulatoria.....	31
Spremni komentar.....	33
<i>Gasper Ilc</i> Some Notes on Negative Prefixation and Derived Adjectives in English.....	37
<i>Eva Sicherl, Andreja Žele</i> Novotvorjenke v slovenščini in vpliv angleščine nanje	51
<i>Nada Šabec</i> The Integration of English Words in Slovene: Orthographic Aspects	65
<i>Tomaž Onič, Maruša Bračič</i> Nomen est omen: prevajanje aptonimov v fantazijski literaturi	79
<i>Darko Čuden</i> O (pre)nekaterih lepotah, a tudi zadregah pri rabi zemljepisnih imen pri slovenskih učencih nemščine, da o nemških učencih slovenščine raje ne govorimo	91
<i>Monika Kavalir</i> Redistributing Meaning: Translating English Existential Sentences into Slovene ...	109
<i>Jurij Božič</i> The Distribution of the English Comparative: A PF Legibility Condition	123

<i>Dušan Gabrovšek</i> Usage, Usage Dictionaries and Usage Notes.....	137
<i>Laura Mrhar</i> Smernice terminologizacije in determinologizacije glagolov v zelenoenergetski terminologiji	157
<i>Silvo Torkar</i> Krajevni imeni <i>Dovje</i> in <i>Mojstrana</i>	169
<i>Mija Bon</i> Strukturni tipi ledinskih imen v Bovški kotlini	181
<i>Käthe Nina Grab</i> Schilderwahn: Straßennamen und andere in den Jahren der Transition.....	191
<i>Dušan Škodič</i> Nevidna pot na Ribežne	199
Imensko kazalo.....	205

Stanko Klinar

Ko se spraviš k računalniku, da bi napisal kaj o Stanku Klinarju, si nehote v zadregi. Kaj napisati? Ne zato, ker bi bilo treba nekaj malega podatkov razpresti na dolgo in široko, da bi bil jubilan v zadostni meri počaščen. Ravno obratno. Stanko je v svojem življenju in pri svojem delu tako vsestranski, da se bojiš, kaj vse pomembnega boš, nevede in nehote, izpustil.

Pa začnimo s tistim najbolj tradicionalnim: Stanko je bil rojen kot najmlajši od šestih otrok 29. aprila 1933 na Hrušici pri Jesenicah v družini železničarskega uslužbenca, mati pa je bila doma iz Mojstrane. Po maturi leta 1951 na Jesenicah je študiral angleščino in nemščino na ljubljanski Filozofski fakulteti, po diplomi leta 1956 in odsluženi vojaščini pa začel s poučevanjem angleščine. Osem let je z veseljem in zagnanostjo učil generacije jeseniških dijakov, in z mnogimi ostaja še po vseh teh letih v stikih. Leta 1968 ga je zvabila Ljubljana: na tedanjem Oddelku za germanske jezike in književnosti je postal najprej lektor, kasneje višji predavatelj in nazadnje docent do upokojitve leta 1998. Magistriral je leta 1989 s temo Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih, doktoriral pa leta 1996 s temo Načelni vidiki prevajanja iz slovenščine v angleščino. Skozi njegove roke so šle generacije slovenskih anglistov, ki se najverjetneje strinjajo v eni ugotovitvi: brez Klinarja študij angleščine ne bi bil takšen, kot je bil. Najsi te je učil na lektorskih vajah, prevajanje, kontrastivno analizo ali besedotvorje: Klinar te je naučil! Ko smo si študentje izbirali mentorja za diplomsko nalogo, je veljalo: h Klinarju gredo lahko le najboljši. Še danes na oddelku poučujejo ljudje, ki pravijo: »Tudi ko sem že naredila izpit, sem še eno leto znova hodila k njemu, ker sem toliko odnesla.« Večjega priznanja učitelju verjetno ni mogoče dati.

Ampak stvar je v tem, da Stanko ni bil samo učitelj. Družinski mož in oče štirih otrok, kar bi že samo po sebi zadostovalo za polne roke dela in skrbi, je vedno našel čas tudi za gore. Tem je zapisan z dušo in srcem že od otroštva, vsadil pa je to strast vanj njegov oče. Ampak najbolje to pove Stanko sam:

Na Golici sem bil prvič že pred vojno, to pa zato, ker je bila ena od dveh planinskih »božjih poti« našega očeta. Ves čas od doma, to je s Hrušice, smo šli peš in molče, kot se za »božjo pot« spodobi. Spotoma se je oglašala samo njegova »krevlja«, ki je tolkla ob kamenje in dajala takt. Na Kopiščarjevi gostilni pri Sv. Križu je takrat tako vabljivo pisalo:

*»Ne hod' naprej, prijatelj moj,
pri vinski kaplji tu postoj,
da duša k truplu se priveže
in kruha kos odreže.«*

Mi duše nismo kaj dosti privezovali, ker so bili pri nas dinarji na tesno šteti, ampak tam so bili veseli ljudje, harmonika, rože za trakom, vesele besede – noga je kar poskočila in ves dan je bil en sam blagoslov.

(S. Klinar, *Sto slovenskih vrhov*)

V svojih mladih letih je bil Stanko alpinist in gorski vodnik, povzpel se je na najvišje evropske vrhove (Eiger, Matterhorn, Mont Blanc). Kot zagnanega gornika ga pravzaprav pozna vsak, ki tudi sam zahaja v gore. Stanko je namreč ljubezen do gora povezal z obsežnim jezikoslovnim znanjem in izrazitim čutom za praktično: od leta 1971 so nastajali njegovi legendarni planinski vodniki po Karavankah in Julijskih Alpah, mnogi so izšli v ponatisih in dopolnjenih izdajah, tako da v slovenskih gorah sploh ne naletiš na oskrbnika kočice ali reševalca GRS, ki ne bi poznal »Klinarja«. Desetletja dolgo so izhajali njegovi, pogosto polemični jezikoslovni razmisleki v Planinskem vestniku, pa tudi drugod, s katerimi se je približal širši v gore odhajajoči publiki; izjemno dragoceni so tudi njegovi strokovni članki, v katerih je povezal imenoslovje, pravopis in terminologijo, in ki so izhajali v strokovnih in znanstvenih revijah za prevajalce in jezikoslovce. Naj pri tem omenim le še njegove članke in predavanja, namenjene že poklicnim prevajalcem, kjer je tenkočutno obdeloval praktične probleme »s terena«, kot je temu sam rekel. Vse z izjemnim jezikovnim občutkom in globoko ljubeznijo do domače slovenske besede.

Da je Stanko nadvse delaven in dejaven mož, smo torej vedeli. Ko je v oddelčni knjižnici Kristina začela sestavljati Stankovo bibliografijo, ki je sestavni del tega zbornika, smo bili vseeno osupli, ko je število enot krepko preseglo tristo. Še bolj smo bili v zadregi, kako vse te zapise razvrstiti: toliko vsebinske širine in povezanja raznih področij! In vedno skupni imenovalc: izbrušen slog, jasna misel in neposredna beseda.

Vse do sedaj napisano pa vseeno še premalo pove o Stanku kot človeku. O tem klenem Gorenjcu, poštenjaku od glave do peta, ki mimogrede v Mojstrani nadvse gostoljubno pogosti tebe in tvojo družino med kolesarjenjem do Belopeških jezer.

Te spotoma predstavi kopici sosedov in prijateljev ter na hitro organizira še izlet pod Borovje nad Dovjem, kjer sta maša in piknik. In kjer na koncu vsi podpišejo razglednico prijatelju Dinku Bertonciju, alpinistu v Argentini. Tako kot povezuje domačine v Mojstrani, tako je znal povezati tudi ljudi na fakulteti. Veliko se jih še spomni nekdanjih fakultetnih izletov v gore, ki so se jih udeleževali tako študentje kot zaposleni: Miran je vodil spredaj, Stanko je hodil zadaj, rekoč, da bo pobiral »mrtve in ranjene«. Veliko smeha in šal, krohot pa navadno najglasnejši nekje v Stankovi bližini. Ko se je ob upokojitvi poslavljajal od oddelka, smo mu sodelavci podarili simbolično darilo: prusik z dvema karabinoma in nekaj filmov. Oddolžil se je s povabilom na večer z diapozitivi, kamor nismo prišli samo anglisti, temveč vrsta germanistov, romanistov, splošnih jezikoslovcev in slovenistov. Da smo se naužili čudovitih gorskih podob in se skupaj z Margaret Davis nasmejali ob njeni rosno mladi podobi, ko igra badminton z enim od Stankovih otrok.

Letos je Stanko dopolnil 85. leto. Ob tej priliki si nismo mogli kaj, da se ne bi cenjenemu sodelavcu zahvalili z jubilejnim zbornikom, v katerega smo prispevali nekdanji študentje, kasneje sodelavci, oplemeniteni tudi z nekaterimi mladimi močmi na fakulteti (naši in mariborski), pa dolgoletni prijatelji in sodelavci, nje-govi sopotniki na gorskih in drugih poteh. Vsem sodelujočim se za prispevke in drugo pomoč ter nasvete iskreno zahvaljujem, Stanku pa v imenu vseh voščim vse najboljše!

Eva Sicherl

Stanko Klinar (foto: Blaž Lesnik).

»Draga Margareta ...« Ob praznovanju Margaret Davis 29. 11. 2011 (foto M. Hladnik).

Ob promociji s prof. Orešnikom in ženo Majdo (foto: Margaret Davis).

Doktor znanosti (foto: Margaret Davis).

Slov. smučati, nem. skifahren, angl. to ski, frc. faire du ski, hrv. skijati, ital. sciare.
Peitlernock 12. 11. 2000 (foto M. Hladnik).

Na Velikem Kleku (Grossglockner).

Doma v gorah (foto: osebni arhiv).

Pred odhodom na reševalno vajo (foto: osebni arhiv).

Bibliografija

MONOGRAFIJE IN UČBENIKI

1. JEZIKOSLOVJE

Aspects of English word-formation. Ljubljana: Univerza, 1974. V, 181 str.

A guide to irregular verbs in modern English. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanske jezike in književnost, 1975. 115 str.

Aspects of English word-formation : with exercises. 2. izd. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1977. III, 277 str. (Avtorica vaj: Margaret Davis)

A practical introduction to English derivation : with exercises. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1979. III, 112 str. (Soavtorica: Margaret Davis). Ponatis 1985.

Slovenski toponimi v nemških besedilih. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1982. VII, 146 str. (Soavtorica: Käthe Grah)

Popravki k Velikemu slovensko-angleškemu slovarju. Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, 1984. 73 str. (Soavtorja: Margaret Davis, Marjan Golobič)

Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanske jezike in književnosti in Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1988. VII, 130 str.

English word-formation : with exercises. 3. izd. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanske jezike in književnosti, 1989. (Soavtorica: Margaret Davis). Izšlo v dveh delih: Part One. 3., popravljena in dopolnjena izd. - II, 277 str. ; Part Two (Derivation). 3., delno dopolnjena izd. - II, 112 str.

Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih. Radovljica: Didakta, 1994. 185 str.

English word-formation : *with exercises*. 4. izd. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanske jezike in književnosti, 1996. (Soavtorica: Margaret Davis). Izšlo v dveh delih: Part One. 4. izd. - II, 277 str. ; Part Two (Derivation). 4. izd. - II, 112 str.

Načelni vidiki prevajanja iz slovenščine v angleščino : *doktorska disertacija*. Ljubljana: [S. Klinar], 1996. XI, 158 f.

Slovenski toponimi v nemških besedilih. Ljubljana: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta, 2000. VII, 146 str. (Soavtorica: Käthe Grah)

English word-formation with exercises. 5. izd. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za anglistiko in amerikanistiko, 2001. (Soavtorica: Margaret Davis). Izšlo v dveh delih: Part One. 5. izd. - 187 str. ; Part Two (Derivation). 5. izd. - 97 str. Ponatis 2008.

Slovenski toponimi v nemških besedilih. 3., popravljena izd. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko, 2005. V, 146 str. (Soavtorica: Käthe Grah)

English word-formation with exercises. 5. izd., 2. ponatis. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za anglistiko in amerikanistiko, 2012– 2014. (Soavtorica: Margaret Davis). Izšlo v dveh delih: Part One. 5. izd., 2. ponatis, 2012. - 187 str. ; Part Two (Derivation). 5. izd., 2. ponatis, 2014. - 97 str.

2. PLANINSTVO

Karavanke : *Planinski vodnik*. Ljubljana: Planinska založba Slovenije, 1971. 210 str.

Karavanke : *Planinski vodnik*. 2. izd. Ljubljana: Planinska založba Slovenije, 1975. 246 str.

How to climb Triglav : *A short guide to Triglav*. Ljubljana: Planinska založba, 1979. 63 str. Ponatis 1991, 2005.

Karavanke : *Planinski vodnik*. 3., popravljena in dopolnjena izd. Ljubljana: Planinska založba, 1983. 256 str.

Sto slovenskih vrhov. 1. natis. Ljubljana: Prešernova družba, 1991. 271 str.

Aljažev zbornik. Celje: Mohorjeva družba, 1993. 302 str. (Uredil skupaj s soavtorji: Tonetom Strojnom, Jožetom Urbanijo, Edom Škuljem. Tudi soavtor ilustracij.)

Karavanke : *Planinski vodnik*. 4., spremenjena in dopolnjena izd. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 1997. 316 str.

Planinski terminološki slovar : *Slovensko-angleško-nemško-francosko-italijanski slovar planinskega, alpinističnega, plezalskega izrazja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2002. 455 str. (Soavtorji: Bine Mlač, Marjeta Humar, Bojan Leskošek, Bojan Pollak, Franci Savenc, Pavle Šegula, Albin Vengust, Stanislav Bojan Zupet) (Zbirka Slovarji).

Dovje in Mojstrana : *Vodnik za izletnike in planince*. Celje: Mohorjeva družba, 2007. 101 str. Ponatis 2009.

Walks and climbs around Dovje and Mojstrana : *A tourist guide*. Celje: Mohorjeva družba, 2008. 101 str.

Dovje und Mojstrana : *Führer für Ausflügler und Bergsteiger*. Celje: Mohorjeva družba, 2009. 105 str.

Planinski terminološki slovar : *Slovensko-angleško-nemško-francosko-italijanski slovar planinskega, alpinističnega, plezalskega izrazja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013. (Soavtorji: Bine Mlač, Marjeta Humar, Bojan Leskošek, Bojan Pollak, Franci Savenc, Pavle Šegula, Albin Vengust, Stanislav Bojan Zupet). (Zbirka Terminologišče). Način dostopa (URL): <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/planinski#v> [8. 8. 2018]

3. UREDNIK

Triglav : *Ein kurzer Führer*. Ljubljana: Planinska založba, 1980. 69 str. Ponatis 1991.

Gradivo za vaje iz prevajanja v angleščino. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1982. V, 203 str.

Gradivo za vaje iz prevajanja v angleščino. 2., dopolnjena izd. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanske jezike in književnosti, 1986. 247 str.

Vodnik po slovenski planinski poti. 6., popravljena in dopolnjena izd. Ljubljana: Planinska založba Slovenije, 1988. 252 str. (Souredniki: Tomaž Banovec, Franci Savenc, Janez Porenta, Darinka Petkovšek, France Malešič)

Gradivo za vaje iz prevajanja v angleščino. 3., spremenjena izd. Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, 1994. 248 str.

Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : *Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta, 1996. 307 str.

Kako na Triglav. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 1999. 72 str.
(Sourednik: Marijan Krišelj)

Valentin Stanič : Prvi alpinist v Vzhodnih Alpah : ob dvestoletnici njegovih vzponov na Veliki Klek in Watzmann leta 1800. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2000. 158 str.

55 krat Karavanke : Izbirni vodnik. 1. izd. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2005. 191 str.

4. PREVAJALEC

Grey, Zane. *Dediščina puščave.* Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1962. 256 str. Prevod dela: The heritage of the desert

Grey, Zane. *Wildfire.* Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1962. 330 str. Prevod dela: Wildfire

Allingham, Margery. *Primer pokojnega Piga.* Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1963. 58 str. Prevod dela: The case of the late Pig

Doyle, Arthur Conan. *Baskervillski pes. Dolina strahu.* Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1963. 331 str. (Prvo delo prevedel Stanko Klinar, drugo Marko Jakše). Prevod dela: The hound of the Baskervilles

Kmecl, Matjaž. *Treasures of Slovenia.* Ljubljana: Cankarjeva založba, 1981. 335 str. (Prevod besedila Margaret Davis in Stanko Klinar, prevod pesmi Alasdair MacKinnon). Prevod dela: Zakladi Slovenije

Peterlin, Stane (et al.). *Triglavski narodni park / Der Triglav-Nationalpark / Parco nazionale del Triglav / The Triglav national park.* Bled: Triglavski narodni park, 1983. [41] str. (Prevod v nemščino Walter Moschek in Stane Klinar)

Grey, Zane. *Divji plamen.* Trst: Založništvo tržaškega tiska ; Ljubljana: Adit, 1987. 272 str. Prevod dela: Wildfire

Kmecl, Matjaž. *Treasure chest of Slovenia.* Ljubljana: Cankarjeva založba, 1987. 335 str. (Prevod besedila Margaret Davis in Stanko Klinar, prevod pesmi Alasdair MacKinnon). Prevod dela: Zakladi Slovenije. Ponatis 1988

Stele, France. *Triglav.* Komenda: France Stele, 1987. 119 str. (Prevod v angleščino)

Stele, France. *Nalivi svetlobe : Kamniško-Savinjske Alpe : ob 95-letnici PD.* Komenda: samozal. F. Stele ; Ljubljana: Papirnica Vevče: Svet knjige, 1988. 166 str. (Uvodne besede in prevod podnapisov k slikam v angl. in nem.)

Janežič, Peter, Matjaž Kmecl. *Sij gora / Sheen on high / Glanz der Berge : Kamniško-Savinjske Alpe, Julijske Alpe*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 1990. 119 str. (Prevod v angleščino)

Stele, France. *50 izbranih dvatisočakov : Slikovni vodnik / 50 Two-thousanders : A pictorial guide / 50 Zweitausender : Berge im Bild : Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 1990. 104 str. (Strokovno sodelovanje in prevod nekaterih ključnih besed v angl. in nem.)

Neznana Slovenija / Unknown Slovenia / Unbekanntes Slowenien / La Slovenia ignota. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. 160 str. (Soavtor: France Stele)

Klemenc, Stane. *Gore / Mountains / Berge / Le montagne / Montagnes : Slovenija*. Ljubljana: Dia studio, 1992. 160 str. (Prevod spremne besede v angleščino z Margaret Davis)

Prlekija : Med griči Slovenskih goric / Among the Slovenske gorice hills / Im Hügelland der Slovenske gorice. Komenda: [samozal.] F. Stele, 1992. 127 str. (Soavtorji: Ciril Ambrož, France Stele, Jakob Emeršič, Matjaž Kmecl, Erna Meško, Irena Štuhec, Anton Trstenjak)

Stele, France. *Alpske prisoje : Od Alp do morja / The sunny side of the Alps : Between the Alps and the sea / Die Sonnenseite der Alpen : Von den Alpen bis zum Meer*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 1992. 163 str. (Prevod v angleščino z Margaret Davis)

Stele, France. *Dober dan, Slovenija*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 1993. 243 str. (Prevod v angleščino z Irene Hoffman)

Kmecl, Matjaž. *Treasures of Slovenia*. 3., spremenjena izd. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1993. 330 str. (Prevod besedila Margaret Davis in Stanko Klinar, prevod pesmi Alasdair MacKinnon). Prevod dela: Zakladi Slovenije

Kmecl, Matjaž. *Treasures of Slovenia*. 4. izd. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1997. 330 str. (Prevod besedila Margaret Davis in Stanko Klinar, prevod pesmi Alasdair MacKinnon). Prevod dela: Zakladi Slovenije

Schubert, Pit. *Varnost in tveganje v skali in ledu : Doživetja in rezultati iz raziskovanja varnosti Nemškega planinskega društva*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2004. 271 str. Prevod dela: Sicherheit und Risiko in Fels und Eis. (Prevedel Marijan Zupančič, soprevajalca Bine Mlač in Stanko Klinar)

- Stele, France. *Slovenija z dlani / On view / Auf einen Blick*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 2006. 199 str. (Prevod v angleščino)
- Stele, France. *Slovenija z dlani / On view / Auf einen Blick*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 2006. 159 str. (Prevod v angleščino)
- Stele, France. *Slovenija z dlani / On view / Auf einen Blick*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 2007. 231 str. (Prevod v angleščino)
- Stele, France. *Slovenija : Čez hrib in dol / Over hill and dale*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 2009. 127 str.
- Mihelič, Jože. *Good morning : Triglav National Park*. Bled: Triglavski narodni park ; Žirovnica: Medium, 2011. 165 str. (Soprevajalka Darja Pretnar)
- Stele, France. *Triglav : The king of the Julian Alps*. Komenda: [samozal.] F. Stele, 2013. Način dostopa: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-7B8I2SHU> [17. 9. 2018]
- Mihelič, Tine, Rudi Zaman. *Popular climbing routes in Slovenia*. Radovljica: Didakta, 2014. 332 str. (Priredil in prevedel z Margaret Davis). Prevod dela: Slovenske stene
- Mihelič, Tine, Rudi Zaman. *Popular climbing routes in Slovenia*. 2. izd. Radovljica: Didakta, 2015. 337 str. (Priredil in prevedel z Margaret Davis). Prevod dela: Slovenske stene. Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612613716>. [17. 9. 2018]

5. RAZNO

Slomškova pot : Priročnik za pešpotnike in romarje. Celje: Mohorjeva družba, 2002. 96 str.

ZNANSTVENI IN STROKOVNI PRISPEVKI

1. JEZIKOSLOVJE

O konverziji. *Vestnik DTJK* 12/2 (1978), 23–31.

O konverziji : nadaljevanje, ki skuša odgovoriti na vprašanje, če je mogoče uspešno sloveniti konvertirane besede v leposlovnih tekstih. *Vestnik DTJK* 13/1 (1979), 7–23.

O konverziji : nadaljevanje in konec, ki skuša odgovoriti na vprašanje, kako konverzija žlahtni angleške prevode slovenskih besedil. *Vestnik DTJK* 14/1 (1980), 1–23.

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino. *Vestnik DTJK* 17/2 (1983), 26–38.

Slovensko-angleški slovar za *da, le, mar, namreč, pa, pač, saj, še, vsaj, že* (osnovan na diplomskih nalogah Rudija Medena in Sonje Kirin). *Mostovi* 18/16 (dec. 1983), 39–67.

Nadomestni *that/those* : poglavje iz slovensko-angleške tehnike prevajanja. *Vestnik DTJK* 18/1–2 (1984), 20–38.

Kje smo? Kam gremo? Kaj hočemo? *Mostovi* 20/1 (1985), 12–15.

Slovenska anglistika in prevajanje. V: Bulatovič, Nuša (ur.). *Zbornik posvetovanja Mesto in vloga tujih jezikov v naši družbi*. Ljubljana: Društvo za tuje jezike in književnosti SRS. 1985, 50–55.

Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih. *Vestnik DTJK* 19/1 (1985), 1–23 in 19/2 (1985), 8–31.

Načini prevajanja slovenskih besed *baje, češ (da), lahko, menda, sicer* v angleščino. *Mostovi* 20/2 (1986), 16–28.

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino. *Vestnik DTJK* 20/1–2 (1986), 22–43.

Error analysis ali 2 X 10 človeških zapovedi za prevajalce. *Mostovi* 22/2 (1987), 15–31.

Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih. *Vestnik DTJK* 21/1–2 (1987), 4–25.

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino. *Vestnik DTJK* 22/1–2 (1988), 1–17.

Imena slovenskih zgradb in ustanov v angleških besedilih. *Vestnik DTJK* 23/1–2 (1989), 1–40. (Soavtorica Margaret Davis).

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino. V: Štrukelj, Inka (ur.). *Uporabno jezikoslovje*. Ljubljana: Zveza društev za uporabno jezikoslovje Jugoslavije. 1989, 565–572.

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino / Noun-oriented tendency in English. *Mostovi* 24/2 (1989), 29–38.

Prevajanje slovenskih manjšalnic v angleščino : Terminologija: manjšalnice ali deminutivi, angl. diminutives. *Vestnik DTJK* 25/1–2 (1991), 136–154.

Prijateljsko do pike na i. *Delo* 33/67 (21. mar. 1991), 14.

Zgornja Savinjska dolina (in njena angleščina). *Delo* 33/1 (3. jan. 1991), 8.

With + participle. *Vestnik DTJK* 26/1–2 (1992), 193–205.

Imena slovenskih ulic, cest, poti, smeri, avenij, drevoredov, podhodov, pasaž, sprehajališč, stopnišč, nabrežij, parkov, vrtov, trgov, mostov in spomenikov v angleških besedilih. *Vestnik DTJK* 27/1–2 (1993), 127–142.

Materinščina obvarovana? Spust v vrtnec slovenskih predložnih imen. *Slava* 7/1 (1993/1994), 30–40.

Slovenski pogled na angleške eksistencialne stavke. V: Štrukelj, Inka (ur.). *Jezik tako in drugače : zbornik*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 1993, 242–251.

Velike ali male začetnice : Jezikovni kotiček in predložna imena. *Nedeljski dnevnik* (21. nov. 1993), 6.

Pravopisne razpoke : Ali kako pisati okrajšave in/ali nadomestke imen. *Slava* 8/1–2 (1994/95), 40–50.

Slovene ali Slovenian? *Slava* 8 (1994/95), 105.

Subjunktiv : The subjunctive mood / Subjunktivni naklon. *Vestnik DTJK* 28/1–2 (1994), 211–223.

Čemu protistava? *Vestnik DTJK* 29/1–2 (1995), 225–229.

Protistava kot upanje za večjo učinkovitost pouka prevajanja. *Mostovi* 30/1 (1995/1996), 23–29.

Nadomestni *that* / The substitutionary *that*. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 246–260.

Prevajanje slovenskih manjšalnic / Ways of translating Slovene diminutives. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 194–212.

Prevajanje slovenskih predložnih prislovnih določil v angleščino / Ways of translating Slovene prepositional adverbials into English. *IATEFL newsletter : Slovenian branch* 4/1 (Oct. 1996), 7–12.

Prevajanje slovenskih predložnih prislovnih določil / Ways of translating Slovene prepositional adverbials. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 270–279.

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino / Noun-oriented tendency in English. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 149–193.

Slovene ali Slovenian – ali kako po Steinbeckovem navdihu (*In dubious battle*) bojujemo N/negotovo bitko. *Vestnik DTJK* 30/1–2 (1996), 245–253.

Slovene or Slovenian? *Slovenija : Quarterly Magazine* 10/1 (1996), 3.

Slovenski pogled na angleške eksistencialne stavke / English existential sentences (ES) for Slovenes. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 261–279.

Subjunktiv : The subjunctive mood / Subjunktivni naklon. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 280–295.

With + participle. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 234–245.

Zloženke / Compounds. V: Klinar, Stanko (ur.). *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino : Teorija in praksa slovensko-angleške kontrastivne analize*. Radovljica: Didakta. 1996, 213–233.

Protistavna idiomatika, kaj je to? *Vestnik DTJK* 31/1–2 (1997), 209–212.

O angleških eksistencialnih (bivanjskih) stavkih. *Mostovi* 32/1 (1998), 6–18.

Shematični prikaz angleških eksistencialnih (bivanjskih) stavkov. V: Štrukelj, Inka (ur.). *Jezik za danes in jutri : Zbornik referatov na II. kongresu, Ljubljana, 8.–10. 10. 1998, II. kongres Društva za uporabno jezikoslovje Slovenije*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije: Inštitut za narodnostna vprašanja. 1998, 379–394.

Kako prevajati slovenske primernike v angleščino? *Mostovi* 33/1 (1999), 29–46.

Primerniki (komparativi) : vaje iz prevajanja slovenskih primernikov v angleščino : dopolnitev članka v *Mostovih* 1999/XXXIII, str. 29–40. *Mostovi* 34/1 (2000), 38–44.

Tehnični termin, kaj je to? : Poskus definicije tehničnega termina s hkratno oslombo na *Planinski terminološki slovar* / What is a technical term? : An attempt at defining the technical term by drawing on the *Mountaneering Terminological Dictionary*. *Mostovi* 38/1 (2004), 49–54.

Tehnični termin, kaj je to? : Poskus definicije tehničnega termina s hkratno oslombo na *Planinski terminološki slovar* / What is a technical term?. V: Humar, Marjeta (ur.). *Terminologija v času globalizacije : zbornik prispevkov s simpozija Terminologija v času globalizacije, Ljubljana, 5.–6. junij 2003* / *Terminology at the time of globalization : collected papers from the Scientific Conference Terminology at the Time of Globalization, Ljubljana, 5th–6th June 2003*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC, 2004, 103–109.

Kako je nastaja)la knjiga Slovenski toponimi v nemških besedilih. V: Osolnik Kunc, Viktorija (ur.), Hudelja, Niko (ur.), Šetinc Salzmann, Madita (ur.). *Transkulturell / Transkulturell : Berlin, Ljubljana, Zabočevo : Festschrift für Käthe Grah zum 70. Geburtstag / Jubilejni zbornik za Käthe Grah ob 70. rojstnem dnevu*. Ljubljana: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta, 2006, 39–44.

Zlatorogov ljubljenc. *Jezik in slovstvo* 59/2–3 (2014), 19–22.

2. PLANINSTVO

Greben Pihavec – Razor, prvenstvena! *Naši razgledi* 11/10 (1955), 327–330.

Cmirove police. *Planinski vestnik* 13/8 (1957), 447–451.

Kukova špica (2417) nad Peričnikom. *Planinski vestnik* 58/4 (1958), 220–224.

Spominska beseda o Marjanu Prevcu (poskus duševnega portreta). *Planinski vestnik* 58/8 (1958), 453–459.

Na čudnem robu. *Planinski vestnik* 60/4 (1960), 171–174.

Marjan Prevec – gorski samotar. *Planinski vestnik* 61/1 (1961), 19–24.

Jakob Aljaž – velik domoljub. V: Strojina, Tone (ur.). *Triglav, gora naših gora*. Maribor: Obzorja. 1980, 376–384.

- Jakob Aljaž – patriota esloveno. *Rodna gruda* 36/11 (1989), 47–48.
- Jakob Aljaž – Slovene patriot. *Rodna gruda* 36/11 (1989), 45–46.
- Jakob Aljaž – slovenski domoljub. *Planinski vestnik* 89/7–8 (1989), 298–301.
- Jakob Aljaž – slovenski domoljub. *Rodna gruda* 36/10 (1989), 10–11.
- Dvatisočaka čisto na meji : Po klinih in jeklenicah nad prepadnimi stenami. *Planinski vestnik* 90/9 (1990), 390–392.
- Kališki grebén, (Kalški) Grében ali Grebn? *Planinski vestnik* 90/11 (1990), 502–503.
- Kanec pravopisa, če dovolite. *Planinski vestnik* 90/9 (1990), 398.
- Kugyjev kraljevski Montaž : Po klinih in ob jeklenicah nad prepadnimi stenami. *Planinski vestnik* 90/7–8 (1990), 311–314.
- Nemški vodnik po naših gorah. *Planinski vestnik* 90/3 (1990), 127–128.
- Janez Svetina. *Planinski vestnik* 91/9 (1991), 409–410.
- Obir, 2142 m : Vzhodne Karavanke, severna veriga. *Planinski vestnik* 91/10 (1991), 454.
- Sto slovenskih vrhov : Odlomki iz knjige z literarnimi opisi nekaterih vrhov. *Planinski vestnik* 91/10 (1991), 451–454.
- Kdo je skrivnostni Slavin? : Oj, Triglav moj dom, kako si krasan! *Planinski vestnik* 92/9 (1992), 369–372.
- Kdo je skrivnostni Slavin, avtor besedila planinske himne : Oj, Triglav moj dom, kako si krasan! *Delo* 34/180 (6. avg. 1992), 8.
- O pisavi in izgovorjavi imen : Al' prav se piše kassa ali kasha ... *Planinski vestnik* 92/4 (1992), 146–151 in 92/5 (1992), 229–230.
- Skrivnostni Slavin. V: Ambrož, Ciril et al. *Prlekija : Med griči Slovenskih goric / Among the Slovenske gorice hills / Im Hügelland der Slovenske gorice*. Komenda: [samozal.] F. Stele. 1992, 19–20.
- Kdo je skrivnostni Slavin? V: Klinar, Stanko et al. *Aljažev zbornik*. Celje: Mohorjeva družba. 1993, str. 49–58.
- Kost za glodanje : Spet pravopis, kajpak – to pot kar velika porcija. *Planinski vestnik* 93/5 (1993), 204–207.

Muzci, Stolov greben in Matajur. V: Mihelič, Tine. *Julijske Alpe : planinski vodnik*. 5., popravljena izd. Ljubljana: Planinska založba PZS. 1993, 289–312.

Še enkrat Kost za glodanje ali kako pisati imena planin. *Planinski vestnik* 93/7–8 (1993), 345–346.

Triglav : Mit in sedanjost. *Adria* 6/3 (1993), 50–58.

Zajamniki ali Za Jamniki, ali kako pisati imena planin. *Delo* 35/164 (19. jul. 1993), 12.

Kost za glodanje – že tretjič : Spet pravopis, toda ne obupajte! *Planinski vestnik* 94/6 (1994), 252–254 in 94/7–8 (1994), 321–323.

Storžek nad Jezerskim sedlom : So bili vsi slovenski dvatisočaki popisani v PV 7–8 in 10/94? *Planinski vestnik* 94/12 (1994), 524–525.

Vsi slovenski dvatisočaki? *Planinski vestnik* 94/10 (1994), 446–447.

Bavhe : Prispevek k imenoslovju zahodnih Karavank. *Planinski vestnik* 95/11 (1995), 483–484.

Medvedji dol in njegov Stol. *Jeseniški zbornik* 7 (1995), 389–392.

Možje nad Zelenico. *Jeseniški zbornik* 7 (1995), 385–388.

»Prisank« in »pačenje jezika« : Površno slovensko gorsko imenoslovje. *Planinski vestnik* 95/10 (1995), 429–431.

Stegovnik/Štegovnik – zadnjič. *Planinski vestnik* 95/12 (1995), 545–547.

Štegovnik, prezrt od vesoljnih Slovencev? *Planinski vestnik* 95/3 (1995), 137–138.

Tri dežele – ena pot. *Planinski vestnik* 95/11 (1995), 503–504.

Vezna pot (drugič). *Planinski vestnik* 95/1 (1995), 39–40 in 95/5 (1995), 230–231.

Ciril Lavrič (1918–1996) : Odšel je veliki slovenski gornik, ki ga nismo poznali. *Planinski vestnik* 96/5 (1996), 211–212.

Grif-Klif (2). *Planinski vestnik* 96/3 (1996), 133–134.

Na gori križ : Kraljica Julijcev, Škrlatica, naš drugi najvišji vrh, 2738 m, spet nosi križ na temenu. *Planinski vestnik* 96/9 (1996), 369–373.

Postavitev križa na Škrlatici uradno odobrena. *Planinski vestnik* 96/12 (1996), 538.

Prisank ali Prisojnik? *Planinski vestnik* 96/5 (1996), 232.

Široke, globoke pravopisne razpoke : Obesek na članek Stegovnik/Štegovnik. *Planinski vestnik* 96/2 (1996), 70–75.

90 let slovenskega vzpona čez Steno : Kdo je prvi Slovenec, ki je preplezal Triglavsko severno steno? *Planinski vestnik* 97/12 (1997), 517–523.

Nagelj za Darinko. *Planinski vestnik* 99/11 (1999), 505–506.

Dr. Vladimir Škerlak 90-letnik. *Planinski vestnik* 100/5 (2000), 232–233.

Trajne sledi velikega moža : Spomini na Janeza Brojana. *Planinski vestnik* 102/12 (2002), 24–26.

Troglavi pantokrat ali zatiralsko božanstvo : Izvor in pomen imena Triglav. *Zvon* 8/4 (2005), 79–80.

O Valentinu Staniču in slovenskem alpinizmu skozi bavarsko-slovensko perspektivo : 3. simpozij o višinski fiziologiji, Berchtesgaden/Reiteralpe, 16. avgusta 2007. V: Valentinčič, Marko (ur.). *Valentin Stanič : Cerovščkov gospod : Ob dvestoletnici prihoda v Ročinj / Il prete di casa Cerovšček : Nel bicentenario dell'arrivo a Ročinj / Der Priester vom Cerovšček Hof : Anlässlich der 200-Jahrfeier der Ankunft in Ročinj*. Nova Gorica: Educa, 2009, 145–155.

O Triglavu : ... in še malo čez. *Mohorjev koledar* (2013), 162–167.

3. RECENZIJE

Nenavadna antologija (Edgar Lee Masters, *Spoon River Anthology*, The Macmillan Company, New York 1952.). *Naši razgledi* 4/15 (86) (23. avg. 1955), 79–380.

Etika v podjetniški družbi. *Naši razgledi* 5/6 (101) (24. mar. 1956), 142–143 in 5/7 (102) (7. apr. 1956), 166–167.

Psihološki roman 1900–1950. *Naši razgledi* 5/21 (116) (10. nov. 1956), 510.

Heinrich Böll in njegov novi roman. *Beseda* 6/1–2 (1957), 61–67.

Kratka čitanka resnih zgodb : Ernestes kleines Lesebuch. *Naši razgledi* 6/1 (120) (12. jan. 1957), 19.

Poldrugo leto revije Wort in der Zeit. *Naši razgledi* 6/9 (11. maj 1957), 223.

Veliki slovensko-angleški slovar. *Naši razgledi* 32/9 (13. maj 1983), 268–269 in 32/10 (27. maj 1983), 292–293.

Hrvaško-angleški slovar : Slovenski pogled na izreden dosežek slovaropisja v Jugoslaviji. *Naši razgledi* 34/6 (22. mar. 1985), 176–177.

Samorastniki/The self-sown. *Delo* 27/7 (10. jan. 1985), 9.

Trije angleški slovarji *Delo* 27/55 (7. mar. 1985), 9.

Rezija in njene gore. *Planinski vestnik* 87/12 (1987), 555–556.

Klementov in Jančarjev padec. *Delo* 30/88 (14. apr. 1988), 8.

»Nekam hladno je za ta čas ...«. *Planinski vestnik* 88/8 (1988), 354–355.

Planinstvo v Enciklopediji. *Planinski vestnik* 89/5 (1989), 222–223.

Vrtiljak raznovrstnih, a vseskozi uresničljivih želja : K 2. zvezku Enciklopedije Slovenije. *Delo* 31/20 (26. jan. 1989), 14.

Oxford-Duden-Cankarjeva založba : Angleško-slovenski slikovni slovar. *Vestnik DTJK* 24/1–2 (1990), 106–119.

Srce in glava »ščuvata« k nadaljnjemu razmišljanju. *Delo* 32/80 (5. apr. 1990), 15.

»Umor v (draveljski) katedrali«. *Tretji dan* 20/3 (1990), 35–36.

Doživljanje lepot, ki jih lahko daje človek v knjigah : Sij gora in Večne lipe. *Delo* 33/7 (10. jan. 1991), 15.

Hans M. Tuschar, Karawanken. *Planinski vestnik* 91/5 (1991), 230–231.

Monografija o Karavankah (Hans M. Tuschar, Karawanken, založba Johannes Heyn, Klagenfurt 1989). *Planinski vestnik* 91/7–8 (1991), 360–361.

Prerojeni slovensko-angleški slovar s predelanimi prevedki : Popravljen ponatis. *Delo* 33/91 (18. apr. 1991), 14.

Človekovo intimno odzivanje na pralepote narave : Klasična fotografija je črno-bela. *Delo* 34/109 (14. maj 1992), 14.

Sprevod bleščeče lepote, da gledalcu zastaja dih : »Terra mystica« – osončena in demistificirana. *Delo* 34/12 (16. jan. 1992), 14.

Stoletni slavljenki nekoliko povešen šopek : Še ena knjižna čestitka Planinski zvezi. *Delo* 35/227 (30. sep. 1992), 14.

»... té bodo morebit' ostale ...« : V čast slovenske zemlje. *Delo* 34/297 (23. dec. 1992), 5.

Zubelj ženske človečnosti z roba slovenskega zemljevida : »Mar more kaj dobrega priti iz ... Nove Gorice?« *Delo* 34/301 (30. dec. 1992), 15.

Hanns Heindl, Im Banne der Julier, Geschichte und Geschichten um Dr. Julius Kugy. *Planinski vestnik* 93/7–8 (1993), 349–351.

»V tem znamenju boš zmagal« ali 75 let Avgusta Delavca. *Planinski vestnik* 93/11 (1993), 505–506.

Nov vodnik: Izleti po ljubljanski okolici. *Planinski vestnik* 94/7–8 (1994), 354–355.

Nova obleka za star vodnik. *Planinski vestnik* 94/9 (1994), 399–400.

Nova obleka za star vodnik ali »magistrala, transverzala« ... : Vedno zelena planinska pobuda. *Delo* 36/161 (14. jul. 1994), 14.

Pisatelj za vsako ceno ali dobro blago se samo hvali : Ugajati in zavajati – sinonim za vzgajati? *Delo* 36/226 (29. sep. 1994), 6.

Polnokrvni poetični mojster psihološke prodornosti : V slovensko zavest stopa Walser. *Delo* 36/266 (17. nov. 1994), 14.

Z novim vodnikom po starih poteh : Po ljubljanski okolici. *Delo* 36/120 (26. maj 1994), 6.

Antologija Everesta (drugič). *Planinski vestnik* 95/6 (1995), 276.

Izviren slovenski anglistični priročnik spet na trgu : Ob dvajsetletnici tretja izdaja. *Delo* 37/136 (15. jun. 1995), 10.

Vodnik po Kugyjevi stezi. *Planinski vestnik* 95/12 (1995), 548–549.

Dom na Kredarici : Izvirna komedija. *Planinski vestnik* 96/3 (1996), 136.

Etika in odgovornost v gorah. *Planinski vestnik* 96/1 (1996), 32–33.

Hvalnica kamnu. *Planinski vestnik* 96/3 (1996), 136–137.

Knjiga brez napake. *Planinski vestnik* 96/1 (1996), 31–32.

Koliko (nemškega) bralstva se zanima za pesnitev! : Še dve izdaji Zlatoroga. *Delo* 38/129 (6. jun. 1996), 50.

Lepa naša domovina ... : Cvetke iz gorskega sveta v nagrajenem turističnem vodniku Slovenije. *Planinski vestnik* 96/6 (1996), 253–256.

Priče tihega slovenskega zaklada : »Marmor« v Hotavljah je izdal in založil knjigo Antona Ramovša »Hotaveljčan skozi čas«. *Delo* 38/20 (25. jan. 1996), 15.

Slovenija, turistični vodnik – v dobrem in slabem : Se je Mladinska knjiga prenaglila? *Delo* 38/61 (14. mar. 1996), 13–15.

Še dve izdaji Zlatoroga. *Planinski vestnik* 96/3 (1996), 134–135.

Še o jogi. *Slovenec* 80/83 (10. apr. 1996), 13.

Veselje obilja, obilje veselja : Spet nov vodnik : Slovenija v Polyglottovi zenici. *Delo* 38/117 (23. maj 1996), 49.

Ko imaš vse, si slep; v stiski – spregledaš : Nasmeh – gledališče slepih in slabovidnih. *Delo* 39/50 (3. mar. 1997), 6.

Maherjev kolesarski vodnik. *Planinski vestnik* 97/7–8 (1997), 350.

Nov kolesarski vodnik. *Planinski vestnik* 97/9 (1997), 404.

Odličen dosežek slovenskega slovaropisja, nujen prevajalski priročnik : Lidija Šega: Veliki moderni poslovni slovar, angleško-slovenski. *Jezik in slovstvo* 43/6 (maj 1997/98), 296–299.

Slovenski alpinizem '96. *Planinski vestnik* 97/9 (1997), 401–403.

Karavanke iz celovške perspektive. *Naš tednik* 50 (1998), 14–15.

Karavanke iz celovške perspektive. *Planinski vestnik* 98/7–8 (1998), 350–351.

Lidija Šega: Veliki moderni poslovni slovar, angleško-slovenski. *Mostovi* 32/1 (1998), 67–71.

Odličen dosežek našega slovaropisja. *Delo* 40/16 (21. jan. 1998), 10.

Stane Belak-Šrauf: Veliki dnevi : Nujna knjižna oddolžitev velikemu alpinistu. *Planinski vestnik* 98/7–8 (1998), 306–308.

Slovenska planinska pot, planinski vodnik. *Planinski vestnik* 98/12 (1998), 544–547.

SQ – Stritar Quality. *Planinski vestnik* 98/10 (1998), 451.

Tone Strojín, Poti skozi lepote. *Planinski vestnik* 98/6 (1998), 276–278.

Visoka pesem naravi : Žužkovih Sto slapov. *Delo* 40/209 (10. nov. 1998), 20.

Vodnik po Zahodnih Julijcih. *Planinski vestnik* 98/10 (1998), 448–450.

Žužkovih Sto slapov. *Planinski vestnik* 98/7–8 (1998), 348–349.

Nov Miheličev vodnik. *Planinski vestnik* 99/2 (1999), 81–82.

Skrivnost Blaščeve jame : Dramatizirane Triglavske pravljice Mirka Kunčiča. *Planinski vestnik* 99/6 (1999), 272–274.

Leposlovna žetev zadnjega desetletja. V: Lavrič, Božidar (ur.). *Planinski zbornik*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije. 2003, 105–119.

4. PREVAJALEC

Ferra-Mikura, Vera. Situacije. *Naši razgledi* 6/1 (120) (12. jan. 1957), 10.

Anderson, Sherwood. Čedno dekle. *Naši razgledi* 6/17 (136) (14. sep. 1957), 404–405.

Anderson, Sherwood. Kdor vztraja, zmaga. *Primorski dnevnik* 13/218 (3753) (13. sep. 1957), 3.

Lipuš, Florjan. Filip Murn causes trouble. *Le livre slovène* 17/1–2 (1979), 66–70.

Božič, Peter. The death of father Vincenc. *Le livre slovène* 18/3 (1980), 26–32.

Zajc, Dane. Proximity and distance between image and word. *Slovene Studies* 4/1 (1982), 28–40.

Zaplotnik, Nejc. No sacrifice could be big enough. V: Gillman, Peter (ur.). *Everest : The best writing and pictures from seventy years of human endeavour*. Boston: Little, Brown & Co. 1993, 104–107.

5. RAZNO

Beseda o Ezri Poundu. *Naši razgledi* 5/4 (99) (25. feb. 1956), 93–94.

Nekaj iveri o Williamu Faulknerju. *Naši razgledi* 5/12 (107) (23. jun. 1956), 304–305.

Prozna dela Paule Preradovičeve. *Naši razgledi* 7/7 (145) (25. jan. 1958), 55.

Prispevek k diskusiji o gimnazijskem učnem načrtu za angleščino. *Prosvetni delavec* 15/21 (16. dec. 1964), 2.

Ljubljana seminar 65. *Prosvetni delavec* 16/18 (3. nov. 1965), 4–5.

O pouku angleške literarne zgodovine. *Prosvetni delavec* 16/6 (31. mar. 1965), 4.

Konferenca v Milanu. *Prosvetni delavec* 19/21 (26. dec. 1968), str. 4.

Dr. Donald Higgins : Prijatelj Slovencev in prevajalec Kajuha (umrl 21. marca 1968). *Prostor in čas* 1/3–4 (1969), 158–164.

Konferenca v Milanu. *Prosvetni delavec* 20/1 (16. jan. 1969), str. 4.

Kritiška »eksotika« Silvije Borovnik. *Delo* 30/256 (3. nov. 1988), 8.

Parodija a la Sylvia. *Delo* 30/268 (17. nov. 1988), 14.

Evropa pred vrati skupnega doma. *Tretji dan* 20/6 (1991), 10–13.

»Ne bojte se tistih, ki umorijo telo ...« : Beseda spomina na Janeza Svetino. *Družina* 40/30 (1991), 5.

Delovanje prevajalske smeri na angleškem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani / A report on the Slovene-English translation course at Filozofska fakulteta, Ljubljana. V: Omerza, Anton (ur.). *Zbornik posvetovanja / Tagungssammelband / Zbornik savjetovanja / Raccolta del convegno / A tanácskozás összefoglaló műve*. Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. 1992, 26–30. (Soavtorica Margaret Davis).

»Dobremu je vse dobro, slabemu vse slabo«. *Delo* 36/254 (3. nov. 1994), 14.

Materinščina obvarovana? : Jezikovni kotiček in predložna imena II. *Nedeljski dnevnik* 33/117 (1. maj 1994), 6.

Predstavljamo vam Stanka Klinarja. *Mostovi* 33/1 (1999), 100–104. (Intervju pripravila Ksenija Leban).

Gorenjska, kaj je to? : Drobcu, paberki, kalejdoskop(ek). *Jeseniški zbornik* 8 (2000), 15–36.

O narcisah in ključavnicah. *Jeseniški zbornik* 8 (2000), 103–108.

V gorah rado spodrsne ... : Odziv. *Delo* 47/15 (19. jan. 2005), 12.

Ubežnik med gore. *Gorenjski glas* 62/68 (28. avg. 2009), 11. (Intervju pripravila Urša Peternel).

Profesor Dušan Čop, devetdesetletnik. *Delo* 53/210 (10. sep. 2011), 15.

Pogovor s Stankom Klinarjem : Klin se s klinom izbija, Klinar pa z argumenti. (Intervju pripravila Mojca Luštrek). Dosegljivo na: <http://www.gore-ljudje.net/objava/91468/>. [8. 8. 2018]

Gora je nad človekom : Stanko Klinar, jezikoslovec, prevajalec, planinski publicist, alpinist in turni smučar. *Planinski vestnik* 115/2 (2015), 18–21. (Intervju pripravil Jože Mihelič).

Tabula gratulatoria

Mojca Belak

Marjana Benčina

Jason Blake

Katarina Bogataj Gradišnik

Mija Bon

Jurij Božič

Maruša Bračič

Stojan Bračič

Lara Burazer

Lilijana Burcar

Danica Čerče

Neja Čop

Darko Čuden

Margaret Davis

Lars Felgner

Dušan Gabrovšek

Nina Käthe Grah

Miran Hladnik

Angelika Hribar

Gašper Ilc

Zorka Jakoš

Monika Kavalir

Vida Kološa

Smiljana Komar

Mojca Krevel

Vesna Lazović

Frančiška Lipovšek

Maja Lipužič

Igor Maver

Milena Milojević Sheppard

Laura Mrhar

Tomaž Onič

Janez Orešnik

Martina Ožbot Currie

Kristina Pegan Vičič

Luka Repanšek

Veronika Rot Gabrovec

Franci Savenc

Urška Sešek

Janez Skela

Eva Sicherl

Cvetka Sokolov

Andrej Stopar

Tina Sušnik

Nada Šabec

Madita Šetinc Salzmänn

Dušan Škodič

Anamarija Šporčič

Silvo Torkar

Frančiška Trobevšek Drobnak

Marjeta Vrbinc

Peter Weiss

Andreja Žele

Mirjana Želježič

Spremni komentar

Pred nami je Klinarjev jubilejni zbornik. Stanko Klinar je svoje delo nadvse široko zastavil, o čemer zgovorno priča bibliografija njegovih del v tem zborniku. Tudi trinajst prispevkov v tem zborniku je tematsko raznolikih, nastali pa so tudi kot odmev na marsikatero temo, s katero se je Stanko Klinar ukvarjal.

Najprej sta tu besedotvorna prispevka. Gašper Ilc se posveča angleškim pridevniškimi tvorjenkam z nikalnimi predponskimi obrazili in raziskuje njihove lastnosti. V svojem korpusu je zbral pare ali skupine takšnih pridevnikov, kjer je besedotvorna podstava enaka, vendar variira v nikalnem predponskem obrazilu (npr. *inhuman/nonhuman*), ali pa so to etimološko nepovezani pridevniki s pomensko primerljivimi podstavami (npr. *illegible/unreadable*). Osredotoči se na pomen teh tvorjenk, pogostnost rabe in kolokacijske kandidate.

Eva Sicherl in Andreja Žele obravnavata novejše tipe tvorjenk, ki se pojavljajo v slovenski leksiki, pogosto s sprejemanjem besedotvornih vzorcev iz angleškega jezika. Posvečata se trem vrstam tvorjenk: zgradbeno kot skladenjsko različnim leksemom s sestavinami *bio*, *eko*, *etno*, *alter* in *orto*, afiksoidnim tvorjenkam in kratičnicam ter prekrivankam.

O angleškem vpivu na slovenščino govori tudi prispevek Nade Šabec, ki se posveča pravopisnim vidikom vpetosti angleških besed v slovenščino. Tako primerja že uveljavljene starejše sposojenke, pri katerih je proces prilagoditve slovenščini že zaključen, z novejšimi primeri angleškega vpliva na slovensko besedje. Pri slednjih opozarja na večjo variabilnost v zapisu, rabi velikih začetnic in ločil. Avtorica na podlagi korpusne analize ugotavlja vedno pogostejše pojavljanje izvirnih angleških zapisov, zlasti med mlajšimi uporabniki slovenščine. Na to ne vpliva le stopnja znanja angleščine pri slovenskih govoricah, ampak tudi pozitiven odnos do prevzemanja besed iz angleščine zaradi njenega statusa moderne *lingue france*.

Razprava Tomaža Oniča in Maruše Bračič obravnava fantazijska zemljepisna imena v romanih J. R. R. Tolkiena, G. R. R. Martina in J. K. Rowling, ki se med seboj razlikujejo tako po uporabi figurativnih posebnosti in besedilnih značilnostih kot tudi po ciljnem bralstvu. Avtorja se osredotočata na aptonime, na njihovo vlogo v romaneskni zgradbi ter razpravljata o njihovem vplivu na bralčev občutek zблиževanja fantazijskega in resničnega sveta. Analiza je zastavljena kontrastivno, fantazijska zemljepisna imena in kategorije pa so obravnavani glede na motiviranost strukture izvornih imen. Avtorja skušata tudi ugotoviti, v kolikšni meri se motiviranost istega ali drugačnega tipa ohrani tudi v prevodu, kar je ključno za obstoj ekvivalence med izvornimi in prevodnimi imeni.

Darko Čuden razpravlja o zemljepisnih imenih v nemščini in slovenščini ter komentira podobnosti in razlike, ki se kažejo v za vsak jezik značilnih besedotvorno-skladenjskih vzorcih, v predvidljivosti ali nepredvidljivosti izpeljank za imena prebivalcev in prebivalk, jezika oz. narečja, v interferenčnih pasteh, v obsežni metaforiki in metonimiji, v frazemih, ki so kulturološko prepoznavni kot izrazito slovenski ali nemški, predvsem pa v osnovnem oblikoslovnem sistemu, ki zadeva slovnični spol, sklanjatev in število.

V prispevku Monike Kavalir beremo o še eni temi, s katero se je tudi ukvarjal Stanko Klinar, tj. bivanjskih stavkih. Članek z analizo bivanjskih stavkov preverja Klinarjevo hipotezo o samostalniškosti angleščine in glagolniškosti slovenščine. Dobljeni rezultati njegove teorije sicer ne podpirajo v celoti, vendar nakazujejo, da slovenščina v primerjavi z angleščino na splošno daje prednost bolj uravnoteženi razporeditvi stavčnega gradiva. Razčlemba prevodov angleških bivanjskih stavkov z ozirom na prevajalske premike, kot so sprememba stavčnega vzorca, izbira glagola in ohranjanje osebkov, kaže na ključno razliko med jezikoma: medtem ko se v angleščini pogosto velika količina informacij zgosti v posamezni skladenjski enoti, predvsem v samostalniški zvezi (od tod ideja o samostalniškosti), so slovenski stavčni vzorci načeloma bolj naklonjeni enakomerni porazdelitvi pomena v stavku in v različnih stavčnih členih, kamor sodijo tudi glagolske zgradbe.

Izrazito teoretičen je članek Jurija Božiča o distribuciji primernika v angleščini. V angleščini primernike srečujemo v dveh oblikah: sintetični, ki je izražena s pripono *-er*, in perifrastični, ki je izražena z besedo *more*. Avtor podrobno opiše, kako se sintetična oblika izpelje z besedotvorno operacijo, kot je npr. *premik glav* (ang. "Head Movement") ali *združitev glav* (ang. "Head Merger") v vmesniku PF (Phonological Form). Ugotavlja, da perifrastična oblika primernika nastopi takrat, kadar omenjeni operaciji nista na voljo. S tem delno zavrne sicer dobro znano posplošitev, po kateri pridevniki, daljši od dveh zlogov, ne morejo tvoriti perifrastičnega primernika. Članek poda formalno analizo opisane primerniške

»premene«. Prikazano je, kako perifrastična oblika nastopi kot posledica premika glav ter da je odsotnost takšnega premika z osnovami, ki so daljše od dveh zlogov, pogojena z načelom *interpretacije vmesnika PF*. Po tem načelu mora biti vsaka skladenjska glava v asociaciji z vsaj neko fonološko lastnostjo na vmesniku PF.

Sledita prispevka, ki sta bolj slovaropisne narave. V prvem se Dušan Gabrovšek posveča pojmu jezikovne rabe v angleščini ter obravnava le-te tako v specializiranih priročnikih, ki jih stroka imenuje slovarji jezikovne rabe, kot v izbranih splošnih slovarjih angleškega jezika. V drugem delu članka avtor raziskuje možnost, kako bi lahko bogato in dolgoletno angleško »tradicijo jezikovne rabe« koristno preoblikovali takó, da bi jo vključili v protistavni okvir dveh specifičnih jezikov, in to v splošnih – pa tudi specializiranih – dvojezičnih slovarjih.

Laura Mrhar se ukvarja s smernicami terminologizacije in determinologizacije splošnopomenskih in specializiranih glagolov na področju zelenoenergetske terminologije. Primeri rabe teh glagolov v konkretnih besedilih kažejo poti in stopnje (de)terminologizacije, iz izsledkov pa avtorica ugotavlja, kateri glagoli s področja zelene energije izvirajo iz splošnega jezika, kateri pa v zelenoenergetsko terminologijo prehajajo iz drugih strok. Prikazani so tudi nekateri primeri specializiranih glagolov, ki v zelenoenergetski stroki uvajajo popolnoma nove pomene in se nato iz te interdisciplinarne stroke širijo drugam.

Silvo Torkar prispevek posveča razlagi izvora dveh krajevnih imen, ki sta za Stanka Klinarja nadvse pomenljivi: *Dovje* in *Mojstrana*. Jezikoslovci so krajevno ime *Dovje* navadno razlagali kot odraz določne pridevniške oblike **Dolge (polje)*, Torkar pa se zavzema za možnost, po kateri je ime nastalo s flektivno derivacijo iz mestniške gorenjske narečne oblike *na Doujem*. Pri krajevnem imenu *Mojstrana* pa avtor izpostavi razlago, ki temelji na Valvasorjevem podatku, da kraj leži ob istoimenskem potoku *Moisterna*; tako je možno, da je krajevno ime nastalo s transonimizacijo iz vodnega, izpeljano pa je s svojilno pripono *-bna* po vsej verjetnosti iz staroslovenskega antroponima **Mojbstryjъ*.

Tudi članek Mije Bon se ukvarja z zemljepisnimi imeni; tema so tokrat strukturni tipi ledinskih imen v Bovcu in bovški okolici z vidika funkcijskega imenoslovja. Avtorica ledinska imena razdeli na osnovi štirih pomenskih kategorij: poimenovani predmet, lastnost, svojina in nahajanje. Ledinska imena, zbrana na terenu, so klasificirana po strukturnih tipih, izdelanih v okviru *Slovenskega onomastičnega atlasa*, in dopolnjena z nekaterimi novimi tipi. Z besedotvornega stališča kažejo mikrotoponimi na zelo bogat besedotvorni sestav obsoškega bovškega govora. V obravnavanem narečju je opazna spolsko-oblikovna sprememba, pri kateri samostalniki ženskega in (redkeje) moškega spola pri polastnoimenjenju dobijo obliko srednjega spola množine, pri čemer se pojavi metatonija.

Zbornik zaključujeta en bolj esejistični članek Käthe Nina Grah in drugi bolj spominski prispevek Dušana Škodiča. Käthe Nina Grah se ukvarja s preimenovanjem ulic, krajev in drugih zemljepisnih enot po združitvi obeh Nemčij, pa tudi izven nemško govorečega prostora v Srednji in Vzhodni Evropi. Dušan Škodič pa v svojem literarnem prispevku strne misli o delu Stanka Klinarja iz perspektive planinskega publicista. V Nevidni poti na Ribežne tako spet dobimo predse podobo našega cenjenega kolega, ki je v nas pustil tako globoko sled in kateremu s hvaležnostjo in spoštovanjem posvečamo pričujoči zbornik.

Eva Sicherl

Gašper Ilc

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Some Notes on Negative Prefixation and Derived Adjectives in English

Abstract

The contribution focusses on some properties of negative prefixation that can be observed in English derived adjectives. Taking Davis and Klınar's (1996) list of pairs/sets of derived adjectives that either share the same base (e.g. *inhuman/non-human*) or involve semantically related bases (e.g. *illegible/unreadable*) as a starting point, the paper analyses these items in terms of their meanings, frequencies and collocational candidates. The analysis is based on the data retrieved from two British English referential corpora: the British National Corpus and the Web Corpus ukWaC. The results show that in a given pair/set of adjectives there is one item that is more frequently used, and it is this item that frequently takes over the use/meaning of the other. Meaningwise, in some cases there is a clear-cut distinction between the items of the same pair/set (e.g. *non-moral* vs. *immoral*), whereas in other cases there is a partial overlap in meaning (e.g. *illegible* vs. *unreadable* and *incomplete* vs. *uncompleted*).

Nikalna predpanska obrazila in pridevniške tvorjenke v angleškem jeziku

Prispevek obravnava nekatere lastnosti pridevniških tvorjenk v angleščini, ki so tvorjene s t.im. nikalnimi predpanskimi obrazili. V raziskavo so vključeni pari/skupine pridevniških tvorjenk, ki jih obravnavata Davis in Klınar (1996) in pri katerih gre bodisi za tvorjenke z isto osnovo vendar drugačnim nikalnim predpanskim obrazilom (npr. *inhuman/non-human*), bodisi za tvorjenke s semantično primerljivimi osnovami, ki pa so etimološko nepovezane (npr. *illegible/unreadable*). Analiza tvorjenih pridevnikov se osredinja na njihov pomen, pogostnost rabe in kolokacijske kandidate, pri čemer razčlemba temelji na korpusnih podatkih iz dveh angleških korpusov (British National Corpus in Web Corpus ukWaC). Rezultati kažejo, da je pri vseh parih/skupinah obravnavanih tvorjenk en pridevnik dominantnejši in

izkazuje večjo pogostost pri rabi. Za tak pridevnik je tudi značilno, da prevzema rabo in pomen drugega pridevnika iz para/skupine. Z vidika pomena analiza pokaže, da je pri nekaterih parih/skupinah tvorjenih pridevnikov pomenska ločnica med obema pridevnikoma jasna (npr. *non-moral* proti *immoral*), medtem ko pri drugih prihaja do delnih pomenskih prekrivanj (npr. *illegible* proti *unreadable* in *incomplete* proti *uncompleted*).

1 INTRODUCTION

In their pioneering work on English derivation for Slovenian speakers of English, Davis and Klinar (1977 et subsq.) among other things address the question of negative prefixation in English. The authors draw special attention to two potential problems that a non-native speaker of English may encounter when using English negative prefixes. The first involves the cases in which different negative prefixes are added to the same base, for example, pairs and sets of derivatives such as *non-human/inhuman*, *disinterested/uninterested*, *unused/misused/disused/abused*, *amoral/immoral/non-moral*, which give rise to various semantic dimensions – from completely distinct meanings to minor semantic nuances, collocational preferences, and different pragmatic implications. The second problematic category comprises pairs in which negative prefixes are added to etymologically unrelated yet semantically related bases. Such pairs typically include bases of Germanic and Latinate/Romance origin, for instance, the pair *unreadable/illegible*, where both the negative prefix and the root are of the same origin (i.e. Germanic *un-* and *readable* vs. Latinate *il-* and *legible*). This difference, however, is not solely restricted to Germanic vs. Latinate/Romance bases, as there are cases where the two different bases come from the same language family, for instance *unreasonable* vs. *irrational*.

The aim of the present paper is to shed some light on these two categories with the main focus on the analysis of the data retrieved from two British English referential corpora: the British National Corpus (BNC) and the Web Corpus ukWaC. In particular, with regard to the corpus data, special attention is paid to semantic differences, the frequency and collocational preferences. Due to space limitation, the analysis presented in this contribution is limited to the negative adjectives that are listed and discussed in Davis and Klinar (1996, 63–67, and 104–106).

2 NEGATIVE PREFIXES IN ENGLISH

To start with, it is necessary to address the properties of (English) negative prefixes briefly. The term “negative” itself can turn out to be problematic, since adding a negative prefix to a stem rarely renders the newly formed derivative

syntactically negative: while the sentence *Peter is not polite* is negative, i.e. the subject *Peter* is denied of the predicate *be polite*, the sentence *Peter is impolite* is affirmative, i.e. the subject *Peter* is affirmed of the predicate *be impolite*. The distinction between *polite* and *impolite* should thus not be seen as the opposition between affirmation and negation, but as the relation of an opposite or antonymic nature. Following the analyses of negative prefixes by Bauer (1983, 151ff), Quirk et al. (1999, 1540), Plag (2003, 34), and Kjellmer (2005) a.o., we can hence claim that the so-called negative prefixes function as identifying devices for classifying and specifying adjectives. The former consist of non-gradable pairs (e.g. *Muslim/non-Muslim*), and the latter of gradable pairs (e.g. *polite/impolite*).

As soon as the semantic criterion of oppositeness is used for determining the status of negative prefixes, a plethora of possibilities opens up. For instance, although there are prefixes which directly encode the meaning of oppositeness (henceforth: central negative prefixes) as *un-* and *non-* in *unhappy* and *non-committing* or the reversative *dis-* in *disconnect*, there are several prefixes (henceforth: marginal negative prefixes) which encode the negative meaning indirectly, through implicature. Belonging to this category are the prefixes *mal-* and *mis-* (e.g. *malnutrition* and *miscalculate*), which carry the meanings “wrong(ly), inaccurate(ly), defective(ly), improper(ly)”.

Quirk et al. (1999, 1540) and Huddleston and Pullum (2002, 1687) list and discuss five different negative prefixes in English, which directly carry the meaning of oppositeness and thus fall into the category of central negative prefixes.¹ Their list includes the prefixes *a-*, *dis-*, *in-* (and its variations *im-*, *ir-*, *il-*),² *non-*, and *un-*.

Of these five prefixes, the prefixes *non-* and *un-* are the most productive. Meaningwise, the prefix *non-* is closest to the meaning of real (i.e. syntactic) negation, as it typically carries the meaning of contradiction, giving rise to the meanings such as “not X, not having/possessing X, lacking X”. The prefix *non-* is mostly found with adjectives, and Plag (2003, 100) argues that *non-* “primarily forms contradictory and complementary opposites”, which means that there is no possible gradation between the two opposites: something can either be rational or non-rational but cannot be both or neither.

Non- can also prefix a noun, in which case it adds the meaning “the absence of/ the lack of the characteristics” as in *non-fiction*, *non-payment* and *non-adherence*. The morphologists (cf.: Marchand, 1969; Plag, 2003; Kjellmer, 2005, a.o.)

1 For a detailed discussion on the central and marginal negative prefixes in English, see Ilc (in press) a.o.

2 Henceforth *IN-* stands for all different realisations of the negative prefix *in-* (i.e. *in-*, *im-*, *ir-*, and *il-*).

to some extent agree that the prefix *non-* is neutral with regard to the evaluative force, however, Algeo (1971, 92ff) and Quirk et al. (1999, 1541) show that in some cases the prefix *non-* is no longer neutral and can carry (negative) evaluative force as in *non-architecture*, meaning “bad architecture” (see also the comparison between *non-* and *un-* below).

The adjectival prefix *un-* is of Germanic origin, and used to be added to English bases (Huddleston and Pullum 2002, 1688). In present-day English, however, it is one of the most productive negative prefixes (Marchand, 1969; Huddleston and Pullum, 2002), and can be added to bases of different origins. As argued by Plag (2003, 30ff), the prefix *un-* typically selects gradable adjectives,³ so the addition of the prefix results in the contrary and not contradictory meaning. Hence, the gradable adjective *happy*, for example, has a corresponding *un-* derivative, whereas *artificial*, a non-gradable adjective, does not.⁴ This gradable vs. non-gradable distinction can perhaps be best observed in pairs such as *unchristian* and *non-Christian*. The adjective *unchristian* represents a gradable property, i.e. something can be considered more or less Christian or even not Christian, whereas *non-Christian* is used as a classifying device for dividing subject into two categories with no intermediate stages (i.e. either Christian or non-Christian). In addition, the prefix *un-* in *unchristian* carries additional evaluative force: unchristian behaviour can be attributed to both Christians and non-Christians if they do not adhere to Christian values, expectations or standards. The same evaluative force is unavailable for the *non-* derivative.

When added to nouns, the *un-* carries the meaning “absence of X” (Plag 2003, 101) as in *unease*, *unemployment*, etc. Horn (2005) discusses two specialised meanings of the prefix *un-* in the nominal derivatives. In the first, the *un-NOUN* combination describes an entity that “is not structurally a member of the category X, but it shares a significant functional status with Xs” (Horn, 2005, 341). To exemplify, *the unbeef stew* is a stew that looks like beef stew, but contains a beef substitute such as tofu. In this sense, the prefix *un-* is very similar in meaning

3 This claim has to be understood for what it is: a generalisation. Plag (2003, 34) points out that this “restriction seems to hold only for *un-* adjectives that are based on simple bases.” However, the adjective *true* is a simple base and non-gradable, yet allows the *un-* prefixation (*true* vs. *untrue*). It is noteworthy that in everyday usage speakers understand and use some non-gradable adjectives as gradable, resulting in the so-called gradable complementaries (cf. Horn, 2001; Murphy, 2010), as is the pair *honest/dishonest*. Even though *honest* and *dishonest* are, strictly speaking, non-gradable (i.e. with no intermediate stages), the use of litotes in *she is not dishonest* demonstrates that there is an intermediate stage between the two endpoints to which the litotes refers. The same can be observed with *untrue* in *it is not untrue to say ...*. Therefore, *true* and *untrue* should be classified as gradable complementaries. In sum, Plag’s (ibid.) generalisation holds as long as the adjective can be interpreted as gradable.

4 There are no results for *unartificial/inartificial* in the BNC, and only three results for *inartificial* in the ukWaC, two of which are from the same source.

to the prefix *non-*, as *unbeef* and *non-beef* both mean “without beef”. The other meaning of the *un*-NOUN combination pertains to the notion of a bad, untypical or peripheral member of a category. For instance, *an unstate* is a failed, bad state, and *an unevent* is an event that lacks characteristics of a proper event. In this case, again there seems to be a (partial) overlap in the meaning between the *un*-NOUN and the *non*-NOUN combinations (e.g. *unevent* vs. *non-event*, and *unperson* vs. *non-person*). In this latter case, both the *un-* and the *non-* combinations carry negative evaluative force.

The prefix *un-* can also be added to verbs, in which case the reversative interpretation is triggered, for example *undress*, *undo*, and *untie*.⁵

The adjectival prefix *a-* is of Greek origin, and adds the meaning “without, devoid of, not X” to the adjective (Marchand 1969, 140; Plag 2003, 99). Most of the *a*-derivatives are limited to specialised vocabulary (e.g. *atelic*, *acellular*, *asplenic*); however, some of them can be found in semi-specialised and general use (e.g. *aseptic*, *asymmetric*, *abiotic*, *asexual*, *atypical*, *amoral*, *apolitical*).

The negative prefix *IN-*, by and large, selects Latinate bases, and is no longer productive (Marchand 1969, 168ff; Huddleston and Pullum, 2002, 1688). The adjectival *IN-* derivatives are frequently subject to nominalisation, as in *inactivity*, *illegibility*, *impoliteness*, etc. Since both adjectival prefixes *un-* and *IN-* carry the meaning of “not having/possessing X, lacking X”, there is a noticeable competition between the two forms, leading to two distinct classes of parallel forms. The first involves cases in which the same base selects both prefixes with no or little differences in meaning,⁶ for example, *impractical/unpractical*, *inadvisable/unadvisable*, *indescribable/undescribable*, *irreplaceable/unreplaceable*, *unjust/injust*, and *unequal/inequal*.⁷ This dual system has also led to inconsistencies, whereby the derived adjective and its nominalisation have different negative prefixes, as in *unjust/injustice*, *unable/inability*, *unstable/instability* (cf.: Marchand 1969, 168ff; Huddleston and Pullum, 2002, 1688). The other class includes parallel forms of English and Latinate origins as in *unreadable/illegible*, and *uneatable/inedible*, which display some semantic differences (see section 4.2 below).

5 In English, the reversative meaning can also be expressed with the prefixes *dis-* (*disconnect*, *disqualify*, *disarm*) and *de-* (*decentralise*, *deforest*, *defrost*). The latter can also be used in cases where there is no original event, cf.: *decaffeinate* vs. **caffeininate* (Plag 2003, 99).

6 Quirk et al. (1999, 1540) observe that “[w]ith adjectives, *un-* can usually replace *in-* or *dis-* for ad hoc use, but with semantic consequences”. The authors claim that in such cases the *un-* derivative is more closely associated with the literal meaning of the base than the other two negative prefixes.

7 The first item listed in the pair is the most frequent item according to the BNC and ukWaC corpora. The forms *undescribable*, *unreplaceable*, *injust* and *inequal* are not attested in the BNC, but are attested in the ukWaC.

The prefix *dis-* combines with Romance bases only (Marchand 1969, 158ff). When joined with the adjectival bases, it adds the meaning of “not having/possessing X, lacking X” as in *dishonest*, *dissimilar* and *disloyal*. When added to nominal bases, it carries the meaning of “lack/absence of X” (Marchand 1969, 161) as in *discredit*, *disregard*, *disbelief*, etc. The prefix *dis-* is associated with two distinct meanings when combined with a verbal base. In the first, it means “refuse to, fail to, not to X” (Marchand 1969, 159), for example, *disallow*, *disagree*, *dislike*, which can also be extended to the meaning of “stop to X” (e.g. *discontinue*, *disuse*). The other meaning involves the reversative interpretation as in *disassemble*, *disappear*, and *disengage*.

3 METHODOLOGY

3.1 DATA

For the purposes of investigation, the pairs/sets of adjectives with negative prefixes were extracted from Davis and Klınar (1996, 63–67, and 104–106), and further classified into two categories. Category A comprises derived adjectives that have the same base and take different negative prefixes. These pairs/sets include:

- *disinterested/uninterested*,
- *disqualified/unqualified*,
- *dissatisfied/unsatisfied*,
- *incomplete/uncompleted*,
- *inhuman/non-human*,
- *irreligious/non-religious*,
- *unprofessional/non-professional*,
- *ineffective/non-effective*,
- *immoral/amoral/unmoral/non-moral*.

The second category, category B, consists of pairs of adjectives that share semantically related bases which are of different origins (i.e. Latinate/Romance vs. Germanic/English). Three such pairs/sets are discussed in Davis and Klınar (1996):

- *irrational/unreasonable*,
- *illegible/unreadable*,
- *illegal/illicit/unlawful*.

The meanings of individual adjectives were determined with the help of the online Cambridge dictionary (<https://dictionary.cambridge.org/>), and the frequencies as well as the collocational candidates were determined with the help of the

Sketch engine interface, using the BNC and ukWaC corpora. To identify potential nominal collocation candidates in the range from -5 to 5 words, the logDice measurement was taken as a point of reference. As observed by Gablasova et al. (2017, 169), the logDice values are insensitive to corpus size, and its results are easily interpretable: the logDice values range from 0 to 14, with the value of 7 and above highly indicative of strong collocational association (Rychlý 2008).

3.2 RESULTS

Table 1 presents the frequencies of the analysed adjectives. Due to different corpus sizes the raw frequencies look different; however, the distribution of lexical items is comparable, especially when examining the items of the same pair/set, as the same item has a higher frequency value in both corpora: only for *irreligious/non-religious* and *unmoral/non-moral* can we observe different preferences. The item *non-effective* is non-existent in the BNC, and has low values in the ukWaC, so the pair *ineffective/non-effective* is excluded from further discussion. The same can be claimed for the adjective *unmoral* with only two occurrences in the BNC and six occurrences in the ukWaC.

Table 1: The distribution of the analysed derived adjectives in the BNC and the ukWaC

	BNC		ukWaC	
	raw freq.	per mil.	raw freq.	per mil.
CATEGORY A				
disinterested	172	1.53	1,377	0.89
uninterested	139	1.24	836	0.54
disqualified	367	3.27	2,975	1.92
unqualified	293	2.61	2,687	1.74
dissatisfied	450	4.01	4,884	3.16
unsatisfied	92	0.82	895	0.58
incomplete	703	6.26	11,108	7.18
uncompleted	39	0.35	348	0.22
inhuman	186	1.66	1,907	1.23
non(-)human	118	1.05	1,897	1.22
irreligious	29	0.26	233	0.15
non(-)religious	29	0.26	1,428	0.92
unprofessional	65	0.58	1,003	0.65
non(-)professional	62	0.55	935	0.60
ineffective	664	5.91	6,791	4.39
non(-)effective	0	0	31	0.02
immoral	313	2.79	3,025	1.95
amoral	60	0.53	667	0.43
unmoral	2	0.02	6	0.00
non(-)moral	2	0.02	130	0.08

	BNC		ukWaC	
	raw freq.	per mil.	raw freq.	per mil.
CATEGORY B				
irrational	497	4.42	4,731	3.06
unreasonable	984	8.76	7,672	4.96
illegible	81	0.76	1,072	0.67
unreadable	133	1.18	1,089	0.70
illegal	2,397	21.34	40,725	26.30
illicit	261	2.32	5,148	3.33
unlawful	902	8.03	8,483	5.48

4 ANALYSIS AND DISCUSSION

4.1 CATEGORY A: DIS- VS. UN-

disinterested/uninterested

To start with, it is worth mentioning that the two forms result from different morphological/etymological processes. In its present form, the adjective *disinterested* is the fully adjectivised past participial form of the verb *to disinterest*, which was coined in the 17th century, and meant “deprive of interest” (Marchand 1969: 160), whereas the adjective *uninterested* is derived by adding the negative prefix *un-* to the adjectivised participle *interested*. The morphological analysis of both adjectives is shown in (1):

- (1) a) [[dis-interest]-ed]
 b) [un-[interest-ed]]

In modern-day usage, the original meaning of *disinterested* (e.g. “be deprived of interest”), has been partly bleached, resulting in the meaning “free from any bias”. This shift in the meaning can be attributed to the analogy with the meanings associated with the adjectival prefix *dis-*: “not having/possessing X, lacking X”; therefore, *disinterested* has come to mean “lacking/having no personal interest”. The prefix *un-* in *uninterested* is added to the gradable participial adjective *interested*, adding the meaning “not X”. In terms of collocational preferences, *disinterested* frequently co-occurs with nominals such as *altruism*, *pursuit*, *friendship*, *observer*, *contemplation*, and *benevolence*, whereas *uninterested* is typically followed by the preposition *in* as in *uninterested in politics*.

disqualified/unqualified

The difference in the meaning between the two adjectives can again be attributed to different derivational steps: *disqualified* is the participial adjective from the

verb *to disqualify*, whereas *unqualified* is derived from the participial adjective *qualified* (2):

- (2) a) [[dis-qualify]-ed]
 b) [un-[qualify-ed]]

For this reason, *disqualified* is linked to the meaning of verbal prefix *dis-* “stop to X”, and *unqualified* with the antonymic, gradable relation *qualified* vs. *unqualified*. This difference is also mirrored in the collocational preferences: *disqualified* typically collocates with activities, for example, *driving* and *acting* (*disqualified from driving/acting*), and agents of events (e.g. *drivers*, *directors*, *trustees*), while *unqualified* is frequently found with agents and professions (e.g. *assistants*, *auditors*, *practitioners*).

dissatisfied/unsatisfied

As is the case with the pair *disqualified/unqualified*, the derivational processes of *dissatisfied/unsatisfied* differ: *dissatisfied* is derived from the verb *to dissatisfy* “fail to satisfy”, and *unsatisfied* from the participial adjective *satisfied*, which results in the semantic differences between the two adjectives. The adjective *unsatisfied* collocates with emotions (e.g. *yearnings*, *longings*, *desires*, *feelings*) and acts (e.g. *demands*, *requests*), and the adjective *dissatisfied* is typically found in the combination *dissatisfied with X*, for instance, 252 out of 450 occurrences of *dissatisfied* in the BNC involve the preposition *with*.

4.2 CATEGORY A: IN- VS. UN-

incomplete/uncompleted

This is the only pair in Davis and Klinar (1996) that involves the prefixes *un-* and *in-* and no other prefix. The authors (1996, 105) state that *incomplete* “means ‘having gaps’, and [*uncompleted*] means ‘unfinished’”. This conclusion seems reasonable, taking into consideration that *incomplete* is derived from the adjective *complete*, and *uncompleted* from the participle *completed*: it is only the verbal elements that can pertain to events, as is the case with *finished* and *completed*. According to the dictionary entry for *incomplete*, however, it appears that the two meanings have fused, so the adjective *incomplete* can be used in both senses. The corpus data (Table 1) show that there is a strong preference for *incomplete*, and the examples of *uncompleted* are limited, making a conclusive judgement on the differences/similarities between the two adjectives difficult. Corpus examples from the BNC suggest that there is indeed an overlap in meaning between the two adjectives (3a-d); however, the semantic nuances seem to be still preserved (3e).

- (3) a) *What people say to each other when they are trying very hard to communicate is always sloppy and unsatisfying and full of uncompleted sentences and thought.*
- b) *[...] in formal situations we are more likely to use Standard English forms, whereas in informal situations we will probably use such forms as contractions (can't, innit), incomplete sentences, and dialect structures.*
- c) *The road now turns inland past an uncompleted building shell.*
- d) *On hearing the news of the king's imprisonment, the workmen packed up tools and left the site, leaving an incomplete building, with some parts open to the elements.*
- e) *For example, the students could be given incomplete sentences such as the following: "The overall message in the story is that..."*

4.3 CATEGORY A: *IN-/UN-/A-* VS. *NON-*

inhuman/non-human, irreligious/non-religious, unprofessional/non-professional

The distinction between the prefixes *un-/IN-* and *non-* has already been discussed in section 2. What all of these pairs have in common is that the *un-/IN-* prefixes are added to gradable adjectives to mark the opposite end of the continuum. For instance, X may be human, more or less human or inhuman, depending on whether X displays properties associated with values shared by humans. Collocational preferences for *inhuman* clearly reflect this meaning as they involve nouns such as *torture, rampage, punishment, barbarity, prohibition* and *treatment*. The prefix *non-*, on the other hand, is attached to non-gradable bases, creating contradictory pairs, such as *human/non-human* (i.e. (not) belonging to the human race). The collocational candidates for *non-human* include *primate(s), ape(s), animal(s), intelligence, creatures*. The same gradable/non-gradable difference can be observed in the case of the pairs *irreligious/non-religious, unprofessional/non-professional*.

immoral/amoral/non-moral

Moral is the only adjectival base discussed in Davis and Klinar (1996) that allows multiple prefixation. The authors (1996, 105) claim that *non-moral, unmoral* and *amoral* are synonyms, whereas the adjective *immoral* is pejorative (i.e. with negative evaluative force). There indeed seems to be a clear-cut distinction between *non-moral* "not moral" and *immoral* "violating moral principles" (4a-b). The adjectives *amoral* and *unmoral* tend to be used in more neutral contexts, although some specialised uses can be observed: the former describes an entity that is indifferent to questions of morality, and the latter pertains to an entity that cannot make moral judgements (4c-d). It is worth mentioning that examples can be found that

indicate an overlap in meaning between some of these adjectives (4e-f).

- (4) a) *Why should we not clearly demarcate the behaviour which is appropriate to moral and to non-moral beings?*
 b) *Their plans for Nuworld's current inhabitants are hideous and immoral.*
 c) *The Internet is not immoral but amoral.*
 d) *After the first blush of sin comes its indifference; and from immoral it becomes, as it were, unmoral.*
 e) *I really find all that abhorrent and amoral.* → cf.: immoral
 f) *Starbucks is a nasty, greedy and unmoral brand who think nothing of bullying people to get their way.* → cf.: immoral

4.2 CATEGORY B

irrational/unreasonable

The difference between the two adjectives lies in the fact that *unreasonable* describes something that is not reasonable, acceptable or fair according to some (social) norm or expectation, whereas *irrational* has a narrower meaning, pertaining to something that is logically unfounded or nonsensical. The notion of fairness and acceptability in the case of *unreasonable* can be observed in its nominal collocates which include *refusal*, *demands*, *behaviour*, *burden*, and *workloads*, whereas *irrational* collocates with nouns that are beyond logical explanation, for example *phobias*, *fears* and *beliefs*. It has to be pointed out, nonetheless, that there is again a partial overlap in the use (5).

- (5) a) *The mother may be in a state of intense anxiety, obsessed with often quite unreasonable fears about the health of the baby or herself or partner.*
 b) *It has got progressively worse over the months and I am now having irrational fears, that bad things will happen to my children, etc.*

illegible/unreadable

The adjective *illegible* describes a text that is difficult to read, due to untidy/unclear handwriting or print, so its top nominal collocates include *handwriting*, *scrawl*, *inscription*, *scribble*, *signature* and *lettering*. The adjective *unreadable* is an antonym of *readable* “worth reading or enjoyable to read”; therefore, we talk about *unreadable prose/book*. It seems, however, that the adjective *unreadable* is the more dominant of the two, taking over the meanings of *illegible* as well. For example, high on the collocation list for *unreadable* are nouns such as *fonts*, *inscriptions* and *subtitles*, which all indicate difficulty of reading (6):

- (6) a) *Formulae which use symbol fonts may be unreadable.*

- b) *Gravestone inscriptions become unreadable over time.*

illegal/illicit/unlawful

According to the dictionary definitions, these three adjectives are largely synonymous, with an additional meaning for *illicit* which may pertain to something that is legal, but is not accepted or is disapproved of by society. The similarities and differences in their meaning can be easily observed when examining their nominal collocates in (7).

- (7) a) *illegal: immigrants, drugs, logging, abortion, trafficking, possessions, smuggling, acts, activities, gambling, payments, arms, substances, weapons, trade*
 b) *illicit: drugs, dealings, dumping, financing, trade, export, lover, sex, pleasure, love, alcohol, affair*
 c) *unlawful: intercourse, manslaughter, discrimination, eviction, violence, act, killing, conspiracy, verdict, discrimination, conduct, sex, arson*

5 CONCLUSION

The present contribution is an attempt at discussing some of the properties that can be observed in English negatively prefixed adjectives. After providing an insight into the properties of negative prefixation in general, the paper focusses on pairs/sets of derived adjectives that are listed and discussed in Davis and Klınar (1996). These adjectives have been divided into two categories: category A includes pairs/sets of derived adjectives that share the same base (e.g. *inhuman/non-human, non-moral/immoral/amoral*), whereas category B includes pairs/sets of derived adjectives that involve semantically related bases (e.g. *illegible/unreadable*). The main objective of the investigation has been to analyse these derived adjectives in terms of their meanings, frequencies and collocational candidates by using the data retrieved from two British English referential corpora: the British National Corpus and the Web Corpus ukWaC. The results have revealed that in a given pair/set of adjectives there is one adjective that is more frequently used, and it is this adjective that frequently takes over the use/meaning of the other. Even though there is in some cases a clear-cut semantic distinction between the adjectives of the same pair/set (e.g. *non-moral* vs. *immoral*), which is also reflected in their collocational preferences, in other cases there is a partial overlap in meaning (e.g. *illegible* vs. *unreadable* and *incomplete* vs. *uncompleted*), which can be directly observed when examining collocational candidates (e.g. *illegible/unreadable inscriptions*).

REFERENCES

- Algeo, John. 1971. "The Voguish Uses of Non." *American Speech* 46, no. 1/2. 87–105. doi: 10.2307/3087991.
- Bauer, Laurie. 1983. *English Word-formation*. Cambridge: Cambridge University press.
- Davis, Margaret, and Stanko Klinar. 1977. *Aspects of English Word-formation*. Second edition. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Davis, Margaret, and Stanko Klinar. 1996. *English Word-formation with Exercises. Part 2*. Fourth edition. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Gablasova, Dana, Vaclav Brezina, and Tony McEnery. 2017. "Collocations in corpus-based language learning research: identifying, comparing, and interpreting the evidence." *Language Learning* 67, no. S1. 155–179. doi: 10.1111/lang.12225.
- Horn, Laurence R. 2005. "An Un-Paper for the Unsyntactician." In: *Polymorphous Linguistics: Jim McCawley's Legacy*, edited by Salikoko Mufwene, Elaine J. Francis, and Rebecca S. Wheeler, 329–365. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Huddleston, Rodney, and Geoffrey K. Pullum. 2002. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ilc, Gašper. (in press). *Aspect of Negation in English and Slovenian*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kjellmer, Göran. 2005. "Negated Adjectives in Modern English. A corpus-based study." *Studia Neophilologica* 77, no. 2. 156–170. doi: /10.1080/00393270500355130.
- Marchand, Hans. 1969. *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation. A Synchronic-Diachronic Approach*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- Murphy, M. Lynne. 2010. *Lexical Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Plag, Ingo. 2003. *Word-Formation in English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Quirk, Randolph et al. 1999. *A comprehensive grammar of English*. Harlow: Longman.
- Rychlý, Pavel. 2008. "A lexicographer-friendly association score." In: *Proceedings of Recent Advances in Slavonic Natural Language Processing, RASLAN*, edited by Petr Sojka, and Aleš Horák. 6–9. Brno: Masaryk University.

CORPORA

BNC = The British National corpus. 2010. <<https://the.sketchengine.co.uk/>>

UkWaC = British English corpus from the .uk domain 2007. <<https://the.sketchengine.co.uk/>>

Eva Sicherl, Andreja Žele

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Novotvorjenke v slovenščini in vpliv angleščine nanje

Izvleček

Obravnava predstavlja nekaj novejših tipov tvorbo v slovenski leksiki, ki se z vedno pogostejšo rabo širijo. Ti tipi tvorbo so tako kot precej slovenske novejšje leksike prevzeti, najpogosteje iz sodobne angleščine, vendar prilagojeni izraznim in predstavnim sistemskim zmožnostim slovenščine. Obravnavani bodo 1) tako zgradbeno kot skladijsko različni leksemi s sestavinami *bio*, *eko*, *etno*, *alter* in *orto*, 2) afiksoidne tvorjenke in kratičnice in 3) prekrivanke. Leksemi s sestavinami *bio*, *eko*, *etno*, *alter* in *orto* so lahko zloženke ali samostalniške zveze. Sufiksoidnim tvorjenkam na *-fil*, *-holik*, *-mat*, *-net* in prefiksoidnim tvorjenkam na *avto-*, *bio-*, *eko-*, *evro-*, *e-*, *kiber-*, *multi-* lahko pogosto pripišemo angleški izvor. Kratičnice se v zadnjih desetletjih pogosteje rabijo tudi zaradi angleškega jezikovnega vpliva povezanega z vpeljavo modernih tehnologij: vzorci so lahko angleški, vendar uspevajo tudi v slovenščini. Spet drugi znanilec jezikovnih sprememb je pojav prekrivank. Prekrivanke so v slovenščini nov tip tvorbe, ki prekrivanje in krnitev dodaja že uveljavljenemu vzorcu sklapljanja.

Recent Formations in Slovene and how English Affects Them

The article presents three types of recent formations appearing in the Slovene vocabulary: 1) lexemes containing the elements *bio*, *eko*, *etno*, *alter* and *orto*, 2) affixoidal formations and acronyms, and 3) blends. An increase in the productivity of all three types can be attributed to the increasing influence of English on the Slovene language. Lexemes with the elements *bio*, *eko*, *etno*, *alter* and *orto* can thus be considered as either compounds or (noun) phrases (resulting in different spellings, i.e. either single-word units in the case of compounds or separate spellings in the case of noun/adjective + noun phrases). Suffixoidal

formations ending in *-fil*, *-holik*, *-mat*, *-net* and prefixoidal formations beginning in *avto-*, *bio-*, *eko-*, *evro-*, *e-*, *kiber-*, *multi-* can often be traced back to an English-language source or can be (partly) Slovene-made. Acronyms seem to have become more frequently used during the recent decades following increasing English influence as well as an influx of modern technologies; the models may have been English, but the pattern is thriving in Slovene. Another indicator of current language change is the process of blending. Blends in Slovene introduce a new type of formation, which adds overlap and truncation to the already well-established process of juxtaposition.

1 LEKSIKA MED BESEDNO ZVEZO IN ZLOŽENKO: *BIO*, *EKO*, *ETNO*, *ALTER* IN *ORTO*

Pri novejših samostalniških leksemih in še zlasti pri njihovih pridevniških izpeljankah dejanska raba še vedno niha med besedno zvezo in tvorjenko, zato bodo vzorčno obravnavani leksemi s sestavinami (besednimi ali morfemskimi) *bio*, *eko*, *etno*, *alter* in *orto*. Naštetim nepregibnost *bio-ø*, *eko-ø*, *etno-ø*, *alter-ø* in *orto-ø* omogoča večjo oz. pogostejšo transpozicijo oz. besednovrstno konverzijo, sicer pa se njihov pomen giblje med okoliščino in lastnostjo, v zloženki izražajo vrstnost.

Možnost povedkovodoločilne rabe *nekaj/nekdo biti bio/eko/etno/alter/orto* nakazuje splošen pomen okrajšank (brez korenskega in obrazilnega morfema *-log-* in *-ski*) in hkrati potrjuje njihov status besede tudi v stopnji besednozvezne rabe, npr. *bio/eko/etno/alter/orto izdelek*,¹ torej so okrajšanke tudi kot samostojne nedjedrne določujoče besede v besedni zvezi rabljene bolj splošno- oz. širokopomensko kot v morfemski vlogi v podredni medponskoobrazilni zloženki, kjer je in mora biti njihov pomen natančnejši oz. specifičnejši;² v obeh primerih pa bi načelno lahko zagovarjali, da pomenje *bio* zaobseže pomen pridevnika *biološko* in širšo dodano kakovost (*bio* = *biološko* + dodana kakovost) in *eko* pomensko zaobseže pomen pridevnika *ekološko* in širšo dodano vrednost (*eko* = *ekološko* + dodana kakovost), sta pa navedeni besedi v rabi vsaj delno prekrivni. Tako pri besednih zvezah kot zloženkah pa o stopnji splošnosti oz. specifičnosti njihovega

1 Pri nas o tem Vidovič Muha (2011: 297–298).

2 Čeprav je dejanska jezikovna raba, zlasti pogosto omahovanje v rabi, ena izhodiščnih pobud za obravnavo in hkrati tudi eno temeljnih vodil za to obravnavo, pri nadaljnji presoji izhajava iz že znanih ugotovitev, da: 1) samostalniška medponskoobrazilna zloženka je tvorjenka, ki je v pretvorbni povezavi z besednozvezno skladenjskopomensko podstavo, kjer je vzpostavljeno razmerje med dvema samostalnikoma, npr. *avtogaraža* < 'garaža za avte', in 2) samostalniška besedna zveza pa je zveza dveh polnopomenskih besed, navadno jednega samostalnika in določujočega pridevnika, ki vzajemno vzpostavljata pretvorbno razmerje, *avtomobilsko zavarovanje* < 'zavarovanje za avtomobile'

določujočega pomena dokončno odloča vsakokratno izbrana jedrna samostalniška beseda, npr. *bio hrana* nasproti *biolog* nasproti *biosfera*, *eko živilo* nasproti *ekokmetija* ipd. Meja med strokovnim in splošno rabljenim determinologiziranim izrazjem pa se z večjo pogostnostjo leksema zabrisuje, tako so širše uporabljani tudi izrazi kot *bioklima*, *ekootok*, *alterkultura* ipd.

Prevzetost v besedno zvezo ali v tvorjenko (zloženko) vključenih sestavin pa nakazuje tudi nujnost pretvorbne razlage z nadomestnimi domačimi ustreznici in upoštevanje možnosti konverzije, ki prevzeti sestavini oz. besedi omogoča ohraniti vlogo samostojne besede v besedni zvezi. Slednje vodi k predpostavki, da novejša leksika lahko potrjuje tudi možnost nastanka nesklonljivih pridevnikov s priponskim obrazilom *-ø* s konverzijo samostalnikov v pridevnike, npr. *bomba film*. V teh primerih lahko govorimo o vplivu prevzetih besednih zvez z nesklonljivim prilastkom, pretežno iz angleščine (npr. *kombi limuzina*, *vanilija sladoled*).

1.1 KAKO SE PRI RABI ODLOČATI MED TVORJENKO IN BESEDNO ZVEZO³

Treba je izhajati iz možnih pomenskih razlik, ki so skladenjsko in pretvorbno-tvorbno pogojevane. Oženje pomena gre v smeri **povedkovo določilo** → **nesklonljivi prilastek** → **zloženka** in še besednovrstno: **prislov** → **pridevnik (nesklonljivi)** → **sestavina zloženke (kot samostalniška sestavina v skladenjski podstavi zloženke)**, in to je stopenjsko izražena odvisnost pomena od skladnje. Sestavine *bio*, *eko*, *etno*, *alter*, *orto* so besednovrstno samostalniki ali pridevniki, smiselno pa se uporabljajo tudi kot povedkovo določilo, npr. *biti bio* 'življenju neškodljivo, naravi prijazno', *biti eko* 'okolju neškodljivo, naravi prijazno', *biti etno* 'biti ljudsko, narodno', *biti alter* 'biti drugačno', *biti orto* 'biti izven povprečja, odstopati od običajnega'. Našteto kaže na širši ali splošnejši pomen okrajšank *bio*, *eko*, *etno*, *alter*, *orto* in s tem na večjo možnost besedne zveze. Pri tem so pomembne tudi že dosedanje slovarske rešitve, ki temeljijo na aktualnem gradivu.⁴ Pri pomenskih in skladenjskopodstavnih razlagah je bistvena vloga nadomestnih domačih/slovenskih ustreznice, zlasti njihova pomenska natančnost. Pri spodaj predstavljenem gradivu so razlage z nadomestnimi slovenskimi ustreznici v enojnih narekovajih. Razlage, ki označujejo *bio*, *eko*, *etno*, *alter*, *orto* kot določujoče sestavine besednih zvez, so najširšepomenske in zato na nek način krovne; te iste sestavine kot polnopomenski deli zloženek imajo ožje oz. specifičnejše pomene, ki so natančneje opredeljeni z vsakokratnimi izbranimi razmerji med sestavinami v

3 O tem podrobneje Žele (2015).

4 Tu mislimo zlasti na monografijo *Novejša slovenska leksika (v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri)*, 2009, na *Slovar novejšega besedja* (SNB, 2014), na Fran.si in korpus Gigafida.

skladenjskih podstavah bodočih zložen. Izpeljavne različice *biološki*, *ekološki*, *etnološki*, *alternativni* praviloma tvorijo pomensko ožje oz. specifičnejše besedne zveze, ki so vsaj prvotno, pri nastanku, največkrat terminološke zveze. Zlasti drugi korenski morfem *-log-* v besedotvorni podstavi zloženke doda in poudari pomen 'proučevanja, analize in tvornega poseganja sploh'.

1.1.1

Bio v besedni zvezi z možnostjo pretvorbe v povedkovo določilo *biti bio* pretežno izraža 'uporabo samo naravnih, organskih snovi': *bio vrt* 'naravni vrt'; *bio hrana* 'naravna hrana', *bio pridelava* 'naravna pridelava', *bio kmetija* 'naravna kmetija, kmetija z naravno pridelavo' ipd.

Bio v zloženki izraža 'povezano z življenjem, živim sploh' in ta pomen se še zoži oz. specificira glede na jedrno sestavino: *biograf* 'pisec o življenju', *biolog* 'strokovnjak za vedo o življenju', *biofizika* 'fizika o procesih v organizmih', *biodinamika* 'dinamika sil v organizmih', *biogeneza* 'geneza/razvoj živega', *biotehnika* 'tehnika pri gojenju organizmov', *biosfera* 'prostor za organizme', *bioklima* 'klima zaradi organizmov' ipd.

Biološki označuje tisto 'ki izhaja iz proučevanja življenja organizmov': *biološka pridelava* (tudi: *biopridelava*) 'pridelava samo z organskimi snovmi', *biološki senzor* (tudi: *biosenzor*) 'senzor z občutljivim organskim elementom', *biološko zdravilo* 'zdravilo z biološko učinkovino', *biološko orožje* (tudi: *bioorožje*) 'orožje z mikroorganizmi', *biološki spekter* 'spekter oz. razmerje med različnimi življenjskimi oblikami', *biološki tip* 'tip oz. oblika življenja' ipd.

1.1.2

Eko v besedni zvezi z možnostjo pretvorbe v povedkovo določilo *biti eko* izraža 'sobivanje in skladnost z naravo, življenjskim okoljem': *eko ponudba* 'okoljska, naravna ponudba', *eko izdelek* 'naravni izdelek', *eko živilo* 'naravno živilo', *eko motorji* 'okolju neškodljivi motorji' ipd.

Eko v zloženki izraža 'tesno povezanost in soodvisnost z naravo in življenjskim okoljem' in ta pomen se še zoži oz. specificira glede na jedrno sestavino: *ekošola* 'šola v tesni povezavi z življenjskim okoljem', *ekolog* 'strokovnjak za vedo o okolju', *ekoturizem* 'turizem z odnosom do okolja', *ekotržnica* 'tržnica z ekološko pridelanimi izdelki' ipd.

Ekološko izraža 'varovanje in prizadevanje za ohranjanje narave, življenjskega okolja': *ekološka kmetija* (tudi: *ekokmetija*) 'kmetija s pridelovanjem, podrejenim

prizadevanju za ohranjanje narave, življenjskega okolja', *ekološka šola* (tudi: *eko-šola*) 'šola s prizadevanjem za ohranjanje narave, življenjskega okolja', *ekološka tržnica* 'tržnica z ekološko pridelanimi izdelki' ipd.

1.1.3

Etno v besedni zvezi z možnostjo pretvorbe v povedkovo določilo *biti etno* izraža 'izvor iz ljudstva, naroda': *etno glasba* 'ljudska glasba', *etno stil* 'ljudski stil'.

Etno v zloženki označuje tisto 'ki osnovo za delovanje črpa iz ljudskega, narodovega izročila' in ta pomen še zoži oz. specificira glede na jedrno sestavino: *etnolog* 'strokovnjak za ljudsko, narodovo izročilo', *etnolingvistika* 'lingvistika, ki črpa iz ljudskega, narodovega izročila', *etnocentrizem* 'centrizem večvrednosti določenega ljudstva, naroda', *etnogeneza* 'geneza oz. razvoj ljudstva, naroda', *etnodžez* 'džez s primesmi tradicionalne ljudske glasbe', *etnostil* 'stil, ki črpa iz ljudskega, narodovega izročila', *etnoglasba* 'glasba, ki črpa iz ljudskega, narodovega izročila' ipd.

Etnološko izraža tisto 'ki izhaja iz preučevanja in ohranjanja ljudskega, narodnega': *etnološka razprava* 'razprava, ki preučuje ljudsko, narodno' ipd.

1.1.4

Alter v besedni zvezi z možnostjo pretvorbe v povedkovo določilo, npr. *biti alter* (na drugačni, alternativni način) izraža 'drugačnost, drugega': *alter kultura* 'drugačna kultura', *alter scena* 'drugačna scena' ipd.

Alter v zloženki označuje 'drugo možnost izbire, drugačno izbiro': *alterkultura* 'kultura kot drugačna izbira', *alterrock* 'alternativni rock', *alterklub* 'klub alternativne kulture' ipd.

Alternativen izraža tisto 'ki zagovarja drugačnost, drugačno izbirno možnost': *alternativni predlog* 'predlog za drugačno izbiro' ipd.

1.1.5

Orto v besedni zvezi z možnostjo pretvorbe v povedkovo določilo izraža tisto, 'ki se po lastnostih zelo razlikuje od povprečja in je zato res pravo': *orto svobodnjak* 'ta pravi svobodnjak', *orto terenec* 'čisto ta pravi terenec', *orto fest* 'čisto poseben fest', *orto smešen* 'resnično smešen' ipd.

Orto v zloženki označuje 'ravno, pravilno lego, položaj': *ortodontija* 'veda o uravnavanju zob, čeljusti', *ortoepija* 'veda o pravilni izreki', *ortopedija* 'veda o ravnanju spremenjenih telesnih delov v prave lege'.

1.2 POTENCIALNI BESEDNOZVEZNI LEKSEMI

Potencialni besednozvezni leksemi tipa *instant izdelek* 'pripravljen izdelek' (iz: *Izdelek je instant*) omogočajo tudi poenobeseditev v smislu *Ko izbira izdelke, se še vedno prevečkrat odloči za **instant** (izdelek), Pri naročanju kav je sebi izbrala **instant**,*⁵ medtem ko bi zloženko *instantizdelek* skladijenjskopodstavno lahko predstavili kot 'izdelek na instant (način)'. Podobno še poenobeseditev *Radi igrajo etno (glasbo)*.

Pri *etno* je možna tudi večkratna konverzija, ki omogoča enkrat besednozvezno rabo in iz nje poenobeseditev,⁶ in drugič rabo v zloženki, npr. samostalnik – pridevnik – prislov (*Etna ne poslušá, **etnodžez** pa pozna, **Etno** glasbo ne pozna prav dobro, Program je bil **etno** obarvan*).

2 AFIKSOIDNE TVORJENKE IN KRATIČNICE

2.1

Vedno pogostejše so sufiksoidne zloženke tipa *-fil, -holik, -mat, -net* (npr. *pedofil, teveholik, kavomat, infomat, parkomat, bankomat, kondomat, telnet, udbanet*), tudi te so pogosto prevzete.⁷

Prefiksoidnim tvorjenkam oz. zloženkam se zaradi ene vsesplošno uporabljane sestavine približujejo zloženke tipa *akva-, avdio-, avto-, bio-, eko-, evro-, e-, hidro-, kiber-, multi-, samo-* (*akvagimnazija, akvakultura, akvarobika, akvatorij, avdiokaseta, avdiosignal, avdiosistem, avtocitat, avtoimunski, bioenergetik, bioinženiring, biolaser, biometeorolog, biosnov, bioterapija, bioterorizem, ekoturizem, ekošola, evrocentrizem, evroposlanec, evrorealist, evroskeptik, e-bančništvo, e-ekonomija, e-klepetalnica, e-klik, e-knjiga, e-potrošnik, e-turizem, e-za-svojenec, hidroizolacija, hidromasažen, hidroterapija, kiberprostor, kiberseks, kibertrg, multikino, multikultura, multimedija, samocenzura, samodokazovanje, samohodstvo, samonadzor, samozaposlitev, samoozdravljenje*). Zgornji zgledi potrjujejo, da se vsaj nekateri prevzeti prefiksoidi sčasoma lahko poslovenijo (npr. *avto-* v *samo-*).

5 Leksem *instant* (< lat. *instans* 'nujen, takojšen') je različica pridevnika *instantni* in je slovaropisno predstavljen zgolj kot nesklonljivi pridevnik, in ne tudi kot drugotni samostalnik.

6 Izrazna gospodarnost v jeziku je skupna točka tako poenobesedenja kot konverzije, s tem da poenobesedenje zahteva tudi popolno ohranitev pomena.

7 Podobne zloženke so aktualne pri Čehih, v Slovníku neologizmů (Martincová a kol. 1998, 2004), npr. *akvacentrum, audioprogram, biobar, biostrava* 'biohrana', *ekotaška* 'nakupovalna ekotorba', *e-žurnalistika; jidloholik, workoholik, eurofil, bankomat*; za naš *parkomat* pa imajo npr. Čehi izraz *parkovník*.

Navadno rabljene so tudi afiksoidne zloženke oz. tvorjenke z domačimi afiksoidi; ti domači afiksoidi so zaradi posplošitve pomena obdržali samo besedotvorni pomen in se zato iz besedotvornopodstavnega sestava preselili v obrazilni sestav: *dobropis*, *plinovod*, *plinomer*, *obramboslovje*, *malopodjetnik*, *veletrgovec* ipd.

2.2

Kratičnice, ki po zapisanem črkovalnem branju postanejo besede: *cede* : *cedejka*, *betece*, *emšo*, *esemes*, *dedeve*, *džiesem*, *teve* ipd. Tudi te so pogosto prevzete iz angleščine ali pa izvorno tvorjene v slovenščini po angleškem vzorcu.

3 SKLAPLJANJE S PREKRIVANJEM

Proces prekrivanja že vključuje dva besedotvorna postopka, in sicer sklapljanje in pogosto tudi krnjenje v smislu *kočerja*,⁸ temu zgledu pa za status prekrivanke manjka prekrivanje, ki ga imamo v naslovu prireditve *značajni znanosti* 'poljudnoznanstvena predavanja s čajem'; vse troje – sklapljanje, krnjenje in prekrivanje pa imata tudi aktualno uporabljena zglede *Slovečer* 'slovenistični večer' in *pilatorka* 'pilates + retorika'. Vsi zgoraj omenjeni primeri bi bili v anglo-ameriškem jezikoslovju označeni kot t. i. *blends*, ker angleški *blend* nujno vsebuje krnitev in sklapljanje, lahko pa tudi prekrivanje.⁹

Gre torej za besede, ki jih navadno tvorimo z izraznim prekrivanjem, in hkrati tudi s krnjenjem ene ali dveh oz. obeh¹⁰ samostojnih besed, npr. *ričota* (< ričet + rižota), ki je tudi že uslovarjen leksem.¹¹ Prekrivanje navadno dveh samostojnih besed, ki sta z vidika nastale prekrivanke osnovni besedi, sodi tudi na morfološko področje, ko se na morfemskem stiku prekrivajo samo določeni glasovi ali pa se lahko prekrivata morfema oz. več morfemov; v slovenskem jezikoslovju se je o tem tipu sklapljanja začelo več pisati šele v zadnjem desetletju. Tudi sicer naj bi prekrivanka najpogosteje nastala iz prvega dela prve podstavne besede in

8 Ena izmed že uslovarjenih tvorjenk, ki vključujejo tako sklapljanje kot krnitev in so se v rabi že ustalile, je *kočerja*; v SSKJ 2 je razložena kot *kočérja* -e ž (ê) pog. obrok hrane, ki se je pozno popoldne: *Namesto kosila in večerje za kočerjo so spekli pico.*

9 Tako npr. Kelly (1998: 579) opredeli *blends* kot besede, »tvorjene tako, da odrežemo dele obstoječih besed in združimo preostala dela skupaj bodisi z enostavno združitvijo ali z združitvijo, ki jo spremlja prekritje skupnih fonoloških segmentov«, prim. tudi definicijo Klinar in Davis (2012: 26).

10 Krnitev je v sodobnem slovenskem jezikoslovju (Toporišič 1992: 91) opredeljena kot opuščanje dela besede za to, da se dobi tvorbeni prvine ali pa kar nova beseda, npr. *izem*, *Iča*.

11 V Slovarju slovenskega knjižnega jezika 2 (SSKJ2), tj. v posodobljeni in dopoljeni izdaji, je geslo *ričóta* -e ž (ô) jed iz dušenega ješprenja, pripravljena podobno kot rižota: na koncu je v ričoto zamešal maslo in peteršilj

iz zadnjega dela druge podstavne besede (prim. tudi Bauer 1983: 235–236 za angleščino). Pri nastajanju prekrivank je vsekakor treba upoštevati dva osnovna pogoja, ki sta hkrati tudi vzroka, da sploh govorimo o upravičenosti tovrstnih tvorbo: 1) prekrivanka mora biti pomensko prepoznavna, smiselna in stilno učinkovita, 2) stopnja krnitve posameznih podstavnih besed se prilagaja izgovorljivostnim zmožnostim v določenem jeziku in jo sproti določa tvorec.

Domnevamo lahko, da se je zaradi vpliva angleščine kot globalnega jezika ta besedotvorni tip začel pojavljati tudi v jezikih, ki tovrstno nesistemske tvorbe ne obravnavajo kot posebnost in zato je tudi raba prekrivank zaznamovana. Tak vpliv je npr. jasno viden v sodobni poljščini (gl. npr. Konieczna 2012). Pojavlja se v praktičnosporazumevalnem jeziku in s tem sega v vse medijsko komuniciranje in v umetniško ustvarjanje; v leposlovju so prekrivanke odraz zlasti besedne ustvarjalnosti, hkrati pa tudi vplivne moči in stilne igrivosti jezika.

Med posameznimi sociolekti so prekrivanke bolj opazne v otroškem govoru in v urbanih ekscesnih sociolektih, obe rabi pa vsaka na zelo različen način, bodisi v pozitivnem ali negativnem smislu, odstopata od knjižne slovenščine in tudi od drugih kultiviranih sociolektov.

Prekrivanke v slovenščini (še) niso razširjene in so tudi znotraj sklapljanja prej izjema kot že ustaljeni tip tvorbe. O sklapljanju pa je tudi v slovenščini že nekaj obravnav in gradivnih popisov (prim. Toporišič 2000: 195, 210, 231; 2006: 184–185, 370; Vidovič Muha (2011: 112). Znotraj sklapljanja sta se s prekrivanjem in krnjenjem v slovenščini zadnjih nekaj let še največ ukvarjali Irena Stramljič Breznik (2010: 171, 175) in Ines Voršič (2013). Sicherl (2018) pa po L. Bauerju (2002) (prim. tudi A. Lehrer 2007: 117–119) v slovenščini loči naslednje tipe prekrivank:

- a) prekrivanko sestavlja začetni del prve podstavne besede in celotna druga podstava
 - zelemenjava* < zelenjava + menjava
 - sladkonjak* < sladek + konjak
 - dokuportret* < dokumentarni + portret
 - smučanorija* < smučarska + norija
- b) prekrivanko sestavlja celotna prva podstava in končni del druge podstave
 - videodžej* < video + didžej
 - akvarobika* < akva + aerobika
 - fursolovski* < FURS + pikolovski
- c) prekrivanko sestavlja začetni del prve podstave in končni del druge podstave
 - kočerja* < kosilo + večerja
 - mehatronika* < mehanika + elektronika
 - znanstival* < znanost + festival

- d) osrednji del prekrivanke je skupen obema podstavama, ki se prekrivata
- viskilometer* < *viski* + *kilometer*
pivolan < *pivo* + *volan*
sekstanje < *seks* + *tekstanje*
znanstival < *znanstveni* + *festival*
šolimpijada < *šola* + *olimpijada*
glamping < *glamurozno* + *kamping*
nežnovanje < *nežno* + *negovanje*
virtuatelj < *virtualni* + *prijatelj*
pilatorika < *pilates* + *retorika*
previrant < *prevarant* + *Virant*
prostitutka < *press* + *prostitutka*¹²
mafjanković < *mafija* + *Janković*

3.1

Svojevrstna posebnost so v slovenščino prevzete prekrivanke kot angлизmi, pri katerih se slovenski govorci navadno ne zavedajo njihovega izvora in posledično tudi ne njihove tvorjenosti. To velja npr. za prekrivanke tipa:¹³

- smog* < angl. *smog* < *smoke* + *fog* ['dim' + 'megla']
motel < angl. *motel* < *motor* + *hotel* ['motorno vozilo' + 'hotel']
modem < angl. *modem* < *modulator* + *demodulator*
teleks < angl. *telex* < *teleprinter* + *exchange* ['teleprinter' + 'izmenjava']
aldehid < angl. *aldehyde* < *alcohol* + *dehydrogenatum* ['alkohol' + 'dehidrogenirani']
liger < angl. *liger* < *lion* + *tiger* ['lev' + 'tiger']
tigon < angl. *tigon* < *tiger* + *lion* ['tiger' + 'lev']
kvazar < angl. *quasar* < *quasi* + *star* ['navidezen' + 'zvezda']

3.2

Obstaja tudi vrsta iz angleščine prevzetih prekrivank iz podstavnih besed, ki sta splošno znani v obeh jezikih. Te navadno potrjujejo že v začetku omenjano ugotovitev, da prekrivanke najpogosteje nastajajo iz prvega dela prve podstavne besede in iz zadnjega dela druge podstavne besede:

12 Stramljič Breznik (2008: 153) uporablja izraz hibridna ali mešana tvorjenka za leksem, katerega izvorni besedi prihajata iz različnih jezikov (npr. angleško *press* in slovensko *prostitutka*).

13 Sicer pa je tipologija prekrivank v slovenščini podrobneje opisana in gradivno predstavljena v prispevku Sicherl in Žele (2018).

bankster < angl. bankster < banker + gangster ['bankir' + 'gangster']
 prostitutka < angl. prostitute < press + prostitute ['tisk' + 'prostitutka']
 sekstanje < angl. sexting < sex + texting ['seks' + 'pisanje SMS sporočil']
 brexit < angl. Brexit < Britain + exit ['Britanija' + 'odhod']
 furminator < angl. Furminator < fur + terminator ['dlaka' + 'uničevalec']

3.3

Sicer pa imajo prekrivanke v slovenščini zaenkrat pretežno status priložnostnic, kar pomeni, da so to tvorjenke, narejene namensko za doseganje določenega slogovnega učinka (v leposlovju) ali celo z namenom vplivanja (v oglasih in podobnih reklamnih besedilih). V vsakem primeru pa so to zlasti sestavine aktualnega praktičnega sporazumevanja, ki omogoča in celo zahteva sprotno tvorjenje aktualnih poimenovanj, in potem je vprašanje sprotnih razmer in sprememb, ali se raba katerega izmed izrazov tudi ustali.

3.3.1 ZGLEDI IZ LEPOSLOVJA (PREVODI IZ ANGLEŠČINE):

Zverjasec < zver(ina) + merjasec (iz prepesnitve Milana Dekleve Zverjasec (2014) otroške pesnitve *The Gruffalo*; angl. Gruffalo < možna etimologija gruff(y) + buffalo ['grob' + 'bivol'])
 sladkonjak (iz prevoda Milana Dekleve romana Čarli in tovarna čokolade (2009); v angl. originalu *butterscotch*)
 kotalkolesa (iz prevoda Milana Dekleve romana Čarli in tovarna čokolade (2009); v angl. originalu *skating rinks*)

3.3.2 ZGLEDI IZ REKLAMNIH BESEDIL:

megastičen < mega + fantastičen¹⁴
 šokastičen < šokanten + bombastičen¹⁵
 hudobro < hudo + dobro (iz reklamne kampanje za avtomobile Škoda)
 džabest < džabe¹⁶ + best (Telekomov paket mobilne telefonije)
 viskilometer < viski + kilometer (iz kampanje proti vožnji pod vplivom alkohola)

14 Megastičen poljsko-slovenski duet Michala in Nastje. Parada plesa.

15 Rok Čakš: ŠOKANTNO: Izbranka Domovine, portala Nove Slovenije, je Romana Tomc! Domovina 15. 10. 2017.

16 Pri Telekomu Slovenije so verjetno s slengovskima izrazoma želeli nagovoriti ciljno publiko, tj. mlade uporabnike mobilne telefonije, in z imenom paketa povedati, da je istočasno »poceni« (turcizem *džabe*) in »najboljši« (angl. *the best*).

pivolan < pivo + volan (iz kampanje proti vožnji pod vplivom alkohola)

znanstival < znanstveni/znanost + festival (vsakoletni ljubljanski festival dogodivščin, znanstvenih predavanj in eksperimentalnih delavnic)

šolimpijada < šol(sk)a + olimpijada (iz Mercatorjevega reklamnega letaka za šolske potrebščine)

zelemenjava < zelenjava + (iz)menjava (izmenjava semen, sadik in zelenjave)

Ravno tako v slovenščini opažamo primere t. i. grafičnih prekrivank, kjer prekrivanje lahko prepoznamo le s pomočjo grafičnega oblikovanja, kot v spodnjem primeru:

znaČAJi znanosti (naslov prireditev za mlajšo publiko v Hiši eksperimentov; predavanja znanstvenikov za mladino, kjer postrežejo tudi s čajem)

Avtorji lahko prekrivanke znotraj besedila tudi razložijo, kot je to v spodnjem besedilu:

*Zanimivo, da učiteljice drugi del odgovora, torej »prodaja drugih igrač«, ni zmotil. Če smo fursolovski (fursovsko pikolovski), potem otrok, če ne sme igrati na trgu ali ulici, verjetno tudi ne bi smel prodajati igrač, saj ni polnoleten, od prodaje bi moral plačati davek, starša pa ga ne bi mogla prijaviti kot vzdrževanega člana.*¹⁷

Od zgoraj navedenih tvorjenk je edino pridevnik *megastičen* že toliko uveljavljen, da se uporablja v različnih, večinoma neformalnih besedilih in je celo za-beležen v Rekar (2013).

3.4

Sicer pa v slovenščini besedotvorno prevladujejo prekrivanke, tvorjene iz dela prve podstavne besede in iz celotne druge podstavne besede, npr. *dokudrama*; tem sledijo prekrivanke, tvorjene iz prvega dela prve podstavne besede in iz drugega dela druge podstavne besede, npr. *blogaton*, *bankster*. Glede na to, da je vsaj za slovenščino tipična podredna besedna zveza, zgrajena iz samostalnika v jedru in pridevnika, npr. *dokumentirana drama*, *blogarski maraton*, so tovrstne tvorbe iz govora tudi pričakovano najpogostejše. Pomenotvorno razvitejše prekrivanke s širšo pomensko rabo pa hkrati kažejo tudi na vrsto sociolekta, ki navadno sega v nekultivirano sceno žargonske ali slengovske rabe, in na tip besedila, npr. različni spletni forumi, kjer se komentirajo sprotni dogodki ipd.

17 Gal Kušar: To je zgodba mladega 8-letnega podjetnika Jona ali kako že otrokom zatreti podjetniške ideje. Nova24TV 9. 1. 2016.

Zaenkrat se potrjuje, da se glede na trenutno skladenjskopodstavno heterogenost slovenskih prekrivank še ne da povsem tipološko zaobseči, zato bi bilo smiselno, da bi jih obravnavali kot nekakšen besedotvorni kontinuum (prim. tudi Bauer 2012: 11–22).

4 SKLEP

Za vse zgoraj obravnavane tipe tvorjenk je zaenkrat značilna še stilno in zvrstno zaznamovana raba. Glede na to, da se večini pogostnost rabe viša, se bo z rabo oz. celo ustaljenostjo spremenila tudi njihova zaznamovanost. Mnoge med obravnavanimi tvorjenkami zaenkrat še niso del knjižne slovenščine, temveč se jih uporablja v pretežno manj kultiviranih sociolektih, v žargonski in slengovski govorici, zaradi stilnega učinka in vplivanjske vrednosti pa zlasti v praktičnosporazumevalni slovenščini, v zapisu pa predvsem v oglaševalskih besedilih.

VIRI IN LITERATURA

- Bauer, Laurie, 2012: Blends: Core and periphery. Renner, Vincent, François Maniez in Pierre Arnaud (ur.): *Cross-Disciplinary Perspectives on Lexical Blending*. Berlin in Boston: De Gruyter. 11–22.
- Bauer, Laurie, 1983: *English Word-formation*. Cambridge: CUP.
- Bauer, Laurie, 2002: Lexical word-formation. Huddleston, Rodney in Geoffrey K. Pullum (ur.): *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: CUP. 1621–1722.
- Dahl, Roald, 2009: *Čarli in tovarna čokolade*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Prev. Milan Dekleva.
- Donaldson, Julia, 2014: *Zverjasec*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Prev. Milan Dekleva.
- Kelly, Michael, 1998: To “brunch” or to “brench”: Some aspects of blend structure. *Linguistics* 36/3. 579–590.
- Klinar, Stanko, in Margaret Davis, 2012: *English Word-formation with Exercises. Part 1*. Ljubljana: ZIFF.
- Koniczna, Eva, 2012: Lexical blending in Polish: A result of the internationalization of Slavic languages. Renner, Vincent, François Maniez in Pierre Arnaud (ur.): *Cross-Disciplinary Perspectives on Lexical Blending*. Berlin in Boston: De Gruyter. 51–73.
- Korpus Gigafida.
- Korpus Nova beseda. ZRC SAZU.
- Lehrer, Adrienne, 2007: Blendalicious. Munat, Judith (ur.): *Lexical Creativity, Texts and Contexts*. Amsterdam in Philadelphia: John Benjamins. 115–133.
- Martincová, Olga a kol., 1998, 2004: *Nová slova v češtině (Slovník neologizmů)* 1, 2 – NSČ 1, 2. Praha: Academia.

- Fran.si: Portal slovarjev in slovenističnih jezikovnih virov Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Razvezani jezik: Prosti slovar žive slovenščine.
- Rekar, Aleksandra, 2013: *Slovarček popačenk in zmerljivk*. Kamnik: Amebis d.o.o.
- Renner, Vincent, François Maniez in Pierre J. L. Arnaud (ur.), 2012: *Cross-Disciplinary Perspectives on Lexical Blending*. Berlin in Boston: De Gruyter.
- Sicherl, Eva in Andreja Žele, 2018: Prekrivanke v slovenščini z vidika vpliva angleškega jezika. *Jezik in slovstvo* 63/1. 75–88, 132.
- Sicherl, Eva, 2018: English Influence on Word-formational Production in Slovene: The Case of Lexical Blending. *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik* 43/2. 15–32.
- Stramljič Breznik, Irena, 2008: Prevezete leksemske prvine in njihova besedotvorna zmožnost v slovenščini. *Slavistična revija* 56/2. 149–160.
- Stramljič Breznik, Irena, 2010: Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom. *Zora* 71. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti FF UM.
- Toporišič, Jože, 2006: Besedjeslovne razprave. *Linguistica et philologica* 13. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. 4. razširjena izdaja. Maribor: Obzorja.
- Toporišič, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Vidovič Muha, Ada, 2011: *Slovensko skladišče besedotvorje*. 2. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Voršič, Ines, 2013: *Sistemska in nesistemska leksikalna tvorba v novejšem besedju slovenskega jezika* (doktorska disertacija). FF UL, Maribor.
- Žele, Andreja, 2015: Strukturalnopomenska vprašanja novejše slovenske leksike: med zloženko in besedno zvezo. *Philological studies* 2. 257–264.

Nada Šabec

Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

The Integration of English Words in Slovene: Orthographic Aspects

Abstract

Orthography, as one of the most salient indicators of integration of English words into Slovene, is examined. Older, well-established loanwords that have undergone a gradual process of complete phonological, morphological and orthographic assimilation into Slovene are compared to more recent cases of English lexical influence on Slovene. The latter show a considerably higher degree of variation in spelling, capitalization and punctuation. In addition to randomly chosen examples from the media, selected words from the Gigafida¹ corpus are analyzed in order to determine the ratio of their original English vs. nativized spelling. The findings point to an increase in the use of original orthographic forms, especially by younger speakers who have been exposed to English on a relatively regular basis. The reasons for such trends should not, however, be sought only in the speakers' level of English proficiency, but also in social factors, specifically very positive attitudes toward borrowing from English as a prestigious lingua franca of today. These developmental trends and their implications for potential changes in Slovene orthography are also discussed.

Vpetost angleških besed v slovenščino: pravopisni vidiki

Avtorica proučuje pravopisno podobo angleških besed, prevzetih v slovenščino, saj je leta med najvidnejšimi pokazatelji njihove vpetosti v slovenski jezik. Primerja starejše, že uveljavljene sposojenke, ki so šle skozi postopni proces popolne glasoslovne, oblikoslovne in pravopisne prilagoditve slovenščini z novejšimi primeri angleškega vpliva na slovensko besedje. Pri teh zadnjih opazamo bistveno višjo stopnjo variabilnosti, in sicer v pisavi

1 I wish to acknowledge Tina Balič's help in conducting the Gigafida search.

in v rabi velikih začetnic in ločil. Poleg naključno izbranih primerov iz medijev analizira izbrane besede iz korpusa Gigafida, da bi določila razmerje med njihovim izvornim angleškim in poslovenjenim zapisom. Ugotovitve nakazujejo porast izvornih angleških zapisov, predvsem med mladimi, ki so v razmeroma rednem stiku z angleščino. Ne glede na to pa razlogov za take težnje ne smemo iskati le v stopnji znanja angleščine pri govoricah, ampak tudi v družbenih dejavnikih, kakršen je na primer izredno pozitiven odnos do prevzemanja besed iz angleščine zaradi njenega prestižnega statusa moderne *lingue française*. Ob tem avtorica razpravlja o možnostih nadaljnjega razvoja na tem področju in o njegovem pomenu za prihodnje možne jezikovne spremembe v slovenskem pravopisu.

1 SLOVENE-ENGLISH LANGUAGE CONTACT THROUGH TIME

While the first contact of Slovene with English occurred via German as an intermediary language several centuries ago, it was not until the second half of the 20th century that the influence of English became more prevalent. It began with the introduction of English as a foreign language in elementary schools soon after WWII and continued with the gradual orientation of the then Yugoslavia and Slovenia toward the West, reflective of the fascination with its modern lifestyle and technological advancement. The process gradually accelerated with greater mobility both in business and personal spheres as well as with the growing influence of media and the (especially American) entertainment industry. Nothing, however, has contributed to the proliferation of English (loan)words in Slovene as strongly as the emergence of the internet which, in the past few decades, coupled with globalization processes, has made English into the unrivaled *lingua franca* it is today. As such, English wields an unprecedented impact on all other languages, Slovene included.

It is the purpose of this article to examine the manner and extent to which English words have been adapted to Slovene through different time periods. While morphological, phonological and to some extent semantic and syntactic aspects of English (loan)words will be considered, the emphasis will be on their orthography. My decision to focus on orthography, which is among somewhat less researched areas, is guided primarily by my belief that spelling conventions are a highly relevant indicator of the degree to which English elements have been nativized, and therefore deserve more attention.

2 METHODOLOGY

Data from different time periods, various sources (from classical print media to digital and social media) various domains and semantic fields (from business, marketing,

politics to sports, entertainment and advertising) and different levels of formality (formal vs. informal and slang) will be used to explain and illustrate the process/degree of adaptation of English words to Slovene. In addition, a selection of individual words from the Gigafida² corpus which are spelled either in their original English or nativized forms will be compared. Specifically, the frequency of occurrence of different orthographic forms of the same words used in different contexts and according to the years covered by the corpus will be analyzed in order to gain an insight into the developmental trends in terms of overall integration of English words into Slovene.

3 INTEGRATION OF ENGLISH WORDS INTO SLOVENE

Leaving aside anglicisms³ such as *šport* and *keks* borrowed from the English *sport* and *cake* via German in the 17th and 18th centuries, the period beginning approximately in the 1950s stands out as particularly relevant in terms of the English influence on the Slovene lexicon. This is when Slovene adopts words such as *astronavt*, *tenis*, and *parkirati* for which it has no indigenous terms itself. The primary reason for borrowing is thus a need to fill lexical gaps. The contact with English is indirect, and the process of adapting English words relatively long, so as to allow sufficient linguistic scrutiny before their acceptance into general use. As a result, the majority of English loanwords from this period are fully adapted to Slovene in terms of phonology, morphology and orthography. A typical example is a word such as *intervju* from the English *interview*, which adheres completely to the rules of Slovene grammar in that the final syllable is spelled as *-vju*⁴ rather than with the English graphemes *-iew*, is pronounced in accordance with Slovene phonology (the phonemes *t*, *r*), can be inflected for case and number, (e.g. *intervju-ja*, *intervju-jev*) and can even form derivatives and compounds according to Slovene word-formation principles (e.g. *intervjuvati*, *intervjuvanec*; *radijski intervju* etc.). In short, the word, even though appearing considerably different in its original English form from Slovene, has become fully integrated into Slovene to the point where it is treated by speakers the same way as any other Slovene word. While most loanwords from this period are stable and well-established, there are of course a few exceptions, reflecting the various stages that foreign words undergo on their way to entering another language. An example of such a word is *cocktail*, which may be spelled and pronounced in three alternative ways (*coktajl/koktajl/koktejl*).

2 A most comprehensive corpus of Slovene texts of various genres, containing approx. 1.2 billion words.

3 Any lexical or structural element in a recipient language that can be formally traced back to English (Onysko 2007, 106).

4 Reflecting the English pronunciation.

With time the influence of English, especially its American variety, grew stronger due to the popularity of Anglo-American culture. Consequently, English words were no longer borrowed exclusively out of necessity to name new objects and concepts, but frequently also in cases where perfectly adequate Slovene terms existed. As a result, words such as *consulting* and *marketing*, for instance, began to be perceived as more sophisticated than *svetovanje* and *trženje*, a phenomenon illustrating nicely how less prestigious languages often borrow from those that are considered to be “culturally or politically dominant” (Shukla and Connor-Linton 2006, 294).

The continuous influx of English words into Slovene gathered fresh momentum in the 1990s with the emergence of the internet. A powerful tool of globalization, with English as the most widely used language on it, the internet allows for instantaneous connection of practically everybody everywhere across the world. This gives English an unprecedented advantage over all other languages and at the same time changes the nature of its influence on them. The contact of Slovene with English is thus still indirect, but not as it used to be – it is now predominantly part of the so-called computer-mediated communication (CMC⁵). This is characterized both by the speed with which English infiltrates other languages (Slovene included) and by the considerable variation in the linguistic proficiency of internet users. English is no longer necessarily defined as a geographical variety, but has rather become a “deterritorialized” variety (James 2008, 79) that can be seen “as a globalized or globalizing linguistic resource for intercultural communication and transcultural flows” (James 2009, 86). Put differently, a new American word, for instance, can reach Slovene internet users/online communities the second it is created, thus becoming their property. With no time for linguistic scrutiny and/or gradual transition from a foreign word to a loanword and finally to a completely nativized one, it may continue to be used either in its original English form or it may, in cases when nativized, develop in very diverse and unpredictable ways, more often than not deviating from the Slovene norm. Such cases where “lexical items no longer undergo a general process of adaptation before the recipient community fully assimilates them” (Otwińska-Kasztelanica 2000, 19) are becoming more and more common, especially in social media and the language of the young, but also in print media, scientific discourse and elsewhere. What is more, not only single words, but longer chunks of discourse in English are sometimes inserted into otherwise Slovene texts. They may be printed in italics or in inverted commas or not even that, but they are clearly foreign and intended for a limited group of speakers rather than general use, the latter being a prerequisite for their total acceptance by the recipient language.

5 Any human communication that occurs through the use of two or more electronic devices, referring to instant messaging, email, chat rooms, online forums, social media platforms, texting and the like. (Herring 1996)

The degree of assimilation is in fact among the major factors that distinguish recent borrowings from older ones, which will be explored from the orthographic perspective in greater detail in the next section.

Some examples:

- V obdobju nigerijskega spama, ruskih hekerjev, blockchain poneverb, fake newsa, wikileaks, Cambridge Analytica in še česa tem bolj. (Crnković 2018, 98)
- Pri čemer, treba je biti pošten, za širjenje nepreverjenih informacij niso krivi le novinarji in njihovi uredniki, v medijskem “breaking news” habitatu, kjer ni časa za razmišljanje /.../(Trampuš 2018, 23)
- S pomočjo instagrama, facebooka in podobnih platform se danes širi ideja tega, kako naj bi bilo kul, z lajkanjem pa se oblikuje kulturno soglasje, ki dizajn še bolj poenoti. (Salecl 2018, 32)
- Kar je bilo včasih šala, je v današnjem svetu twitterjev, snapchatov, facebookov in drugih orodij za takojšnjo politično zadovoljstvo realnost. (Pikalo 2018, 19)
- Najvišji lodging predstavlja vrhunec luksuza in glamurja, saj so bivalni objekti fiksno umeščeni v naravno okolje, dodatna ponudba pa mora biti preprosto top. (Petek 2018, 6)
- Imamo redne sestanke, brifinge, načrtujemo tudi strokovno ekskurzijo in teambuilding. (Bezjak 2018, 14)
- Mimogrede, digitalne oglasne pasice (tako imenovani *bannerji*) so daleč na dnu seznama. /.../ Toda nekaj se je s širitvijo spleta in digitalne povezljivosti v 21. stoletju le spremenilo: zaposleni so postali ključni ne le z vidika proizvodnega procesa ali izvedbe same storitve, temveč tudi celotnega prodajnega procesa in nakupovalne poti (angl. *customer journey*). (Mancevič 2018, 5)
- Slovenija je pri transformaciji vojske po osamosvojitvi, pravi obramboslovec dr. Klemen Grošelj, uporabila »nekritični copy & paste« pristop. (Mekina 2018, 9)
- Krema za roke je must-have vsepovsod. (Grudnik 2018)
- Hejj girlls.To je moj prvi blog zato sem se odločila da mal več povem o sebi. Pač kot ste že lahk razbrale z mojga uporabniškega imena mi je ime Amadeja in stara sn 14 let.Živim blizu celja in res ful mam rada Youtube.Moje najlubše Youtuberke so mylifeaseva,mamamiamakeup,lepa afna,lana novak in izakaraljica.Gledam še dosti drugih but tote so mi res tk the best.Ful rada mam makeup in shoppingiranje kot pac usaka basic punca haha.V naslednjih blogih bom pisala predvsem o lifestylu,delala bom kakšne rewijuje za kakšne izdelke ki jih želite kupiti ampak niste prepričane če so dobri,objavljala bom tudi recepte za maske za obraz ki sem jih že sprobala in so res top,delila zvami moj usakdanji makeup...itd.Upam da vam bodo moji blogi všeč in da jih boste z veseljem spremljale. (First blog 2017)

4 ORTHOGRAPHIC ASPECTS OF ENGLISH (LOAN)WORDS IN SLOVENE

Older, well-established English loanwords will be compared to more recent examples in order to establish the differences and similarities between the two categories when these exist. Spelling, capitalization, and punctuation will be considered.

4.1 OLDER VS. RECENT ENGLISH INFLUENCE

The main difference between the two categories is that the spelling of older loanwords is much more stable and consistent than in recent ones. Due to the considerable differences in the graphemic and phonemic systems of English and Slovene, stable spelling could only be achieved through gradual and considerable adjustment processes. In general, English graphemes that are not part of the Slovene alphabet had to be substituted by their Slovene near-equivalents (e.g. $w > v$), with the concept of graphemic-phonemic correspondence also being taken into account. The following are among the most common types of adaptation:

- replacement of *q, w, x, y* with *k, v, ks, j* (e.g. *quiz* > *kviz*, *weekend* > *vikend*, *mixer* > *mikser*, *Yeti* > *Jeti*)
- replacement of double consonants with single ones (e.g. *pullover* > *pulover*)
- replacement of double vowels with single ones (e.g. *boomerang* > *bumerang*)
- replacement of atypical consonant and vowel doublets with single consonants and vowels (e.g. *thriller* > *triler*, *sandwich* > *sendvič*, *finish* > *finiš*; *goal* > *gol*)
- replacement of *c* with *k* (e.g. *picnic* > *piknik*)

In contrast to the above cases, which no longer display overt signs of being foreign, we see how many recent borrowings from English are marked by typically English orthographic features which set them apart from the rest of the Slovene lexicon. The following are among the most salient examples:

- *q, w, x, y* (e.g. *ql*, *wellness*⁶, *detox*, *party*)
- double consonants (e.g. *jacuzzi*, *mobbing*)
- double vowels (e.g. *street food*)
- *x* instead of *ks* (e.g. *relax*, *extra*)
- *ch* instead of *č* or *š* (e.g. *ketchup*, *chef*)
- a typical English suffix *-ing* (e.g. *scouting*, *glamping*)

6 *Wellness* is an extreme case of foreign spelling as it contains a non-Slovene grapheme *w* as well as two double consonants (*ll, ss*). Double graphemes are not in the spirit of the Slovene language and tend to assimilate fairly quickly (e.g. the spelling *mobing* is much more frequent than *mobbing*). In the case of *wellness*, however, Gigafida shows as many as 5461 occurrences of *wellness* and only 96 of *velnes*.

- graphemes with Slovene diacritical marks č, š, ž spelled as c, s, z (either intentionally or erroneously due to fast typing and sloppiness; e.g. *res kul casi, po spesl ceni, a lahk pisete knjige vredne branja*).
- incorrect and/or inconsistent capitalization (e.g. *Torek je spet tu! Danes najprej ogled LIge prvakov potem pa PARTY PARTY v dveh nadstropjih!*)
- incorrect, inconsistent, foreign or even so-called “loud” punctuation (e.g. *Zdravje&Prehrana, z' dežele; Latino večer & Havana party with DJ Mar-nix!!!.K giveaway-u sem se odločil dodati tudi 2x brezplačno ličenje! Trust 10.4.at 19:30??!?? Taggaj najbolj sladkosnedo prijateljico ☺*)
- abbreviations, acronyms, combinations of letters and figures in netspeak⁷, in SMS's and in slang (e.g. *OMG, BRB, 4EVER, GR8; fidbek, luzer, dizaster, gejmer, bro, autsajder, dbest, mišn imposibl, wishlisti, mejbi, kripi, fejl, čila-ti, skenslati...; Ok nujno. Any idea kaj lahko naredim če se word kar naenkrat odloči da ne more aktivirat izdelka (maturitetna seminarska naloga, rok oddaje jutri, situacija je resna)? PROSIM, ANYONE; PANIČNI NAPAD MAM. HOLA! A lahk plis pisete ...*).

It should be noted that it is not only individual words that are marked orthographically by English but often also hybrid structures (e.g. *stand up komik, online nakupovanje, senior ponudba, comfort cona, cost-benefit analiza, multi-fusion-jet tehnologija*) and longer portions of discourse inserted into otherwise Slovene texts (e.g. a flyer at the Maribor Faculty of Arts cafeteria reads: *Noro dobri cupcakes - Love at first bite. Ponujamo vam: mini cupcake različnih okusov - čokolada, red velvet, snickers, malina*).

Another feature typical of recent lexical influence is the high degree of variation in spelling, whereby the same word may be spelled in two or more different ways. Consequently, pronunciation is also unstable, as speakers with greater exposure to English often try to approximate the original pronunciation⁸, thus reducing or even eliminating the graphemic-phonemic correspondence characterizing older and fully assimilated loanwords. The following section will thus focus on the variation found in the spelling of the selected words from Gigafida.

4.2 DEVELOPMENTAL TRENDS

In an attempt to establish the ratio of original English spellings vs. nativized ones, I examined a number of words from Gigafida. Taking into account the various

7 Internet discourse, also referred to as *Weblish, Netlish, Globish, Webspeak* and the like (Crystal 2001).

8 Primarily in the case of vowels (e.g. *band, notebook*), but not with non-Slovene phonemes such as interdental fricatives (e.g. *smoothie*).

genres and semantic fields in which these words occur according to years, I was hoping to detect developmental trends in their orthography. I was, however, somewhat hampered in this, as Gigafida only records data for the period from 1990 to 2011, which meant that data for the past seven years are not available. In other words, some new borrowings that are currently in wide use are not included at all (e.g. *selfie* vs. *selfi*). Also, while the corpus does contain examples from newspapers, magazines, fiction, non-fiction and the internet, these genres and specific sources are not presented consistently for all words and cannot be compared. Similarly, information on the years for the occurrence of individual words varies and can only be compared in some cases, not in all. For this reason, I decided to include, in parentheses, only the total number of occurrences for each individual spelling of a word and comment on them only selectively when relevant to the discussion.

4.2.1 POLITICS

Four words belonging to political discourse were selected: *impeachment* (304) vs. *impičment* (118), *hearing* (263) vs. *hiring* (91), *establishment* (344) vs. *establišment* (693), and *fake news* (1) vs. *fejk njuz* (0). We see that both *impeachment* and *hearing* predominantly retain their original spelling, while in the case of *establishment* the nativized form is almost twice as frequent as the original one. We can only guess at the reason for the difference – it might be related to the relevance of the concept for the Slovene political situation. This is certainly the case with *fake news*, which only features once – in 2010 – and is explained as “lažno novinarstvo” (in reference to Jon Stewart’s TV show) and was at the time practically an unknown phenomenon. Since then, especially recently, its use has become widespread because of the changed political situation in the US and elsewhere. As illustrated by the following example, it is even capable of serving as a base for forming new lexemes:

Predvsem Twitter se zdi v medmrežju najprimernejši za objavo različnih stališč in je včasih lahko odlično sredstvo za podajanje, izmenjavo in vir informacij, čeprav žal tudi premnogih “sfejkanih”. (Sivka 2018, 8)

4.2.2 BUSINESS AND MARKETING TERMINOLOGY

The words *manager* (11305) vs. *menedžer* (41735) and *brand* (3530) vs. *brend* (1659) were chosen. The form *manager* was used only once – in 1991 – while the first occurrence of *menedžer* is registered in 1994. Nevertheless, *menedžer* has by far exceeded the use of *manager*, reflecting perhaps the extent to which the introduction of a new economic system after 1990 has affected Slovene. The

situation with *brand*, on the other hand, is an example of a prestigious borrowing, with the original spelling prevailing.⁹ Two other words *leasing* (8955) vs. *lizing* (7292) and *design* (10096) vs. *dizajn* (9430) are typical examples of the vacillation between original and adapted spelling within the period covered by Gigafida, even though the current situation would most likely display a tendency toward Slovenicized forms because of the greater familiarity with the concept and role they play in our daily lives.

4.2.3 COMPUTER TERMINOLOGY AND SOCIAL MEDIA

The comparison of the three co-existing forms *e-mail* (21294), *mail* (27426) and *mejl* (584) shows the prevalence of *mail* as a simpler and more economical form than *e-mail*, but nevertheless not entirely nativized. *Software* (3438), on the other hand, predominantly retains its original form. Contrary to most other words in all categories which may be inflected even when spelled in their original forms (e.g. *establishmenta*; in netspeak even in some strange, unnaturally sounding cases such as *da vas update-am*), *software* is used only in the uninflected version. This is not the case with *softver* (1056) which, however, occurs much more rarely.

An interesting case is *facebook* (22037), which is predominantly spelled in the English fashion (probably also because it is a brand name) as opposed to *fejsbuk* (145), while the difference between *tweet* and *tvit* is considerably smaller (91 vs. 55) and, I assume, by now strongly in favor of the Slovenicized form (the reason being both the graphemic-phonemic discrepancy of the vowel which lends itself naturally to the pronunciation of *i* in Slovene and the ease with which it forms new words such as *tvitati*, *tviteraš* etc.). The less formal spelling *fejsbuk*, on the other hand, is more common on the internet than in other genres.

4.2.4 SPORTS

The ratio of English to nativized spelling in the case of relatively new sports is consistently in favor of the former. The reason appears to be the novelty of the disciplines¹⁰, an extreme case being certain mixed martial arts techniques such as *grappling* and *teep*, which have no Slovenicized forms at all. The following terms were chosen for illustration purposes: *kickboxing* (355) vs. *kikboksing* (47), *squash* (913) vs. *skvoš* (404), *bowling* (2800) vs. *bovling* (1553).

9 For a detailed discussion of *brand* and related forms see Šabec (2014).

10 *Curling*, for instance, by far exceeds the terms *kerling* or *krling*. It is also the term used in the name of the official Slovene Curling Association (*Curling zveza Slovenije*).

4.2.5 SLANG

Slovene slang is heavily influenced by English and as such an ideal variety to explore from an orthographic perspective. Gigafida finds it mostly on the internet, where its users, in the interest of speed and efficiency, tend to compress their communication, using abbreviations, acronyms, combinations of letters and figures and the like. At the same time they are very innovative and creative, playing with words. A more detailed analysis of this type of non-standard and very informal discourse would exceed the scope of this article¹¹, which is why I have limited myself to the following words: *friend* (867) vs. *frend* (1405), *sorry* (1571) vs. *sorči* (98), and *cool* (4886), which may be spelled as *kul* (9239 – the number of recorded occurrences rising from 1 in 1992 to 3038 in 2010), *qul* (12) and even *ql* (952).

In addition, I checked the frequency of occurrence of the interjection *oops* (107) vs. *ups* (2265), featuring occasionally as *uups* (10). The reason for choosing this little word is connected to identity. Interjections/exclamations are very spontaneous expressions, more often than not uttered almost subconsciously. As such, they may be very revealing about our identity. The fact that the English *oops* has been adopted so whole-heartedly especially by the young and then further adapted to *ups* (largely displacing its Slovene equivalents (*o)joj*, *ojej*) strikes me, if nothing else, as somewhat intriguing and deserving of further attention.

5 INTERPRETATION OF FINDINGS AND CONCLUDING REMARKS

Random examples taken from media and from Gigafida clearly show how very strong the English influence on Slovene has been in recent decades and how it is still growing. The speed with which English words are being imported into Slovene more or less indiscriminately can no doubt be at least partly attributed to the kind of world we currently live in – from the pressure to conform to globalizing trends and to “Americanize” our way of life, to the feeling that we need to be au courant all the time, meeting all sorts of deadlines with no chance to pause and reflect, let alone on the way we use our language. The contact of Slovene with English has thus gone beyond the casual to the more intense Stage 3 (Thomason and Kaufman 1988), involving the impact of English on basic and non-basic vocabulary as well as moderate structural borrowing. This is true of various types of discourse from media language to business and scientific terminology, but particularly of informal registers typical of internet language. The unconventional,

11 For a more thorough discussion of Sloglish (mixture of Slovene+English) see Šabec (2009).

often sensationalist spelling and punctuation, while still largely limited to net-speak is nevertheless spreading to other areas such as advertising in order to grab consumers' attention more effectively (e.g. Gorenje: *Simplicity collection. It's so me!*). English-like spelling is also frequently used in the names of companies, music bands, artistic names of performers (e.g. *City Center, Credit Express, trgovina Chemo kotiček; Alya, Big Foot Mama, 6 pack Čukur, Kingston*) and even in the names given to newborn babies such as *Liam* and *Vanessa* (the latter reported in Sicherl 2015, 273-274). We are obviously dealing with a highly dynamic process that might lead to the acceptance of certain features that once would have been completely unacceptable.

The sheer quantity of such examples speaks of the popularity/prestige attributed to English. Another observation supporting this claim is a recent trend to reverse the spelling of certain words that had already been completely Slovenicized back into English (e.g. *jeans, jazz, gin, show* rather than *džins, džez, džin, šov*¹²). This may be because speakers, especially younger ones, are showing off their command of English, their preference for it or both. By choosing English (not only in borrowings, but also in their blogs, nicknames, etc.) they may be simply trying to reach a wider audience, or alternatively signal that they feel part of a global rather than local community. This again touches upon the very complex and often fluid issue of personal, social and cultural identity.

In either case, the issue is not a purely linguistic one but is related primarily to the social/pragmatic attitudes toward borrowing from English. Our concern for Slovene and the frequently expressed overt resistance against excessive borrowing does not always match our practice, which often shows a degree of tacit consent to English infiltration. It is difficult to predict what the long-term effect of this tension between the prescribed norm and the actual causal use will be on Slovene orthography. If we could see the spelling of a word such as *jeans* in a few decades' time, we might have a better idea about it; however, as it is, we can only make an informed guess. The trend of anglicization might continue and, to some extent, spread from informal to formal discourse, while on the other hand it might diminish or, in some cases, even disappear with time, which would correspond with Thomason and Kaufman's claim that contact-induced change cannot be predicted from the prestige that the source language enjoys among target language speakers. In either case, Slovene orthography, which is currently very heavily influenced by English, remains a challenging subject of investigation and calls for further, more comprehensive research based on a larger data sample.

12 The number of occurrences for *jeans* vs. *džins* is 4073 vs. 3164 respectively, for *jazz* vs. *džez* 30271 vs. 2959 respectively.

LITERATURE

- Crystal, David. 2001. *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- James, Allan. 2008. "New Englishes as Post-Geographic Englishes in Lingua Franca Use: Genre, Interdiscursivity and Late Modernity." *European Journal of English Studies* 12: 97 – 112.
- James, Allan. 2009. "Theorising English and Globalisation: Semiodiversity and Linguistic Structure in Global English, World Englishes and Lingua Franca English." *Apples – Journal of Applied Language Studies* 3, no 1: 79-92.
- Herring, Susan C. 1996. *Computer-Mediated-Communication: Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspectives*. Amsterdam: Benjamins.
- Onysko, Alexander. 2007. *Anglicisms in German: Borrowing, lexical productivity, and written codeswitching*. Berlin: De Gruyter.
- Otwinowska-Kasztelanica, Agnieszka. 2000. *A Study of the Lexico-Semantic and Grammatical Influence of English on the Polish of the Younger Generation of Poles*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie DIALOG.
- Shukla, Shaligram and Jeff Connor-Linton. 2006. "Language Change." In *An Introduction to Language and Linguistics*, edited by Ralph Fasold and Jeff Connor-Linton, 275-310. Cambridge, New York, Melbourne, Cape Town, Singapore, Sao Paulo: Cambridge University Press.
- Sicherl, Eva. 2015. "The English-Slovene language contact: borrowing of personal names." In *Slovanski jeziki v stiku z neslovanskimi : diahroni onomastični pogled = Slavic/Non-Slavic language contact in the area of diachronic onomastics (Linguistica)*, edited by Silvo Torkar, 273-289. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Šabec, Nada. 2009. "Sloglish or the Mixing/Switching of Slovene and English in Slovene Blogs." *Slavia Centralis* II, no. 1: 32-43.
- Šabec, Nada. 2014. "Blagovna znamka/brand/branding/znamčenje ...: vpliv angleščine na sodobno slovensko poslovno terminologijo." In *W podróży za słowem : księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70-lecia urodzin profesora Emila Tokarza*, edited by Mateusz Warchał, 167-178. Bielsko-Biala: ATH.
- Thomason, Sarah Grey and Terrence Kaufman. 1988. *Language Contact, Creolization and Genetic Linguistics*. Berkeley: University of California Press.

DATA SOURCES

- Bezjak, Branka. 2018. "Intervju z Doris Urbančič Windisch: Vztraja, ker verjame v Maribor." *Večer*. June 4, 2018: 14.
- Crnković, Marko. 2018. "Uvedite že blockchain volitve." *Obrazi* no. 6, June 14, 2017: 98.
- First Blog. December 16, 2017. <https://najstnica.svet24.si/blog/firstblog>. Accessed June 22, 2018.
- Gigafida: a reference corpus of written Slovene. <http://www.gigafida.net/Support/About>.
- Grudnik, Katja. "Nega rok z L'occitane izdelki." <http://www.blogvivalavida.com/2018/01/nega-rok-z-loccitane-izdelki.html>. n.d. Accessed May 15, 2018.

- Mancevič, Denis. 2018. "Povezani v odtujenosti." *Delo*, July 2, 2018: 5.
- Mekina, Borut. 2018. "Vojna za milijarde." *Mladina*, March 2, 2018: 9.
- Petek, Rozmari. 2018. "Ločena ponudba tudi pri glampingu." *Večer*, June 21, 2018: 6.
- Pikalo, Jernej. 2018. "Dnevi grmenja." *Večer*, June 20, 2018: 19.
- Salecl, Renata. 2018. "Pomisleki: Univerzalizem okusa." *Delo, SP*, May 19, 2018: 32.
- Sivka, Alenka. 2018. "Najbolj si želim, da bi se ljudje naučili spoštovanja." *Zarja*, year IV, no. 265, June 19, 2018: 8.
- Trampuš, Jure. 2018. "Pasji dnevi nekega novinarstva." *Mladina*, June 22, 2018: 23.

Tomaz Onic, Marusa Bracic

Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

Nomen est omen: prevajanje aptonimov v fantazijski literaturi

Izveček

Aptonime navadno definiramo kot lastna imena, ki posredno ali neposredno izražajo določeno izstopajočo značilnost osebe, ki jo poimenujejo, in sicer v povezavi z njenim poklicem, značajem ali katero drugo karakteristiko. Aptonimi so v glavnem osebna lastna imena, a je isti princip delovanja mogoče aplicirati tudi na zemljepisna imena. Pričujoča razprava obravnava fantazijska zemljepisna imena v izbranih romanih J. R. R. Tolkiena, G. R. R. Martina in J. K. Rowling, ki se med sabo razlikujejo glede na uporabo figurativnih posebnosti in besedilnih značilnosti ter glede na ciljno bralstvo. Posebna pozornost pri obravnavi je posvečena aptonimom, njihovi vlogi v romaneskni zgradbi ter njihovega vplivu na bralčev občutek zблиževanja fantazijskega in resničnega sveta. Analiza je zastavljena kontrastivno, avtorja pa fantazijska zemljepisna imena in kategorije obravnava z vidika motiviranosti strukture izvornih imen. Hkrati poskušata ugotoviti, v kolikšni meri – če sploh – se motiviranost istega ali drugačnega tipa ohrani tudi v prevodu, kar je ključno za obstoj (formalne ali dinamične) ekvivalence med izvornimi in prevodnimi imeni. Poleg tega poskuša prispevek na osnovi pregledanega gradiva ugotoviti, kakšnih prevodnih rešitev se navadno poslužujejo prevajalci, da bi ohranili interpretativni potencial besedila.

Nomen est omen: Translation of Aptonyms in Fantasy Literature

Aptonyms are usually defined as proper names directly or indirectly suggestive of a particular characteristic of the person bearing that name. The characteristic can be connected with the person's profession, character or any other typical feature. Aptonyms are mostly personal proper names; however, the same principle applies to geographical names. The

paper deals with fictitious place names that appear in selected novels by J. R. R. Tolkien, G. R. R. Martin and J. K. Rowling. These differ from each other as regards figurative or other stylistic characteristics, as well as target readership. A particular focus is on aptonyms in these works, their role in the structure of the novels, and their influence on the reader's impression of the convergence of the fantasy and the real worlds. The main method used is contrastive stylistic analysis with particular interest in the motivated structure of the original aptonyms. Additionally, the research investigates the translation aspect of aptonyms, whether their crucial characteristics have been preserved, and whether their type remains the same or changes in the process. This issue is a crucial one for the existence of (formal or dynamic) equivalence between the original and the translated names. The paper also attempts to determine what kind of translation solutions are used by the translators in order to preserve the interpretative potential of the text.

1 UVOD

S prevajanjem zemljepisnih imen, ki predstavljajo svojevrsten prevajalski izziv, se srečujejo prevajalci v najrazličnejših družboslovnih in naravoslovnih besedilih, na primer s področja geografije, turizma in podobno, nanje pa nujno naletijo tudi prevajalci leposlovnih besedil. V neumetnostnih besedilih, ki so primarno zavezana vsebinski natančnosti in točnosti, si lahko prevajalec pomaga z ohranitvijo izvirnega poimenovanja, s pojasnilom v opombi ali z navedbo prevodnega in izvirnega imena po vzorcu »*slovensko poimenovanje (angleški izvirnik)*« ali obratno, po drugi strani pa so v leposlovju možnosti bolj omejene, saj mora prevajalec umetnostnega besedila upoštevati tudi slogovno raven besedila in se izogibati slogovnim premikom. Poleg tega imajo zemljepisna (in druga lastna) imena v književnih besedilih fantazijski izvor in motivirano zgradbo.

Aptonimi (tudi aptronimi) so v literarnih besedilih s svojo skrbno preiščeno zgradbo, ki omogoča večplastno interpretacijo, pogosto eden pomembnih gradnikov fantazijskih in mitoloških svetov. Neredko vsebujejo tudi aluzije, besedne igre, glasovne ali iterativne okraske in podobne figurativne posebnosti, ki povečujejo njihovo interpretativno kompleksnost, hkrati pa za prevajalca pomenijo zahtevne prevajalske izzive, saj je ta interpretativni potencial v prevodu treba ohraniti v največji možni meri in ga hkrati smiselno prilagoditi ciljnemu jeziku in prostoru. V nadaljevanju prispevka so podane nekatere prevajalske zagate, ponazoritve različnih tipov aptonimov s primeri iz dveh uveljavljenih del fantazijske literature – zbirke *Harry Potter* prevajalcev Jakoba Kende in Branka Gradišnika ter *Igre prestolov* prevajalca Boštjana Gorenca in *Gospodarja prstanov od A do Ž* Branka Gradišnika – ter nekatere možne prevodne strategije in rešitve.

2 LASTNA IMENA IN APTONIMI

Lastna imena so samostalniške besede, ki poimenujejo bitja, predmete in pojme, kar velja za slovenščino in za angleščino. V slovenščini se samostalniki deli na občna imena, ki se nanašajo na bitja, predmete in pojme, in na lastna imena, kamor sodijo osebna, stvarna in zemljepisna imena (SP, str. 10–16). Podobne, a hkrati nekoliko drugačne delitve lahko najdemo tudi za angleške samostalnike; Blaganje in Konte v pregledu angleške slovnice, ki je za prevodoslovne študije zanimiva predvsem zaradi kontrastivnega vidika, delita občna imena (*common nouns*) na števna in neštevna, ti dve kategoriji pa naprej na stvarna in nestvarna (1998, 41). Avtorji kot na primer Soltesz (v Ahanizadeh 2012), Särkkä (2007), Newmark (2001, 70), Kalashnikov (2006) in Zabeeh (1968) predlagajo različne podrobnejše kategorizacije, med katerimi slednji (Zabeeh 1968, 54) v kategorije eksplicitno vključi tudi zemljepisna imena. Za pričujočo razpravo in za kontrastivno analizo nasploh se kot zelo uporabna izkaže delitev, ki jo predlaga Heikki Särkkä (2007), saj omogoča objektivni razmislek o tem, katera imena oz. njihove dele je navadno mogoče prevesti. Lastna imena kategorizira v naslednje štiri tipe (v oklepaju dodani primeri so lastna imena in aptonimi, ki se jim posveča nadaljevanje razprave):

- osrednja lastna imena; kjer notranje skladenjske strukture ne moremo analizirati (npr. Azkaban, Asshai),
- razširjena lastna imena; osrednja imena razširjena z deskriptorjem, ki se edini prevede (sem uvrščamo predvsem resnična zemljepisna imena, pri katerih ne obstaja podomačena oblika, npr. otočje Chagos (*Chagos Archipelago*) ali postaja King's Cross (*King's Cross*); Kladnik (2007, 25) prvo sestavino (otočje, postaja) imenuje občnoimensko jedro zemljepisnega imena, ki poudari vrsto zemljepisnega pojava),
- opisna lastna imena; so pretvorjena občna imena in se v celoti prevajajo, npr. Kraljevi pristanek (*King's Landing*) ali Tri metle (*Three Broomsticks*) in
- izpuščena imena; so del idioma, ki se ga v prevodu zaradi kulturnih razlik nadomesti z najbližjim ekvivalentom ciljnega jezika; npr. idiom »to meet one's Waterloo«, ki pomeni doživeti dokončen poraz, brez poznavanja konteksta ni razumljiv, zato se ime izpusti; po drugi strani pa imamo pri idiomu »all roads lead to Rome« dobesedni ekvivalent z uporabo istega zemljepisnega imena.

Aptonime večinoma uvrščamo v tretjo skupino navedene kategorizacije, saj gre za opisna imena, kar nakazujejo tudi definicije tega pojma, ki aptonim večinoma opredelijo kot ime, ki poimenovanemu nosilcu ustreza glede na poklic, značaj ali izstopajočo značilnost. Oxfordov slovar navaja, da gre za ime, ki je

»zabavno prikladno« poklicu poimenovane osebe. Najpogosteje gre sicer res za osebna lastna imena, npr.: Janez Kuhar, ki je po poklicu kuhar v restavraciji, a osnovni princip aptonimne zgradbe ustreza tudi zemljepisnim imenom. Nazoren primer zemljepisnega aptonima so Termopile, morska ožina v Grčiji, kar v dobesednem prevodu pomeni »vroča vrata«; poimenovanje izhaja iz obstoja termalnih vrelic v bližini.

3 APTONIMI V FANTAZIJSKI LITERATURI

V fantastičnih žanrih aptonimi razkrivajo lastnosti poimenovane osebe ali kraja in hkrati v bralcu krepijo občutek resničnosti. Balteirova (2010, 3) meni, da so aptonimi v nasprotju z resničnimi lastnimi imeni vedno deskriptivni in rezultat besedotvornih mehanizmov. To velja tudi za aptonime resničnega sveta, a ker jih dojemamo kot obstoječa dejstva in njihovi deskriptivnosti ne posvečamo posebne pozornosti, ta njihov vidik zbledi in jih ne dojemamo več kot aptonime (npr. Šentjur, ki svoji sestavi skriva Sv. Jurija). Z besedotvornega vidika so tako aptonimi podobni tvorjenkam, ki imajo v odvisnosti od stopnje leksikalizacije bolj ali manj vidno povezavo z besedotvorno podstavo (Plemenitaš 2015, 84).

Za razliko od običajnih opisnih imen so aptonimi lahko neposredno ali posredno opisni: pri nekaterih lahko bralec takoj razbere ključno značilnost, ponekod pa le, če ima določena jezikovna znanja ali dobro bralno intuicijo. Tak primer je Prečna ulica (*Diagon Alley*) iz *Harryja Potterja*, ki je v prevodu sicer neposredni aptonim, v izvornem jeziku pa se vidi dvoplastnost poimenovanja (lahko pomeni ulico *Diagon* ali pa prislov *Diagonally*). Podobno velja za Nokturno ulico (*Knockturn Alley* ali fonetično *nocturnally*, kar tudi odgovarja njenemu slabemu slovesu).

Bertills (2003; cit. v Al Rabadi 2012, 43) literarnim imenom poleg funkcionalne vloge pripisuje tudi možnost ustvarjanja novih interpretacij, kar velja tudi za zemljepisna imena. V žanrih, ki ne vsebujejo vizualnega gradiva, so opisi tisti, ki bralcu pomagajo ustvariti podobo določenega kraja, enako tudi imena, ki poleg tega zbudijo občutek pristnosti. Tako Trochnmrkow trg (*Grimmauld Place*) iz *Harryja Potterja* nakaže, da ne gre za svetlo in domačno hiško, prav tako kot nam Zimišče (*Winterfell*) iz *Igre prestolov* ne naslika tople poletne rezidence, prav nasprotno. Izjemno neposredno je imenovana gora Poguba (*Mount Doom*) oz. vulkan v Tolkienovem *Gospodarju prstanov*. Aptonimi imajo torej identifikacijsko vlogo s sočasnimi funkcijami zabavanja, posredovanja informacij in zbujanja občutkov (Van Coillie 2014, 123) ter so poleg tega še pomensko, zgodovinsko, geografsko in kulturno okrepljeni (Jaleniauskiéné in Čičelytė 2009, 32). Tak primer je čarovniški zapor Azkaban (*Azkaban*) iz *Harryja Potterja*, ki

po geografski podobnosti spominja na Alcatraz (utrdba na otoku sredi morja), v njem pa najdemo tudi zven hebrejske besede Abaddon, ki pomeni globine pekla (Rowling J. K., Azkaban).

Hejwowski (v Fornalczyk 2007, 95; v Jaleniauskienė in Čičelytė 2009, 32) vidi v prevodni literaturi še eno funkcijo aptonimov, in sicer razkritje obstoja »kulturnega drugega« (angl. *cultural other*) – v besedilu predstavljenega kraja, ki je pripovedovalcu (in s tem tudi bralcu) tuj in sodi v drugo kulturo. V takem primeru se pri prevajanju pogosto upošteva pravilo o »neprevajanju tretjega jezika«. V *Polkrvnem princu* je tako omenjena francoska čarovniška šola *Beauxbatons*, katere ime v prevodu ni niti podomačeno niti prevedeno (dobesedni prevod bi bil »lepi palici«), v *Igri prestolov* pa sta tak primer kraja *Braavos* in *Vaes Dothrak*.

3.1 MOTIVACIJA

Tako za zemljepisna kot za osebna imena velja, da njihova funkcija v literarni zgradbi ni zgolj poimenovalna, marveč tudi označevalna. V umetnostnih besedilih, še posebej pri aptonimih, slednja praviloma prevladuje, saj predstavlja pomemben del karakterizacije literarnih oseb oz. izpostavlja ali nakazuje neke lastnosti dogajalnega prostora. Bühler (1965; cit. v Newmark 1988, 39) skladno s funkcionalno teorijo jezika po Romanu Jakobsonu to pripisuje ekspresivni funkciji besedila. V takih primerih govorimo o motiviranih lastnih imenih, saj je pri njih mogoče zaznati povezavo med sestavo besede in pomenom, kot pri primeru Divjišče (*Wilderland*), Tolkienovi novotvorjenki (Gradišnik 2004, 67), ki temelji na samostalniku *wilderness* in hkrati spominja na glagola *wilder* in *bewilder*. Bralec lahko tako v izvorniku kot prevodu zazna omenjene konotacije. Bussmann (2006) kot motivirane izraze opredeli tiste, pri katerih se pomen lahko ugotovi iz pomenov posameznih elementov, kot npr. Zimišče (*Winterfell*), Zgornje Trupeltse (*Great Hangleton*) ali Prečna ulica (*Diagon Alley*). Pri geografskih aptonimih to velja predvsem za opisna in razširjena lastna imena (kot jih definira Särkkä), ki imajo ob denotativnem pomenu še vrsto konotacij, ki nakazujejo na zgodovino ali tipično značilnost kraja, stavbe, ulice itd.

Z vidika slogovne besedilne analize je motivirana lastna imena smiselno kategorizirati. Ullmann (v Fischer 1998, 12) razlikuje fonetično, oblikoslovno in pomensko motivacijo. Pri fonetični motivaciji je med vidnimi kategorijami onomatopoejska, o kateri govorimo, če obstaja povezava med njihovo fonetično strukturo in pomenom (npr. kukavica, ki je dobila ime po svojem oglašanju). Pri oblikoslovni motivaciji lahko v izrazu ali frazi prepoznamo posamezne dele, ki imajo svoj pomen (Fischer 1998, 14), a je pri tem ključno, da pomen celotne zloženke temelji na neposrednem pomenu komponent (Ginzburg 1979, 25). V imenu velikega pragozda pri Tolkienu

Zelengaj Véliki (*Greenwood the Great*) zaznamo pridevnik in samostalnik »zeleni gaj« (Gradišnik 2004, 267), pomen imena je torej razviden. Po drugi strani pa sestava imena Tolkienove pokrajine Ajdole (*Ettendales*) ni tako očitna kot Zelengaj, saj je že v izvorniku uporabljen arhaični samostalnik *eten* v pomenu *troll*, *ogre* (Gradišnik, 2004, 30). Zato je bilo tudi v slovenščini treba poiskati arhaični izraz, torej »ajd«, ki prav tako nekoliko zabriše pomen skovanke.

V fantazijski literaturi zložena poimenovanja pogosteje kot k oblikoslovno motiviranim imenom sodijo k pomenski motivaciji. Ungerer (v Fischer 1998, 14) obravnava pomensko motivirana imena kot izraze, katerih pomen lahko povežemo z drugimi pomeni, npr. Grlo (*The Neck*) ali grad Črnina (*Castle Black*) iz *Igre prestolov*; v prvem primeru gre za ožino, ozek del celine, kar lahko pomensko povežemo z grlom kot delom telesa oz. zoženim delom predmeta, npr. steklenice, podobno se črnina nanaša na značilnost črnega, recimo na vrsto vina, v tem primeru pa na grad, kjer so nastanjeni člani Nočne straže, ki jih bralec tako poveže s temačnostjo in z drugimi negativnimi konotacijami. Pomenska motivacija se od oblikoslovne razlikuje tudi v tem, da se kombinacija komponent uporablja figurativno (Ginzburg 1979, 27).

Roswitha Fischer (1998, 13) omenjenim trem tipom motivacije dodaja še fonološko, grafično in stilistično. Prvo opredeli v povezavi z izgovorjavo, z določenimi zvoki ali zvokovnim zaporedjem. Tak primer je M. o. M., kratica za *Ministry of Magic* iz *Harryja Potterja*, kjer začetne črke besed tvorijo izgovorljivo enoto (Fischer 1998, 30). Avtorica grafično motivacijo povezuje s pisnim diskurzom, kjer razumevanju služijo velike črke, vezaji in podobno, pogosta raba pa vodi do grafične demotivacije (npr. *sit-com*, ki je sčasoma postal *sitcom*). Tako fonološka kot grafična motivacija sta vezani na tipe sodobnejšega diskurza, zato jih v umetnostnih besedilih srečamo redkeje. Prav nasprotno velja za stilistično motivacijo, kamor avtorica šteje rabo glasovnih figur, kot so npr. aliteracija, asonanca, konsonanca (Fischer 1998, 14). Aliteracije so pogoste v *Harryju Potterju*, npr. *Forbidden Forest*, *Weasley's Wizard Wheezes* in *The Hog's Head Inn*, ki zelo poživijo besedilo in razmejujejo barviti čarovniški svet od dolgočasnega bunkeljskega, a lahko hkrati postanejo pravi prevajalski izziv, saj je za ohranitev ekvivalence v ciljni jezik treba prenesti tudi omenjene slogovne značilnosti.

3.2 EKVIVALENCA

Koncept ekvivalence so prevodoslovci vpeljali z namenom, da bi bilo ustreznost prevodnih rešitev – na teoretski, predvsem pa na konkretni ravni – vsaj do neke mere mogoče objektivizirati. Juliane House (2009, 29–31) piše, da sta izvornik in prevod, ki obstaja samo kot različica izvornika, ekvivalentna, vendar je ekvivalenca

v prevodu odvisna od vrste besedila, področja, kulturnega konteksta itd. Ekvivalenca je podobno opredeljena tudi v *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, torej kot odnos med izvirnikom in prevodom, pri čemer prevod velja za prevod ravno zaradi tega odnosa (2001, 77). Pri prevajanju fantazijskih besedil se za uporabno izkaže predvsem teorija ekvivalence Eugena Nide. Ta opredeljuje dva tipa ekvivalence, formalno in dinamično (prim. Shakernia 2014, 2). Osnovno načelo formalne ekvivalence je to, da poskuša prevajalec čim bolj slediti izvirnemu besedilu, izogiba se vsakršnim dodatkom, prirejanju in nasploh odmikom. Bolj kot je torej prevod dobeseden, manj je nevarnosti, da se bo izvorno sporočilo »pokvarilo« (Shakernia 2014, 2). Po načelih dinamične ekvivalence prevajalec ne prevaja besede za besedo, ampak prenaša smisel besedila, kar pomeni, da ne vsebuje enakih idiomov in besednih zvez, povzame pa pomen, ki ga želi izvirnik sporočiti (Shakernia 2014, 2). Ta ekvivalenca pride do izraza pri prevajanju izmišljenih zemljepisnih imen, ki jih le v redkih primerih prevedemo skoraj dobesedno. Prevajalec se mora potruditi, da prevod zveni čim bolj naravno, kar je namen te ekvivalence. Kot trdi Nida (1964, v Van Coillie 2014, 124), je prevod imena uspešen, kadar je funkcionalno ali dinamično ekvivalenten z imenom v izvorni obliki, kar je navadno tudi prevajalčev cilj. Van Coillie (2014, 124) dodaja, da prevod lahko drugače vpliva na bralca kot izvirnik, na kar je v svojem vodniku opozoril tudi Tolkien (Gradišnik 2004, 18). V primeru imena Rečnjava (*Riverrun*) iz *Igre prestolov*, ki poimenuje kraj, kjer teče reka, bi formalna ekvivalenca zvenela precej nenaravno, prevajalec pa se je oddaljil od te besede, ki je v bistvu zloženska, in ustvaril novotvorjenko, ki še vedno zaznamuje območje z rekami, vendar v drugačni obliki.

Ekvivalenca je povezana z jezikovno funkcijo, v tem primeru ekspresivno, ekspresivna besedila pa stremijo k izražanju avtorjevega mišljenja (Newmark 1988, 40). V literarnem delu se pojavljajo nenavadne kolokacije, izvirne metafore, »neprevedljive« besede, nenavadna skladnja, nenavadne besede in novotvorjenke. Nekateri od naštetih elementov se pojavljajo tudi pri zemljepisnih imenih, s čimer v bralcu zbudijo

- občutek domačnosti; bralec se poistoveti z glavnim likom, čigar svet postane bralečev, npr. Prepovedani gozd (*Forbidden Forest*) ali Jazbina (*The Burrow*) iz Harryja Potterja,
- občutek tujosti; kraji, ki so tuji glavnemu liku, so tuji tudi bralcu, npr. Braavos iz *Igre prestolov*, ki je hkrati neprevedljivo ime,
- občutek globine; ime presega slovarski pomen, označuje dogodek ali značilnost kraja; npr. Gomilsko (*Barrowfield*) iz *Gospodarja prstanov od A do Ž*.

Prevajalčeva naloga je, da se pri prevajanju takšne literature poskuša čim bolj približati avtorjevemu namenu, kar je bistvo ekvivalence.

4 APTONIMI V PREVODU

Fantazijska literatura navdih pogosto črpa iz resničnega sveta – iz obstoječih krajev, ljudi in zgodovinskih dogodkov –, zato ni vseeno, kako se izmišljena zemljepisna imena zapišejo ali prevedejo. V tem smislu je prevajanje zemljepisnih imen podobno prevajanju strokovne terminologije v književnih delih, kjer je pri prevajanju ključna natančnost, če želimo ohraniti potencialne učinke na bralca tudi v prevodu (prim. Zupan in Štefanič 2014). Ko gre za resnična imena, je treba upoštevati uradni zapis in ponekod (npr. v turističnih besedilih) dodati deskriptor, da si bralec lahko predstavlja, za kaj gre (za ulico, stavbo, vzpetino itd.). Zaradi načela avtentičnosti se v fantazijski literaturi avtorji in prevajalci deskriptorjem izogibajo, saj ti morda preveč neposredno razkrivajo vsebino in poenostavljajo bralno izkušnjo, kjer to ni zaželeno, hkrati pa prekinjejo bralni ritem.

V kontekstu prevajanja se velikokrat pojavi vprašanje, zakaj in če imena sploh prevajati (dilemo izpostavlja tudi Klinar (1994, 11)). Prevajanje imen vsekakor ni vedno smiselno, še posebej, če niso ključna za zgodbo oz. ko gre za uradna zemljepisna imena. Preprosto in jasno pojasnilo glede prevajanja imen podaja J. R. R. Tolkien,¹ ki je v pomoč prevajalcem svojih del napisal krajši vodnik po prevajanju imen in poimenovanj. V njem med drugim navaja, da je angleščina v izvirnem besedilu predstavnica »sogovorščine« (Gradišnikov prevod za Tolkienov »*common speech*« oz. izmišljen jezik), iz česar sledi, da jo v prevodu nadomesti ciljni jezik – zato je treba angleška imena prevesti v ciljni jezik glede na njihov pomen. Tolkienov primer v tem zapisu je v slovenščino prevedeni Razendel oziroma »Dolina razpoke« (*Rivendell*), kjer pojasni, da je takšna imena zaželeno prevajati ravno zato, da se ohrani skrbno zasnovana imenoslovna shema (Gradišnik 2004, 19), ki bi se v primeru ohranitve izvirnika v ciljnem jeziku porušila. Prevajalec je glede na pomen iskal ime, ki bi ustrezalo Razdrtemu (»(na)razen del«) (Gradišnik 2004, 192). Ta aptonim je prav tako dober primer leksikalno in strukturno motiviranega zemljepisnega imena, kakršna so imena mest Newtown ali Wildwood, saj ga je možno razdeliti na posamezne morfeme (Ginzburg 1979, 26).

Najbolj splošna načina prevajanja zemljepisnih imen v fantazijski literaturi sta podomačevanje (*Valyria* oz. Valyrija; *Erech* oz. Ereh (Gradišnik 2004, 86) in potujevanje (*Hogsmeade* oz. Meryascoveena). Vevar (cit. v Mohar 2015/16, 98) ugotavlja, da slednje pogosto zagovarjajo starejše generacije prevodoslovcev, v sodobni prevodoslovni praksi pa se kot osrednja metoda uveljavlja podomačitev. A ne glede na to, da slednja tuje ime približa ciljnemu bralcu, za prevajanje

1 Uvodna navodila so objavljena v delu *Gospodar prstanov od A do Ž*, ki ga je napisal Branko Gradišnik.

aptonimov ni primerna, saj se pomen ne prenese v ciljni jezik. Hkrati pa je pomensko prevajanje izvedljivo le, če ima zemljepisno ime v celoti ali deloma določen pomen, pri čemer je pri takšnem postopku nujno raziskati zgodovinsko-jezikovne korenine (Kladnik 2007, 83). To pomeni, da je pomensko prevajanje izvedljivo le, če je zemljepisno ime aptonim. Iz tega načina sledijo štiri Kalashnikove (2006) strategije pomenskega prevajanja:

- običajni ekvivalent; slovarski prevod, če je enobeseden, npr. Zid (*the Wall*);
- priložnostni ekvivalent; prevod ni neposredni pomenski ekvivalent, a izraža enake značilnosti, npr. Ollchenbat (*Ollivander's*);
- ekvivalent s spremenjenimi značilnostmi ne izraža značilnosti pomenskega elementa iz izvornika, pač pa označuje kraj ali osebo z drugo značilnostjo, npr. grad Črnina (*Castle Black*), ki ni črne barve, pač pa sedež Nočne straže;
- nebistveni ekvivalent; ne izraža značilnosti nosilca.

V poštevek pridejo tudi prevajalske strategije, ki jih predlagata Särkkä (2007) in Hermans (v Aguilera 2008, 3):

- transkripcija; zapis imen brez dodajanja podvojenih črk, prilagajanje izgovorjavi, npr. Valyrija (*Valyria*),²
- prepis; popoln prevzem besede, npr. Azkaban (*Azkaban*),
- delni prevod; večbesedno poimenovanje, kjer je vsaj ena beseda izpeljana iz tretjega jezika ali je lastno ime, npr. Ibbenska luka (*the Port of Ibben*),
- prevod; ohranitev funkcionalne vloge imena, npr. Prepovedani gozd (*Forbidden Forest*).

Za konec omenimo še primer, ko pomensko prevajanje ni uspešno. Kajetan Gantar ugotavlja, da to navadno ne deluje pri prevajanju antičnih imen (prim. Aubelj 1997, 6). Nekateri slovenski avtorji so to poskušali, npr. rimska boginja Flora je postala Rožencvitarica, Minerva Modrica, a se ta način ni obdržal. Prevladalo je načelo avtentičnosti in antična imena so danes podomačena.

4 ZAKLJUČEK

Prevajanje aptonimov, ki se v fantastični literaturi nanašajo na zemljepisna imena, je pomembno zato, da se v največji možni meri izbrišejo meje med resnico in fantazijo. Za uspešen prevod si mora prevajalec zastaviti nekaj vprašanj

2 Tu je pogosto možnih več različic glede na popolno ali delno slovenjenje. Najbolj tipično se v obrazilu dodaja *j* (kot v primeru), nekatere tuje pismenke pa prevajalec lahko obdrži tudi zaradi skrivnostnejšega učinka take besede na bralca (v navedenem primeru bi bila možen tudi zapis Valirija).

o avtorjevem namenu, ciljnem bralstvu, ozadju aptonima in seveda morebitnih posebnih okoliščinah. Aptonime je smiselno prevajati, saj so nosilci globljega pomena, razen kadar so izpeljani iz tretjega jezika, ki naj ga prevajalec ne bi prevajal. V nasprotnem primeru bi prevod postal priredba.

BIBLIOGRAFIJA

- AHANIZADEH, Saeideh, 2012: Translation of Proper Names in Children's Literature. *Translation Directory*. Dostopno tudi na spletu: <http://www.translationdirectory.com/articles/article1522.php>.
- AL RABADI, Raghd, 2012: A Moment of Truth in Translating Proper Names in Naguib Mahfouz' Trilogy from Arabic into English. *CrossCultural Communication* 8(6). 43–47.
- AGUILERA, Elvira C., 2008: The Translation of Proper Names in Children's Literature. *E-fabulations: e-journal of children's literature* 2. 7–16.
- AUBELJ, Bronislava, 1997: *Antična imena po slovensko*. 1. izd. Ljubljana: Modrijan.
- BAKER, Mona, 2001: *Routledge Encyclopedia of Translation*. London in New York: Routledge.
- BALTEIRO, Isabel, 2010: Word-formation and the Translation of Marvel Comic Book Charactonyms. *VIAL* 7. 31–53.
- BLAGANJE, Dana, KONTE, Ivan, 1998: *Modern English Grammar*. 4. izd. Ljubljana: DZS.
- BUSSMAN, Hadumod, 2006: *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. Elektronska izdaja. London in New York: Routledge.
- FISCHER, Roswitha, 1998: *Lexical Change in Present-day English: A Corpus-based Study of the Motivation, Institutionalization, and Productivity of Creative Neologisms*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- FORNALCZYK, Anna, 2007: Anthroponym Translation in Children's Literature – Early 20th and 21st Centuries. *Kalbotyra*, 57 (3). 93–100.
- GINZBURG, Rosalia Zalmonovna et al., 1979: *A Course in Modern English Lexicology*. 2. izd. Moskva: Vysšaja škola.
- GRADIŠNIK, Branko, 2004: *Gospodar prstanov od A do Ž: imenopis in podatkovnik oseb, krajev, predmetov in pojmov iz Srednjega sveta in okolice*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- HOUSE, Juliane, 2009: *Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- JALENIAUSKIENĖ, Evelina, ČIČELYTĖ, Vilma, 2009: The Strategies for Translating Proper Names in Children's Literature. *Studies About Languages* 15. 31–42.
- KALASHNIKOV, Alexander, 2006: Proper Names in Translation of Fiction (on the Material of Translation into English of The History of a Town by M.E. Saltykov-Shchedrin). *Translation Journal* 10(1). Dostopno tudi na spletu: <http://translationjournal.net/journal/35propernames.htm>.
- KLADNIK, Drago, 2007: *Pogledi na podomačevanje tujih zemljepisnih imen*. El. knjiga. Ljubljana: Založba ZRC, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU.

- KLINAR, Stanko, 1994: *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih*. Radovljica: Didakta.
- MARTIN, George R. R., 2011: *A Game of Thrones*. London: Harper Voyager.
- MARTIN, George R. R., 2014: *Igra prestolov*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- MOHAR, Tjaša, 2015/16: Translating Alice Munro: Culture-specific Terms as a Translation Challenge. *Philologia* 13/14, 97–104.
- NEWMARK, Peter, 1988: *A Textbook of Translation*. Šanghaj: Shanghai Foreign Language Education Press.
- PLEMENITAŠ, Katja, 2015: Aspects of Nominalization from a Cognitive Perspective. Sonja Starc, Carys Jones in Arianna Maioranni (ur.): *Meaning Making in Text. Multimodal and Multilingual Functional Perspectives*. New York: Palgrave Macmillan. 72–92.
- ROWLING, Joanne K., 1997: *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London: Bloomsbury.
- ROWLING, Joanne K., 1999: *Kamen modrosti*. Ljubljana: Epta.
- ROWLING, Joanne K., 2000: *Jetnik iz Azkabana*. Ljubljana: Epta.
- ROWLING, Joanne K., 2005: *Harry Potter and the Half-Blood Prince*. London: Bloomsbury.
- ROWLING, Joanne K., 2006: *Polkrvni princ*. Ljubljana: Epta.
- ROWLING, Joanne K., 2014: *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*. London: Bloomsbury.
- ROWLING, Joanne K., b. d.: Azkaban. Dostopno na spletu: <https://www.pottermore.com/writing-by-jk-rowling/azkaban>.
- SÄRKKÄ, Heikki, 2007: Translation of Proper Names in Non-fiction Texts. *Translation Journal* 1. Dostopno na spletu: <https://translationjournal.net/journal/39proper.htm>.
- SHAKERNIA, Shabnam, 2013: Study of Nida's (formal and dynamic equivalence) and Newmark's (semantic and communicative translation) translating theories on two short stories. *Merit Research Journals* 2(1). 1–7
- TOPORIŠIČ, Jože, 2001: *Slovenski pravopis*. 6., ponovno pregledana izd. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- VAN COILLIE, Jan, 2014: Character Names in Translation: A Functional Approach. Jan Van Coillie in Walter P. Verschueren: *Children's Literature in Translation: Challenges and Strategies*. London in New York: Routledge. 123–139.
- ZABEEH, Farhang, 1968: *What is in a Name*. Haag: Martinus Nijhoff.
- ZUPAN, Simon, ŠTEFANIČ, Marko, 2014: Military Jargon in the Slovenian Translation of *Hostile Waters*. *ELOPE* 11(1). 165–177.

Darko Čuden

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

O (pre)nekaterih lepotah, a tudi zadregah pri rabi zemljepisnih imen pri slovenskih učencih nemščine, da o nemških učencih slovenščine raje ne govorimo

Izveček

Zemljepisna imena v najširšem pomenu dejanskega in izmišljenega sveta predstavljajo veličasten delež v besedišču vsakega naravnega jezika. V navezi nemščina-slovenščina in obratno prepoznavamo podobnosti in razlike, ki se kažejo v za vsak jezik značilnih besedotvorno-skladenjskih vzorcih, v (ne)predvidljivosti izpeljank za imena prebivalcev in prebivalk, jezika oz. narečja, v interferenčnih pasteh, v široki paleti metaforike in metonimije, v frazemih, ki so kulturološko prepoznavni kot izrazito slovenski ali nemški, a najbrž ali mogoče prevodni, predvsem pa v osnovnem oblikoslovnem sistemu, ki zadeva slovnični spol, sklanjatev in število. Prav v slednjih so razlike med nemščino in slovenščino največje.

On (an embarrassment of) niceties and blessings as well as predicaments observed in the use of geographical names by Slovenian learners of German – not to mention German learners of Slovenian

Geographical names (either factual or taken from fantasy literature) form a huge part of the lexicon of every natural language. Certain similarities and differences can be established in the comparison of Slovene and German geographical names, manifested in language-specific wordformational and syntactic patterns, (un)predictability of derivations for names of inhabitants, language or dialect, in interference traps, in a broad cline of metaphor and metonymy, and in phraseological units which can be recognized as typical cultural traits of either Slovene or German (but are often translatable), and, above all, in

the basic morphological system (grammatical gender, declination, and number). It is in these latter traits that the differences between German and Slovene are most noticeable.

ZA UVOD

Včasih se zdi, kot da se ne bi zavedali razsežnosti zemljepisnih imen kot velikega podsistema lastnoimenskega besedja (kamor seveda sodijo še osebna in stvarna imena), ki predstavlja ogromen del besedišča vsakega naravnega jezika. V tem smislu so sestavni del slovenščine prav vsa zemljepisna imena na tem in v drugih svetovih, tudi prevarantska in predvsem v znanstveni fantastiki izmišljena kot *Atlantida*, *Narnija*, *Kraljestvo Enenkio*, *Elbonija*, *Sildavija*, *Šajerska*, *Zingara*, *Indija Koromandija*, *Butale*, *Schlaraffenland*, *Eldorado*, pa tudi metaforična kot zemljepisno neizsledljiva *dežela, kjer se cedita med in mleko* pa vse do Goethejeve Italije, ki jo poimenuje *das Land, wo die Zitronen blühen*. Snov je preobširna, zato v tem prispevku le orisujem njene razsežnosti, nekatere le ošvrknem. V navezi slovenščina-nemščina in/ali obratno v tem prispevku ni uravnoveženosti. Včasih opisi in zgledi pretehtajo na slovensko stran, drugič spet na nemško. Se pa zdi, da so zemljepisna imena in njihova raba v slovenščini v primerjavi z nemščino v marsikakšnem pogledu bistveno zahtevnejša, seveda pa tudi nemščina izkazuje svojevrstne posebnosti.¹

1 O BISTVU ZEMLJEPISNIH IMEN

Kladnik (2007: 423) z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU takole pojasnjuje (pretežno) bistvo zemljepisnih imen:

Pokrajinska, vodna, reliefna, ledinska, upravna in krajevna zemljepisna imena, iz katerih izhajajo imena prebivalcev, so svojevrsten duhovni, kulturni, socialni, zgodovinski in politični kazalec. Iz njih je mogoče razbrati marsikatero potezo naravne, družbene in značajske preteklosti, a tudi sedanosti posameznega naseljenega ali nenaseljenega območja na našem planetu. Vsako zemljepisno ime je vezano na strogo določen zemljepisni pojav ali objekt. Nastane na določeni točki časovne osi in na natanko določenem jezikovnem ozemlju.

Jezik pa kot živ(ahen) organizem na svojih poteh, ustvarjalnih brezpotjih in tudi stranpoteh te suhe zemljepisne koordinate na številne načine presega.

Zgledi v tem prispevku so z redkimi izjemami mešanica tistega, kar slovenska slovnica imenuje naselbinska in nenaselbinska imena (zdi se, da je nemško

¹ V prispevku ne citiram v literaturi navedenih slovarjev, leksikonov in enciklopedij, prav tako ne zgledov iz tiskanih in elektronskih medijev, ker so dandanašnji na medmrežju pač zlahka izsledljivi.

razčlenjevanje zemljepisnih imen precej bolj neenotno), torej: imena mest, vasi, trgov in njihovih delov, držav, pokrajin, zveznih držav/dežel in otokov, če so ti hkrati države.

Zemljepisna imena v jeziku torej živijo kot (skoraj) vsa druga občna imena, izkazujejo pa tudi nekatere posebnosti. Prav slednje se še kako radoživo pokaže ob primerjavi maternega z drugimi jeziki, v našem primeru z nemščino (tu pa tam pritegnem zgolj za pokušino še kakšnega). Opazujemo jih, uporabljamo in razčlenjujemo na vseh jezikovnih ravneh: glasoslovni, pravopisni, oblikoslovni, besedotvorni, skladenjski, besedilnostni, družbenostni, prevodoslovni in kar je še takih.

2 BESEDOTVORNO-SKLADENJSKE ZNAČILNOSTI

2.1

V grobem lahko trdimo, da je mnogo tega, kar je v slovenščini predmet besedotvorja, torej enobesedni leksem, v nemščini skladenjske enota, torej vsaj dvobesedna, in obratno. Zemljepisna imena ponujajo slikovito besedotvorno in skladenjsko paleto v obeh jezikih. Nekaj zgledov: *Balkanizacija* Afrike ali *afrikanizacija* Balkana? Kako nemščina izrazi to, čemur v slovenščini rečemo *subsaharska* Afrika? Lahko kot *Subsahara-Afrika* ali pojasnjevalno *Afrika südlich der Sahara*. V slovenščini govorimo o *Bližnjem vzhodu* in *bližnjevzhodnem* konfliktu/o vojni na *Bližnjem vzhodu*, nemški govorniki to stvarnost lahko upovedujejo kot *im Nahen Osten*, *Nahost-Konflikt/Krieg*. Da gre jezik pogostokrat svoja (nelogična) besedotvorno-skladenjska pota, dokazuje tudi morfem *mittel*: *im Mittleren Osten*, *in Mitteleuropa*.

2.2

Nemščina pozna tudi tri- in veččlenske zloženke, če pod tem seveda razumemo linearni niz treh ali več besed (enobesedni leksem je torej sestavljen iz treh ali več besed), čeprav so zloženke in izpeljanke po nemški besedotvorni teoriji v veliki meri hierarhično binarne. Taka tričlenska zemljepisna imena so na primer: *Ebermannstadt*, *Oberammergau*, *Ehrenfriedensdorf*, *Eisenhüttenstadt*, *Fürstentfeldbruck*, *Georgsmarienhütte*, *Kleinochsenfurt*, *Marktheidenfeld*.

2.3

Iz inventarja slovenskih in nemških zemljepisnih imen bi se dalo izluščiti besedotvorne in skladenjske nize, v prvem bi bila npr. imena na *-ci*, značilna za

severovzhod Slovenije, kamor sodijo *Sobetinci*, *Markovci*, *Beltinci*, dvobesedna imena z občnim imenom kot drugo sestavino, recimo vas: *Srednja vas*, *Nemška vas*, *Gor(e)nja vas*; izpeljanke s predložno podstavo na *-je*: *Obsotelje*, *Zasavje*, *Podravje*; imena z morfemom *grad*: *Gradec*, *Zagrasc*, *Gradež*, *Zanigrad*, *Bežigrad*, *Beograd*. V nemščini so taki nizi lahko zloženke z drugo sestavino *-hausen*: *Aidhausen*, *Alfhausen*, *Auhausen*, zloženke s prvo sestavino *Alt-*: *Althofen*, *Altlay*, *Altjeßnitz*; dvobesedna imena z zemljepisnim pridevnikom: *Wiener Neustadt*, *Preußisch Oldendorf*, *Salzburger Land*, nekoč uradno *Windisch St. Michael* za *Slovenji Šmihel*, *Cochemer Krampen*, *Deutsche Weinstraße*; dvobesedna imena s prvo samostalniško sestavino *Bad*: *Bad Dürnheim*, *Bad Essen*, *Bad Gandersheim*, *Bad Tölz*; imena na *-a*: *Fulda*, *Altena*, *Altona*, *Apolda*, *Bebra*, *Borna*, *Taucha*, *Unna*, *Vacha*, *Weida* itd., dvobesedne zloženke z vezajem: *Idar-Oberstein*, *Bruchweiler-Bärenbach*, *Castrop-Rauxel*, *Garmisch-Partenkirchen*. Vezajnih zloženk v nemščini mrgoli, slovenskih je bistveno manj, npr.: *Šmarje - Sap*, *Gorenja vas - Reteče*, *Pri Cerkvi - Struge*, sem sodijo tudi mestni predeli, kot *Ljubljana - Vič* in pa eksonimi tipa *Emilija - Romanja* in *Porenje - Pfalško*. Namen takih nabirk pa seveda ni le zbiranje kot tako, od tod lahko prebiramo nastanek teh imen, pomen(e) in pomenske odtenke, statistiko, zapis in izgovorjavo, vezljivost s predlogi, izpeljevanje (ime prebivalca, prebivalke, pridevnik), zemljepisno razprostranjenost in še kaj.

2.4 MANJ PREDVIDLJIVI VZORCI

Pri izpeljankah iz zemljepisnih imen za prebivalca/prebivalko, pridevnik, tudi jezik oz. dialekt je pričakovati manj predvidljive vzorce. V slovenščini je te nepredvidljivosti bistveno več kot v nemščini, pomislimo samo na *Bric*, *Brika*, *briški* (iz Goriška Brda), ali pa na besedototvorno nedoslednost pri *Romunija* in *Bolgarija*. Imeni držav se končujeta na *-ija*, pa vendar sta prebivalca *Romun* in *Bolgar* in ne *Romunec* ali *Bolgarec* kot *Slovenec* in tudi ne *Romunijan* in *Bolgarijan* kot *Italijan*. Tako v slovenskih medijih opazamo nihanje v rabi *Somalec/Somalijec*, *Sirijec/Sirec*.

Boris Šuligoj (2017: 1) se podobno, ko zagovarja nepredvidljivost tvorjenk (torej imena, ki so v rabi med domačimi govorci) in zavrača slovničarsko sistemskost, sprašuje v Delovi rubriki Dobro jutro:

Pred dnevi je uredništvo klicala bralka, ki ni mogla verjeti, da so prebivalci Škofij Škofjoti. In potem sem ter tja beremo, da so »Škofljani« ali »Škofijčani«. Ko vse te jezikoslovce vprašamo, ali iz svojega popolnega znanja jezika vedo, kako se reče prebivalcem Bertokov, Marezig, Boršta, Ospa, Opčin, Kubeda, Sv. Petra, Krkavč, Hrastovelj ... navadno

zamrznejo. Ali pa ugibajo in odkrivajo neznana ljudstva in prebivalce še ne odkritih planetov: Marezigančane, Opčinarje, Svetopetrcce, Ospiče, Kubedance, Borštničane ...

V resnici imamo Bertošane, Marežgane, Osapce, Opence, Čubejce, Šu-petrcce, Krkočane, Hrastovce ... eksplozijo toponomastične lepote.

Manj nepredvidljivosti je vsaj v standardnem jeziku videti v nemščini (ko gre za zemljepisna imena na nemško govorečih ozemljih), denimo: *Bremen/bremisch/Bremer*, *Baden/badensisch (pog.)/badisch/Badenser* ali *Badener*, *Hannover/hannoverisch/hannöversisch/hannoversch*. Onkraj nemških političnih entitet pa je besedotvorna krajina zelo pisana. Tako poznamo *Tibet/Tibeter* ali *Tibetaner*, *Togo/Togoer* ali *Togolese*, *Katalonien/Katalane*, *Jemen/Jemeniter*, *Venezuela/Venezolane*, *Texas/Texaner*, *Tokio/Tokioter*, *Monako/Monegasse*. Med »hujše« primere smemo šteti primere kot *Bergamo/Bergamaske*, *Ibiza/Ibizenker*, *Aleppo/Aleppiner* in (v obeh jezikih) *Madagaskar/Madagasse* in *Malgaš*. Zaradi podobnosti sta »nevarna« tudi *Malaysia/malaysisch* in *Malaya/malaysisch*.

2.5

Na vseh koncih in krajih tudi s prej povedanim prežijo interferenčne pasti. Tako bomo nemško učeči se za *Baskijo* namesto *Baskenland* radi rekli *Baskien*, pač po vzporednosti s *Slowenien*, *Armenien*, *Albanien*, in tudi *Somalien*, čeprav je prav *Somalia*, za *Gruzijo* je prav, da poznamo ime *Georgien*, in da sta slovenska *Damask* in *Bospor* nemška *Damaskus* in *Bosporus*. V slovenskih medijih se pogosto pojavlja huda napaka za reko *Elbe*, ker marsikdo ne ve, da imamo za to reko slovansko ime *Laba*.

3 ATRIBUTIVNOST

Zemljepisno ime je lahko s prilastki najrazličnejših vrst še dodatno pojasnjeno, dopolnjeno, razlikovalno (tukaj ne govorimo o standardnem zapisu zemljepisnega imena), in to tako na levi kot na desni strani, pogosto tudi na obeh. Tako govorimo o *italijanskih/francoskih/slovenskih/švicarskih/nemških/avstrijskih Alpah* in tudi o *albanskih*, ki sicer Alpe sploh niso, jih pa tako zapisane prebiramo na zemljevidih. Atributivnost v tem smislu razumemo kot konstitutivni del besedila, ki bralcu oz. poslušalcu omogoča, da neko predmetnost oz. pojavnost prepoznavava z različnimi pomensko umeščevalnimi razlagami. Tako denimo leksem *Armenija* vpeljemo v besedilo z *die kleine Kaukasusrepublik Armenien* in ga tako samo na levi strani razložimo trojno, v nadaljevanju pa pomenskost samo še

dopolnujemo: *drei-Millionen-Einwohner-Land*. Nemški *Chemnitz* lahko na levi pokrajinsko umestimo kot *saški Chemnitz*, na desni pa kot apozijo: *Chemnitz, svojčas vzhodnonemški Karl-Marx-Stadt*.

Sicer pa imajo zemljepisna imena ob sebi pridevniška dopolnila, ki so značilna za vsa občna imena. Tako govorimo o *nevrалgični Siriji*, *čudoviti Apuliji*, *nesrečnem Balkanu*. Pomensko jih lahko nanizamo v številne razrede, eden bi bil denimo po osebnosti, ki (je) odločilno vpliva(la) na zgodovino, razvoj, usodo neke države: *Hitlerjeva Nemčija*, *Titova Jugoslavija*, *Erdođanova Turčija*, drugi dvojec prej/potem: *Nach-/Vorkriegsdeutschland*, pri čemer zapis lahko tudi koleba: *Nachkriegsberlin* in *Vorkriegs-Berlin*. Po tej analogiji si nemški govorci težje predstavljajo tvorjenke *Vor/Nachhitlerdeutschland* (če odmislimo še variante z medpono *-s-* in pisavo z vezajem in posledično pisanje države z veliko začetnico). Očitno so lastna imena v tem pogledu nekakšna besedotvorna ovira.

Niso pa klasični levi in desni eno- ali večbesedni prilastki edina oblika pojasnjevalnosti. Tako v nemščini kot v slovenščini je pogosta zemljepisna opomba v oklepaju. V naslednjem zgledu *imamo občutek*, da *ima* avtor članka *občutek*, da sta *Rabat* in *Kartum* obče manj znani od drugih imen in ju zato metajezikovno oklepaji:

V Sloveniji vas utegnejo zaradi golote v javnosti policisti oglobiti z denarno kaznijo od 104 do 836 evrov, v Washingtonu ali New Yorku lahko končate za zapahi do 90 dni, v Dubaju vam grozi pol leta zapora, v Riu de Janeiru do enega leta, v Rabatu (Maroko) do dve leti zapora in možnost izгона, v Kartumu (Sudan) vas lahko prebičajo.

Tri prestolnice na svetu imajo po mojem védenju ime po svoji državi. To so špansko govoreče *Mehika*, *Panama* in *Gvatemala*. Da bi razlikovali ime države od imena prestolnice, slednji pritikajo občno ime, v španščini *Ciudad*, *Ciudad de México*, zaradi angleške jezikovno globalne prevlade pa najpogosteje kar angleški *City*, v nemščini tudi *Stadt*: *Mexiko-City/Stadt*, *Panama-City/Stadt*, *Guatemala-City/Stadt*. V slovenščini se ta razlikovalnost kaže v oblikah, kot so: *mehiška prestolnica*, *glavno mesto Mehike*, *Ciudad de Mexico* ali pa kar angleško *Mexico-City*.

4 ZEMLJEPISNA DIHOTOMIJA

To poglavje se razume kot nadaljevanje drugega in tretjega. Zemljepisna imena lahko izpričujejo nasprotnost(i) v smislu: kar je od neke (dogovorjene ali tudi ne) točke navzgor in navzdol, na sever in jug, navznoter in navzven, novo in staro, veliko in malo in podobno. Tako poznamo nestandardizirane dvojnice,

kot sta *hrvaška* in *slovenska Istra* in standardizirane *Nieder-* in *Oberlausitz*, *Vnanje* in *Notranje Gorice*, *Južno* in *Severno Karolino* (nemščina slednjih ameriških držav ne nemči za razliko od *Nord-* in *Südkorea*, prav take ne *Silicijeve doline*, zato im *Silicon-Valley*). Nima pa vsako zemljepisno ime v tem smislu svojega antipoda. Tako poznamo *Vzhodni Timor*, ni pa *Zahodnega*, *Južni Sudan*, ni pa *Severnega*, *Severno Irsko*, ni pa *Južne*. Z *Veliko Britanijo* je poimenovana samo ena država na svetu, države, ki bi se začela z *Mala/Mali/Malo* ni, obstajajo pa *Mali Antili*. *Velika Britanija* se zdi stanje stvari, samoumevnost, ob projektih *Velika Srbija* ali *Velika Albanija* pa nemalokdo zastrže z ušesi. Narodnostni prilastki pač pogosto pričajo o prisotnosti »nenašega«, priseljenškega življa, denimo *Nemški Rovt* (v Bohinju), še večkrat pa o kolonizatorski prevladi: *Britanska Kolumbija*, *Francoska Gvajana*, *Britanski* in *Ameriški Deviški otoki*, *Nizozemski Antili*.

Razmerje *maloveliko* in *staro/novo* (pa bržkone še kakšno) se v nemščini za razliko od slovenščine izjemoma kaže kompleksnejše. Nemška zemljepisna imena se glede na te dvojnosti zapisujejo na različne načine: pisanje skupaj ali narazen, z vezajem ali v pregibni in še pogosteje v nepregibni obliki, kadar gre za pridevniško sestavino: *Klein Vielen*, *Kleinbartloff*, *Groß Molzahn*, *Großvargula*. Morfem *groß* je najti v štirih besedotvorno-skladenjskih zapisnicah, po podaljšanju z *-en Großenhain*, po pisanju narazen ali skupaj *Groß Räschen* in *Großröhrsdorf*, po vezajnosti *Groß-Eislingen*.

5 METAFORIKA IN METONIMIJA

5.1

V naravnih jezikih kar vrvi od metaforike in metonimije, najrazličnejših stopenj pomenskih prenosov in prehajanja iz enega v drugega. *Pariški vrabček/ Der Spatz von Paris* (s ptičjo manjšalnico v slovenščini, ne pa v nemščini) za francosko šansonjerko Edith Piaf, *primorski slavček* za Simona Gregorčiča (spet ptičja manjšalnica), po novem tudi (najbrž) posmehovalno *štajerski slavček* za Damjana Murka, Las Vegas velja za *mesto greha/Sündenstadt*. *Alpenrepublik* je Avstrija, čeprav je držav, ki imajo v uradnem imenu besedo Republika in ležijo v Alpah, kar nekaj. Po vzoru *Elb-Florenz* za Dresden prepoznavamo *Dolenjske Benetke* za Kostanjevico na Krki, Dordonjo (Dordogne) za *francosko Toskano*, *albansko Trento* (najbrž zgolj za slovenske pohodniške poznavalce?) za albansko dolino Valbona. Irak je v nemščini *Zwei-Strom-Land/Zweistromland*, torej dežela Evfrata in Tigrisa, Japonska je *dežela*

vzhajajočega sonca/das Land der aufgehenden Sonne, Finska dežela tisočerih jezer/das Land der tausend Seen, Irska je keltski tiger, Kuba pa Rdeči otok. Zeleni otok je Irska, Albanija je dežela orlov/das Land der Adler, Libanon dežela ceder/das Land der Zedern.

5.2

Metaforika in metonimija se v jeziki kaže v najrazličnejših oblikah. Naštevam jih samo nekaj:

Prehlajena Nemčija bi pomagala bolni Franciji. Kranj se vse bolj vozi na kolesu. Washington in Ankara sta v slabih odnosih iz več razlogov. Wir werden nicht erlauben, dass Kroatien zu einem neuen Beirut wird. Paris – ein touristisches Mekka. Wir wollen kein neues Vietnam!

Po obliki oz. reliefu pogovorno ali uradno prepoznavamo nekatere države ali dele celin kot *slovenska kura/kokoš, Afriški rog/Horn von Afrika, italijanski škorenj/italienischer Stiefel*, Eva Klotz, predstavnica južnotirolskega gibanja Südtiroler Freiheit je denimo za časnik Die Welt z izrazito zbadljivo nemško »škorenjsko« *zloženko izjavila tole: Wir gehören nicht zum Stiefelstaat, sondern zu Mitteleuropa.*

Živalska imena oz. njihove izpeljanke zaradi neke posebne, mogočne lastnosti nadomeščajo ime države. Tako pod hiranje *keltskega tigra* razumemo pešanje irskega gospodarstva, ki je še pred leti veljalo za izredno uspešno, *Tigerstaaten* so nasprotno gospodarsko uspešne države med Indijo in Kitajsko, *ruski medved* ni vrsta medveda, ampak prisposoba za politično in vojaško mogočno Rusijo. Podobno zaživi v jeziku slon v navezi z mitološkim zmajem: Članek z naslovom *Zmaj ima pristrižena krila, slonu piha veter v uhlje* govori o gospodarskih gibanjih v Aziji: na Kitajskem se upočasnjujejo, v Indiji pospešujejo.

Državo oz. njene predstavnike v športu zastopajo legendarni bojevniki in sloviti literarni junaki: *Učinkoviti vikingi šokirali lene švejke*. Vikingi bi resda lahko bili Danci, Švedi ali Norvežani (morda tudi Islandci in Ferči?), v nadaljevanju besedila se izkaže, da gre za slednje, pri švejskih pa bržkone ni ugibanja. Prav v poročanju o nogometu opazujemo živahno motiviko, živalsko, rastlinsko, pastirsko, industrijsko itd.: *kenguruji* so Avstralci, *tulipani* Nizozemci, *gavči* Argentinci, *nogometaši iz dežele ur in čokolade* Švicarji. Državo prepoznavamo tudi skozi najznačilnejša jedila: naslov *Sarma v kislo-sladki omaki* govori o srečanju turških in kitajskih političnih predstavnikov. V svet zabave, pesmi in plesov sodi naslov, ko avtor prispevka napoveduje izid nogometne tekme med Hrvaško in Rusijo: *V Sočiju »naša fešta« ali ritem Kalinke?* Metaforika

in metonimija sta lahko tudi pravo »leglo« besednih iger, ne nujno jezikovnega igračkanja kot takega, ampak kot višje stopnje jezikovnosti. Tako naslov »Kiviji« ne bi trgali kivijev ne skriva resnice, da Novozelandci ne marajo obirati tipičnih novozelandskih sadežev.

5.3

Zemljepisna imena z izpeljankami se lahko spremenijo v občna v številnih pomenuh. Na paleti takega metonimičnega prenosa najdevamo ob nespremenjenih formativih (v slovenščini se taki deonimi seveda pišejo z malo začetnico) pomen pogodba/sporazum/zaveza: *Z bolonjo smo podaljšali in podražili študij. Duh maastrichta priganja reševalce evra. Po nici – nica?*

Podaljšani formativi, pogosto gre za zemljepisne izpeljanke, predvsem imena prebivalcev, dobivajo številne občne pomene. Tako je *japonec* (lahko) avto, *amerikanka* kuverta, *vipavec* vino, *kubanka* cigara, *švicar* nož, tudi bankovec, *dolenjka* cesta, *jeruzalemčan* fižol, *belokranjka* čebula, *kumrovčan* vlak, *gorenjka* čokolada, v nemščini podobno *Hannoveraner* konj, *Isländer* konj in pulover, *Ementhaler* sir, *Berliner* pecivo, *Pariser* kondom, *Nassauer* zajedalec/prisklednik itd. Ni mi znano, ali v nemščini ta pomenski prenos lahko prevzemajo tudi imena prebivalc, kot je razvidno iz zgornjih slovenskih primerov.

5.4

Domala brezmejno je frazeološko področje z zemljepisnimi imeni in njihovimi izpeljankami v obliki pridevnika ali poimenovanja prebivalca, pri čemer je stopnja leksikaliziranosti seveda različna, kot se za frazeme pač spodobi: *odkrivati Ameriko, zaščiten kot kočevski medved, böhmische Dörfer, španska vas, pijan kot Šved, ich kenne meine Pappenheimer, točen kot švicarska ura, Eulen nach Athen tragen, Alle Wege führen nach Rom, ljubljanska srajca, lepo v vrsti, kot so hiše v Trsti, francosko-nemški vlak, (...) pa mirna Bosna!, balkanski sod smodnika, trojanisches Pferd, stockholmski sindrom* itd.

6 PREIMENOVANJA

Veliko zemljepisnih imen je podvrženo spreminjanju, vzroki pa so sila različni, največkrat so ideološko-politično obarvani. *Formozo* so preimenovali v *Tajvan*, *Rodezijo* v *Zimbabve*, *Burmo* v *Mjanmar*. Od 1953 do 1990 imenovano mesto *Karl-Marx-Stadt* je danes *Chemnitz*, iz nekdanjega jugoslovanskega prostora je izginilo skoraj vse, kar je dišalo po Titu (šest republik in dve avtonomni pokrajini,

osem imen): *Titovo Velenje, Titograd, Titov Veles, Titov Drvar, Titova Korenica, Titova Mitrovica, Titovo Užice, Titov Vrbas*), tudi *Kardeljevo* se je znašlo na smetišču zgodovine. Množinski naslov tega poglavja ni naključje, zemljepisna imena se lahko spreminjajo vztrajno. Prestolnica Norveške je bila najprej *Oslo*, potem *Christiania*, danes je spet *Oslo*. V Afriki se je *Republika Kongo* preimenovala v *Zair* in potem v *Demokratsko republiko Kongo*, od letošnjega aprila se nekdanji *Svazi* imenuje *Esvatini*, iz *Dahomeja* je nastala *Ljudska republika Benin*. Med uradnimi imeni držav prav gotovo izstopa *Švicarska konfederacija* z nemškim imenom *Schweizerische Eidgenossenschaft* (od tod tudi drugo ime za Švicarje *Eidgenossen*), francoskim *Confédération suisse*, italijanskim *Confederazione Svizzera*, retoromanskim *Confederaziun svizra* in latiniziranim, *Confoederatio Helvetica* (od tod prepoznavamo to državo po inicialkah CH). Grčija je uradno *Helenska republika*, za uradno ime Makedonije pa je (bil) v preimenovalni igri lep nabor imen: *Nova Makedonija, Severna Makedonija, Republika Skopje, Vardarska Makedonija, Republika Zgornja Makedonija, Republika Makedonija, Ustavna republika Makedonija, Demokratična republika Makedonija, Neodvisna republika Makedonija, Republika Zgornja Makedonija, Republika Nova Makedonija, Republika Severna Makedonija, Republika Vardarska Makedonija, Republika Makedonija (Skopje)*.

7 GLASOSLOVJE

Tozadevna tehtnica težavnosti se spet prevesi na slovensko stran. Ostajamo le pri naglaševanju, ne dotikamo se drugih glaso(slo)vnih zadreg, kvalitete glasov, tonemskosti itd. Pri naglaševanju v nemščini ni pričakovati večjih težav. V zloženkah se v občnoimenskem izrazju načeloma naglašča prva sestavina, tako *Tisch-tuch*, v redkih izjemah je naglašena druga sestavina kot *Jahrtáusend*. Pravilo se analogno prenaša na zemljepisna imena, izjeme so tvorjenke kot *Berlin-West*, kjer je naglašena druga sestavina, ker deluje kot levi prilastek na desni, in vrsta drugih kot *Buxtehúde, Cuxháfen, Heiligenháfen*, (ne pa tudi *Heiligenstadt!*), *Bad Doberán, Groß-Éislingen, Eutín, Rheinzábern, Neu-Úlm, Ueckermúnde, Wernigeróde, Wipperfürth*. Poseben primer predstavljajo vezajne tvorjenke tipa *Nódrhein-Westfálen, Schléswig-Hólstein*, z naglasom na obeh sestavinah (v prvem primeru še na drugem delu druge sestavine!). Za slovenščino značilni premični naglas se vse raje seli na prvi zlog, kot izpričujejo zgledi *Pórtugalska/pórtugalski/Pórtugalci; Nórveška/nórveški*, ne pa tudi *Nórvežani*. Posebno težavo predstavljajo slovenske enakopisnice tipa *Cérklje/Cerkljé*, kjer različna glasovna podoba umešča naselbino v drugo pokrajino.

8 ZEMLJEPISNA IMENA KOT OSNOVA ZA TVORBO DRUGIH LASTNIH IN OBČNIH IMEN

Zemljepisna imena so lahko poimenovana po marsičem, osebi, živali, barvi, rastlini, obliki in velikosti naselja, reki itd.: *Titovo Velenje, Zajčje Polje, Bele Vode, Kopriva, Dolga vas, Velika Polana, Nemški rovt, Most na Soči, Lovrenc na Pohorju* itd, po svetnikih: *Sankt Egidien, Sankt Gangloff, Sankt Goar, Sankt Moritz*, medtem ko slovenščina izkazuje tri tipe tovrstnih poimenovanj, glede na variante Sveti (tudi z zapisom Sv.), Šent- in Št- : *Sveti Jurij, Šentjošt, Štandrež*.

Kaj pa se zemljepisnega najde v drugih lastnih imenih? Zemljepisna imena najdemo v priimkih, iz katerih izhaja narodnostna ali pokrajinska pripadnost: *Furlan, Nemeč, Turk, H(o)rvat, Bohinjc, Rus, Schwab(e), Wend(e), Steinbeck, Schönfelder, Gundelfingen, Windo, Walcho, Welsch(er), Fries, Vrieseke*. Pri znanih zgodovinskih posvetnih in cerkvenih osebnostih in umetnikih najrazličnejšega kova je del osebnega imena ime kraja, od koder je človek prihajal: *Janez iz Kastva, Janez Svetokriški, Fran Podlimbarski, Josipina Turnograjska, Walter von der Vogelweide, Anastasia von Sermium, Hartmann von Brixen, Wolfram von Eschenbach, Otto von Bamberg*. Zemljepisno je lahko poimenovan kemijski element, denimo *Darmštadt/Darmstadtium* in *Evropij/Europium*. Predvsem v anglo-ameriškem svetu, a globalizacijsko učinkovito, se uveljavljajo zemljepisna osebna lastna imena kot *Dakota, Ireland, Irland, Alabama, Brooklyn, Bronx, Chelsea*. Od tod do besednih iger je kratka pot: *Ljubljana prvič v Ljubljani* je naslov članka o menda v Ljubljani spočeti in zato po tem mestu imenovani belgijski deklici, ki s starši obišče mesto spočetja. Z zemljepisnimi imeni so poimenovana bolj ali manj leksikalizirana imena barv: *bordeaurot* (tudi samo *bordeau*), *tibetorange, sienabraun*. V nemščini zapis slednjih niha, zato poleg *sienabraun* naletimo tudi na *Sienabraun* in *Siena-braun*.

9 ZASTAREVANJE OZ. ZASTARANOST

Dandanašnji največkrat ne prepoznavamo več nekdanjih slovenskih imen *Solnograd* in *Monakovo* za nemški *Salzburg* in *München* in že zdavnaj ne vidimo več oblike *Novi York* za današnji *New York* (živi pa v španščini in portugalščini kot *Nueva York*). Nekatero ostaline pa kljub temu v jeziku lahko še (za)živijo. Značilne primere najdemo v slovenski kulinariki: *florentinski zrezek, napolitanska pica* in *napolitanke, solnograški žličniki*, in tudi v reaktualizaciji z ujedljivo-posmehovno funkcijo, ko avtor besedila nemškega diktatorja v kontekstu ustanavljanja paravojaških skupin v Sloveniji poimenuje z zastarelo slovensko zemljepisno izpeljanko za današnji Salzburg:

Zato menimo, da Šiškova varda za poznavalce ni presenečenje. Pozornost vzbuja število teh mladcev, zakritost obrazov ter oborožitev s koli in sekirami. Nekako tako je začel svojo zločinsko pot in vzpon na oblast solnograški slikopisec.

V slovenščini je, zanimivo, opaziti živi besedni zvezi *na Solnograškem/s Solnograškega* in dvojno ime *Istanbul* in *Carigrad*, v nemščini ne: *pri gradnji carigrajskega letališča, ... je v Carigradu za Reuters dejal trgovec ...*

10 DUHOVITOST

Nenazadnje pa so zemljepisna imena lahko tudi čudovita vaba za jezikovne nabiljalce, ki namesto, da bi lovili metulje ali zbirali prtičke (če ta konjiček sploh še obstaja?), iščejo zemljepisna imena v najrazličnejših jezikih sveta, enakopisnice s »prepisnicami« iz nelatilično pisanih jezikov, ki pa imajo pomensko malo ali nika-kor nič skupnega. Tako bi v zbirko jezikov iz iste družine lahko uvrščali slovensko vas *Banja Loka* in bosansko *Banja Luka*, hrvaški *Motovun* in slovenski *Matavun*, slovenski in izraelski *Jeruzalem*, slovenski vasi *Verdun* in več istoimenskih francoskih mest. Tudi *Brest* je mesto v Franciji, v slovenščini drevo, *Breda* je mesto na Nizozemskem, v slovenščini žensko ime. *Anus* je kraj v Franciji, *Fucking* pa avstrijska vasica, prav zaradi imena priljubljena turistična destinacija. Kurt Palm je leta 2011 izdal kriminalko z namišljenim imenom *Bad Fucking*, ki je bila kot najboljši roman odlikovana z nagrado Friedricha Glauserja. V slovenščini je kar nekaj »duhovitih« imen, kot *Pedrovo*, *Polule*, *Ritoznoj*, *Ritomeče*, *Britof*, *Bruhanja vas*, *Barka* (na Gorenjskem) itd., čeprav pogosto nimajo nič ali bore malo skupnega s tistim, kar si kot neetimologi, torej v tem primeru jezikovno navadni smrtniki, predstavljamo.

11 SPOL

Oblikoslovje pri samostalniku zadeva predvsem spol, sklon in število. Po mnogoletnih pedagoških izkušnjah preseneča, da študentje na vprašanje, ali imajo zemljepisna imena v nemščini spol, večinoma odgovarjajo, da ga nimajo. Kaj pa v slovenščini? Imajo *Ljubljana*, *Kranj*, *Celje* spol? *Pa Jesenice*, *Trbovlje*, *Benetke* in *Cirkovci*? Zemljepisna imena so v slovenščini lahko ženskega, moškega in srednjega spola. Kot da to še ne bi bilo dovolj, so lahko tudi samomnožinski samostalniki ženskega (*Jesenice*), moškega (*Cirkovci*) in redkeje srednjega (*Sela*) spola. *Predstavljajmo* si samo, kaj si nemški učenec slovenščine pod tem *predstavlja*? V nemščini pa je to vendarle veliko bolj preprosto. Zemljepisna imena so srednjega spola, razen (sorazmerno redkih) primerov, ki jih naštevajo vse nemške

slovnice: *Slowakei, Schweiz, Iran, Kosovo, Arktis* itd. Je pa nujno razlikovati med spolom kot takim in rabo člena. Ampak tudi tukaj je jezikovna raba zelo jasna. O rabi določnega člena odloča prilastek na levi ali desni strani jedra ali na obojih. Zato govorimo o *im verregneten Palma de Mallorca, im multireligiösen Indien, das mittelalterliche Ljubljana* in o Klimtu, ki je bil *Künstler im Wien der Jahrhundertwende*. In tudi o *Ljubljanen in nenen prebivalci: Ljubljana und seine/dessen Einwohner*, ne pa *ihre/deren Einwohner*. Edini prilastek, ki v nemščini nikoli ne zahteva rabe določnega člena, je oziralni stavek: *Slowenien, das morgen vom deutschen Außenminister besucht wird*.

Za posebno trd medjezikovni oreh se izkaže nemška prevodnica slovenskemu *Še nikoli nisem bil na Arktiki/Antarktiki*. V kratki povedi prežijo kar tri pasti. Prvič: *Arktiko/Antarktiko* lahko v slogu lažnih prijateljev in po analogiji z *Amerika, Europa* oblikujemo kot *Arktika*, po analogiji s *Pazifik, Atlantik* in *Karibik* tudi kot *Arktik*. Pravilni nemški obliki pa sta *Arktis* in *Antarktis*. Drugič: Kontinenta (če ju seveda štejemo za kontinenta) sta za razliko od vseh drugih ženskega spola in nastopata z obveznim določnim členom, torej *die Arktis*. Tretjič: slovenski predlog *na* v tem primeru ni *auf*, temveč *in*. Rešitev je potemtakem: *Ich war noch nie in der Arktis/Antarktis*.

Zemljepisna imena in z njimi povezani spol in seveda pomen so (lahko) predmet slovaropisja. Tako je v desetzvezkovnem Dudnu leksem *Bordeaux* kot slovarsko geslo vpisan dvakrat, prvič kot francosko mesto in s tem srednjega spola, drugič z metonimičnim prenosom vino iz tega okoliša, zato moškega spola, tudi kot skrajšanka od *Bordeauxwein* (lahko bi bil vpisan še enkrat in sicer kot oznaka barve, torej srednjega spola: *das Bordeaux/bordojsko rdeča* po analogiji *das Lavendel*, zamenjuje pa ga pridevnik *bordeuaxrot*). Leksem *Marathon* je vpisan trikrat: srednjega spola kot grško mesto, moškega z metonimičnim prenosom v pomenu 42-kilometrski tek in kot skrajšanka srednjega spola v pomenu dolgo, čezmerno trajanje česa: *Marathonsitzung/maratomska seja*.

12 DVOJINSKOST IN MNOŽINSKOST

Slovenska zemljepisna imena se vedejo kot prav vsako drugo občno ime. *Sodni boji dveh Amerik* je naslov časopisnega članka in v nadaljevanju zveemo, da gre za sodni boj liberalne in konservativne Amerike; *Slovenci imamo dve Istri, (...)* kar se tradicionalne hrane tiče, celinsko in tisto ob morju; *Romanje treh Slovenij (Slovenci iz matične, zamejske in izseljenske Slovenije bodo jutri romali k cerkvi Matere Božje na Svetih Višarjah)*; *Italija ni ena, Italiji sta dve, severna in južna. Med njima je še ena, srednja, recimo ji rimska, ki je skoraj svet zase, nekaj med*

prvo in drugo; Vlakovni povezavi obeh Goric ne kaže najbolje. Roman Štefana Kardoša *Vse moje Amerike* je družinski roman, ki ga je pisatelj posvetil prekmur-
skim emigrantom v Ameriko.

Nemški slovnicearji so s pojasnili v zvezi z množino zemljepisnih imen skopi. Götze/Lüttich (1989) navajata zgolj: *In Deutschland gibt es fünf Rothenburgs*, Engel (1988) pa *die beiden Deutschland(s)*, druge slovnice tega sploh ne ome-
njajo. Očitno to v nemški jezikovni pokrajini ni predmet razprave. Grah/Klinar (2005: 20, 21) navajata: *Es gibt mehr als dreißig Brezje in Slowenien; Alle drei Bela, Spodnja, Srednja in Zgornja, liegen dicht nebeneinander; Alle Črni Vrh befinden sich auf beträchtlichen Höhen.* Pravilo je torej, da je fleksijska mno-
žina docela izjemna, ker je iz stavčnega pomena in skladijske zveze razvidno slovnice število. V primerjavi z nemščino pa Klinar (1994: 30) ugotavlja, da je angleščina fleksijsko fleksibilnejša: *There are more than thirty Brezjes in Slo-
venia; All the three Belas, Spodnja, Srednja in Zgornja, lie close together; The Črni Vrhs are all situated at some height above the valley.* Da slovenske zadrege rešujemo z nemškimi občnimi imeni pred zemljepisnimi, je jasno: *Es gibt zwei Ortschaften namens Bela* itd.

V nemščini se fleksija najbrž najraje pokaže pri zemljepisnih imenih na *-a*, kot *Amerika* in *Korea*. Na slednjem zgledu pogledjmo, kako bi slovensko *Koreji* (pa tudi *Ameriki/Amerike* in *Jugoslaviji/Jugoslavije* itd.) povedali po nemško. Naslovu *Nord- und Südkorea spielen gemeinsam* sledi podnaslov *Die Annäherung zwischen den beiden Staaten setzt sich auch bei der WM im schwedischen Halmstad fort*; naslovu *Kim hat an der Uhr gedreht* sledi podnaslov *In beiden koreanischen Staaten gilt jetzt wieder die gleiche Zeit* in po uvodu v besedilo: *Knapp drei Jahre nach der Einführung einer eigenen Standardzeit in Nordkorea laufen die Uhren in beiden Koreas wieder synchron.* (Mimogrede: slovenščina pozna tudi pridevnik, izpeljan iz *med Korejama: Utiranje poti medkorejskemu miru.*)

13 PREDLOGI

Zadrege s predlogi so velike, težavnostna tehtnica se spet prevesi na slovensko stran, le da težav tukaj ne občuti le nemški učenec slovenščine, ampak tudi mater-
ni govorec. Problem predložnosti se zdi dovolj pereč, da citiram Snoja (2018: 22, ki nagovarja (čeprav v povsem drugem kontekstu) prav to vprašanje:

Za našo državo ni vredno, da bi zgradili slovarsko bazo slovenskih lastnih imen in jo za začetek napolnili s krajevnimi imeni. Baza bi v prvem koraku za vsako naše krajevno ime vsebovala zapis, izgovorjavo, naglas, sklanja-
tev, vezavo s predlogi, pripadajoči pridevnik in prebivalski imeni za oba

spola z normativno označenimi dvojnicami vred, vpogled v narečno podobno imena in njegove družine, vpogled v zgodovino in etimologijo ter še nekaj obrobosti. (...) Saj ne vemo vsi kar iz glave, ali se reče v Svibnu, na Svibnu ali na Svibnem, ali so prebivalci Naklega pri Kranju Nakelčani, Naklanci ali Nakljanci, in kako se reče prebivalcem Razdrtega (...).

13.1

Težave s predlogi se kažejo na dveh ravneh. Prva zadeva stavčnoskladenjsko rabo, pogojeno s povedkom, torej z glagolskim dejanjem oz. stanjem, ki ob sebi zahteva prislovno določilo kraja, po njem pa se sprašujemo *kje, od kod, kam* (tudi *od kod do kam*). Med manj zahtevne bi z vidika slovenskega učenca nemščine šteli *od ... do* (*Popotovanje od Litije do Čateža, Od Kotelj do Belih vod*), v nemškem primeru kot: *fliegen/gehen/fahren/reisen/wandern/(ver)ziehen/pilgern von Berlin nach Hannover*. Težka ne bo niti zveza *med ... in: med Ljubljano in Kranjem, zwischen Wien und Brno*. Kjer pa v nemščini na vprašanje *kje* stoji predlog *in*, se v slovenščini razveja v *v* in *na*. Krajev, ki zahtevajo slednji predlog, je veliko: *Brezje, Dunaj, Reka, Ptuj, Bled, Brezovica, Duplica, Polskava, Blejska Dobrava* itd. Vendar tudi *Brezje* ni/niso samo eno/ene! Tako tudi iz imen na *-o/-ovo*: *Razdrto, Primskovo, Naklo, Lancovo, Jezersko, Laško, Vranksko* itd. nepoznavalci ne vemo avtomatično, ali gremo *v* ali *na* določen kraj.

Posebno težavno poglavje predstavljajo v slovenščini (tudi za Slovence) pridevniška poimenovanja držav kot so: *Irska, Škotska, Finska, Kitajska, Slovaška*. So namreč nekakšni hibridi, ker se ob nekaterih predlogih v nekaterih sklonih vedejo kot ženska oblika (*Irska*), v drugih pa kot srednja (*Irsko*), od tod tudi negotovost pri rabi predloga. Tako naletimo v neformalnem govoru in tudi v formalnejših medijih primer kot: *sem na Irskem in v Irski, grem na Irsko in v Irsko, prihajam iz/z Irskega in z Irske*. Da so pri rabi predloga pogosto negotovi tudi nemški materni govorniki pričajo zgledi, velikokrat povezani z otoškimi zemljepisnimi imeni: *in/auf Alaska/Hawaii/Kuba; auf/in Mallorca, Käse/Grüße von/aus Korsika*. Poseben pojav v besedotvornem smislu v navezi slovenščina-nemščina se zdijo slovenska neformalna/nestandardizirana pridevniška poimenovanja pokrajine srednjega spola, povezana s predlogoma *na* in *z*, ki označujejo predele/pokrajine in njihove dele, poimenovane v glavnem po središču: *Bovško, Ilirskobistriško, Kočevsko, Ribniško*. Taka poimenovanja zaznavamo tudi v skladenjskih oblikah kot *na območju Domžal, na širšem kočevsko-ribniškem območju, v bohinjskem kotu, na bohinjskem koncu*, pri čemer slednji bohinjski primer zaradi zemljepisne »zakotnosti« seveda ne more veljati za vse primere: zato (če že) najbrž *na domžalskem koncu, ne pa v domžalskem kotu*. O rabi predlogov pri zemljepisnih imenih naj bi odločale besedne navade prebivalcev, ker pa slednji niso stalnica, se

spreminja tudi njih besedje. To izpričujejo trije primeri imen vasi v Bohinju. Na zemljepisno-jezikovni premici življenja, od umiranja do izumrtja, opazujemo naslednje: predlog *na* se bliskovito umika predlogu *v* v primeru Bohinjske Bistrice (ga pa vidimo v Krajevnem leksikonu Slovenije ob opisu vasi Brod, kjer beremo, da so nekateri zaposleni *na* bližnji Bohinjski Bistrici). Sem *spod Studorja* in grem *pod Studor* ter *k Fužini* (Stari Fužini) skorajda ni več slišati.

Zagatni se s stališča slovenskega govorca utegnejo zdeti nekateri nemški prehodni glagoli gibanja. Prehodnost jim omogočajo predpone kot *an-* (fliegen, laufen), *be-* (fahren, reisen), *durch-* (fahren, fliegen, wandern, fließen) in *um-* (fahren, gehen, rudern, schiffen, segeln, wandern, reisen). Nekatero slovensko ustreznico je najti prav tako v slovenskih prehodnih glagolih, npr.: *prepotovati*, *obkrožiti*, *pre/objadрати*, *pre/obleteti*. Pri drugih se nemška prehodnost kaže v slovenski neprehodnosti. *Elbe durchfließt Dresden* kot skladijsko sopomenko *Elbe fließt durch Dresden* upovedujemo le kot *Laba teče skozi Dresden*. Tudi zgoraj omenjena *anfliegen* in *anlaufen* sta podobna primera. Povedi *Seit Mai fliegt die Lufthansa auch Tiflis an* in *Das Schiff lief gestern den Hafen von Koper an* imata slovenski ustreznici le v *Od maja leti Lufthansa tudi v Tbilisi* in *Ladja je včeraj pri-/za-/v- plula v koprsko pristanišče*. Brez sobesedila se zdi dvopomenski tudi stavek: *Seit Jahren bereise ich Portugal*, ki ga po trditvah nemških informantov lahko razumemo kot *(Že) leta potujem po Portugalskem/Portugalski* ali *(Že) leta potujem na Portugalsko*.

13.2

Na drugi ravni pa raba člena zadeva zgradbo (ne)standardiziranega imena. Tu gre pravzaprav za (spet) zemljepisno pojasnjevalnost prvega člena. Pojasnjevalnost se zdi nujna (ni pa »nujno« vedno tako), ker v obeh jezikih mrgoli večkratnih imen. Nekatera se pojavljajo dvakrat, druga pa tudi večkrat. Naselbinska razlikovalnost se lahko pokaže na sorazmerno kratkem raztežaju, kot pričata slovenski *Bača pri Modreju* in *Bača pri Podbrdu*.

V nemščini so taka denimo *Auerbach*, *Buch*, *Dohren*, *Dettingen*, *Friedberg*, *Oldenburg*, *Essen*, *Löbnitz*, *Berge*, *Limbach*, *Essingen*, *Krombach*, *Preetz* itd. Predlogi označujejo naselbino glede na mnogotere danosti: ob reki, nad reko, pod hribom/goro/skalo/pečino, na hribu/planini/grebenu, v dolini, v bližini druge naselbine, v pokrajini/deželi, v kotu itd. najpogostejši slovenski predlogi so *na* (Most na Soči in Ribnica na Pohorju), *ob* (Radlje ob Dravi), *pri* (Stari trg pri Ložu), *v* (Šentjakob v Rožu), *pod* (Log pod Mangartom), najpogostejši nemški pa *an* (Altenstadt an der Waldnaab), zastareli predlog *ob* (Rothenburg ob der Tauber), *in* (Reit im Winkl, Alzenau in Unterfranken), *bei* (Altdorf bei Nürnberg). Nemški zapisi v leksikonih in na prometnih znakih imajo naslednje oblike: izpisano

(Hanau am Main), predložno skrajšano glede na ženski oz. moški spol reke (Dietfurt a. d. Altmühl/ Landsberg a. Lech; vezajno brez člena za reko (Dillingen/ Saar), pokrajinsko/deželno (Auerbach i. d. OPf. = Auerbach in der Oberpfalz).

Nekoliko begajo zapisi zemljepisnih imen v slovenščini, ker pogosto ni jasno, kaj je uradno/standardizirano ime in kako družbeni (pod)sistemi, kot denimo promet, upoštevajo predpisano normo. V Velikem atlasu Slovenije je kartografsko zabeležen *Log v Bohinju*, v Krajevnem leksikonu Slovenije bohinjskega *Loga* med šestimi vnosi sploh ni, so pa omenjeni *Log Čezsoški*, *Log nad Škofjo Loko*, *Log pod Mangartom*, *Log pri Brezovici*, *Log pri Mlinšah*, *Log pri Polhovem Gradcu*, *Log pri Vrhovem*, *Log pri Žužemberku*. Na wikipediji pa je omenjen še *Log v Bohinju*. Bohinjski *Log* je skromen zaselek, vsega dve hiši na levi in dve na desni strani Save, a z dvema prometnima tablama: *Log in Log v Bohinju*!?

LITERATURA

- BERGER, Dieter, 1999: *Geographische Namen in Deutschland. Herkunft und Bedeutung der Namen von Ländern, Städten, Bergen und Gewässern*. Mannheim [etc.]: Duden.
- ČUDEN, Darko, 2009: Al' TO ime je in NE priimek al' je obratno, TU je zdaj vprašanje! – O nekaterih vidikih antroponima Anton Janko. V: Javor Briški, Marija, Miladinović Zalaznik, Mira, Bračič Stojan (ur.): *Jezik in književnost skozi prizmo medkulturnosti in diahronosti*. Jubilejni zbornik za Antona Janka ob 70-letnici. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana.
- ČUDEN, Darko, 2013: Pluralia tantum im Deutschen, Slowenischen und Spanischen. V: *Estudios Filológicos Alemanes. Revista de investigación en Lingüística, Literatura y Cultura alemanas*. Universidad de Sevilla: Sevilla.
- ENGEL, Ulrich, 1988: *Deutsche Grammatik*. Heidelberg: Groos.
- GRAH, Käthe, KLINAR, Stanko 2005: *Slovenski toponimi v nemških besedilih*. Ljubljana: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta.
- GOTTSCHALD, Max, 1971: *Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen nach ihrer Entstehung und Bedeutung*. Berlin: De Gruyter & Co.
- GRIMM, Hans-Jürgen, 1987: *Lexikon zum Artikelgebrauch*. Leipzig: Enzyklopädie.
- GÖTZE, Lutz, LÜTTICH, Ernest. W. B., 1989: *Bertelsmann Lexikon*, München: Lexikographisches Institut.
- HELBIG, Gerhard, BUSCHA, Joachim, 1994: *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Unterricht*. Leipzig: Enzyklopädie.
- KLADNIK, Drago, 2007: Zgodovinski vidiki podomačevanja tujih zemljepisnih imen. *Zgodovinski časopis* 61:3-4, 423-465.
- KLINAR, Stanko, 1994: *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih*. Radovljica: Didakta.
- KOČJAN-BARLE, Marta, 1992: *Abeceda pravopisa*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. Krajevni leksikon Slovenije (1995), Državna založba Slovenije, Ljubljana.

- KUNZE, Konrad, 1998: *Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- SCHRÖDER, Jochen, 1986: *Lexikon deutscher Präpositionen*. Leipzig: Enzyklopädie.
- SCHRÖDER, Jochen, 1995: *Lexikon deutscher Präfixverben*. Berlin [etc.]: Enzyklopädie.
- SCHRÖDER, Jochen, 1997: *Lexikon deutscher Verben der Fortbewegung*. Leipzig [etc.]: Enzyklopädie.
- SNOJ, Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan in Založba ZRC.
- SNOJ, Marko, 2018: *Cesar bi bil še vedno nag, če ga ne bi oblačili manj glasni krojači*. Delo, Sobotna priloga, 1. 9. 2018, str. 22.
- Slovenski pravopis (2007), Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- ŠULIGOJ, Boris, 2017: *Ime*. Delo, 28. 3. 2017, str. 1.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1984: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- URI, Helene, 2016: *Jezičnica*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, prevod Darko Čuden.
- URMES, Dietmar, 2004: *Handbuch der geographischen Namen. Ihre Herkunft, Entwicklung und Bedeutung*. Wiesbaden: Marix.
- Veliki atlas Slovenije (2012), Mladinska knjiga, Ljubljana.
- WEINRICH, Harald, 1993: *Textgrammatik der deutschen Sprache*. Mannheim [etc.]: Duden..

Monika Kavalir

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Redistributing Meaning: Translating English Existential Sentences into Slovene

Abstract

The paper looks at a self-compiled corpus of existential sentences in five English-language literary works and their Slovene translations, testing the hypothesis about the noun-orientation of English and verb-orientation of Slovene, as posited for instance by Klinar (1996). The results do not support this theory in the narrow sense but rather suggest that Slovene generally prefers a more balanced distribution of meaning in the clause compared to English. The analysis of the translations of English existential sentences with regard to translation shifts such as change of clausal pattern, verb choice and subject preservation points to what seems to be a fundamental difference between English and Slovene: while English readily accumulates meaningful material in one syntactic unit, which often happens to be a noun phrase (hence noun-orientation), Slovene patterns prefer meaning to be more evenly distributed across the clause and across various sentence elements, including but not restricted to verbal structures.

Prerazporejanje pomena: prevajanje angleških bivanjskih stavkov v slovenščino

Članek prek analize bivanjskih stavkov v namenskem korpusu petih angleških književnih del in njihovih slovenskih prevodov preverja hipotezo o samostalniškosti angleščine in glagolniškosti slovenščine, kot jo najdemo npr. pri Klinarju (1996). Rezultati ne podpirajo te teorije v strogem smislu, temveč nakazujejo, da slovenščina v primerjavi z angleščino na splošno daje prednost bolj uravnoteženi razporeditvi stavčnega gradiva. Razčlemba prevodov angleških bivanjskih stavkov z ozirom na prevajalske premike, kot so sprememba stavčnega vzorca, izbira glagola in ohranjanje osebnosti, kaže na ključno razliko med jezicoma: medtem ko se v angleščini rado dogaja, da se velika količina

informacij zgošča v posamezni skladenjski enoti, predvsem v samostalniški zvezi (od tod ideja o samostalniškosti), so slovenski stavčni vzorci načeloma bolj naklonjeni enakovredni porazdelitvi pomena v stavku in v različnih delih stavka, kamor sodijo – poleg drugih – tudi glagolske zgradbe.

1 INTRODUCTION

In an era of intensive contact between Slovene and English – in terms of exposure to media, everyday conversation, writing and translation – it is particularly important to ensure meaning is adequately transmitted in communication. In crossing from Slovene to English and vice versa, one area where considerable differences can be observed is information structure, tied inextricably to the issue of word order. The paper investigates the assumption, proposed by scholars such as Klinar (1996), that English is noun-oriented and Slovene is verb-oriented by examining a small corpus of existential sentences in five English-language literary works and their Slovene translations. The first part is devoted to an overview of the general characteristics of word order and existential sentences in English and Slovene, followed by the analysis, discussion and conclusions.¹

2 INFORMATION STRUCTURE AND EXISTENTIAL SENTENCES IN ENGLISH

The information structure of a sentence, or functional sentence perspective, is typically analysed in two ways. The sentence can be divided into two parts, which Halliday and Matthiessen (2013: 89), following the Prague School, call the theme – “the point of departure of the message” – and the rheme – “the remainder of the message [...] in which the Theme is developed.” Firbas (1992: 72), on the other hand, argues that the transition between the two should not be overlooked as it constitutes part of so-called communicative dynamism (CD): “Seen in the light of CD, the thematic elements carry lower degrees of CD than the non-thematic elements. Within the non-theme, the transitional elements carry lower degrees than the rhematic elements.”

This distinction between what comes at the beginning and what comes later typically reflects a development from elements which express information that is given, i.e.

1 This paper was originally conceived as part of a project embarked upon together with Katarina Fink and Nataša Zaplotnik and supervised by Irena Kovačič; I would like to thank them all for their valuable insights, with special thanks also to the anonymous reviewer for the many helpful suggestions.

recoverable by the recipient of the message, and elements that present new information, which is the focus of the sentence because it is unexpected or important.² A gradual rise in information can be observed, which is known as the information principle. Its goal is to simplify the decoding task of the listener and at the same time contribute to cohesion (cf. Biber *et al.* 1999: 897, Quirk *et al.* 1985: 1360–1361). Another typical trait is that long and complex elements as well as the focus of an information/tone unit tend to be placed towards the end of the sentence (cf. Quirk *et al.* 1985: 1356–1364), bringing about the so-called principles of end-focus and end-weight.

Existential sentences (ES) pose a problem for information structure, since the subject, which is the most common realisation of the theme, here represents a new piece of information and cannot be linked to the preceding discourse. English still requires a subject and has a fixed word order, which results in using a special device providing some sort of “dummy theme” (Quirk *et al.* 1985: 1402), thus indicating “the ‘new’ status of a whole clause, including its subject”. In ES, this dummy theme is realised by existential *there* and acts as a signal to the recipient that an item of new information is to follow.

In addition to the *there*-construction (cf. Milsark 1974, Lumsden 1988, Biber *et al.* 1999), some authors use the notion of existential construction as an umbrella term to include sentences without the *there*-element but which feature another initial item, such as an adverbial or participle (e.g. Quirk *et al.* 1985, Breivik 1989, Klinar 1998), yet others (e.g. McNally 2011) exclude examples with verbs other than *be*. Several classifications, such as Milsark’s (1974), depend crucially on whether and how the notional subject is expanded. Biber *et al.* (1999: 949–950) find that different types of clauses occur in different proportions depending on the register. Minimal existential clauses (i.e. without either adverbial expansions or postmodification) account for between approximately 10% (academic discourse) and 25% (conversation) of all ES, existential clauses with a postmodifier for 20% (conversation) to 50% (news), and existential clauses with an adverbial for 10% (academic discourse) to 40% (conversation). Surprisingly, relative clauses are by far the most frequent expansions in Gómez-González’s study (2001: 258).

3 CONTRASTING ENGLISH AND SLOVENE

English is characterised by being a fixed word order language, which means that sentence elements in declarative sentences appear in a preferred order in relation

2 The given-new distribution is not typical of all world languages and there are also subtypes of English sentences that do not adhere to it, as shown, for instance, by Irwin (2018).

to each other. The subject usually occupies the default sentence-initial position and appears before the predicator, which is in turn placed before any complements (cf. Quirk *et al.* 1985: 50-51). Limon (2002) argues that the function of this kind of strictly regulated order is twofold: (a) it is used as “a grammar signal” (Biber *et al.* 1999: 899) on the basis of which sentence elements are identified, and (b) it is also important “with regard to ease of processing” (Limon 2002: 45) by the addressee.

By contrast, the order of sentence elements in Slovene is much freer and Slovene word order is termed “variable” (Herrity 2000: 333), but this freedom is “relative and does not mean random word order.” Because of a highly developed inflectional system, the order of units realising sentence elements usually does not change their syntactic or semantic functions. Toporišič (1982: 161–181, 2000: 679) argues that word order in Slovene is normally determined by functional sentence perspective. The speaker thus usually begins by providing that piece of information which they feel can be understood from what has been mentioned before, and gradually builds up to the information that can be regarded as the most important or newsworthy. The theme is often realised by the subject, but any other sentence element can appear in its stead.³ There are, however, several instances of fixed word order in Slovene as well, especially with regard to the position of clitics.

Haiman (1974) extends the typological distinction suggested by Perlmutter (1971) between so-called “Type A” and “Type B” languages. Type A languages are characterised by having dummy pronouns which fill the slots of logical subjects that have been displaced from sentence-initial position. English is a Type A language, and existential *there* is an example of a dummy pronoun. Conversely, Slovene is a Type B language and may “dispense with superficial subjects” (Haiman 1974). This of course means that Slovene has no equivalents to dummy *there* in English:

[1a] *There is a danger of floods. The floods caused a lot of damage last year.*

[1b] *Obstaja nevarnost poplav. Poplave so lani naredile veliko škode.*

[2a] *It is of vital importance that our customers and business contacts form a favourable opinion of our company.*

[2b] *Zelo velikega pomena za naše podjetje je, da si naše stranke in poslovni partnerji o nas ustvarijo dobro mnenje.*

The above examples not only confirm Haiman’s (1974) theory regarding the use of dummy subjects but also serve to demonstrate that the problem of presence or

3 For the purpose of emphasis, the writer or speaker may choose to place the rheme before the theme, whereby the order of sentence elements becomes marked. Due to the necessity of emphatic stress, this kind of marked word order is rarely found in written texts (Jug-Kranjec 1981).

absence of dummy elements in English and Slovene is in fact closely connected with the issue of word order. For instance, unlike in Slovene, where the predicator-subject order “establishes the existence and subsequent relevance of a new individual/thing, who/which then becomes the [...] theme of the next sentence” (Herrity 2000: 334), predicators in English simply cannot occupy sentence-initial position in declarative sentences. Since indefinite subjects expressing new information likewise cannot occupy initial position, dummy *there* is introduced to fill in the subject slot and ensure that there is no fundamental change in word order. The functional dimension is thus present in both languages but the expression of existence or appearance on the scene is realised differently: while Slovene supposedly has no problems maintaining the desired information structure, English has to resort to *there*-structures (cf. Rojko 1998: 66).

Importantly, Klinar (1996: 193) reports a marked noun-oriented tendency in English in comparison with Slovene, i.e. “an inclination to use nouns where Slovene prefers adjectives, verbs, or (idiomatic) phrasing”. In parallel sentences, the meaning of an English NP will often be included in a Slovene verb (Klinar 1996: 170):

[3a] *Everyone is pleased to see the emergence of new self-governing nations in Africa.*

[3b] *Vsi se veselimo, ko vidimo, da v Afriki nastajajo nove neodvisne države.*

In English ES the stress is laid on the notional subject, i.e. a NP, which suits the above-mentioned tendency, whereas different patterns are to be expected in Slovene. In her study, Kroflič (1994) seems to confirm this, finding Slovene translations of English ES to be strongly verb-oriented, with examples such as the following:

[4a] *[...] but the bright midmorning sunlight floods the room, piercing my skull, causing my hangover to throb, and because of this, there's no workout this morning.*

[4b] *[...] v lobanjo, zaradi česar drgetam od mačka, in zato zjutraj tudi nisem telovadil.⁴*

While it seems clear that English ES do readily accumulate great amounts of information in the real, postponed subject that follows the dummy pronoun *there* and the existential verb *to be*, it is less obvious that the corresponding patterns in Slovene should as a rule involve a different verb and a reduction in the presence of nominal elements at the right-most edge of the clause. The analysis to follow thus looks at how the content of the notional subject is redistributed in the translation process.

4 Cited as in Kroflič (1994: 32).

4 ANALYSIS

The sample used in the analysis comprises five literary texts: Margaret Atwood's *Surfacing*, Patricia D. Cornwell's *Post-Mortem*, Mark Haddon's *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*, George Orwell's *Animal Farm*, and William Styron's *Sophie's Choice*, thus including works of different genres written in different geographical areas at different times. The first twenty examples of ES are included from each source, yielding a total of 100 examples with their translations. A narrow definition of clause (cf. Quirk *et al.* 1985) is used which excludes subordinate clauses, although indirectly embedded clauses as parts of phrases are kept in the material. Where several interpretations as to the number of existential clauses are possible (e.g. when a passage could be analysed as either a complex notional subject or as several coordinated elliptical clauses), the approach taken is generally to opt for a minimal number of clauses, motivated by concern that otherwise the same structure would come up relatively too often. Due to methodological concerns, ES are equated with the *there*-construction. To investigate the hypothesis that nominal material is transformed in Slovene into verbal expressions, the ES characteristics of verb choice, subject choice, and potential change of clausal pattern are analysed.

4.1 CHOICE OF VERB

In the English examples the verb *to be* is always used apart from two exceptions, *to linger* and *to establish*, which are preserved in the Slovene translations:

- [5a] *What dinners! How vividly there still lingers on my palate the suety after-taste of the Salisbury steak at Bickford's, or Riker's western omelette, in which one night [...]*
- [5b] *Kakšne večerje! Kako živo mi še zmeraj ostaja v ustih oljnat priokus po salisburyjskem zrezku pri Bickford'su ali po Rikers'ovi zahodni omleti, v kateri sem nekega večera [...]*
- [6a] *There had been suddenly established a bond between Morris and me, and I relaxed, filled with inquisitive zeal.*
- [6b] *Tako je bila na mah ustvarjena povezava med Morrisom in menoj in kar oddahnil sem si, ker sem se navzel pozvedovalne gorečnosti.*

The majority of Slovene translations, 52 out of 100, keep the same verb as in the original, with *to linger* and *to establish* occurring once, which means that exactly half of the Slovene translations use the verb *biti*, a direct translation of the verb *to be*. In 8 cases it is impossible to ascertain which verb corresponds to the original one, generally due to the fact that the clausal patterns are changed. This means

that in 40 examples the verb *to be* is replaced with a different verb in Slovene. The decision to use a verb different from the original one cannot be attributed to either personal inclinations of the translator (change of verb is attested with all translators, the number of such instances varies from 6 to 11) or development over time (the samples from the two novels translated in 1982 include 6 and 11 examples of verb change, respectively, and the extract from the book translated in 2004 contains 8 such examples).

In 19 cases the verb that replaces *to be* comes from the original, and a full 16 of these verbs come from the extension, as shown in example [7]. These data do not confirm the discussed discrepancy between the alleged noun-orientation of English and verb-orientation of Slovene as there are only two examples with the headword of the notional subject turning into a verb, cited here as [8] and [9].

[7a] *Breakfast was an hour later than usual, and after breakfast there was a ceremony which was observed every week without fail.*

[7b] *Zajtrk je bil uro kasneje kot običajno in po zajtrku so vsak teden dostojno opravili poseben obred.*

[8a] *The vote was taken at once, and it was agreed that [...] There were only four dissentients, the three dogs and the cat, who was later [...]*

[8b] *Glasovanje je bilo naglo in velika večina je odločila, da [...] Samo štirje so glasovali proti, to so bili trije psi in mačka, a pozneje [...]*

[9a] *On Sundays there was no work.*

[9b] *Ob nedeljah niso delali.*

In as many as 10 of these examples, the main part of the English notional subject (such as *too much information* in [10] and *small mice* in [11]) remains the subject in Slovene (*preveč podatkov* and *majhna miška*, respectively) and it is only the extension (or rather a part of it) which is transformed into the verb, for instance:

[10a] *I make this noise when there is too much information coming into my head from the outside world.*

[10b] *Te glasove spuščam vedno, kadar v mojo glavo prihajajo preveč podatkov iz zunanjega sveta.*

[11a] *It looked as if there were two very small mice hiding in his nostrils.*

[11b] *Videti je bilo, kot bi se mu v vsaki nosnici skrivala majhna miška.*

In 21 translations the verb *to be* is replaced with a different verb which does not originate in the English text. The Slovene verbs used in the translations can be divided broadly into two categories, more or less idiomatic combinations and *be*-approximations, with the verb in some cases semantically weakly related to

the context (e.g. *videti*, *pokazati*). In 5 cases the verb is largely determined by the noun (subject or object) as part of a collocation (MI > 6, 5L 5R, Gigafida corpus):⁵ *potoki vode so odtekali, zaslišal se je hrup, navdal me je občutek, vlada naj enotnost, prikradla se je lisica*; 2 similar combinations are also attested in the Gigafida corpus as frequently co-occurring, although they are not as common as the previous set: *oglasili so se koraki, delo se ponuja*. In the remaining 14 examples the most common verb is *imeti* (have) with 4 occurrences: in all 4 cases the subject is animate and changed, either introduced as an intervention by the translator or adapted from a non-subject noun phrase in the original, as evident in the following examples:

[12a] *At 1: 28 a.m. a policeman opened the door of the cell and told me that there was someone to see me.*

[12b] *Ob 1.28 je policaj odprl vrata celice in mi rekel, da imam obisk.*

[13a] *But now there was DNA profiling, newly introduced and potentially significant enough to identify an assailant [...], provided the police [...]*

[13b] *Zdaj imam analizo DNK, nanovo vpeljano, ki je zadosten dokaz za identifikacijo napadalca [...]; seveda pa mora policija [...]*

Finally, the verbs *priiti* and *nastati*, which can be understood as inchoative variants of *biti*, occur twice each, similarly also *zgoditi se* and *pojavit se*; another possibility approaching the static value of *biti* is the expression *iti za*:

[14a] *One thing seems certain, and that is that there was a great deal of unresolved guilt and hatred pervading that sad home.*

[14b] *Zdi se mi, da je ena stvar jasna, in sicer, da gre za večinoma nerazberljivo krivdo in sovraštvo, ki je prešinjalo to žalostno hišo.*

4.2 SUBJECT AND CLAUSAL PATTERN

The analysis of the subject in the Slovene translations suggests that in Slovene a notional, and if possible animate, subject works best, although it is also possible to use subjectless (impersonal) constructions. In a fairly high number of clauses, 25, the subject is changed (in 8 additional examples the correspondence is difficult to determine). The plurality of these feature an inserted animate subject (11 cases; example [15]) but animate subjects derived from non-subject noun phrases are also common (4 cases; example [16]):

[15a] [...] *Today we begin the hay harvest. But there is another matter that must be attended to first.*

5 Gigafida corpus, <http://www.gigafida.net/>. Accessed 30 June 2018.

[15b] [...] *Danes začenjamo s košnjo. Vendar pa se moramo prej lotiti nečesa drugega.*

[16a] *There was nothing I could say to him.*

[16b] *Nič mu nisem mogla reči.*

Similar cases of inanimate changed subjects are also present (2 inserted, 2 derived). It is a peculiarity of some Slovene predicates and constructions that subjectless clauses are possible and the translators make use of them in 6 translations, for instance:

[17a] *Set into effect after the second strangling was a new policy. If there was another, Vander was to meet me in the morgue immediately.*

[17b] *Biti nenehno v pripravljenosti je po drugi zadavitvi postal nov način dela. Če je prišlo do novega zločina, je moral Vander nemudoma v mrtvašnico.*

In 9 cases the clausal pattern (correspondence between the original ES and its translation) is disrupted. In 6 cases the original ES (or its main clause) is shrunk into a single sentence element:

[18a] *The doctor had arrived, a ray of hope where there was none.*

[18b] [...] *zdravnik je prišel, žarek upanja v brezupu.*

In 1 case the original clause is expanded and becomes a subordinate clause, and in 2 cases the clauses are interestingly jumbled:

[19a, 20a] *I knew it would not end until Lori Petersen was turned inside out, every inch of her photographed, and all of it on display for experts, the police, attorneys, judges and members of a jury to see. There would be thoughts, remarks about her physical attributes or lack of them. There would be sophomoric jokes and cynical asides as the victim, not the killer, went on trial, every aspect of her person and the way she lived, scrutinized, judged, and, in some instances, degraded.*

[19b, 20b] *Vedela sem, da temu ne bo konca, dokler Lori Petersen ne bo pregledana od glave do peta, vsaka ped njenega telesa fotografirana, vse razstavljeno in na vpogled strokovnjakom, policiji, odvetnikom, sodnikom in članom porote. Ko bo kot žrtev v sodni preiskavi, se bo o njej govorilo marsikaj. Izpostavljene bodo njene telesne značilnosti in pomanjkljivosti, včasih najbrž neokusno in cinično; vse strani njene osebnosti in njenega življenjskega sloga bodo skrbno in temeljito preiskane, mogoče celo osramočene.*

Table 1 summarises the translation shifts that occur in the translated ES in the corpus comparatively across clauses with and without extension, which is defined

as any material that follows the headword of the notional subject. The only statistically significant ($p < 0.05$) difference arises in the proportion of ES with a change in the verb used. It seems that the more material there is in a sentence the more likely it is that some of that content will yield a new verb. The implications of all the observed translation shifts are discussed in the next section.

Table 1 Distribution of translation shifts across ES with and without extension

	ES without extension (29)	ES with extension (71)	Total (100)
<i>Changed clausal pattern</i>	3 (10.3%)	6 (8.5%)	9
<i>Changed subject</i>	8 (27.6%)	17 (23.9%)	25
<i>Changed verb</i>	8 (27.6%)	32 (45.1%)	40

5 DISCUSSION

When translating from English into Slovene, many changes affect bare ES, as the analysis shows, and this is hardly surprising. ES with some sort of extension, on the other hand, seem to yield to translation more readily in some ways. This is due to the interaction of several known and unknown factors; these are not limited to functioning in the environment of *there*-structures, but operate throughout language patterns. In 25 cases, i.e. in one quarter of all examples, the subject is changed, and the analysis points to a predisposition in Slovene to meaningful, animate subjects. In as many as 40 examples the verb is changed: instead of the original *be*, a verb originating in some other part of the English ES (generally the extension) is used in 19 examples and an entirely different verb in 21 examples (two prominent groups being collocations with the head nouns and *be*-approximations). It seems that often the verb *biti* simply feels too empty, too devoid of meaning.

Nevertheless, the overall picture does not support the theory about the verb-oriented nature of Slovene. The analysis of the translations of English ES with regard to the verb and the subject instead points to what seems to be a fundamental difference between English and Slovene: while English readily accumulates meaningful material in one syntactic unit, which often happens to be a noun phrase (hence noun-orientation), Slovene clausal patterns prefer a less varied information structure. Here is what idealised representations of communicative dynamism and information structure in English ES and their Slovene counterparts might look like:

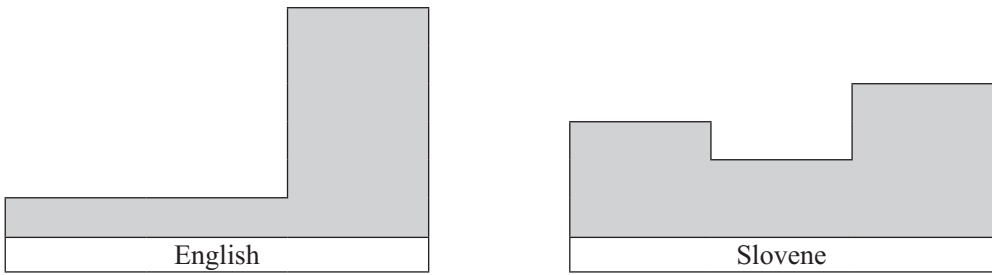

Figure 1 Dispersion of meaning in English and Slovene existential sentences

While the most rhematic parts of clauses do not show that many differences, Slovene seems to need more meaningful themes and transitions than English. The original assumption that Slovene as a Type B language has no problems maintaining the desired information structure does not turn out to be altogether unproblematic. While the dummy subject *there* can quite satisfactorily perform the function of the theme in English, Slovene generally demands an item with more lexical import, usually either a real subject or some kind of adverbial. If there is no candidate for the theme preceding the verb,⁶ the verb will usually be something other than *be* (13 out of 19 cases in the analysis), but the tendency to change the verb also applies when the verb does not occur initially. To extrapolate, it seems that Slovene as a language prefers information packaging where the meaning of a clause is relatively evenly dispersed without great amplitudes in communicative dynamism.

6 CONCLUSIONS

The study presented suggests that Slovene is not, as is generally believed, verb-oriented in contrast with the noun-oriented nature of English; in the analysed translations of English ES, the verb does not act as a substitution for the noun phrase, with its function instead being to balance the clause. While the analysis is necessarily handicapped due to the limited amount of data and further research is necessary, the findings suggest that what Slovene requires is a relatively even thematic and information structure, and it is this characteristic of Slovene that triggers the specific patterns found in Slovene translations of English *there*-structures. It would be particularly important to test this hypothesis on a larger corpus and to examine other ways of redistributing information in the process of translation, especially in terms of elements that end up functioning as theme in Slovene

6 The question of whether the verb can function as the theme of the clause is an interesting one especially in pro-drop languages (cf. Petroniene 2011).

counterparts to English ES. Finally, there is no obvious reason why the posited tendency towards meaningful themes and transitions should be limited to existential structures; consequently, more studies are needed to examine the issue of theme and rheme contrastively in English and Slovene.

BIBLIOGRAPHY

PRIMARY SOURCES

- Atwood, Margaret. 1984. *Surfacing*. London: Virago.
- Atwood, Margaret. 2003. *Na površje*. Translated by Tomaž Metelko. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Cornwell, Patricia D. 1991. *Post-Mortem*. New York: Avon Books.
- Cornwell, Patricia D. 1998. *Obdukcija*. Translated by Boris Jukić. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Haddon, Mark. 2004. *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*. London: Vintage.
- Haddon, Mark. 2004. *Skrivnostni primer ali kdo je umoril psa*. Translated by Vasja Cerar. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Orwell, George. 1945. *Animal Farm*. London: Penguin.
- Orwell, George. 1982. *Živalska farma*. Translated by Boris Grabnar and Vida Brest. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Styron, William. 1979. *Sophie's Choice*. London, Basingstoke: Picador.
- Styron, William. 1982. *Sophiejina odločitev*. Translated by Janko Moder. Maribor: Obzorja.

SECONDARY SOURCES

- Biber, Douglas, Johansson, Stig, Leech, Geoffrey, Conrad, Susan, and Finegan, Edward. 1999. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London: Longman.
- Breivik, Leiv Egil. 1989. "On the causes of syntactic change in English". In *Language Change: Contributions to the Study of its Causes*, edited by Leiv Egil. Breivik and Ernst Hakon Jahr. Berlin: Walter de Gruyter, 29–70.
- Firbas, Jan. 1992. *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gómez-González, María de los Ángeles. 2001. *The Theme-Topic Interface: Evidence from English*. Amsterdam: John Benjamins.
- Haiman, John. 1974. *Targets and Syntactic Change*. The Hague: Mouton.
- Halliday, Michael, and Matthiessen, Christian. 2013. *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. (4th ed., rev.). Abingdon: Routledge.
- Herrity, Peter. 2000. *Slovene: A Comprehensive Grammar*. London: Routledge.
- Irwin, Patricia. 2018. "Existential unaccusativity and new discourse referents." *Glossa: A Journal of General Linguistics* 3(1), 24. DOI: <http://doi.org/10.5334/gjgl.283>

- Jug-Kranjec, Hermina. 1981. "O pomenski in stilni vlogi besednega reda pri oblikovanju sporočilne perspektive povedi." *Jezik in slovstvo* 2–3: 37–42.
- Klinar, Stanko. 1996. "Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino." In *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino*, edited by Stanko Klinar. Radovljica: Didakta, 22–43.
- Klinar, Stanko. 1998. "O angleških eksistencialnih (bivanjskih) stavkih." *Mostovi* XXXII: 6–18.
- Kroflič, Darja. 1994. *Existential Sentences in English and Their Translation into Slovene*. B.A. dissertation. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Limon, David. 2002. "Word order in Slovene and English." *Mostovi* 1: 45–52.
- Lumsden, Michael. 1988. *Existential Sentences: Their Structure and Meaning*. London, New York: Routledge.
- McNally, Louise. 2011. "Existential sentences." In *Semantics*, edited by Claudia Maienborn, Klaus von Heusinger and Paul Portner. Berlin, Boston: Walter De Gruyter, 1829–1848.
- Milsark, Gary L. 1974. *Existential Sentences in English*. PhD dissertation. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Perlmutter, David M. 1971. *Deep and Surface Structure Constraints in Syntax*. New York: Holt.
- Petroniene, Egle. 2011. "Process as theme in Lithuanian and English sentences." *Language in Different Contexts/Kalba Ir Kontekstai* 4(1): 154–162.
- Quirk, Randolph, Greenbaum, Sidney, Leech, Geoffrey, and Svartvik, Jan. 1985. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Rojko, Neža. 1998. *Tipi angleških bivanjskih stavkov in njihovi ustrezniki v slovenščini*. M.A. dissertation. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Toporišič, Jože. 1982. *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Toporišič, Jože. 2000. *Slovenska slovnica*. (4th ed.). Maribor: Obzorja.

Jurij Božič

McGill University, Montreal, Kanada

The Distribution of the English Comparative: A PF Legibility Condition¹

Abstract

The English adjectival comparative has a synthetic form, realized with the suffix *-er*, and a periphrastic form, realized with the word *more*. In Minimalist Syntax (Chomsky 2001), coupled with Distributed Morphology (Halle & Marantz 1993), the synthetic form is derived by word-forming operations such as *Head Movement* or *Head-Merger* at the PF (Phonological Form)-interface (Embick & Marantz 2008; Bobaljik 2012). The periphrastic form in turn results from the *lexically specified* absence of these operations. The underlying issue with these approaches is that they fail to derive the common observation that adjectives *longer than two syllables* cannot form synthetic comparatives. This paper gives a formal analysis of the comparative ‘alternation’ by positing Head Movement. Crucially, the *absence* of Head Movement with stems longer than two syllables is derived by positing a *PF Legibility Condition*, according to which all syntactic heads must be mappable to some phonological feature at the PF-interface. More specifically, if Head Movement does form a synthetic comparative with an adjective longer than two syllables, the ‘comparative head’ will not be able to map to any phonological feature in the context of such adjectives, which will induce derivation-crashing.

Distribucija primernika v angleščini: načelo interpretacije vmesnika PF

Primernik v angleščini ima sintentično obliko, ki je izražena s pripono *-er*, in perifrastično obliko, ki je pa izražena z besedo *more*. V okviru skladenjskega minimalizma (Chomsky

1 I would like to thank Lisa Travis for the insightful comments she has given me on the analysis presented in this paper. Any errors are of course my own.

2001), skupaj z okvirom razpršene morfologije (Halle & Marantz 1993), se sintentična oblika izpelje z besedotvorno operacijo kot npr. *premik glav* (ang. “Head Movement”) ali *združitev glav* (ang. “Head Merger”) v vmesniku PF (Phonological Form) (Embick & Marantz 2008; Bobaljik 2012). Perifrastična oblika primernika pa nastopi, kadar omenjene operacije niso na voljo. Takšne analize ne morejo potrditi dobro znane posplošitve, po kateri pridevniki, *daljši od dveh zlogov*, ne morejo tvoriti perifrastrskega primernika. Pričujoči članek poda formalno analizo opisane primerniške »premene«. Pokazali bomo, da perifrastrska oblika nastopi kot posledica premika glav ter da je odsotnost takšnega premika z osnovami, ki so daljše od dveh zlogov, pogojena z načelom *interpretacije vmesnika PF*. Slednje veleva, da mora vsaka skladijska glava biti v asociaciji z vsaj neko fonološko lastnostjo na vmesniku PF. Natančneje, če pride do premika glav tudi s pridevniškimi osnovami, ki so daljše od dveh zlogov, potem primerniška glava ne bo v asociaciji z nobeno fonološko lastnostjo, kar bo zaustavilo izpeljavo takšne oblike.

1 INTRODUCTION

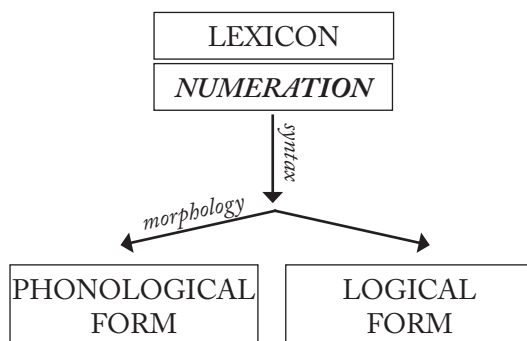
The English adjectival comparative can be formed either by suffixation of the comparative suffix *-er* (*smart* ~ *smart-er*) or by periphrasis (*intelligent* ~ *more intelligent*). A well-established fact (Graziano-King 1999) is that some reference to phonology is needed when determining whether a synthetic or periphrastic comparative is formed: adjectival roots that are monosyllabic or disyllabic (*short* adjectives) permit the suffixation with *-er*, whereas roots that are longer than two syllables (*long* adjectives) only permit periphrasis. In Minimalist Syntax (Chomsky 2000), paired with Distributed Morphology (Halle & Marantz 1993), synthetic comparatives result from the application of some word-forming operation: this can either be syntactic *head-movement*, or *morphological head-merger* that applies at the level of the Phonological Form (Embick & Marantz 2008; Bobaljik 2012).

This paper makes two arguments. Firstly, Svenonius (2016) notes that the application of syntactic *head movement* cannot be used to give a principled analysis of the synthetic-periphrastic comparative “alternation”. We argue that this is not the case, showing that two *categorizing* adjectival heads need to be posited for English syntax, which allows for a principled analysis of the comparative alternation through head movement. Secondly, we demonstrate that existing accounts of the comparative alternation (Embick & Marantz 2008; Bobaljik 2012) fail to capture the role of phonological syllable-counting in the determination of whether a synthetic form is possible with a given root. We amend this by proposing a universal principle of the Phonological Form (PF) interface, the *PF-Legibility Condition*, which states that all syntactic heads must be mappable to some phonological feature at PF.

1.1 BASIC ASSUMPTIONS

This paper assumes the basic Minimalist framework (Chomsky 2000, 2001) in the shape of a *Y-model* of grammar, shown in (1) below.

(1) Y-model of grammar

Under the Y-model of grammar, the lexical primitives feed syntactic computation, which then undergoes *spell-out* to the phonological (PF) and semantic (LF) interfaces. In Distributed Morphology (Halle & Marantz 1993), morphological operations occur at the PF-interface. This view of morphology argues that syntactic heads, when computed in the syntax, are merely bundles of abstract syntactic features and are devoid of any *phonological features* at that point. Their phonological features are assigned to them at the PF-interface, by the operation termed *Vocabulary Insertion*. For instance, the comparative head, formally CMP^0 , is assigned the Vocabulary Item /-er/.

2 EMPIRICAL LANDSCAPE

Descriptively, English has two classes of adjectives; the *long* adjectives, such as *intelligent*, and the *short* adjectives, such as *smart*:

- (2) CLASS I: *smart* ~ *smart-er* / **more smart*
 (3) CLASS II: *intelligent* ~ **intelligent-er* / *more intelligent*

Class I represents synthetic adjectives and Class II periphrastic adjectives. However, as Bobaljik (2012: 164–165) and also Graziano-King (1999) note, there are further two sub-classes of adjectives:

- (4) CLASS Ia: *polite* ~ *politer* / *more polite*
 (5) CLASS Ib: *ill* ~ **ill-er* / *more ill*

Both these sub-classes consist of short adjectives: Class (Ia) optionally allows the formation of either a synthetic or periphrastic form, while Class (Ib) disallows synthetic formations. This slightly undermines the classical observation that the synthetic-periphrastic divide is conditioned by the syllable-length of the root, since both *polite* and *ill* are *not* longer than two syllables, and yet they show divergent behaviour when forming the comparative.

As discussed in Bobaljik (2012: 164), who draws on the study performed by Graziano-King (1999), syllable-length is actually not an accurate predictor of synthetic comparative formation. Rather, it is extra-grammatical factors, such as frequency of use, that dictate whether a mono- or disyllabic root will form a synthetic comparative. However, the syllabic phonological criterion *does* delimit the “cut-off” point that licenses *potential* synthetic-comparative formation: once the *two-syllable threshold* is crossed, only periphrastic comparatives are formed. Let us term this the *Phono-Syntactic Generalization*:

(6) *Phono-Syntactic Generalization*:

The metrical shape of the root determines the “cut-off” point for *-er* suffixation: roots longer than /σσ/ cannot form synthetic comparatives.

According to Bobaljik (2012) and Graziano-King (1999), this seems to be a “robust” generalization.² Put differently, there seems to be much more variation in the set of mono- and disyllabic roots than in the set of roots with a higher syllable count.

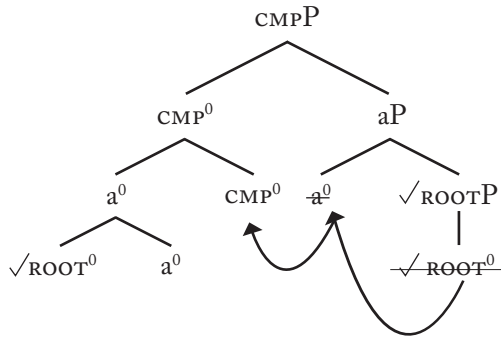
3 COMPARATIVES AND HEAD MOVEMENT

In this section, we discuss the standard analysis of synthetic comparative formation with syntactic head movement. We also discuss Svenonius’ (2016) claim that *head movement* cannot be used to construct a principled account of the comparative “alternation”, and show that this is in fact not the case.

A standard analysis of comparatives involves the head of the comparative phrase, CMP^0 , attaching to the adjectivizer, a^0 , which in turn is attached to an acategorical root, as discussed in Embick & Marantz (2008) and Bobaljik (2012). These syntactic heads are the abstract representation of the morphemes involved in the comparative construction, shown below:

2 A possible counter-example to this are forms such as *un-happi-er*, where the semantic scope of the comparative dictates the following bracketing [[un-happy]-er]. However, such cases can be analyzed through *late adjunction* (see Newell 2005), and as such do not represent a counter-example to (6).

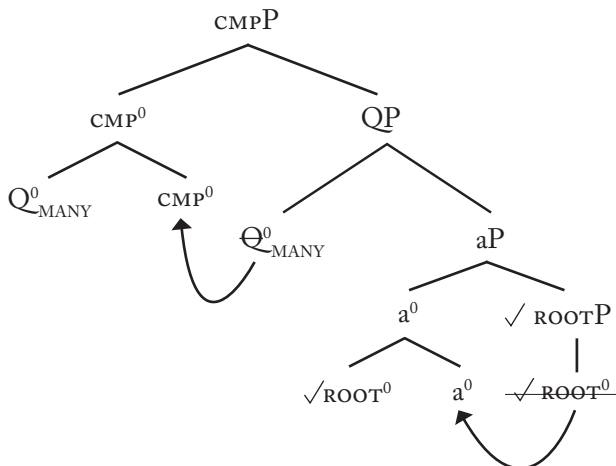
(7) Synthetic comparative

According to Embick & Marantz (2008) and Bobaljik (2012), some word-forming operation “concatenates” the discussed syntactic heads into a single word. One option is standard syntactic *head movement* (Travis 1984), which involves moving $\sqrt{\text{ROOT}}$ up to a^0 and attaching itself to it; subsequently, $[\sqrt{\text{ROOT}}+a^0]$ move and attach to CMP^0 , yielding $[[\sqrt{\text{ROOT}}+a^0]+\text{CMP}^0]$. The other option is that *morphological head-merger* at PF (Marantz 1989) is what derives the synthetic comparative, by concatenating the relevant heads in a similar fashion. In this paper, we will posit syntactic head movement, though it could in principle be PF merger.

As shown in (7), the root undergoes movement in a successive-cyclic fashion, first to a^0 , and then to CMP^0 . The reasoning in the cited literature is that periphrasis arises when such head movement *does not apply*, resulting in the structure in (8), where two words are derived, viz. $[\text{Q}_{\text{many}}^0+\text{CMP}^0]$ and $[\sqrt{\text{ROOT}}+a^0]$:

(8) Periphrastic comparative

Before we discuss (8) in detail, we must mention that the periphrastic comparative in English seems to host an additional phrase, viz. a quantifier. Bobaljik (2012, 134) notes that *more*, used in periphrastic comparatives, is itself the comparative degree of the quantifier *many*, since it has positive, comparative and superlative forms (e.g. *many* ~ *more* ~ *most*). As Bobaljik notes, *more* and *most* must be morphologically complex, since they are formed by the standard comparative and superlative suffixes, viz. *-er* and *-(e)st*, implying the morphemic divisions *mo-re* and *mo-st*. According to this, we must then say that Q_{MANY}^0 , which represents *mo-*, immediately precedes *aP*, and that CMP^0 , representing *-er*, in turn immediately precedes *QP*, as shown in (8) above.³

In terms of head movement, periphrasis is achieved by the *absence* of a^0 's movement to CMP^0 . The root still moves to a^0 , yielding $[\sqrt{\text{ROOT}+a^0}]$, and Q_{MANY}^0 also has to move to CMP^0 , yielding $[Q_{\text{many}}^0+\text{CMP}^0]$. This derives the periphrastic comparative, e.g. *mo-re* ($=[Q_{\text{many}}^0+\text{CMP}^0]$) *intelligent* ($=[\sqrt{\text{ROOT}+a^0}]$). These steps are shown in (8) above.

Svenonius (2016) has argued against analyses of the type presented here. He notes that using head movement to derive synthetic comparatives implies an account of periphrasis that is *unprincipled*. In particular, he says that we must assume that head movement always takes places, e.g. that a^0 always undergoes syntactic movement. This means that the *adjunction complex* (i.e. the derived word) created by head movement then needs to be *undone* at the PF-interface if the root is longer than two syllables. Svenonius basically assumes that some mechanism at PF checks whether the root is longer than two syllables; if it indeed is, then some *other* operation has to *undo* the effect of head movement in order to yield periphrasis. He rightly notes that such an account of the comparative alternation is *unprincipled*, since an *ad hoc* operation needs to be stipulated to “undo” head movement.

However, there is independent evidence that head movement need not be *undone* at all. With (2)–(5), we illustrated the different classes of comparative-formation in English, based on Bobaljik (2012) and Graziano-King (1999). Recall that, in the domain of *short* adjectives (Classes Ia–Ib), phonological information is *not* a predictor of synthetic-comparative formation. In other words, nothing about

3 The assumption here is that Q_{MANY}^0 is only in the structure for periphrastic comparatives. We could, in principle, assume that it is always in the structure, but that with Head Movement, as in (7), it is spelt out as *zero* when occurring in the same adjunction complex as a^0 . This does make the prediction that we should cross-linguistically sometimes see this Q_{MANY}^0 being suffixed (spelt out overtly) between the root and CMP in synthetic comparatives, e.g. $[\text{Root-}Q_{\text{MANY}}^0\text{-CMP}]$, but it is unclear if this is borne out. However, this is not a crucial assumption for the arguments made in this paper.

the phonology derives the presence of head movement for *smart-er* and its absence for *more ill* (**ill-er*). This implies that we are truly dealing with *two lexical classes* of adjectives: one class licenses head movement, the other does not. An analysis involving head movement must thus have more to say about the *lexical specification* of these forms, and not about “undoing” head movement at PF.

We will here argue for a simple proposal, couched in Distributed Morphology (Halle & Marantz 1993), viz. that English has two classes of adjectivizing heads – call them a^0_1 and a^0_2 . These heads have different *c-selection* properties, which dictates what heads they can immediately precede in syntax (i.e. in the structures in (7)–(8)):

(9) *C-selection of Adjectivizers*

CMP^0	<i>c-selects</i>	a^0_1, Q^0_{many}
Q^0_{many}	<i>c-selects</i>	a^0_2

The head a^0_1 can only be c-selected by CMP^0 directly, which gives rise to a synthetic comparative. The head a^0_2 , in turn, can only be c-selected by Q^0_{many} , which gives rise to the periphrastic comparative. CMP^0 must, of course, be able to select either a^0_1 or Q^0_{many} , since /-er/ is found in the synthetic as well as the periphrastic constructions. A lexical analysis along the lines of (9) is necessary to encode the basic distinction between *smart* ~ *smarter* and *ill* ~ **iller*, since phonological syllable-count plays no role in “preventing” head movement with *ill* (both roots are monosyllabic).

To make the account in (9) complete, we must further say that a^0_1 *undergoes* head movement, but that a^0_2 does not, as shown in (7)–(8). Since these are two separate heads, nothing in Minimalist Syntax or Distributed Morphology prevents an analysis like this: some heads undergo head movement and some do not. To make this formally explicit, I will assume a basic version of Roberts (2005, 144), according to which the movement of some X^0 is always triggered by an EPP-feature⁴ of an immediately higher head Y^0 . For English, we must then say that CMP^0 , a^0_1 and a^0_2 host an EPP-feature, while Q^0_{many} does not:⁵

4 An EPP-feature is a type of feature that triggers syntactic movement. Assume that a head X^0 is higher in the syntactic structure than a head Y^0 , e.g. [_{XP} X^0 [_{YP} Y^0]]. If X^0 bears an EPP-feature, this feature can only be *satisfied* by moving and attaching the “closest” head to X^0 . In this case, it is Y^0 that will move and attach to X^0 .

5 The alternative account that uses *morphological head-merger* at PF, assumed by Bobaljik (2012), must also resort to similar specification, just that it involves *diacritics* that do or do not license morphological head-merger of different syntactic heads – see Bobaljik (2012, 165) for details.

(10) EPP-specification

$a^0_{1[EPP]}, a^0_{2[EPP]}$	—	will trigger Head Movement of Root to a^0
$CMP^0_{[EPP]}$	—	will trigger Head Movement of a^0/Q^0_{many} to CMP^0
Q^0_{many}	—	will not trigger Head Movement of a^0 to Q^0_{many}

In sum, all heads carry an EPP-feature that triggers head movement of an immediately lower head, except for Q^0_{many} . This means that head movement, and hence a synthetic comparative, will always be licensed, *unless* Q^0_{many} is in the structure. If Q^0_{many} does occur, as in (8), it will *not* attract the lower a^0 , but it will itself undergo movement to CMP^0 . This will give rise to periphrasis, as shown in (8).

To make the present account complete, we must also specify the c-selection properties of the two adjectivizers, as (9) only specifies which heads they are selected by:

(11) C-selection of Roots

a^0_1	<i>c-selects</i>	$\sqrt{\text{ROOT:}\{\text{smart, \dots, polite}\}}$
a^0_2	<i>c-selects</i>	$\sqrt{\text{ROOT:}\{\text{intelligent, ill, \dots, polite}\}}$

While a^0_1 needs to select roots such as *smart*, it also selects roots like *polite*. a^0_2 , in turn, selects all long adjectives, but also roots such as *ill*, and also *polite*. Recall from (4) that roots such as *polite* can either form synthetic or periphrastic comparatives. By allowing both adjectivizers to select roots like *polite*, we derive the *seeming* optionality of head movement with such roots. At this higher theoretical level, the four classes of adjectives, stated descriptively in (2)–(5), are derived by the different interaction of the two adjectivizers with different syntactic heads.

In sum, an account of the comparative alternation involving head movement is completely principled, involving the standard mechanisms of EPP-specification and c-selection. *Contra* Svenonius (2016), Head movement does not need to be “undone” at all at PF in order to derive periphrasis.⁶

4 THE NEED FOR A PF-LEGIBILITY CONSTRAINT

This section warns that the account given in section 3 does not as such derive the Phono-Syntactic Generalization (6). To do so, we propose a principle of the PF-interface – a *PF Legibility Constraint*, which rules out long adjectives forming synthetic comparatives.

6 One might wonder whether the fact that we posited two adjectivizers for English is not itself a stipulation. However, any account of the distinction between *smart-smarter* and *ill-illier* needs to posit two lexical classes of adjectives in some way.

In the previous section, we argued, *contra* Svenonius (2016), that a head movement account of the comparative alternation need not involve any stipulative theoretical machinery. However, there is still a problem with accounts of the sort given in the previous section: they fail to derive the *Phono-Syntactic Generalization* stated in (6). This generalization states that *long* adjectives systematically fail to undergo head movement, which is a “robust” effect, according to Bobaljik (2012, 164) and Graziano-King (1999). The analysis given in the previous section fails to capture this generalization because a^0_1 , used in forming synthetic comparatives, could very well select for a root that is longer than two syllables, such as *intelligent*. Such roots could simply be added to the lexically specified c-selection list for a^0_1 in (11), since nothing in the grammar prevents this. The selection lists in (11) encode the Phono-Syntactic Generalization as a mere *lexical* and *historical accident*, and yet the robustness of it implies that it is *not* the result of mere lexical specification. This means that there must be a grammatical principle that upholds this generalization.

To uncover this principle, we shall first discuss some basic facts about assigning phonological content to syntactic heads. As discussed in section 1.1, phonological contents are assigned to abstract syntactic heads at PF by the operation of *Vocabulary Insertion* (VI) (cf. Halle & Marantz 1993). A typical VI-entry consists of a pair of lexical items: the *elsewhere* item and its *contextual* version.

(12) A typical VI-entry

$\sqrt{GO^0}$	\leftrightarrow	gəʊ			<i>(elsewhere item)</i>
$\sqrt{GO^0}$	\leftrightarrow	went	/	_____	[PAST] <i>(contextual item)</i>

For instance, the root $\sqrt{GO^0}$ is *by default* assigned the phonological form /gəʊ/, which represents the *elsewhere item* that is the “default” item that any syntactic head usually has. However, in the context of the tense feature [PAST], the root $\sqrt{GO^0}$ is assigned the phonological form /went/, instead of the default /gəʊ/. In this way, (12) illustrates the most typical VI-entry: one VI-item is the elsewhere item and the others are contextual items.

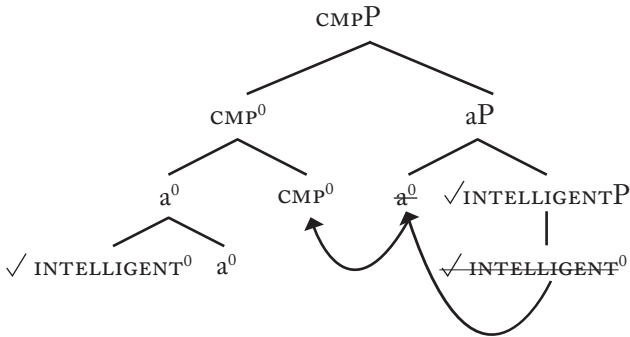
Let us now consider the VI-entry for the CMP^0 -head. If we want to express the Phono-Syntactic Generalization, the standard way of achieving this in Distributed Morphology (Halle & Marantz 1993) is to add a contextual specification to the VI-item:

(13) VI-entry for CMP^0

CMP^0	\leftrightarrow	-əɪ	/	{σ, σσ}	_____
---------	-------------------	-----	---	---------	-------

The entry for CMP^0 in (13) states that the suffix $/-ər/$ can only be assigned to CMP^0 if the preceding phonological exponent (the root) is mono- or disyllabic. This brings us closer to deriving the Phono-Syntactic Generalization. Let us explain in detail what the rule in (13) achieves. Above, we commented that the account in section 3 fails to explain why roots such as *intelligent* could not undergo head movement to CMP^0 in the event that they were selected by a^0 . Let us now observe what the VI-entry in (13) predicts for such a situation:

(14) If a^0 c-selected $\sqrt{\text{INTELLIGENT}}^0$

In (14) above, the root $\sqrt{\text{INTELLIGENT}}^0$ undergoes Head Movement to a^0 , creating $[\sqrt{\text{INTELLIGENT}}^0 + a^0]$, and the latter undergoes movement to CMP^0 , yielding $[[\sqrt{\text{INTELLIGENT}}^0 + a^0] + \text{CMP}^0]$. If the situation in (14) arose, then the phonological form $/\text{inteli}dʒənt/$ would be assigned to $\sqrt{\text{INTELLIGENT}}^0$. Since $/\text{inteli}dʒənt/$ consists of four syllables, $/-ər/$ could not be assigned to CMP^0 , according to the VI-entry in (13). What would then happen? In such cases, if the context for a given contextual VI-item is not met, the *elsewhere* item is inserted. However, notice that CMP^0 , in (13), has no elsewhere item. In principle, we could entertain the idea that in such cases the elsewhere VI-rule for CMP^0 does exist and maps to a *zero exponent*. But the root $\sqrt{\text{INTELLIGENT}}^0$ can only form the comparative through periphrasis (where the $/-ər/$ is suffixed to Q_{many}), and not with a zero comparative-exponent. Thus, it follows that there is no elsewhere VI-rule for CMP^0 .

It seems to be unclear what precisely should happen if (14) arose. What we need to say is that a derivation as in (14) *crashes*, in the standard Minimalist sense (Chomsky 2000), which entails that the derivation stops, amounting to ‘ungrammaticality’. Below, I propose the principle that induces such a crash – a *PF Legibility Condition*:

(15) *PF Legibility Condition*

Every X^0 must have a potential VI-item it can associate with. If this condition is not met, *CRASH* the derivation!

This condition would crash the derivation in (14) because CMP^0 would have no potential VI-item it could associate with. Recall that the VI-entry for CMP^0 (13) only has the contextual VI-item /-ər/, but *no* elsewhere item, and the phonological context for /-ər/ is not met in (14). This means that there is *no* VI-item that could be assigned to CMP^0 in (14), which violates PF Legibility and so crashes the derivation, rendering **intelligenter* ungrammatical.

It should be noted that the principle in (15) is not at all *ad hoc*, but is actually conceptually desirable and necessary. The principle is a very simple constraint on the *phonological interpretation* of syntax: it demands that every X^0 be interpretable. This is a very general constraint of the PF-interface that is grounded in the general spirit of the Minimalist Program. Since *narrow syntax* essentially hosts just structure-building operations, it must interface with the PF and LF cognitive domains: these allow syntax to be assigned phonological content (at PF) and semantic interpretation (at LF). It thus must be the case that *some principle* forces syntactic structure to be *interpretable at PF*: the crucial aspect of ensuring interpretation at PF involves endowing syntax with *phonological features*, which will be interpretable at the cognitive *sensorimotor system* (Chomsky 2000)⁷, since abstract syntactic features cannot be read by that system. The constraint in (15) then merely enforces a general need to make syntax interpretable at PF. If a given structure cannot be made interpretable, i.e. an X^0 has no VI-item it could associate with, the derivation crashes.⁸

How does the PF Legibility Condition derive the Phono-Syntactic Generalization? It ensures that roots with more than two syllables cannot “survive” in a synthetic comparative. One may wonder whether we need the PF Legibility Condition at all, since the *lexical*, c-selection facts are such that no *long* adjective (like *intelligent*) is selected by the synthetic comparative-forming head a^0_1 . As already noted above, the selection facts alone predict that the Phono-Syntactic

7 The *sensorimotor* system reads phonological features, which are essentially instructions for particular motor functions, such as vocal articulation.

8 This opens the question about what should be done with *null/zero exponence*. There are two possible answers to this. If Siddiqi (2009) is correct, there is no zero exponence because all “null” syntactic heads actually get *fused* with non-null heads. However, if zero exponence really does exist, it is likely that (15) does not care about the contents of a VI-rule. In other words, it only cares that there is a potential VI-rule for every X^0 , but the VI-rule may map to a zero exponent. This is a real possibility, since an *elsewhere* rule mapping to zero cannot be involved in the comparative construction, as noted above.

Generalization is a *lexical accident*, which does not seem to be the case. The grammar needs a principle that explains why the c-selection facts systematically obey the Phono-Syntactic Generalization, which is achieved by the PF Legibility Condition.

An additional argument for the PF Legibility Condition comes from diachronic considerations. Bobaljik (2012, 72) reports that a slow diachronic shift towards the periphrastic construction can be observed by roots that are monosyllabic or disyllabic, e.g. *ill* ~ *more ill* (**iller*), *irksome* ~ *more irksome* (**irksumer*). A purely lexical selection analysis cannot predict a diachronic trend in any direction, since it predicts that any root can freely be associated with any adjectivizer, without there being any systemic difference between the two. The PF Legibility Condition, on the other hand, predicts the existing diachronic trend directly, because it can be explained as a general shift to a^0_2 selecting all root types. More concretely, it predicts that we will *not* observe the rise of a trend where roots such as *intelligent* start forming synthetic comparatives, as such formations violate the PF Legibility Condition. The purely lexical/selection analysis, in turn, cannot rule out the rise of a trend in this direction, which – to reiterate – is because it predicts that no *grammatical* factor rules out forms like **intelligent-er*.

5 CONCLUSION

The contribution of this paper is two-fold. Firstly, it argues against the claim, advanced by Svenonius (2016), that syntactic head movement cannot be used to give a principled account of the comparative “alternation”. We have shown that a combination of head movement and standard syntactic mechanisms can account for the comparative alternation in a principled way, once two lexical classes of adjectives are posited. Secondly, this paper notes that existing accounts of the comparative alternation miss the Phono-Syntactic Generalization. We have demonstrated that this can be amended by proposing a *PF Legibility Condition*, which prevents roots such as *intelligent* from forming synthetic comparatives.

REFERENCES

- Bobaljik, Jonathan. 2012. *Universals in Comparative Morphology: Suppletion, Superlatives and the Structure of Words*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Chomsky, N. (2000). “Minimalist inquiries: The framework.” In *Step by Step: Minimalist Essays in Honor of Howard Lasnik*, edited by R. Martin, D. Michaels, & J. Uriagereka, 89–155. Cambridge, MA: MIT Press.

- Graziano-King, Janine. (1999). "Acquisition of comparative forms in English." PhD diss., CUNY.
- Halle, M. & Marantz, A. (1993). "Distributed morphology and the pieces of inflection". In *The View from Building 20, MIT Working Papers in Linguistics*, 111–176. Cambridge, MA: MIT Press.
- Embick, David and Marantz, Alec. (2008). "Architecture and Blocking." *Linguistic Inquiry* 39 (1): 1–53.
- Marantz, Alec. (1989). Clitics and phrase structure. In *Alternative Conceptions of Phrase Structure*, edited by M. Baltin and A. Kroch, 99–116. Chicago: The University of Chicago Press.
- Newell, Heather. (2005). "Bracketing paradoxes and particle verbs: a late adjunction analysis." In *Proceedings of ConSOLE XIII*, edited by S. Blaho, L. Vicente & E. Schoorlemmer, 249–272. Leiden: Leiden University.
- Roberts, Ian. 2005. *Principles and parameters in a VSO language: a case study in Welsh*. Oxford: Oxford University Press.
- Siddiqi, Daniel. 2009. *Syntax within the word: Economy, allomorphy and argument selection in Distributed Morphology*. Amsterdam: John Benjamins.
- Svenonius, Peter. (2016). Spans and Words. In *Morphological Metatheory*, edited by H. Harley and D. Siddiqi, 199–220. Amsterdam: John Benjamins.
- Travis, Lisa deMena. (1984). "Parameters and Effects of Word Order Variation." PhD diss., MIT.

Dušan Gabrovšek

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Usage, Usage Dictionaries and Usage Notes

Abstract

The paper focuses on the concept of usage in English and on how it has been interpreted and represented in, one, specialized reference sources usually referred to as dictionaries of usage, and two, usage notes incorporated in selected general English dictionaries. The second part addresses the issue of how the rich and longstanding all-English “usage tradition” could be usefully transformed in the contrastive framework of a specific language pair, specifically in general – and also specialized – bilingual dictionaries.

Jezikovna raba, slovarji jezikovne rabe in opombe o jezikovni rabi

Prispevek se osredotoča na pójem jezikovne rabe v angleščini ter na to, kako so ga razlagali in predstavljali v specializiranih priročnikih, ki jim pravimo slovarji jezikovne rabe, ter v opombah o jezikovni rabi, kot jih vključujejo izbrani splošni slovarji angleškega jezika. V drugem delu je glavna misel usmerjena v možnost, kako bi lahko bogato in dolgoletno angleško »tradicijo jezikovne rabe« koristno preoblikovali takó, da bi jo vključili v protistavni okvir dveh specifičnih jezikov, in to v splošnih – pa tudi specializiranih – dvojezičnih slovarjih.

1 INTRODUCTION: USAGE ISSUES AT LARGE

While *usage* can mean, according to the *Longman Dictionary*, either “the way that words are used in a language” or more generally “the way in which something is used, or the amount of it that is used” (Fox and Combley eds. 2014, 2014 [*sic*]), this paper focuses exclusively on the former sense. In linguistic terms, *usage* at large thus refers to “the way in which the elements of language are customarily used to produce meaning; this includes accent, pronunciation, spelling, punctuation, words, and idioms” (Allen 1992, 1071). A highly complex topic, “usage refers to the conventional ways in which words or phrases are used, spoken, or written in a speech community” (Nordquist 2017b).

Word meaning and word use often embrace a sociolinguistic aspect of **attitudes to language use**, often summarized under the catchall term of **usage** (Gabrovšek 2005, 57-58). Usage can be approached either *prescriptively*, i.e. in the authoritarian spirit which insists on a given solution advanced by someone, often a self-proclaimed authority¹, or *descriptively*, which involves sifting through available evidence before summarizing actual-usage-based arguments in favor of a given linguistic solution (cf. Gilman ed. 1989). In line with the two modes – descriptive and prescriptive – *usage* in language “can mean two things: the way people actually use language; or the way one group of people feels other people ought to use it” (Butterfield 2008, 137). More narrowly but significantly, *usage* can be used as “a collective term for various *judgements* on aspects of language” (Hartmann and James 1998, 149). Indeed, language can be observed in action *objectively (descriptively)* and without prejudice, which requires patience and evidence; by contrast, *subjective linguistic intuition (prescription)* is invoked when judging a word or phrase as ‘correct’ or ‘appropriate’, supplemented by arguments about non-linguistic factors such as ‘logic’ or ‘beauty’ (ibid.), coupled with “attempts to lay down rules of correctness as to how language should be used, using such criteria as purity, logic, history, or literary excellence”² (Crystal 1992, 58). Small wonder, then, that *usage* “occurs neutrally in such terms as *formal usage*, *disputed usage*, and *local usage*, and it has strong judgemental and prescriptive connotations in such terms as *bad usage*, *correct usage*, *usage and abuse*, and *usage controversies*” (Allen 1992, 1071). Even though there is no official institution “that functions as an authority on how the English language should be used”, “there are [...] numerous publications, groups, and individuals

1 This approach is epitomized in the original [1926] edition of Henry Watson Fowler’s magisterial guide, *Modern English Usage*. Fowler was a grammarian and a lexicographer.

2 A distinction is sometimes drawn within the prescriptive mode between *prescriptive* and *proscriptive* rules, the latter being rules which forbid rather than command. (Crystal 1992, 58)

(style guides, language mavens, and the like) that have attempted to codify (and sometimes dictate) rules of usage” (Nordquist 2017b).

While “the present-day scholarly concept of usage as a social consensus based on the practices of the educated middle class has emerged only within the last [i.e. 20th] century,” it is a fact that “for many people [...] the views and aims of the 17th-18th century fixers of the language continue to hold true: they consider that there ought to be a single authority capable of providing authoritative guidance about ‘good’ and ‘bad’ usage.” Nevertheless, “with the classical model of grammar in rapid decline, the users of English collectively set the standards and priorities that underlie all usage.” (Allen 1992, 1072) But is this the way they see it, most of them at any rate?

Linguists and lexicographers today almost invariably insist on a descriptive approach, pointing out that language must be *described* and not *prescribed*. Accordingly, “linguistics has been generally critical of the prescriptivist approach, emphasizing instead the importance of descriptively accurate studies of usage, and of the need to take into account sociolinguistic variation in explaining attitudes to language” (Crystal 1992, 58). However, matters are not always this straightforward,³ witness the following observation made by a seasoned lexicographer: “There is always the danger, notwithstanding the liberal, unprejudiced views of linguists who themselves are conveniently a few rungs above those whom they would bid to accept them, that certain regional and other accents mark a speaker as educated or uneducated, cultured or uncultured, intelligent or stupid. They may well be undemocratic, but it is undeniable. Some prejudicial barriers have probably been breached during the last half century, but others have taken their place.” (Urdang 2008, 113)

Usage information is selectively provided in the general dictionary (sometimes referred to as *usage dictionary* because of this)⁴, often by means of descriptive labels, usage notes, and/or example sentences and phrases. These are typically provided far more liberally in learners’ dictionaries than in native-speaker dictionaries. Moreover, there are in existence specialized dictionaries (also called *usage guides*) codifying only usage information in various ways, “intended to help users with encoding tasks such as speaking or writing.” Entries are often mini-essays on (unresolved) issues rather than articles on particular words or phrases; examples include

3 Thus Wardhaugh (1999, 92) points out that linguists must recognize that many people’s attitude toward a dictionary is different from their own.

4 For the most part, a *usage dictionary* is considered a type of *specialized language dictionary* (such as those of idioms, collocations, pronunciation, etymology etc.) as contrasted with the *general dictionary*.

advice on spelling, hyphenation, stress, regional usage, grammar (Hartmann and James 1998, 149-50). Moreover, *usage* as related to language use can be given a more restricted “field-type” treatment, as in guides to business writing or to technical writing, and – in a rather different vein – to usage in academic writing (Clark and Pointon 2016). Finally, dictionaries, or rather A-Z treatments, of usage can be supplied as parts of larger publications, as in Ehrlich (1986), where a concise dictionary of usage is provided in an appendix (pp. 289-348). Sometimes even a general dictionary offers a lot more in the way of usage than is customary: Thus e.g. the one-off *Penguin Wordmaster Dictionary* (Manser and Turton 1987) includes a large number of expository panels “which present a point of usage, the history of a word, an area of vocabulary, or the nuances of a definition”; this is why it “is a dictionary to be read, as well as used” (Crystal 1987, vii-viii).

Even though usage guides incorporate – sometimes emphatically – a number of grammar issues, usage at large clearly differs from grammar: “Unlike grammatical *rules*, principles of usage are more flexible, depending on the *audience*, purpose and occasion of a statement for guidance as much as on the strictures arrived at by academics or others.” (Princeton Language Institute and Hollander eds. 1993, 298-99) Also, as Allen (2009, 339) points out, “[T]he term *usage* is a broader one than *grammar*, and is more judgemental.”

Importantly, unlike theoretical linguistics, usage issues represent an area where both linguists and laypersons hold an interest: Wardhaugh (1999, 13, 96) observes that people have strong opinions about language use; in English, they often focus on well-known shibboleths such as *between you and I/me*, the split infinitive, sentence-ending prepositions, double negative, and the (non-)use of *whom*. Butterfield (2008, 136), too, refers to “a handful of what can be described as the folk commandments of English usage.” Even popular almanacs can report on native-speaker usage problems, the *World Almanac* (McGeeveran ed. 2004, 624), for example, identifying the top-ten “most misused words”: *lie - lay*, *affect - effect*, *it's - its*, *who - whom*, *fewer - less*, *principal - principle*, *their - there - they're*, *your - you're*, *I - me*, *imply - infer*. Next, Todd's (1997) usage dictionary's dust cover features a big question mark over the well-known usage shibboleths each followed by a question mark too: *harass* or *harass*, *to boldly go* and *to go boldly*, *supercede* and *supersede*, *different to/than/from*, *ambiguous* and *ambivalent*.⁵ As it turns out, quite a few dictionaries of English usage are (mildly) prescriptive (e.g. Manser ed. 1988/2011 or Garner 2016), even though today's trend – backed by most linguists (but not necessarily by many language users!) – toward more

5 Let us note, as an aside, that Todd (1997, 382) also tells us that an inhabitant of Slovenia is a *Slovene* and that the derived adjective is *Slovenian*, a “rule” many language users do not seem to observe.

objective and corpus-based reporting of language facts is clearly in evidence, and sensible attitudes are in plain sight. However, there may well be a significant difference, in principle, between a linguist's view of usage and the perspective of the language user about to consult a usage guide.

Usage dictionaries typically offer a single answer to each of the usage issues indicated in their entries. In actual fact, "most questions about modern English usage have more than one answer" (Crystal 1984, 9). Regarding the relation between language speakers and usage, "people fall into three broad groups, in their concern over how their language works. Some couldn't care less. Many – I think, the majority – care at least some of the time. And some care all of the time." (ibid., pp. 9-10) Additionally, one might venture to say, many of those who consult usage guides are likely to seek authoritative answers, preferably one per entry/issue – and hopefully "the best one" at that.

The works highlighted in this study are called *usage dictionaries* (alternatively also either *usage guides* or *usage handbooks*). The related type of reference work labeled *style manual*, *style guide*, or *style-book*, such as the famous *Chicago Manual of Style* (CMS), published continuously since 1905, or the *Oxford Dictionary for Writers and Editors* (Ritter ed. and comp. 2000 [1981]), its cover subtitle being "The Essential Guide for Anyone Who Works with Words", and its successor (Ritter ed. and comp. 2014)⁶, typically combines elements of usage with writing conventions / the mechanics of writing. The style manual usually includes a large number of concise entries prominently including those on spelling difficulties, capitalization, hyphenation, punctuation issues, abbreviations, and foreign words and phrases. Some of the major newspapers (e.g. *The Guardian and Observer Style Guide*) and publishing houses create their own style guides too. The style guide has been defined as "a set of editing and formatting standards for use by students, researchers, journalists, and other writers." "Style guides are essential reference works for writers seeking publication, especially those who need to document their sources in footnotes, endnotes, parenthetical citations, and/or bibliographies." (Nordquist 2017d)

2 ENGLISH USAGE DICTIONARIES

The dictionary of usage is a type of specialized language dictionary that historically represents an outgrowth of the older lists of "improprieties" and language

6 The genre known as style-book seems to have started with *Authors and Printers Dictionary*, originally published in 1905 (Ritter ed. and comp. 2000, "Editor's Note," p. vii).

errors to be avoided.⁷ It is a monolingual reference work that typically includes discussions and recommendations regarding a variety of language issues and topics, which is why it is often advertised as “a [...] guide to modern grammar, punctuation, usage and style” (Johnson 1982, front cover). There are in existence a large number of English dictionaries of usage (e.g. Manser ed. 1998/2011, Butterfield ed. 2015; Gilman ed. 1989, Garner 2016); they often command respect and admiration, notably in the USA. Most of them have been designed for native speakers of English. They concentrate on *standard (written) English*, i.e. “the form of English that is most widely accepted and understood in an English-speaking country and tends to be based on the educated speech of a particular area, in England the south-east (although it can be spoken in a variety of accents). It is used in newspapers and broadcasting, and is the form normally taught to learners of English.” (Butterfield ed. 2016, 569); it is sometimes also called *edited English*” (Trask 2001, 1). I am aware of only one such work, viz. Todd and Hancock (1986), that has been expressly “designed for all users of English” and that, moreover, “offers a balance between *description* and *prescription*, basing its insights on recent research throughout the English-speaking world.” Further, it “adopts the position that English belongs to all those who have learnt to speak it, and that established regional varieties, whether spoken natively or not, have as much legitimacy as British, American or Australian dialects of the language.” (Todd and Hancock 1986, Introduction, pp. iv-v)⁸

There is a strong and long-lasting tradition of turning out usage guides and (hand)books in dictionary form⁹ focusing on problems of English usage from a monolingual and profoundly native-speaker-based perspective. Such works have been typically authored by journalists, editors, writers, teachers, literary critics, schoolmasters, grammarians, educators etc. rather than by professional (academic) linguists. These good people often evince a keen interest in language matters, prominently including usage, and are quick to give their opinions on specific usage

7 This paper ignores the issue of (the status and impact of) the varieties of English, especially American vs. British English, as discussed in usage dictionaries. I cannot, however, resist adding the following remark made by a British expert: “Nowadays [...] British language watchdogs tend to be most suspicious of American imports. Cynics would say it is a case of the older sibling being jealous of the younger sibling’s success.” (Butterfield 2008, 155) Also, I have made no mention of usage dictionaries of varieties of English other than the British and American ones.

8 Todd and Hancock (1986) is one of the few usage dictionaries to include among its entries both “real-usage-type” items and “general-issues-type” items as well as linguistic concepts, so that it incorporates, say, both *ante-/anti-, ago, among/amongst, borrow/lend/loan* and *Americanisms, analogy, animal terms, collocation, comparison of adjectives and adverbs*.

9 Some, to be sure, are arranged not in alphabetical order but in either topical (Strunk 1918/1979) or alphabetized chapters (e.g. Fieldhouse 1982).

issues. Thus e.g. the American writer Robert Claiborne, a folk singer and labor organizer, wrote a usage guide with a front-matter essay entitled “What Is ‘Good English’ – and Who Says So” (Claiborne 1986, 1-35). Garner’s (1998, 709-19) “Timeline of Books on Usage” yields some 350 titles spanning the period from 1786 through 1997, with almost 50 titles published in 1990-1997 alone. The most famous of all such works – on both sides of the Atlantic, that is – is the authoritative and resolutely prescriptive Henry Watson Fowler’s *Modern English Usage* (1926), currently in its fourth edition (Butterfield ed. 2015), and in a third concise “pocket” edition (Butterfield ed. 2016) that, despite being *concise*, offers some 4,000 A-Z entries offering “clear recommendations on grammar, pronunciation, spelling, confusable words, and written style” (back cover). At least one American “native-speaker-type” usage dictionary, first created in 1997 (Brians 2013), can be either obtained in book form or accessed online free of charge; it is entitled *Common Errors in English* (the print version being *Common Errors in English Usage*). Also, Lynch (2007 [cf. also 2011]), a modern guide to English usage for the 21st century, was updated and expanded from a popular grammar website.¹⁰ Finally, even two recent (15th and 16th) editions of the influential *Chicago Manual of Style* (2003, 2010) found it necessary to incorporate, for the first time in its long history, a sizable A-Z chapter on grammar and usage (Garner 2010), thus testifying to the great importance of usage issues in edited contemporary American English.

Among the fairly few English usage dictionaries that cater specifically to the needs of non-native users (primarily foreign-language teachers and learners as well as translators), i.e. EFL-oriented usage tools, Heaton and Stocks (1966) was an early attempt. It was followed nearly three decades later by the 800-page Collins CO-BUILD (Sinclair ed. 1992) and the widely used Swan (1995/2005/2016). Dictionaries of usage can have a more restricted scope; Turton and Heaton (1996) and Trask (2001) both concentrate on learners’ “common errors”, and Turton (1995) on grammatical errors. Another “restricted-content” subtype of usage reference is the dictionary of confusables, a listing of confusing or confused words together with comments, explanations and exemplification, such as Room (1985) and Heacock (1989), or the online Farlex Grammar Book.¹¹ Other “restricted-usage-type” works include those offering guidelines for nonsexist usage (e.g. Miller and Swift 1988), and guides to computer- and Internet-related usage (e.g. Hale and Scanlon 1999 or the scholarly Walker and Taylor 2006).

10 Significantly, such guides often go beyond the basic “either – or”, prescriptive right vs. wrong paradigm by including examples of weak/strong, good/better, disputed/preferred, informal/formal usage (taken from the abebooks.com online ad for Lynch’s 2007 book).

11 Such words, to be sure, also figure in certain general-usage works, sometimes in special alphabetized sections, such as “Confusable Words”, pp. 137, 138-40 in Butterfield (ed. 2016).

3 A BIT OF HISTORY

Usage in language has been around for quite a while: “[T]he first person we know of who made *usage* refer to language was Daniel Defoe” at the end of the 17th century (Butterfield 2008, 137-38). Allen (1992, 1075), too, points out that the concept of usage and usage criticism in English dates from the 17th century, when the first grammars of the language were written by William Bullokar (1586), Ben Jonson (1640), John Wallis (1658), and others. Robert Baker’s *Reflections on the English Language* (1770) was one of the earliest works that would now be regarded as a usage book. “Since the turn of the century, usage criticism in print has proliferated, in the form of reference books, usually arranged alphabetically as dictionaries, and columns on language in newspapers.” (ibid.)

Moreover, usage was quick to become recorded also in the early monolingual dictionaries of English. By 1749, all of the basic lexicographical devices for describing usage – abbreviated labels, usage notes, verbal illustrations – had been developed (Wells 1973, 47). Among the early English lexicographers, Edward Phillips, John Kersey, Nathan Bailey, and Benjamin Martin took great trouble to warn users about the status of certain words. (Osselton 2006, 103-4)

As to the dictionary of usage, in Great Britain, Henry Watson Fowler’s classic, *Dictionary of Modern English Usage* (1926)¹², remains the best-known example of the genre. It was also used as a model for its American counterpart (Nicholson 1957) said to be “an adaptation” of Fowler (p. v). The last century or so has witnessed a steady stream of usage productions on both sides of the Atlantic, starting with the perennial favorite William Strunk Jr. (1918) and including Sterling A. Leonard (1932), Eric Partridge (1942/1957/1999), Margaret Bryant (1962), Michael Swan (1980/1995/2005/2016), Loreto Todd and Ian Hancock (1986), Martin Manser (1988/1994/2007/2011), E. Ward Gilman (1989), all the way to John Sinclair (1992/2004), Robert Burchfield (1996), Bryan Garner (1998/2009/2016), Steven Pinker (2014), Jeremy Butterfield (2015) – and many more.¹³

12 Three revisions have followed: The first one by the civil servant Sir Ernest Gowers (1965), the second one by the Oxford lexicographer Robert Burchfield (1996), and the third one by the former Collins Dictionaries editor Jeremy Butterfield (2015). An abridged (some 40% of the original), revised and expanded (c. 150 new entries) version, *Pocket Fowler’s Modern English Usage*, was published in 1999 (revised 2nd edition 2008) under the editorship of the lexicographer Robert Allen.

13 Most usage books published before the descriptive Merriam *Webster’s Dictionary of English Usage* (Gilman ed. 1989) were largely prescriptive. But there were some early works that tried to give facts rather than opinions and largely unsupported advice: J. Lesslie Hall’s *English Usage* (1917), *Facts about Current English Usage* (1938) by Albert Marckwardt and Fred Walcott, and Margaret Bryant’s *Current American Usage* (1962) exemplify the descriptivist tradition (Algeo 1994, 107).

Parenthetically, there are works similar to usage dictionaries that focus on a broad but single language-related desideratum, such as *The Plain English Guide* (1995), with a cover subtitle of “How to Write Clearly and Communicate Better,” by Martin Cutts, a writer, editor, and teacher who founded the Plain English Campaign in 1979, and established, in 1994, the Plain Language Commission.¹⁴

Naturally, usage advice is also available online (cf. McKean 2010). *Wikipedia*, for one, offers several relevant articles (“List of English Words with Disputed Usage”, “English Usage Controversies”), and so do Oxford Dictionaries editors. There are in existence also a number of popular individual usage-focused websites (e.g. Larson 2003). In addition, Internet communication and “the quandaries of our new techno-language” (back cover) have spawned a pioneering *Wired Style* by two California journalists (Hale and Scanlon 1999). Recent works of this kind (e.g. Ritter ed. 2014) have increasingly focused on publishing issues in the digital age.

4 USAGE DICTIONARIES: MONOLINGUAL VS. BILINGUAL ORIENTATION

Usage is typically viewed as a **monolingual** topic that is preference-based, largely sociolinguistic and native-speaker-oriented. However, it can also be given either a **bilingual-type** (“specific-contrastivity”) or an **EFL-type** (“non-specific-contrastivity”) treatment, which, if anything, is likely to affect the choice of entries in usage dictionaries. The former looks at a language topic or a specific issue as it is reflected in a given language pair, whereas the latter highlights usage as a difficulty-oriented practical-language matter that bears on any bilingual environment with English as an L2. The bilingual-type and the EFL-type vantagepoints are clearly related, their common focal point being the non-native speaker. For this reason, they can, in principle, be implemented in both the general dictionary and the specialized dictionary; however, what we actually find in dictionaries is a selection of usage notes scattered in some general bilingual dictionaries and a fairly small number of monolingual EFL-oriented all-English usage dictionaries (referred to above, i.e. in the first place Swan 1995/2005/2016, Sinclair ed. 1992/2004, Ilson and Whitcut 1994, Turton and Heaton 1996, and Trask 2001). Indeed, one would be hard put to find examples of bilingual usage dictionaries;

14 Cutts, a leading voice in the international plain language movement, also wrote *The Oxford Guide to Plain English* (4th edn. 2013). Cf. the official website at <http://www.plainenglish.co.uk/>.

the only bilingually oriented usage dictionary I am aware of is *Practical Guide to English Usage* (n.a. 2013) which, while being written entirely in English, has been designed specifically for speakers of Catalan.

In the *monolingual tradition*, usage is a choice among alternatives to which users attribute social value (Algeo 1991, 2-3). That is, for something to be a question of usage, three factors must be present:

- there must exist alternatives of use;
- language users must be able to choose among them;
- those same or other users must think that the choice means something.

The three factors (alternatives, choice, and value) are obviously related implicationally. To have value, there must be choice, and to have choice there must be alternatives; but alternatives may exist without choice, and choice without value. Usage has an important dichotomy: *use* vs. *attitude*. To understand usage, we must be aware of both what people *say* and what they *think* about what is said. There are often striking disparities between the two (*ibid.*), often related to and reflected in the two (competing) usage traditions – the prescriptive one and the descriptive one. The former lays down subjective rules regarded by someone as “educated,” “right,” useful, recommended, etc., such *normative rules* “setting out a norm, i.e. what users of a language should say or write according to some ideology rather than a rule describing what users actually say or write,” “an example [being] the rule that *different* is followed by *from* and not *to*” (Brown and Miller 2013, 314). The latter, by contrast, provides an objective description and unbiased interpretation of language facts based on factual evidence.

And the *bilingual tradition*? It is clearly different, and very modest in terms of its written record. In any case, it is clear that to invoke sociolinguistics, the status of an item, its social value, preferences, correctness etc., means to be firmly grounded in the monolingual mode. The bilingual mode, by contrast, while often including many items from the monolingual (chiefly EFL-oriented) works, is likely to embrace an overall educational, language-teaching, translation-friendly removal-of-errors-oriented attitude, cast in the framework of two specific languages. It provides valuable and wide-ranging assistance first and foremost to (usually advanced) foreign-/second-language learners.

The choice of usage orientation will hardly fail to have important consequences in both monolingual and interlingual frameworks. Today’s linguists’ almost universal insistence on the descriptive approach does not mean that the topic is, or has become, uncontroversial: In a language-teaching and/or EFL-oriented context, for example, some (enlightened) prescription seems almost unavoidable; moreover,

it is something that many language users, apparently oblivious of linguists' complaints, expect – and even demand.

5 THE USAGE NOTE: USAGE INFORMATION IN THE GENERAL ENGLISH DICTIONARY AND IN THE GENERAL BILINGUAL DICTIONARY

The usage note as a distinct element of dictionary description has been employed by a great variety of English dictionaries, not only the general ones published by Oxford, Longman, Collins, Merriam-Webster etc., but also specialized ones. An early example of incorporating usage notes in a general bilingual dictionary can be found in Claudius Hollyband's *A Dictionarie French and English* (1593), the first French-English dictionary with a known author.

One must first explain what is meant by a *usage note*. Sometimes, the concept is simply equated with that of a *usage label*: “In a dictionary or glossary, a label or brief passage that indicates particular limitations on the use of a word, or particular contexts or registers in which the word customarily appears is called a usage note or label.” (Nordquist 2017c) In this work, however, the two – even though they may serve basically the same purpose – are regarded as two distinct devices, the usage note being always longer, typically an explanation of a challenging or problematic language fact/situation. By contrast, a usage label is merely a (commonly abbreviated) “tag”, i.e. often a one-word indication of a usage restriction, whether regional, field-related, or having to do with the status of a word or word combination in the broadest sense.

Atkins and Rundell (2008, 233-35) note that entry components carrying information about usage are a feature of most dictionaries, especially those – monolingual and bilingual – for language learners. They distinguish two types of usage note, viz. the *subject-oriented usage note*, which has as its focus a group of words relating to one subject, and is normally cross-referenced from all the headwords it applies to (e.g. how to translate into French various constructions containing names of countries and continents, shown in a long note located near the entry for *country*). The other type is the *local usage note* that can contain many different types of information relating specifically to the headword of the entry where they are found (e.g. the difference in usage between *although* and *though*, a wrong usage of *to ask* [**to ask to somebody*], *to beat* and its near-synonyms *batter*, *pound*, *pummel*, *lash*, and *hammer*, and advice on how the English-speaking user should put the preposition *into* in French). If we

consider the nature of the two types of usage notes, it would be only logical to assume that a good dictionary of usage is likely to incorporate both, with the local-usage-note type of entries usually prevailing over the subject-oriented-usage-note type. One should not forget, though, that a bilingual dictionary of usage may well incorporate very short lexical or grammatical entries as well.

One of the best-known controversial examples related to the usage note as used in the general English dictionary goes back almost half a century – and is still around: *The American Heritage Dictionary* (1969), a native-speaker-oriented general U.S. dictionary, introduced the “Usage Panel”¹⁵ to provide their own material for a set of usage notes, i.e. their pronouncements on specific usage points, chiefly advice on grammar and style. There are currently (2018) some 200 Panelists, “a group of [...] prominent scholars, creative writers, journalists, diplomats, and others in occupations requiring mastery of language. The Panelists are surveyed annually to gauge the acceptability of particular usages and grammatical constructions.”¹⁶ However, the *American Heritage* Usage Panel was also criticized for its authoritarian approach and prescriptivism as embodied in the frequently dogmatic opinions about usage. There were 501 usage notes in the original edition, of which 225 included reference to a vote taken by the Usage Panel, i.e. were among the items that the panel was actually asked to comment on. The 4th edition (2000) of the *American Heritage*® includes 1,800 notes “that provide a deeper appreciation of words than is possible in traditional dictionary format”, of which 500 notes analyze usage issues.¹⁷

Usage notes are not infrequently included in the general bilingual dictionary; they differ from dictionary to dictionary, sometimes appearing to be simply idiosyncratic selections. What they do have in common is that they typically reflect a contrastive-specific (bilingual) orientation, such dictionaries incorporating a number of notes – both general/topical and mini-essays on particular issues – on specific contrastive L1/L2 points focusing chiefly on selected words and phrases, usually prepared for the benefit of speakers of one of the two languages covered. In this sense, no set of notes in a given general bilingual dictionary can be taken as a “reference model”; by contrast, the EFL-type English

15 A kind of usage panel was likewise used by the prolific American usage-book author and lawyer Bryan Garner in the 3rd edition of his *Garner's Modern American Usage* (2009), for which every page had been reassessed and updated with the assistance of a critical panel of 120 commentators.

16 *American Heritage Dictionary* panelists are listed at <https://ahdictionary.com/word/usagepanel.html> (this being also the source of the quotation later in this paragraph).

17 The other notes discuss synonym sets, word histories, and regionalisms that help give American English its distinctive character. Additionally, there are some 50 notes, labeled “Our Living Language”, that address the social dimensions of language.

usage dictionary can be used in this way thanks to its orientation referred to above as *non-specific contrastivity*.

6 THE BILINGUAL DICTIONARY OF USAGE: SLOVENE AND ENGLISH

Given the above, what are the principles along which a bilingual usage dictionary might be created? This is a basically encoding-oriented reference tool providing decoding information as well, designed chiefly for the advanced learner. It should, to begin with, be based on the idea of teaching a foreign/second language, educating, providing also valuable interlingual information for translation purposes, combining the two interrelated “non-monolingual” approaches referred to above, viz. the bilingual one (“specific-contrastivity”) and the EFL one (“non-specific-contrastivity”). Of the two, the latter is exemplified in the EFL-oriented English dictionaries of usage of the general kind referred to above (e.g. Swan 1995/2005/2016, Sinclair ed. 1992/2004). At least in the first stage, it is these sources that are to be preferred over the more specialized, removal-of-errors-type of EFL-oriented usage dictionaries, as well as over the native-speaker-oriented English usage guides. The former, i.e. bilingual-type, mode, by contrast, is far more difficult to capture comprehensively, as there is in existence no systematic coverage, for most language pairs, of specific interlingual/contrastive topics and difficulty points compiled and designed for the benefit of speakers usually of one of the two languages in question. The selection of issues/topics/items in the A-Z-format is to be based on the best and the most reliable existing studies and research, both traditional and corpus-based, as well as on teaching experience in the bilingual, chiefly L1/L2 environment.

In what follows, Slovene (as L1) and English (as L2) will be used consistently.

As to the entries, they are based especially on the following:

- 1) They are diverse: very broad/general, rather general, specific, long and short, and varied in content.
- 2) The two languages in question are to be combined so as to encourage comprehension, efficiency, one’s own (dictionary) (re)search, and an overall encoding stance.
- 3) Some of the short entries will only spell out – or even only hint at – the problem without offering a solution, hopefully encouraging the user to find it for themselves (cf. e.g. *besides/beside* and *deciding* or *decisive* below).
- 4) Abbreviations are to be used sparingly.

Given that it is to be an online work, the suggested bilingual dictionary of usage would be firmly based on the continuous-revision policy, and be possibly crowd-sourced. We clearly need to know more about the nature of such a reference work, and – significantly – how users go about using it, when, and who exactly is likely to need it and consult it.

What follows below is merely a first step, a foretaste of things to come – a first attempt at offering a small selection of the different kinds of entries to be considered for inclusion in such a usage dictionary:

accident (SI nesreča): is it car accident, road accident, traffic accident, or street accident?

aspect vs. **respect**: Pogosta napaka nematernih govorcev: *v tem oziru - in this *aspect* namesto pravilnega *in this respect*.

BESEDNE DRUŽINE (=WORD FAMILIES): Some are easy, others more demanding (e.g. *exhibit, exhibition, exhibitor* – [!!] *exhibitionist*). The contrastive aspect is often significant, especially in similar forms across languages: e.g. SI *revolucionar, revolucionaren* vs. EN *revolutionary* (adj./n.!); SI *kiropraktika, kiropraktik* vs. EN *chiropractic, chiropractor*. Consider e.g. SI *melanholija, melanholik, melanholičen* – do you (believe you) know their EN equivalents? Cf. also LAŽNI PRIJATELJI.

besides vs. **beside**: to nista sopomenki!

capable of something / capable of doing something (NE *to do something)

COMMA usage: Pazite na rabo pred veznikom *da* (EN *that*): V SI je vedno treba uporabiti vejico, v EN nikoli! Npr. *Rekel je, da je bolan.* – *He said that he was ill.*

complement(ary) vs. **compliment(ary)**: SI *dopolnilo/-len* vs. *pohvala/-len*. This is one of the problems with similar-looking words (also *lie – lay* and *disinterested – uninterested*) with different meanings that are often found in native-speaker use too.

»**CONFUSABLES**«: To so angleške besede, ki so si glede na pisavo in/ali izgovarjavo zelo podobne, v resnici pa imajo delno ali popolnoma različne pomene, besednozvezne povezave in/ali slovnične lastnosti, npr. *affect* in *effect*, *all right* in *alright*, *allusion* in *illusion*, *advice* in *advise*, *biannual* in *biennial*, *classic* in *classical*, *complement(ary)* in *compliment(ary)*, *conscious* in *conscience*, *deduce* in *deduct*, *disinterested* in *uninterested*, *entry* in *entrance*, *exciting* in *excited*, *genius* in *genial*, *intend* in *intent*, *lose* in *loose*, *lie*

in *lay*, quite in *quiet*, principal in *principle*, raise in *rise*, than in *then*, troubling in *troubled*, weigh in *weight*, arise, rise in *raise*. Tovrstno tematiko v angleščini obravnavajo tudi specializirani slovarji in spletni viri (npr. Room 1985; Nordquist 2017a; Farlex Grammar Book).

deciding or **decisive**? Obe pomenita *odločilen*. Kako pa ju lahko ločimo?

to deduce (SI *sklepati*) vs. **to deduct** (SI *odšteti*), pa še samostalnik **deduction** (ki ima pomena OBEH pravkar navedenih glagolov!)

despite vs. **in spite of** – ne pa ***despite of**

drunk vs. **drunken**: Pridevnika z enakim pomenom, ki pa se uporabljata različno. *Drunk* nikoli ne rabimo pred samostalnikom, *drunken* pa VEDNO samo pred samostalnikom. Pravilno je torej npr. *le He was drunk (on whiskey)*. ter *A drunken driver*.

dynamic ali **dynamics**? V resnici gre za tri oblike: pridevnik *dynamic*, samostalnik *dynamic* in samostalnik *dynamics*.

emigrant, immigrant, migrant

enough – vedno ga rabimo ZA pridevnikom, na katerega se nanaša. Torej npr. SI *dovolj velik* dosledno prevedemo v EN kot *big enough*, ne pa kot **enough big*.

evidence (nešteveno) – SI **dokaz(i)** (števno) (npr. *veliko dokazov* – *ample evidence*; *bistven dokaz* – *a vital piece of evidence*)

exhausting (naporen) – **exhaustive** (izčrpen, temeljit) – **exhausted** (izčrpan)

implicirati – pravilni prevod je z glagolom *imply* in ne z **implicate*!

interested vs. **interesting**: *I'm interested in books that are interesting to me.*

komičen – **comical** ali **comic**?

LAŽNI PRIJATELJI (EN false friends): Medjezikovni problem besed v SI in EN, ki so si pravopisno in fonetično (zelo) podobne in običajno izvirajo iz klasičnih jezikov, imajo pa delno ali popolnoma različne pomena. Nekaj primerov: *fitnes* (EN *gym*), *faktografski* (EN *fact-ridden*), *rebalans* (EN *revision*), profesor (EN *professor*, še večkrat pa *teacher*).

literal, literally, literate, literary → Dober primer »confusables«

nadomestiti, zamenjati – **replace** / **substitute**: Imata podoben pomen, a rabo v različnih strukturah: *replace something/somebody* in *replace something with*

something ter *substitute something* for *something* (npr. *nadomestiti kisló smetano z jogurtom* – *to replace the sour cream with yoghurt* toda [isti pomen] *to substitute yoghurt for the sour cream*). Pogosta napaka: *substitute* s strukturo glagola *replace*, npr. *We can *substitute this word with that one.* (pravilno *replace*)

none (of us) is ali **none (of us) are?** V glavnem ednina (*is*).

PREDLOGI (EN prepositions) – Primeri značilnih »slovenskih« predložnih napak pri prevajanju v angleščino:

na koncertu – **on / at a concert*

na postaji – **on / at/in a station*

alergičen na – *allergic *on (to)*

odločiti se za – *to decide *for (on)*

ostati na večerji – *to stay *on dinner (for)*

priti do vasi – *to arrive *to a village (at/in)*

rešitev za (problem) – *solution *for (to) a problem*

vplivati na – *to influence *on (0)*

zaskrbljen za svojo prihodnost – *worried *for (about) one's future*

značilno za – *typical *for (of)*

Pazi!

to be fond of something – toda *fondness for something*

to consist of = *to be comprised of* (TODA LE *to comprise*)

to predominate – *prid/prisl* **predomiNANT(LY)**!

problematika – nima AN ustreznice **problematic* (prim. *problems, issues, matters*), saj je ta oblika v EN le pridevnik. Prevod: *issues, problems, problem area; topic.*

revolucionar(en) – **revolutionary** (to je samostalnik in tudi pridevnik)

SOPOMENKE: So lahko težavne glede učinkovitega ločevanja. Npr. *varnost* je lahko *safety* ali *security*; *skrivnost* je *secret* ali *mystery*, toda v zvezi ... *ostaja skrivnost* je možno le ... *remains a mystery*. Podobno s težavo ločujemo (glede pravilne rabe!) npr. glagole *dovoliti* – EN *to let, to allow, to permit* in *dogoditi se* – *to occur, to happen, to take place.*

ŠTEVNOST (EN countability): Nekateri samostalniki v slovenščini in njihove ustreznice v angleščini se ločijo glede na *števnost*. *Števni* samostalniki imajo tudi množino, *neštevni* pa praviloma ne. Primeri takšnih razlik: *election(s)* – *volitve, interest* – *obresti, news* – *novica/-ce, pyjamas/pajamas* – *pižama/-me, real estate* – *nepremičnina/-ne, door/doors* – *vrata.*

!! *advice* – *nasvet/-ti*, *evidence* – *dokaz(i)*, *information* – *informacija/-je* (v EN je vedno možna le ednina!).

V EN množino pri neštevnikih pogosto izražamo z zvezo samostalnika *item*, *bit*, *piece* + *of*, npr. *a piece of advice*, *an item of furniture*, *a piece of real estate* ali *real estate property*. [Prim. npr. Swan 2005: 128–32] Števnost v EN včasih povzroči spremembo pomena, npr. *liberty* (neštevno) pomeni ‘svoboda’, *liberties* (množina, števno) pa ‘svoboščine.’

unable (prid.) toda **inability** (sam.) ter **unjust** (prid.) toda **injustice** (sam.)

And Finally...

I have written this piece in honor of Stanko Klinar's 85th birthday. It is not a coincidence that it deals with real-language, real-life issues. So, dear Stanko, without further ado, all the best for many more happy years to come!

REFERENCES

- Algeo, John. 1991. “Sweet Are the Usages of Diversity.” *Word* 42, no. 1 (April): 1-17.
- Algeo, John. 1994. “Pan-Atlantic Usage Guidance.” In Little, Greta D., and Michael Montgomery, eds., *Centennial Usage Studies*, pp. 101-7. Publication of The American Dialect Society no. 78. Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press, 1994.
- Allen, Robert E. 1992. “Usage” and “Usage Guidance and Criticism.” In *The Oxford Companion to the English Language*, ed. Tom B. McArthur, pp. 1071-75 and 1075-78. Oxford: Oxford University Press.
- Allen, Robert E. 2009. “Dictionaries of Usage.” In *The Oxford History of English Lexicography, Volume II: Specialized Dictionaries*, ed. Anthony P. Cowie, pp. 339-60. Oxford: Clarendon Press.
- Allen, Robert E., ed. 2008. *Pocket Fowler's Modern English Usage*. 2nd edn. Oxford: Oxford University Press.
- Atkins, B.T. Sue, and Michael Rundell. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Brians, Paul. 2013. *Common Errors in English Usage*. At <http://wsu.edu/~brians/errors/> [Also in book form, 3rd edn. {First edition 2004} Wilsonville, OR: William, James & Co.] Presently at <https://brians.wsu.edu/common-errors/>
- Brown, Keith, and Jim Miller. 2013. *The Cambridge Dictionary of Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryant, Margaret M. 1962. *Current American Usage*. New York: Funk & Wagnalls.
- Burchfield, Robert W., ed. 1996. *The New Fowler's Modern English Usage*. First edited by Henry W. Fowler. 3rd edn. Oxford: Clarendon Press.
- Butterfield, Jeremy. 2008. *Damp Squid: The English Language Laid Bare*. Oxford: Oxford University Press.

- Butterfield, Jeremy, ed. 2015. *Fowler's Dictionary of Modern English Usage*. 4th edn. Oxford: Oxford University Press.
- Butterfield, Jeremy, ed. 2016. *Fowler's Concise Dictionary of Modern English Usage*. 3rd edn. Oxford: Oxford University Press.
- The Chicago Manual of Style Online*. At <http://www.chicagomanualofstyle.org/home.html>
- Claiborne, Robert. 1986. *Saying What You Mean: A Commonsense Guide to American Usage*. New York: W.W. Norton. New York: Ballantine Books, 1987.
- Clark, Stewart, and Graham Pointon. 2016. *The Routledge Student Guide to English Usage: A Guide to Academic Writing for Students*. London: Routledge.
- Crystal, David. 1984. *Who Cares about English Usage?* Harmondsworth, Middx.: Penguin Books.
- Crystal, David. 1987. "Preface." In Manser and Turton (1987), pp. vii-viii.
- Crystal, David. 1992. *Introducing Linguistics*. Penguin English Introducing Linguistics. London: Penguin Group / Penguin English.
- Cutts, Martin. 1995. *The Plain English Guide*. Oxford: Oxford University Press.
- Ehrlich, Eugene. 1986. *The Bantam Concise Handbook of English*. New York: Bantam Books.
- "English Usage Controversies." In *Wikipedia*. At https://en.wikipedia.org/wiki/English_usage_controversies
- The Farlex Grammar Book – English Spelling and Pronunciation – Common Mistakes and Commonly Confused Words*. At <http://www.thefreedictionary.com/The-Farlex-Grammar-Book.htm>
- Fieldhouse, Harry. 1982. *Everyman's Good English Guide*. Rptd. with corrections and revisions 1983 and 1984. Everyman Reference. London: JM Dent & Sons.
- Fox, Chris, and Rosalind Combley, eds. 2014. *Longman Dictionary of Contemporary English*. 6th edn. Harlow, Essex: Pearson Education.
- Gabrovšek, Dušan. 2005. *Words Galore: Aspects of General and Slovenian – English Contrastive Lexicology*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za anglistiko in amerikanistiko.
- Garner, Bryan A. 1998. *A Dictionary of Modern American Usage*. New York: Oxford University Press.
- Garner, Bryan A. 2009. *Garner's Modern American Usage*. 3rd edn. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Garner, Bryan A. 2010. "Grammar and Usage." In *The Chicago Manual of Style*, 16th edn., ed. R.D. Harper, pp. 201-304. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Garner, Bryan A. 2016. *Garner's Modern English Usage*. Rev. 4th edn. of *Garner's Modern American Usage*. New York: Oxford University Press.
- Gilman, E. Ward, ed. 1989. *Webster's Dictionary of English Usage*. A Merriam-Webster®. Springfield, MA: Merriam-Webster. [Includes a front-matter essay entitled "A Brief History of English Usage," pp. 7a-11a.]
- The Guardian and Observer Style Guide: A*. [The other letters of the alphabet too] At <http://www.theguardian.com/guardian-observer-style-guide-a>
- Hale, Constance and and Jessie Scanlon. 1999. *Wired Style: Principles of English Usage in the Digital Age*. New York: Broadway Books.
- Hartmann, Reinhard R.K., and Gregory James. 1998. *Dictionary of Lexicography*. London: Routledge.

- Heacock, Paul. 1989. *Which Word When? The Indispensable Dictionary of 1500 Commonly Confused Words*. New York: Dell Publishing / A Laurel Book.
- Heaton, John Brian, and J.P. Stocks. 1966. *Overseas Students' Companion to English Studies*. London: Longman Group.
- Ilsou, Robert, and Janet Whitcut. 1994. *Mastering English Usage*. Prentice Hall International English Language Teaching. Hemel Hempstead, Herts: Prentice Hall International (UK).
- Johnson, Edward D. 1982. *The Washington Square Press Handbook of Good English*. New York: Pocket Books / Washington Square Press.
- Larson, Gary B. 2003---. *Garbl's Myths and Superstitions of Writing*. At <http://home.comcast.net/~garbl/stylemanual/myths.htm>
- Leonard, Sterling A. 1932. *Current English Usage*. English Monograph No. 1. Chicago: National Council of Teachers of English.
- "List of English Words with Disputed Usage." In *Wikipedia*. At http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_English_words_with_disputed_usage
- Lynch, Jack. 2007. *The English Language: A User's Guide*. Newburyport, MA: Focus Publishing / R. Pullins.
- Lynch, Jack. 2011. *Guide to Grammar and Style*. Last revised 28 January. At <http://andromeda.rutgers.edu/~jlynch/Writing/>
- Manser, Martin H. 2011. *Good Word Guide*. 7th edn. London: A & C Black Academic & Professional. First published 1988 as *Bloomsbury Good Word Guide*.
- Manser, Martin H., and Nigel D. Turton. 1987. *The Penguin Wordmaster Dictionary*. Harmondsworth, Middx.: Penguin Books.
- McGeveran, William A., Jr., ed. 2004. *The World Almanac and Book of Facts 2004*. New York: World Almanac Books.
- McKean, Erin. 2010. "Click Here – A Field Guide to English Usage Online." boston.com [*The Boston Globe*], 11 July. At http://www.boston.com/bostonglobe/ideas/articles/2010/07/11/click_here/
- Miller, Casey G., and Kate Swift. 1988. *The Handbook of Nonsexist Writing: For Writers, Editors and Speakers*. 2nd edn. New York: Harper & Row, Publishers.
- n.a. 2013. *Practical Guide to English Usage: Comparing and Contrasting English and Catalan*. Language Service, Universitat Oberta de Catalunya. Universitat Oberta de Catalunya. At www.uoc.edu/serveilinguistic/pdf/Guia-angles-20130129.pdf
- Nicholson, Margaret. 1957. *A Dictionary of American-English Usage*. Based on Fowler's *Modern English Usage*. New York: Oxford University Press ; New York: New American Library / Signet Reference Books.
- Nordquist, Richard. 2017a. *Glossary of Usage: Index of Commonly Confused Words*. ThoughtCo.com. At <https://www.thoughtco.com/commonly-confused-words-s2-1692693>
- Nordquist, Richard. 2017b. "Usage (Grammar)." ThoughtCo.com. At <https://www.thoughtco.com/usage-grammar-1692575> or alternatively at https://www.thoughtco.com/usage-grammar-1692575?utm_campaign=grammartip&utm_medium=email&utm_source=cn_nl&utm_content=9152941&utm_term=
- Nordquist, Richard. 2017c. "Definition of Usage Labels and Notes in English Dictionaries." ThoughtCo.com. At <https://www.thoughtco.com/usage-note-1692482>

- Nordquist, Richard. 2017d. "What Is a Style Guide (Reference Work)?" ThoughtCo.com. At <https://www.thoughtco.com/style-guide-reference-work-1691998>
- Osselton, Noel E. 2006. "Usage Guidance in Early Dictionaries of English." *International Journal of Lexicography* 19, no. 1 (March): 99-105.
- Oxford Dictionaries eds. "Usage." At <http://www.oxforddictionaries.com/words/usage>.
- Partridge, Eric H. 1999. *Usage and Abusage: A Guide to Good English*. 3rd edn., ed. Janet Whitcut. [First published 1942] London: Penguin Books.
- Pinker, Steven. 2014. *The Sense of Style: The Thinking Person's Guide to Writing in the 21st Century*. New York: Penguin Books.
- The Princeton Language Institute and Hollander, Joseph, eds. 1993. *21st Century Grammar Handbook*. Produced by the Philip Lief Group, Inc. New York: Dell Publishing / A Laurel Book.
- Ritter, R.M., ed. and comp. 2000. *The Oxford Dictionary for Writers and Editors*. First edn. 1981. Oxford: Oxford University Press.
- Ritter, R.M., ed. and comp. 2014. *New Oxford Dictionary for Writers and Editors*. Oxford: Oxford University Press.
- Room, Adrian. 1985. *Dictionary of Confusing Words and Meanings*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Sinclair, John McH., ed. 1992/2004. *Collins COBUILD English Usage for Learners*. 1st edn. / 2nd edn. eds. Lorna Knight and Michela Clari. Glasgow: HarperCollins Publishers.
- Strunk, William, Jr. 1918/1979. *The Elements of Style. With Revisions, an Introduction, and a Chapter on Writing by E.B. White*. 3rd edn. [4th edn., 2000] New York: Macmillan Publishing and London: Collier Macmillan Publishers.
- Swan, Michael. 2005. *Practical English Usage*. 3rd edn. Oxford: Oxford University Press. [4th rev. edn. {2016} abandons the A-Z format]
- Todd, Loreto. 1997. *The Cassell Dictionary of English Usage*. London: Cassell.
- Todd, Loreto, and Ian F. Hancock. 1986. *International English Usage*. Beckenham, Kent: Croom Helm.
- Trask, Robert Lawrence. 2001. *Mind the Gaffe: The Penguin Guide to Common Errors in English*. London: Penguin Books.
- Turton, Nigel D. 1995. *ABC of Common Grammatical Errors*. London and Basingstoke, Hants: Macmillan Education.
- Turton, Nigel D., and John Brian Heaton. 1996. *Longman Dictionary of Common Errors*. 2nd edn. Harlow, Essex: Addison Wesley Longman.
- Urdang, Laurence. 2008. *The Last Word – The English Language: Opinions and Prejudices*. Detroit: OmniData.
- Walker, Janice R., and Todd Taylor. 2006. *The Columbia Guide to Online Style*. 2nd edn. New York: Columbia University Press.
- Wardhaugh, Ronald A. 1999. *Proper English: Myths and Misunderstandings about Language*. The Language Library series. Malden, MA and Oxford: Blackwell Publishers.
- Wells, Ronald A. 1973. "Lexicography and English Usage." In his *Dictionaries and the Authoritarian Tradition: A Study in English Usage and Lexicography*, pp. 87-120. Janua Linguarum, Series Practica, 196. The Hague: Mouton.

Laura Mrhar

Ljubljana, Slovenija

Smernice terminologizacije in determinologizacije glagolov v zelenoenergetski terminologiji

Izveček

V prispevku bodo obravnavane smernice terminologizacije in determinologizacije glagolov s področja zelenoenergetske terminologije, pri čemer bodo kot vzorec vzeti tako splošnopomenski kot tudi specializirani glagoli. Primeri rabe v konkretnih besedilih, analiziranih s pomočjo enojezičnega korpusa, bodo pokazali poti in stopnje /de/terminologizacije, iz izsledkov pa bo mogoče ugotoviti, ali večina glagolov s področja zelene energije izvira iz splošnega jezika ali v zelenoenergetsko terminologijo prehaja iz drugih strok. Prikazani bodo tudi značilni primeri specializiranih glagolov, ki v zelenoenergetski stroki uvajajo popolnoma nove pomene, in se nato iz te interdisciplinarne stroke širijo drugam.

Directions of Terminologization and Determinologization of Verbs in the Terminology of Green Energy

This paper seeks to demonstrate the directions of terminologization and determinologization of verbs in the specialized domain of green energy, considering both examples of general and semantically specialized verbs. Examples of use in authentic texts, analyzed with the help of a monolingual corpus, show the degrees of /de/terminologization, and the research findings reveal how many verbs used in this domain are taken from general language and how many migrate into green energy terminology from other specialized domains. Presented are typical cases of semantically specialized verbs that introduce new meanings in the interdisciplinary domain of green energy and then move to other domains.

1 GLAGOLI IN /DE/TERMINOLOGIZACIJA

Glagoli so zaradi svoje organizacijske vloge v stavčnih povedih relativno netipična besedna vrsta za tehnične termine¹ (Žele 2004, 78), ki je pogosto spregledana, čeprav je del strukturiranega sistema, v katerem lahko ravno tako govorimo o različnih povezavah na isti ravnini, tj. s termini z istega področja, ali povezavah na drugih ravninah, tj. s termini z drugih področij (prim. Žagar Karer 2011, 32). V tem smislu govorimo o poteh terminologizacije in determinologizacije. Pri terminologizaciji gre za poimenovanje manj znanega z izrazom, ki je vsaj v svojem osnovnem pomenu del splošne zavesti (Vidovič Muha 2000, 116), kar pomeni, da se termin, značilen za določeno stroko, uveljavi na področju, ki ni strokovno, oziroma se poimenuje s splošnim izrazom. V primeru determinologizacije gre za pomensko posploševanje izhodiščnega termina z uporabo v manj strokovnih, splošnosporazumevalnih in nespecializiranih besedilih.

2 SMERI /DE/TERMINOLOGIZACIJE

Najbolj učinkovito merilo za ugotavljanje smeri /de/terminologizacije oziroma terminološkosti termina, v primeru tega besedila glagola, je konkretno strokovno besedilo. Žele (2004, 78–79) glagole deli na pomensko specializirane, ki z rabo v različnih strokah in splošnejših besedilih prehajajo v determinologizacijo, ter na primitivne in temeljne, ki se s širokim pomenjem v zelo specializiranih besedilih terminologizirajo. V nadaljevanju skušamo predstaviti praktično uporabo glagolskih terminov na področju zelene energije in nakazati smernice nadaljnje /de/terminologizacije v slovenščini. Kot vzorec za (korpusno) analizo so vzeti glagoli iz slovarja *GREET*², izsledki pa naj bi pokazali, ali področje zelene energije večino glagolov prevzema iz splošnega jezika in ali v primeru določenih glagolov uvaja nove pomene in s tem preureja pomenje glagola. Predpostavljamo, da se je večini glagolov pomen do neke mere zožal, zaradi česar so se glagoli specializirali.

1 Pod tehničnim terminom razumemo objektivni in čustveno nezaznamovan strokovni izraz, ki opisuje zadeve nekega področja, dejavnosti, znanosti ali stroke. Gre za poimenovanje predmeta ali pojma ali akcije, lastnosti, kakovosti, delovanja, načina delovanja, količine – torej vsega, kar neko stroko specifično opisuje (Klinar 2004, 103–105).

2 *GREET* (GREEn Energy Terms) je kratica za *Angleško-slovenski slovar terminov zelene energije* (*English-Slovene Dictionary of Green Energy Terms*), ki je bil sestavljen v okviru doktorske disertacije *Sestava dvojezičnega specializiranega slovarja s prevodoslovnega vidika* (Mrhar 2015).

2.1 ANALIZA GLAGOLOV IZ SLOVARJA *GREET* S STALIŠČA TERMINOLOŠKOSTI

GREET zajema 300 gesel, od tega le 16 glagolov, ki bodo v nadaljevanju analizirani s stališča terminološkosti glede na to, kako se pojavljajo v slovarju, v *SSKJ*³ in v enojezičnem korpusu Gigafida. *GREET* je zasnovan kot dvojezični prevajalni slovar, ki ima v omejenem obsegu tudi razlagalno funkcijo. Strokovno izrazje je pomensko opisano s kratkimi in neenciklopedičnimi razlagami, ki so prevzete iz različnih strokovnih slovarjev ali iz *SSKJ*. Kratica v oklepajih na koncu razlage prikazuje, iz katerega slovarja je pomen prevzet. V nekaterih primerih so slovarske razlage, prevzete iz obstoječih slovarjev, že spremenjene oziroma skrajšane, medtem ko bi bilo treba pri nadaljnji reviziji slovarja razlage opisati še bolj natančno in predlagati specializirane razlage, ki bi splošne nadomestile, kar velja predvsem za tiste primere, kjer so razlage v *GREET* identične razlagam v *SSKJ*. Sicer se definicije v specializiranem slovarju upoštevajo kot dodatne in ne nujno potrebne informacije, zato bi bile lahko iz slovarskih gesel v bodoče tudi izpuščene.

Za podrobnejšo analizo in kvantifikacijo vsakega posameznega glagola bo kot vzorec vzetih 200 konkordanc iz Gigafide, ki bodo natančno prikazale, v kakšnem pomenu in kolikokrat se določen glagol v korpusu pojavi. Analiza bo potekala ročno in bo prikazala delež zelenoenergetske terminologije oziroma besedil v korpusu. Če zadetkov ne bo dovolj oziroma jih bo zelo malo, bo tudi to jasno zapisano. Glagoli bodo nato razvrščeni med pomensko specializirane in pomensko nespecializirane, kar naj bi pokazalo, do katere mere se jezik stroke prekriva s splošnim jezikom in drugimi strokami ter v katerem primeru pride do /de/ terminologizacije.

(1) *aerate* – *prezračevati*

Razlaga v *GREET*: delati, da večja količina zraka učinkuje na kaj (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) delati, povzročati, da se zrak v kakem prostoru zamenja, (2) delati, da večja količina zraka učinkuje na kaj

V Gigafidi je bilo pregledanih 200 konkordanc in med njimi je 131 zadetkov, v katerih se glagol pojavlja v prvem splošnem pomenu (1), v kombinacijah tipa *prezračevati bivalne prostore/prostor/stavbo/stanovanje/hlev/dvorano/hišo/rudnik/sobo/klet* oziroma v primerih tipa *prezračevati z odpiranjem oken*. Le 45 zadetkov je primerov specializiranih besedil, vezanih na npr. kemijo, geografijo ali zeleno energijo, v katerih ima glagol

3 Povzeto po spletni različici slovarja *SSKJ*, dostopni na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

drugi pomen (2) in se pojavlja v primerih tipa *prezračevati vodo/zemljo/gnojevko/tla/travno rušo/prst/polje/material/glinena tla/kompost/blato/muljasta tla*. Delež, ki ga dosega drugi pomen, je 22,5-odstotni. Iz tovrstnih primerov je razvidno, da ima glagol, ki je v splošnem jeziku pogosto rabljen, v stroki specializiran pomen. Zanimivo je, da se je glagol razširil tudi na področje kulinarike, npr. *prezračevati jajčni beljak s stepanjem* ali *prezračevati vino/čokolado*, medicine, npr. *Evstahijeva troblja prezračuje bobnično votlino*, ter v enem samem primeru tudi politike, npr. *Barry bo prezračeval Lordsko zbornico*.

(2) *damage* – *poškodovati*

Razlaga v *GREET*: povzročiti poškodbo, poškodbe (SSKJ)⁴

Razlaga v *SSKJ*: (1) povzročiti poškodbo, poškodbe, (2) povzročiti, da postane kaj slabše, neuporabno

V vzorcu 200 konkordanc v Gigafidi se glagol v zelenoenergetskem kontekstu pojavi le enkrat, t.j. v primeru z *deponijo lesa se poškoduje vsakokratno urejanje prostora*. Delež, ki ga dosega pomen, vezan zgolj na poškodbe, ki jih zaradi človekovih dejavnosti utрпи okolje, je 0,5-odstotni. Glagol torej v zelenoenergetski terminologiji postane pomensko specializiran oziroma se terminologizira. Za stroko je relevanten tudi pomen, vezan na poškodbe, ki jih povzročijo naravne katastrofe oziroma vremenski pojavi; takšnih primerov je v pregledanem vzorcu osem (4-odstotni delež), npr. *neurje je poškodovalo stanovanjske objekte/hišo*, *potres je poškodoval cesto/objekt*, *pomladanska nevihta je hudo poškodovala najstarejše drevo na Brionih*, *žled je poškodoval 25.000 kubičnih metrov lesa*, *narasle vode so poškodovale cestno in vodno omrežje*, idr. V nadaljevanju je iz vzorca mogoče razbrati, da do terminologizacije glagola pride tudi na področju medicine, v primerih tipa *poškodovati možgansko tkivo/celično DNK/resice tankega črevesja/imunski sistem/črevesno mišičevje*, idr. V analiziranem vzorcu se glagol v medicinskem kontekstu pojavi osemkrat (4-odstotni delež). Ostale pojavitve glagola v prvem (1) in drugem pomenu (2) so vezane na splošna besedila, kjer se glagol pojavlja v primerih tipa *poškodovati z nožem/v nesreči/pri smučanju*, *poškodovati ograjo/osebno lastnino/otroška igrala*, idr.

4 Izkazalo se je, da je razlaga iz *SSKJ* za *GREET* preveč splošna in vrste poškodb ne opiše dovolj natančno, kar bi bilo treba pri nadaljnji reviziji slovarja upoštevati in predlagati specializirano razlago, ki bi nadomestila splošno (npr. *povzročiti poškodovanje okolja s človeškimi dejavnostmi*).

(3) *decompose* – *razkrojiti*

Razlaga v *GREET*: narediti, povzročiti, da snov preide v enostavne spojine ali elemente (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) narediti, povzročiti, da snov preide v svoje sestavine, (2) kem. narediti, povzročiti, da snov preide v enostavne spojine ali elemente, (3) knjiž. povzročiti, da kaj preneha zadovoljivo opravljati svojo osnovno dejavnost (4) knjiž. narediti, povzročiti, da česa ni več

V Gigafidi se v sklopu 200 konkordanc glagol 72-krat pojavi z drugim pomenom (2) v besedilih z zelenoenergetsko tematiko oziroma drugimi sorodnimi tematikami (t.j. biološko ali kemijsko), npr. *razkrojiti organske snovi/strupene snovi/odpadne snovi/odpadke/raztopine kloroforma/listje/bakterije/papir in les, razkrojiti na aktivni ali hranilni humus/na elemente, razkrojiti v metan/v sluz/v gnojilo/v organska hranila/v svoje sestavne elemente/v neorganske snovi*, idr. Delež, ki ga dosega drugi pomen (2), je 36-odstotni. Glagol je že sam po sebi terminološki, do determinologizacije pa pride v besedilih, vezanih na pravno, gospodarsko in politično tematiko, kjer se pojavlja s tretjim (3) in četrtem pomenom (4), npr. *razkrojiti javni sektor/državo/javno moralo/opozicijsko partijo/materializem/družbene vrednote*. S četrtem pomenom (4) se glagol pogosto pojavlja tudi na področju meteorologije, kjer se ravno tako determinologizira, npr. *razkrojiti meglo/oblak*.

(4) *distil* – *destilirati*

Razlaga v *GREET*: spreminjati tekočino v paro in to paro v tekočino (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) spreminjati tekočino v paro in to paro v tekočino, prekapati, (2) z destilacijo pridobivati

Na področju zelene energije in okoljevarstva se glagol pojavlja predvsem s prvim pomenom (1) in je rabljen terminološko. Prvi pomen (1) se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 40-krat, v primerih tipa *destilirati pri atmosferskem tlaku, destilirati z amonijakom, destilirati olje/nafto/organsko tekočino/bituminozno zmes/zmes z različnimi vrelišči/komponente z nižjimi vrelišči*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega prvi pomen (1), je 20-odstotni. Zanimivo je, da se glagolski termin determinologizira, kadar je rabljen v prenesenem pomenu ali v književnosti, npr. *destilirati iz eseja/podobe, destilirati duha časa zgodnjih osemdesetih let, destilirati v modrost/v spomine*. En sam primer v sklopu 200 konkordanc v Gigafidi dokazuje, da glagol z determinologizacijo prehaja tudi na področje računalništva, npr. *destilirati datoteko*.

V primerih determinologizacije glagol pridobi tretji pomen, tj. *nekaj prečistiti, predelati, izločiti iz nečesa*.

(5) *eco-audit – ekološko nadzorovati*

Razlaga v *GREET*: presoditi, kako nekaj vpliva na okolje ter ta vpliv kontrolirati

Razlaga v *SSKJ*: /

Glagolskega termina ni mogoče najti ne v *SSKJ* ne v Gigafidi, saj njegova raba še ni dovolj razširjena. Ker se uporablja izključno samo na področju zelene energije in okoljevarstva, lahko sklepamo, da je njegov pomen specializiran, saj je ožji od osnovnega pomena glagola *nadzorovati*.

(6) *forecast – napovedati*

Razlaga v *GREET*: vnaprej povedati, določiti potek, pojav česa (*SSKJ*)⁵

Razlaga v *SSKJ*: (1) narediti, da postane prihod koga, nastop česa vnaprej znan, (2) vnaprej povedati, določiti potek, pojavitev nečesa, (3) z glagolskim samostalnikom povedati, izraziti svojo odločenost za izvršitev dejanja, kot ga določa samostalnik, (4) ekspr. reči, povedati (npr. napovedati o novem znancu)

Glagol vzet iz splošnega jezika se v zelenoenergetski stroki uporablja z drugim pomenom (2) in v stroki ni specializiran. Drugi pomen (2), ki se znotraj te stroke nanaša predvsem na vnaprejšnjo določitev vremenskih pojavov ali potekov človeških dejavnosti, ki škodujejo ali negativno vplivajo na okolje, se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 4-krat, v primerih tipa *napovedati najtoplejše poletje doslej/otoplitev/prihodnost Antarktike/vreme*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega drugi pomen (2), je 2-odstotni.

(7) *insulate – izolirati*

Razlaga v *GREET*: obdati, premazati s snovjo, z materialom, ki ne dopušča prehajanja vlage, toplote, zvoka, električnega toka (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) napraviti, da kdo ne biva, ni skupaj z drugimi, osamiti, (2) onemogočiti komu stike, povezavo z drugimi, (3) obdati, premazati s

5 Izkazalo se je, da je razlaga iz *SSKJ* za *GREET* preveč splošna in vrste potekov oziroma pojavov ne opiše dovolj natančno, kar bi bilo treba pri nadaljnji reviziji slovarja upoštevati in predlagati specializirano razlago, ki bi nadomestila splošno (npr. *vnaprej določiti vremenski pojav ali potek človeških dejavnosti, ki škodujejo ali negativno vplivajo na okolje*).

snovjo, z materialom, ki ne dopušča prehajanja vlage, toplote, zvoka, električnega toka, (4) biol. dobiti določeno snov, stvar iz kake snovi v čisti obliki

V zelenoenergetski terminologiji je glagol specializiran in se rabi terminološko, s tretjim pomenom (3), ki se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 53-krat, v primerih tipa *izolirati prostor/hišo/steno/zid/streho/objekt, toplo-tno/zvočno/vibracijsko izolirati, izolirati pred mrazom, izolirati s stekleno volno, izolirati zaradi hrupa*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega tretji pomen (3), je 26,5-odstotni. Četrti pomen (4) je vezan izključno na področje biologije, ki besedišče pogosto posoja zelenoenergetski terminologiji, zato tudi na tem področju najdemo primere tipa *izolirati barvilo/aminokislino/čisti radij/DNK/protein/molekulo/virus gripe/gen*. Primeri so vzeti iz Gigafide, kjer se četrti pomen (4) glagola, ki se v omenjenih strokah uporablja terminološko in je pomensko specializiran, v sklopu 200 konkordanc pojavi 46-krat. Delež, ki ga v Gigafidi dosega četrti pomen (4), je 23-odstotni.

(8) *irrigate – namakati*

Razlaga v *GREET*: dovajati vodo, zlasti obdelovalnim zemljiščem (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) imeti kaj potopljeno v tekočini, navadno z določenim namenom, (2) dovajati vodo, zlasti obdelovalnim zemljiščem, (3) pomakati, (4) kopati se

V zelenoenergetski terminologiji je glagol specializiran in se rabi terminološko, z drugim pomenom (2), ki se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 26-krat, v primerih tipa *namakati zemljo/puščavo/površino/polje/njivo/njivske površine/nasad/velika bombažna polja/sadovnjak/zemljišče, province namaka dež*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega drugi pomen (2), je 13-odstotni. S prvim pomenom (1) se glagol v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 108-krat, v primerih tipa *namakati v hladni vodi/v vroči vodi/v vodi/v rumu/v fungicid/v strupih proti talnim škodljivcem/v žveplovih vodi, namakati čez noč, namakati rezance/semena/trnek*. Tudi ta pomen se najde v zelenoenergetski terminologiji, zlasti v primerih tipa *namakati v fungicid/v strupih proti talnim škodljivcem*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega prvi pomen (1), je 54-odstotni.

(9) *liquefy – utekočiniti*

Razlaga v *GREET*: neko snov, npr. paro ali plin, spremeniti v tekoče agregatno stanje

Razlaga v *SSKJ*: (1) spremeniti iz plinastega stanja v tekoče, (2) narediti, povzročiti, da trda snov preide v tekočo

Glagol, ki se pogosto rabi v splošnem jeziku, v stroki ohrani nespecializiran pomen in se na področju zelene energije uporablja tako s prvim (1) kot z drugim pomenom (2). Prvi pomen (1) se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 106-krat, v primerih tipa *utekočiniti vodik/zrak/dušik/plin/živo srebro/zemeljski plin/permanentne pline/klor*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega prvi pomen (1), je 53-odstotni. Drugi pomen (2) se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 72-krat, v primerih tipa *utekočiniti kamnine/les/trdno snov/lesno biomaso/rudo/kristal*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega drugi pomen (2), je 36-odstotni.

(10) *mitigate – ublažiti*

Razlaga v *GREET*: narediti, da se kaj pojavlja v manj visoki stopnji (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) narediti kaj manj neprijetno, hudo, boleče, ostro, negativno, (2) narediti, da se kaj pojavlja v manj izraziti obliki, v manj visoki stopnji, (3) narediti kaj blago, milo

Na področju zelene energije se glagol rabi zgolj z drugim pomenom (2), ki se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 14-krat, v primerih tipa *ublažiti katastrofalno pomanjkanje hrane/sezonska nihanja/posledice naraslih voda/posledice podnebnih sprememb/škodo na ribjem življu/vročino s Sonca, ublažiti z ureditvijo vodotokov*, idr. Delež, ki ga v Gigafidi dosega drugi pomen (2), je 7-odstotni. Glagol vzet iz splošnega jezika v zelenoenergetski stroki pridobi specializiran pomen oziroma se terminologizira.

(11) *pollute – onesnaževati*

Razlaga v *GREET*: delati kaj nečisto, umazano, navadno zdravju škodljivo (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) delati kaj nečisto, umazano, navadno zdravju škodljivo

Glagolski termin je pomensko specializiran in se na področju zelene energije pojavlja predvsem v primerih tipa *onesnaževati z dušikovimi oksidi/z blatom/z emisijami prahu in plinov/s škodljivimi snovmi/s kemikalijami ter onesnaževati okolje/naravo/pitno vodo/zrak/podtalnico*. V Gigafidi se v sklopu 200 konkordanc glagol s pomenom iz *GREET* in *SSKJ* pojavi 177-krat. Delež, ki ga v Gigafidi dosega ta pomen, je 88,5-odstotni. Glagol se je

verjetno najprej pojavil kot termin, vendar se je determinologiziral, ko se je njegova raba razširila v splošnem jeziku, npr. *onesnaževati božični mir/slovenski jezik*, in jeziku drugih strok, na primer v politiki, kjer se uporablja v besednih zvezah tipa *onesnaževati javno življenje/visok državni zbor*.

(12) *power* – *poganjati*

Razlaga v *GREET*: oskrbeti stroj ali vozilo z energijo

Razlaga v *SSKJ*: (1) delati, povzročati, da se kaj giblje, premika, (2) delati, povzročati, da se kaj zelo hitro giblje, premika, (3) delati, povzročati, da pride navadno žival pod nadzorstvom na določeno mesto, (4) delati, povzročati, da kaj opravlja, izpolnjuje kako nalogo, (5) delati, povzročati, da kaj kam pride, (6) delati, povzročati, da pride kdo v določeno stanje; gnati, (7) poditi, odganjati, (8) delati poganjke, (9) delati, povzročati, da iz česa kaj nastaja, (10) začenjati rasti

Primeri iz Gigafide dokazujejo, da se glagolski termin pogosto rabi v splošnem jeziku in v različnih strokah, npr. v politiki (npr. *nemško-francoska os poganja združeno Evropo*), gospodarstvu (npr. *poganjati gospodarsko rast*) in računalništvu (npr. *poganjati strežnik*), kjer ohrani nespecializiran pomen. Ko se splošnopomenski, nespecializiran glagol rabi na področju zelene energije, je to navadno s pomenom iz *GREET*, v Gigafidi predvsem v besednih zvezah tipa *x poganja x* (npr. *vlak poganja električna iz sončnih celic, letalo poganja sončna energija, električno vozilo poganja elektromotor, plovilo poganjajo hidromotorji z biološko razgradljivim oljem, stroje poganjajo novi viri fosilne energije, motor poganja bioetanol*). V Gigafidi se v sklopu 200 konkordanc glagol s pomenom iz *GREET* pojavi 97-krat. Delež, ki ga v Gigafidi dosega pomen iz *GREET*, je 48,5-odstotni.

(13) *reclaim* – *predelati*

Razlaga v *GREET*: narediti nekaj, kar je že bilo uporabljeno, primerno za ponovno uporabo

Razlaga v *SSKJ*: (1) narediti iz česa izdelek, izdelke, (2) narediti iz določene stvari drugo stvar, (3) narediti, da ima kaj drugačne lastnosti, značilnosti, drugačno obliko, uporabnost, (4) načrtno se seznaniti z določeno vsebino

V Gigafidi se v sklopu 200 konkordanc glagol s pomenom iz *GREET* pojavi 44-krat, v primerih tipa *predelati aluminij/odpadke/plastiko/jedilna olja/*

nafto, predelati v derivate/v usnje/v granulat/v gorivo/v kompost. Delež, ki ga v Gigafidi dosega pomen iz *GREET*, je 22-odstotni. Glagol, vzet iz splošnega jezika, v stroki ohrani nespecializiran pomen.

(14) *recycle – reciklirati*

Razlaga v *GREET*: ponovno uporabljati že uporabljene, odpadne snovi v proizvodnem procesu (*SNBSJ*⁶)

Razlaga v *SNBSJ*: (1) ponovno uporabljati že uporabljene, odpadne snovi v proizvodnem procesu, (2) ekspr. ponovno uporabljati, oživljati, reaktualizirati

Glagol se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc 142-krat pojavi s prvim pomenom (1), npr. *reciklirati materiale/produkte množične proizvodnje/odpadno embalažo/jeklene odpadke/gospodinjske odpadke/odpadke/steklo/papir/embalažo/amoniak, reciklirati za ponovno uporabo, ekološko reciklirati, reciklirati v nove kartonske izdelke/v plastiko*, idr. Delež, ki ga v Gigafidi dosega prvi pomen (1), je 71-odstotni. Glagol je značilen za področje zelene energije in je pomensko specializiran, čeprav ima tako v stroki kot v splošnem jeziku isti pomen (1), kar gre verjetno pripisati temu, da je to na novo tvorjena beseda oziroma samostalniška izpeljanka, ki v *SSKJ* še ni bila upoštevana. Razločka med specializiranim in splošnim jezikom ni, se je pa glagol najverjetneje s počasno determinologizacijo iz jezika stroke razširil še na druga področja, kjer se lahko uporablja tudi v drugem pomenu (2), v Gigafidi v primerih tipa *reciklirati stare uspešnice/original/zamisel/pohištvo/ime/film/staro novico/stereotip/matrico*.

(15) *transmit – oddajati*

Razlaga v *GREET*: delovati kot izvor tega, kar prehaja, potuje v okolico (*SSKJ*)

Razlaga v *SSKJ*: (1) delati, da prehaja kaj k drugemu, (2) delati, da česa, kar je kdo prej imel, nima več, (3) delovati kot izvor tega, kar prehaja, potuje v okolico, (4) z radijskimi, televizijskimi oddajnimi napravami posredovati program, sporočila

Glagolski termin ima v stroki specializiran pomen in se uporablja samo v tretjem pomenu (3). S tem pomenom se glagol v Gigafidi v sklopu 200

6 *SNBSJ* je kratica za *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (Bizjak Končar et al. 2012).

konkordanc pojavi 28-krat, npr. v primerih tipa *oddajati škodljive hlape/ogljikov dioksid/zdravju škodljiv vonj/električne signale/strupene snovi/zvok/vodo/hlape/kisik/toploto/energijo*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega tretji pomen (3), je 14-odstotni. Poleg glagola *oddajati* se pogosto rabi tudi glagol *prenašati*, npr. *prenašati zvok/svetlobo*. Pomen glagolov *oddajati* in *prenašati* ni popolnoma enakovreden, saj se *prenašati* navadno uporablja takrat, kadar želimo povedati, da nekdo ali nekaj *dela, povzroča, da kaj kam pride (SSKJ)*.

(16) *transplant – presaditi*

Razlaga v *GREET*: izkopati rastlino in jo drugam vsaditi (*SSKJ*)

Razlaga v *SKKJ*: (1) izkopati rastlino in jo drugam vsaditi, (2) narediti, da pride tkivo, organ na drugo mesto telesa ali v drug organizem

Pomensko specializiran glagol se na področju zelene energije uporablja s prvim pomenom (1), ki se v Gigafidi v sklopu 200 konkordanc pojavi 105-krat, npr. *presaditi sadike/potaknjence/poganjke/rastlino/sejance/odraslo drevo*. S tem pomenom (1) se glagol velikokrat rabi z nekim predlogom, npr. *na, iz, v (presaditi na novo gredo/na stalno mesto/na domača tla/na vrt/na prosto, presaditi iz prirodnega okolja, presaditi v cvetlične lončke/v korito/v kompostno zemljo/v rodovitno prst)*. Delež, ki ga v Gigafidi dosega prvi pomen (1), je 52,5-odstotni. Raba je razširjena tudi na področju medicine, kjer se glagol determinologizira in uporablja v drugem pomenu (2), npr. *presaditi ledvico/jetra/gen/krvotvorne celice*). V sklopu 200 konkordanc se glagol z drugim pomenom (2) pojavi 87-krat in je tako njegov delež 43,5-odstotni. V Gigafidi se glagol pojavlja tudi v primerih tipa *Nazivov ni bilo mogoče kar presaditi iz slovenščine v drug jezik. / Režiser Edi Majaron ni mogel s svoje kože, saj je izkušnje z odra marionet kar uspešno presadil tudi na operni oder*. Ti primeri prikazujejo širjenje rabe glagola, ki se pri tem determinologizira.

3 SKLEPNE UGOTOVITVE

Večina glagolov vzeti iz *GREET* ima specializiran pomen in se pojavlja tako na področju zelene energije kot tudi v drugih sorodnih strokah. Primeri iz Gigafide potrjujejo, da je kar nekaj glagolov že samih po sebi terminoloških (npr. *destilirati*), čeprav se pogosto prekrivajo z glagoli, vzetimi iz splošnega jezika; od splošnih glagolskih leksemov glagolske termine torej loči le specializirana raba

oziroma pojavitev v ozkostrokovnih besedilih. Nekaj glagolov s specializiranim pomenom se pri prehajanju v druge stroke determinologizira (npr. *reciklirati*); ko se raba termina razširi, postane manj natančna, medtem ko se mora primarni pomen glagolskega termina v vseh primerih ohraniti.

V nekaterih primerih je raba nekega glagola (npr. *predelati*) v stroki tako razširjena, da se uporablja več pomenov. Lahko se zgodi tudi, da v stroki glagol ohrani nespecializiran pomen oziroma pomen iz splošnega jezika (npr. *napovedati*), medtem ko je veliko manjše število tistih glagolov, ki so vezani na eno samo stroko (npr. *ekološko nadzorovati*). V okviru zelenoenergetske stroke gre za relativno nove pojme, zato lahko prihaja do nesoglasij pri rabi različnih dvojnic (npr. *ekološko nadzorovati* v nasprotju z *ekorevidirati*) ter pri slovenskem zapisu (npr. *ekorevidirati/eko-revidirati/eko revidirati*), kar se večinoma dogaja takrat, kadar ljudje o pravilni rabi in zapisu niso prepričani.

Razvojne smernice terminologizacije in determinologizacije v primeru glagolov iz slovarja *GREET* torej splošno nakazujejo, da je pri pomensko primitivnih glagolih, vzetih iz splošnega jezika, poudarjena smer terminologizacije, medtem ko je pri pomensko specializiranih glagolih, vzetih iz strokovnega jezika in prenesenih ali v druge stroke ali v splošni jezik, poudarjena smer determinologizacije. Velikokrat je stopnja /ne/terminološkosti težko določljiva, še zlasti pri tistih glagolih, ki se pojavljajo v različnih strokah, zato /ne/terminološkost navadno določa konkretno besedilo, v katerem se glagol pojavi.

VIRI IN LITERATURA

- BIZJAK KONČAR, Aleksandra, et al., 2012: *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*. <http://bos.zrc-sazu.si/SNB.html>
- KLINAR, Stanko, 2004: Tehnični termin, kaj je to? Poskus definicije tehničnega termina s hkratno oslombo na Planinski terminološki slovar. Humar, Marjeta (ur.): *Terminologija v času globalizacije*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 103–109.
- MRHAR, Laura, 2015: *Sestava dvojezičnega specializiranega slovarja s prevodoslovnega vidika*. Neobjavljena doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- VIDOVIČ-MUHA, Ada, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje* (Razprave FF). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- ŽAGAR KARER, Mojca, 2011: *Terminologija med slovarjem in besedilom*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ŽELE, Andreja, 2004: Stopnje terminologizacije v leksiki na primerih glagolov. Humar, Marjeta (ur.): *Terminologija v času globalizacije*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 77–91.

Silvo Torkar

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

Krajevni imeni *Dovje* in *Mojstrana*

Izvleček

Krajevno ime *Dovje* so jezikoslovci doslej skoraj brez izjeme razlagali kot odraz določne pridevniške oblike **Dolge (polje)* (< **d̥lgoje pol'e*), ker so spregledali veliko verjetnejšo možnost nastanka s flektivno derivacijo iz mestniške gorenjske narečne oblike *na Doujem* (< *na Dolgem*, 1689 *Nadougem*). Za krajevno ime *Mojstrana* je med jezikoslovci doslej veljala Bezlajeva razlaga, da gre verjetno za izpeljavo iz rekonstruiranega prevzetega apelativa **mojstra* 'jagoda ali borovnica', prim. furl. *majostre* 'isto' iz predroman. **magiustra*. Valvasorjev terenski podatek, da kraj leži ob istoimenskem potoku *Moisterna*, nam omogoča domnevo, da je krajevno ime nastalo s transonimizacijo iz vodnega, izpeljano pa je s svojilno pripono *-bna* po vsej verjetnosti iz staroslovenskega antroponima **Mojbstryjъ*, ne pa iz pravnozgodovinskega termina *moyster*, izpričanega v urbarju freisinškega loškega gospostva leta 1501 v pomenu *sodja* oz. *sodin*.

Place names *Dovje* and *Mojstrana*

The place name of *Dovje* has been hitherto almost exclusively explained by linguists as deriving from the definite adjectival form **Dolge (polje)* (< **d̥lgoje pol'e*). Such an approach, however, ignores a much more plausible alternative – that the name traces its origin to the inflected locative form *na Doujem* (< *na Dolgem*, 1689 *Nadougem*) from the regional dialect. The widely accepted explanation for the place name *Mojstrana* has been the one put forward by Bezlaj, namely that it is likely derived from a reconstructed borrowed appellative **mojstra* 'strawberry or blueberry', cf. *Friulian majostre* 'ditto' from the pre-Romance **magiustra*. The remark found in Valvasor that the place is located next to the eponymous stream of *Moisterna* allows for the conjecture that the place name was created by transonymisation from a hydronym by

means of the possessive suffix *-bna*. The Old Slovenian anthroponym **Mojbstryb* most likely served as the base, rather than the legal historical term *moyster*, attested in the urbarium of the Freising Prince-Bishopric estate of Škofja Loka from 1501, where it is used synonymously with *sodja* or *sodin*.

DOVJE

1.0

Mnenje, da so v slovenskih toponimih *Dobrèpolje*, *Velésovo* in *Dòvje* ohranjeni odrazi določnih pridevnikov, se pojavlja v slovenski jezikoslovni literaturi od Škrabca (1881: 83, 1893: 156), Valjavca (1897: 154), Pintarja (1910: 740) do Ramovša (1924: 164), Bezlaja (1956: 139, 1965: 117), Šivic-Dular (1989: 240, 1998: 25, 2003: 8) in Snoja (1994: 58, 2009: 112). Eden redkih, ki Škrabčevi razlagi, po kateri je toponim *Dobrepolje* nastal po kontrakciji iz **Dobrojepolje*, »ni mogel povsem pritrditi«, je bil Nahtigal (1917: 183).

1.1

Müller (1996: 51) je povzel starejše razlage imena *Dobrèpolje*,¹ v skladu s katerimi je to nastalo iz zveze določne oblike pridevnika *dobrojè* (po kontrakciji *dobrè*) ter samostalnika *poljè*. Snój (1994: 58) je sprva opozoril, da se je določna oblika pridevnika v praslovanščini glasila *dobròje*, kar bi dalo cirkumflektirani *e*, v resnici pa ima *Dobrèpolje* akutirani *e*.² Kasneje se je korigiral in menil, da je bil sodeč po akutirani intonaciji *e*-ja prvotni naglas na končnici, torej **Dobrojè pol'e* (Snój 2009: 112). Vendar Skljarenko (1998: 298) v monografiji *Praslovska akcentologija določni prid.* **dobrèjb* uvršča v akcentsko paradigmo a_1 (tvorjenke iz oksitoniranih osnov),³ za sr. spol pa navaja naglas **dobrò-je*, mest. **dobrèjemь*, kar je v slovenščini po kontrakciji dalo **dobrò*, mest. **dobrèm*.

1.1.1

Čeprav se v virih od 18. stol. dalje in v slovenskih besedilih od konca 19. stol. dalje ime *Dobrepolje* začenja pojavljati tudi v množinski obliki, je Müller (1996: 51) s terenskimi poizvedbami ugotovil, da je danes živa le še edninska oblika *Dobru*

1 Ime *Dobrepolje* se ne nanaša na naselbino, pač pa na pokrajinsko ime za kraško polje v Suhi krajini, ki obsega 27 naselij, obenem pa je to tudi ime občine (Grandovec 1996: 12).

2 Že Ramovš (1923/24: 118) je menil, da »imamo v *Dobrèpolje*, *Velésovo* akutirani *-é* (< *-ojè*)«.

3 Po moskovski naglasoslovni šoli je to akcentska paradigma b.

pule, iz *Dob'rga pula*. Srednjeveški historični zapisi tega imena (Kos 1975: 105–106, gl. tudi Spletni vir 1) segajo vse do leta 1220 in so vsi nemški (*Gütenvelt*), le eden je slovenski (1496 *Dobrapoglia*).⁴ Vir iz leta 1581 ima še *Dobropoglie* (Höfler 1982: 54), oblika z veznim *-e-* pa se prvič pojavi šele pri Valvasorju (1689 *Dobrepole*, *Dobre-pole*) in je potemtakem sekundarnega nastanka. Zelo verjetno je njeno povezovanje z določno obliko pridevnika v srednjem spolu zmotno, kar je razvidno tudi iz težav z razlago akutirane intonacije *e-*ja, pač pa jo je mogoče pojasniti kot rezultat flektivne derivacije (konverzije) iz mestniške oblike **v Dobrémpolju* oz. tožilnika smeri **v Dobrépolje*.⁵ Naglas v imenu *Dobrépolje* je očitno bil na drugem zlogu (**Dobrópolje*), kot je še izkazan v toponimu *Dorópolje* pod Bohorjem (1780 *Doropole*).⁶ Ime je torej nastalo kot sklop (*Dobrópolje*), nato pa se je po izvršeni konverziji, ko sta iz mestniške oblike (*v Dobrémpolju*) vzvratno nastala tožilnik *v Dobrépolje* in imenovalnik *Dobrépolje*, verjetno že v 17. stol. za določeno obdobje in v določenih okoljih preobrazilo v zloženko.

1.2

Krajevno ime *Velésovo* so še v 19. stol. zmotno izvajali iz imena slovanskega boga *Velesa*, dokler ga ni prepričljivo razložil Levstik (1882: 481), ki se je opiral na Valvasorjev zapis *Velesalo* in v nem. imenski obliki *Michelstetten* prepoznal dobesedni prevod iz slovenske zveze 'velo selo'. Ime *Velesovo* v vseh srednjeveških virih nastopa izključno v nemški obliki, prve slovenske oblike so izpričane šele l. 1599 in *Michelstetten vel Velessale*, 1600 *Velesselo* (Koblar 1894: 17), 1689 *Velesalo*, 1778 *Velesouu*.

Ramovš je *Velesovo* izvajal iz **velojè selo* (1923/24: 118) oz. **vel'èje selo* (1924: 6), Šivic-Dular iz **vel'èje selo* > **vel'èselo* (1990: 161) oz. **velbjè selo*/**velojè (?) selo* (1998: 25), Snoj (2009: 451) pa iz **Vel'èjè selò*.

Vendar je *Velesovo* tako kot *Dobrepolje* lažje razložiti s flektivno derivacijo oz. izravnavo iz stranskosklonskih oblik: **Veló seló*, mest. **v Velém selú*, nakar je iz mestniške oblike vzvratno nastal imenovalnik **Veléselo* in sklop **Veló seló* se je že konec 16. stol. preobrazil v zloženko **Veléselo*, kar je v gorenjskem narečnem razvoju dalo *Velésou*, knjižno *Velésovo*.

4 Glede na to, da je zapis del latinsko pisane listine iz oglejske pisarne (Koblar 1893: 19), je najverjetnejše branje **Dobropolje*.

5 O flektivni derivaciji v slovenski toponimiji gl. Bezlaj 1965: 117, Rospond 1970 in Torkar 2009.

6 Prim. tudi koroška toponima *Drobólje* ob Baškem jezeru, 1238–61 *Oberpuolach* (**Dobrópolje*, s sinkopo **Dobrólje*, kot ugotavlja že Kranzmayer 1958: 57, nato s premetom *Drobólje*) in izven dvojezičnega ozemlja *Dropole*, nem. *Tröpolach*, 1288 *Dobropoelach*, 1331 *Dropolach* (< **Dobropoljane*).

Na Koroškem obstaja krajevno ime *Vèsava* (mest. *na Vèsavi*) z rekonstruirano imensko varianto *Novo selo* pri Kotmari vasi. Izpričano je leta 1204 kot *Newozel* (Kranzmayer 1958: 164), narečna oblika *Vèsava* pa je očitno podobno kot pri *Velesovem* nastala prek mestnika *na Novémseli* iz sklopa **Novó selo*.

1.3

Podobno usodo je doživel toponim *Dôvje* z nemškimi zapisi *Lengenfeld* ipd. od 11. stol. dalje (Kos 1975: 118–119, gl. tudi Spletni vir 1), ki ga razlagajo kot odraz določnega pridevnika **Dьlgoje* (polje) vse od Škrabca (1887: 311) in Ramovša (1924: 164) pa do Čopa (1983: 66, 128), Šivic Dular (1989: 240, 2003: 8) in Snoja (2009: 120).

Vendar je *Dovje* veliko lažje razložiti s flektivno derivacijo oz. izravnavo iz stranskosklonskih oblik: **Dolgo*, rod. *Dovjega* (< **Dolgega*), mest. *na Dovjem* (< **na Dolgem*), s pozno narečno palatalizacijo *g > j*. Valvasor ima izpričano slovensko obliko *Nadougem* (Valvasor 1:121), medtem ko na Hacquetovem zemljevidu, priloženem k 3. knjigi njegove *Oryctographia Carniolica* (Hacquet 1784), za *Dovje* piše *Dougpole*.⁷ Zgodovinarja Koblar (1892: 43) in Rutar (1893: 76) sta, sledeč svoji jezikovni intuiciji, pisala imenovalniško obliko *Dolge* (*Dovje*).

Ramovš je seveda upošteval gorenjsko palatalizacijo *g > j*, vendar je tako kot vsi ostali menil, da je nastopila v domnevem imenovalniku **Dolge*. Palatalizacija v stranskih sklonih se je, sodeč po Valvasorjevem zapisu, izvršila po letu 1689.

MOJSTRANA

2.0

Starejšo gospodarsko zgodovino kmečke vasi *Dôvje* in pretežno kajžarske vasi *Mójstrana* je strnjeno prikazal Blaznik (1955).⁸ Toda v urbarskih virih od leta

7 Oblika *Dovje* je izpričana v Metelkovem gradivu 1823 in pri Freyerju 1843.

8 Ozemlje obeh vasi je pridobil freisinški škof leta 1033. Leta 1160 so bile na *Dovjem* šele 4 hube, 1291 pa že 28. Leta 1501 omenja urbar poleg cerkvene še 31 celih hub in štiri polovične. Kot se da razbrati iz urbarja 1630 in katastra 1755, jih je ležalo 27 na *Dovjem*, 5 pa v *Mojstrani*. Polovične hube so bile na *Dovjem*. Glede na to, da izkazuje *Mojstrana* vedno le po pet gruntov, je po Blaznikovem mnenju očitno, da so bili s tistimi petimi hubami, za katere navaja urbar 1318, da so bile na novo ustanovljene 1317, prav tega leta postavljeni temelji kmečkemu delu naselja.

Kot ugotavlja Blaznik, zasledimo v urbarju 1291 štiri praznike, ki so plačevali zemljiškemu gospodarstvu za razliko od ostalih podložnikov le v železu. Blaznik jih lokalizira v *Mojstrano*. Dajatev mojstranskih praznikov in pa rekonstrukcija kmetij po njegovem mnenju jasno kažeta, da mojstranski prazniki niso bili kmečki podložniki. V njih prepoznavna fužinarski element, ki se z železarstvom ni ukvarjal samo mimogrede (Blaznik 1955: 9). Skupaj so postavili topilnico, kopali in talili rudo ter prodajali železo (Blaznik 1973: 83, Gašperšič 1959: 5).

1291 in vse do leta 1630 se presenetljivo niti enkrat ne pojavi krajevno ime *Mojstrana*. Tudi listine, ki se nanašajo na zgodovino fužinarstva, omenjajo fužino v Mojstrani, nastalo leta 1571, le z imenom županije *Dovje*, nem. *Lengfeld* (Müllner 1909: 476). V listini iz leta 1593 se pri omembi fužine v Mojstrani ponovno navaja le *Längenfeld* (Müllner 1909: 384).

Doslej najstarejši znani listinski zapis imena *Mojstrana* je *Mostrana* iz leta 1616 (Müllner 1909: 160), nato pa *Moistrana* iz leta 1623 (Müllner 1909: 441). Kar zadeva urbarske vire, se naselbinsko ime *Mojstrana* prvič izrecno navaja šele v loškem urbarju freisinške posesti na Kranjskem iz leta 1630: *Mosträni, Mostrani* (ARS, AS 783, knjiga 18: fol. 290v, 296).⁹ Ime je nato izpričano v besedilu cerkvene vizitacije iz leta 1631: *capella lignea in Moistregna S. Clementis* (Höfler 2015: 40).¹⁰ Valvasor (1689 1: 122) nam posreduje dragocen podatek, ko pravi, da leži *Mojsterna* ob enakoimenskem potoku *Mojsterna* in ob Savi. V opisu meja gospostva Bled iz leta 1721 zasledimo zapis *Moistrana* (Sinobad 2005: 4). Na Florjančičevem zemljevidu Kranjske iz leta 1744 (Spletni vir 2) je isti kraj zapisan kot *Moisterna*, enako tudi na zemljevidu, priloženem k Hacquetovi knjigi *Oryctographia Carniolica* (Hacquet 1784).

V popisu prebivalstva leta 1754 najdemo že zapis *Mojstrana* (Gorenjske družine 2016: 97). Vsi poznejši viri navajajo to krajevno ime bodisi v zapisu *Moistrana* bodisi *Mojstrana* (Freyer 1843).

2.1

Po ljudski etimologiji, ki jo je zapisal že Müllner (1909: 435), je ime *Mojstrana* izpeljano iz poimenovanja laških kovaških *mojstrov* (maestri). Toda glede na to, da se v freisinškem loškem gospostvu, kamor sta spadala tudi Dovje in Mojstrana, termin *moister*, *moyster* leta 1501 pojavlja v pomenu *sodja* oz. *sodin* (Blaznik 1963: 64–65), bi lahko postavili tudi domnevo, da je vas, katere prihodki so pripadali *mojstru*, po njem prejela ime *Mojstrna*. Ime bi bilo v tem primeru izpeljano s pripadnostno pripono *-bn-*. Z enako motivacijo so namreč iz termina *sodin* nastale številne *Sadinje vasi*. *Sodin* je bil ‘uradnik, služabnik zemljiškega gospoda s sodno pravico nad podložniki glede malih stvari, ki je imel od vasi prihodke ali je v vasi živel’ (Müller 2007: 417).

9 Zapis imena je v mestniški obliki.

10 Cerkev sv. Klementa v Mojstrani je bila ob vizitaciji 1631 še lesena in jo je dal škof nemudoma podreti, 1640 je bila že zidana (Höfler 2015: 40).

2.2

Vendar je Bezljaj v vseh svojih objavah, začeniši z letom 1955, naposled pa tudi v etimološkem slovarju (Bezljaj 1982: 192), povezoval naselbinsko ime *Mojstrana* z gorskim imenom *Mojstrovka* in za obe imeni izrekel domnevo, da je njuna osnova »verjetno primarno **mojъsta* ‘jagoda’, prim. furl. *majostra* ‘jagoda, borovnica’«. ¹¹ Bezlajjevo razlago za *Mojstrovko* in *Mojstrano* sta sprejela tako Čop (2002: 95, 2007: 121) kot Snoj (2009: 267). Čop (1983: 110) sicer navaja orn *Črnič vrh* (nad Hrušico) in mtn *Črniče vrh* ter *Črniče raven* v Mojstrani (iz dial. *črnica* ‘borovnica’), kar dokazuje, da so v zemljepisnih imenih na tem območju narečne *črnice* ohranjene.

2.3

Izrecna Valvasorjeva trditev, da leži *Moifsterna* ob enakoimenskem potoku *Moifsterna* in ob Savi, nedvomno sloni na podatkih s terena in ji smemo verjeti. Z veliko verjetnostjo lahko trdimo, da je naselbina prejela ime po vodi, ki teče skozi, torej s transnimizacijo. Dodatno potrditev Valvasorjeve navedbe najdemo pri Hacquetu (1784: 37), ki za ta potok navaja ime *Moiftranabach*. Ker je na priloženem zemljevidu potok imenovan *Bisterza*, kraj pa *Moisterna*, se zdi, da sta v tistem času še soobstajali obe imeni za potok: starejša *Mojstrana* in mlajša *Bistrica*. Ime *Bistrica* navajajo za ta potok tudi jožefinski vojaški opisi ok. leta 1780 in je po vsej verjetnosti le vzporedno ime vode, ki je naposled prevladalo, da je bila s tem odpravljena dvojnost poimenovanja potoka in vasi. Potem ko se je vodno ime *Mojstrana* preneslo na naselbino, nastalo leta 1317, je pogosto gorenjsko vodno ime *Bistrica*, nastalo iz apelativa *bistrica*, nadomestilo nekdanjo **Mojstrano*. Dejstvo, da se uporablja predložna zveza v *Mojstrani* in ne na *Mojstrani*, ni zadosten protidokaz, saj se uporablja tudi v *Idriji*, v *Soči*, v *Vipavi*, v *Sori*, v *Sorici*, v *Kokri*, v *Bistrici* (večkrat).

2.4

V luči ugotovitve, da je *Mojstrana* primarno vodno ime, je mogoče podati domnevo, da je to izpeljanka s pripono *-bn-* iz slovanskega (starslovenskega) atn **Mojъstryjъ*, torej **Mojъstryjъna* (*voda*), s kasnejšim preosmišljenjem drugega dela

11 *Mojstrana* je po njegovem mnenju predslovanski relikt s predslovanskim sufiksom *-ana*. »Glasoslovno lahko oboje (tj. *Mojstrano* in *Mojstrovko*, op. S.T.) brez težave izvajamo iz predromanskega rastlinskega imena **magiustra*, furlansko v dolini Bele *majostre* ‘borovnica’« (Bezljaj 1955: 77). Kasneje je svojo razlago dopolnil s trditvijo, da je bila slovenska oblika za prevzeto besedo za borovnico **mostra*, pozneje z *-j-* kakor pri *ojster* (Bezljaj 1969: 27).

imena v *-strana*. Podobno preosmišljenje je – resda samo v 19. stol. – izpričano pri krajevnem imenu *Negastrn* (1826 *Negastran*, 1843 *Njegostran*), ki ga izvajamo iz **Něgostryjъnъ vьrhъ* (Torkar 2012: 697). V tpn *Mojstrana* in *Negastrn* oz. ustreznih atn **Mojъstryjъ* in **Něgostryjъ* je vsebovan samostalnik **stryjъ* 'stric', enako kot v tpn *Celestrina* v Slovenskih goricah in mtn *Želestrn* na Krku (<**Želestryjъ*, Torkar 2012: 698), srbskih tpn *Časterna*, *Častren* in *Častrno* (iz **Ča-stryjъ*, Loma 1997: 9), v čeških toponimih *Častrov* in *Častrovice* in v polabskoslovanskem toponimu *Zastrow* (Jan Svoboda v: Profous 1960: 147). Samostalnik **stryjъ* se pojavlja še v več drugih slovanskih, zlasti staropoljskih antroponimih: **Bezstryjъ*, **Dal'estryjъ*, **Domastryjъ*, **Lelistryjъ*, **Malostryjъ*, **Milostryjъ*, **Sulistryjъ*, **Želistryjъ* (Malec 1971: 116). Preosmišljenje drugega dela imena **Mojъstryjъna*, zaradi katerega je nastala *-strana* namesto pričakovanega *-strina* kakor v imenu *Celestrina*, je bilo mogoče zaradi naglasa na prvem zlogu. Zapisi *Moisterna* 1689, 1744 in 1784 najverjetneje odražajo občasno preosmišljenje antroponimske podstave **Mojъstryjъ* v *mojster*, mogoče pa je bilo zaradi vokalne redukcije, ki je v tistem času bila v polnem teku. Zapis *Moistregna* iz leta 1631, ki ga beremo kot **Mojstrinja*, odstopa od vseh drugih, vendar tudi kaže na preosmišljenje v *mojster*. Dejstvo, da imamo na voljo historične zapise iz dokaj poznega časa, sicer otežuje rekonstrukcijo, vendar nam primerjalno slovansko gradivo pomaga razjasniti tako antroponimsko podstavo kot tudi imenoslovni vzorec, po katerem je ime *Mojstrana* tvorjeno.

2.4.1

V slovanskem antroponimikonu so izpričani številni zloženi atn, ki vsebujejo svojilne zaimke *moj*, *svoj*, *naš* ter osebne zaimke v stranskih sklonih *sebi*, *tebi*, *nam* (Svoboda 1964, Malec 1971, Rymut 1993). Zaimek *moj* izpričujejo stčeš., stpolj., srh. in stsln. atn *Mojmir*, stčeš., stpolj., srh., stsln. in strus. atn *Mojslav* (prim. tudi pokrajinsko ime *Moslavina* na Hrvaškem), slovaški atn *Mojtech* (prim. tudi priimek *Majtán* ter tpn *Mojcihov* in *Motešice*, Majtán 2008: 160), stčeš. **Mojžir* (prim. tpn *Mojžir*), stsln. *Mojgoj* (Kronsteiner 1975: 52, prim. tudi priimek *Moge* in tpn *Migojnice*, Torkar 2010: 130), maked. *Mojsin*.¹² Majtán (2008: 160) navaja še srbohrvaški imeni *Mojčed* in *Mojmil*, sklicujoč se na Bosanca (1984: 332).

Zaimek *svoj* je izpričan v stsln. atn *Svojdrag*, stčeš. *Svojbog*, *Svojmir*, *Svojslav*, **Svojžir* (prim. tpn *Svořiš*), stpolj. *Swoslaw*, zaimek *tvoj* v stsln. atn **Tvojmir* (prim. tpn *Tmara vas*, 1175 *Thuomersdorf*), zaimek *naš* pa v stsln. *Našemysl* (Kronsteiner 1975: 53) in stčeš. *Našomir* (Svoboda 1964: 95).

12 Ivanova (2006: 302) dopušča dve razlagi: a) < *moj sin* ali *Mojo* in *sin*, enako kot *Bogdasin*, *Vitosin*, *Lukasin*, *Ivasin* b) < *Mojs(e) + -in*, medtem ko Stankovska (1992: 193) isto ime razlaga le kot izpeljanko iz *Mojs(o) + -in*, pri čemer je *Mojs* oz. *Mojs*o hpk od *Mojs*ej 'Mojses'.

Zaimek *sebi* je vsebovan v stsln. atn *Sebebor* (prim. tudi tpn *Sebeborci*), *Sebemir* (prim. tudi tpn *Sneberje*), *Sebedrag* in *Sedrag* (prim. tudi tpn *Sedraž*, *Sodraževa*), *Sebegoj* in *Segoj* (prim. tudi tpn *Segonje*), **Sebeteh* (prim. tpn *Sebetih*), v stpolj. atn *Sobierad*, *Sobieslaw*, *Sobiemysl*, *Sobiesqd*, stčeš. *Soběslav*, *Soběbor*, *Soběhrd* (Torkar 2010: 170, Svoboda 1964: 85).

Zaimek *tebi* je izpričan v slovaškem atn **Tebeslav* (prim. tpn *Cibislavka*, Majtán 2008: 160), zaimek *nam* pa zasledimo v stsln. *Namdrag* (Kronsteiner 1975: 53), stčeš. *Namgost* in stslš. *Namslav* (Majtán 2008: 160).

2.5

Številna slovanska in staroslovenska osebna imena so za vselej izginila, ker niso bila zabeležena v listinah, nemalo pa se jih je ohranilo v priimkih in zemljepisnih imenih. Eno takšnih je **Mojstryjъ*, ki je po vsej verjetnosti dal ime najprej potoku, nato pa kraju *Mojstrana*.

KRAJŠAVE

atn – antroponim, antroponimski -a –o	rod. – roditelj
dial. – dialektno	srh. – srbohrvaško
furl. – furlansko	stčeš. – staročeško
hpk – hipokoristik	stpolj. – staropoljsko
mest. – mestnik	strus. – starorusko
mtn – mikrotoponim	stsln. – staroslovensko
nem. – nemško	stslš. – staroslovaško
ok. – okoli	tpn – toponim
orn – oronim	

VIRI IN LITERATURA:

ARS, AS 783, knjiga 18, Urbar gospodstva Škofja Loka 1630.

BEZLAJ, France, 1955: Zanimivosti iz toponomastike. *Pogovori o jeziku in slovstvu*. Predavanja na zborovanju slovenskih slavistov v Mariboru od 26. junija do 1. julija 1954. Maribor: Obzorja. 66–81. [ponatis v: Metka Furlan (ur.), 2003, *Zbrani jezikoslovni spisi I*. Ljubljana: Založba ZRC. 50–64.]

BEZLAJ, France, 1956–61: *Slovenska vodna imena I-II* (Dela 2. razr. SAZU 9). Ljubljana: SAZU.

BEZLAJ, France, 1965: Slovenski imenotvorni proces. *Jezik in slovstvo* 10/4–5. 113–118. [ponatis v: Metka Furlan (ur.), 2003, *Zbrani jezikoslovni spisi I*. Ljubljana: Založba ZRC. 289–294.]

- BEZLAJ, France, 1969: Das vorslawische Substrat im Slowenischen. *Alpes Orientales* V. 19–35. [ponatis v: Metka Furlan (ur.), 2003, *Zbrani jezikoslovni spisi I*. Ljubljana: Založba ZRC. 388–403.]
- BEZLAJ, France, 1982: *Etimološki slovar slovenskega jezika*, Druga knjiga, K–O, Ljubljana: Mladinska knjiga.
- BLAZNIK, Pavle, 1955: Freisinška županija Dovje. *Zgodovinski časopis* 9/1–4. 7–25.
- BLAZNIK, Pavle, 1963: *Urbarji Freisinške škofije* (Srednjeveški urbarji za Slovenijo IV). Ljubljana: SAZU.
- BLAZNIK, Pavle, 1973: *Škofja Loka in loško gospostvo*. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka.
- BOSANAC, Milan, 1984: *Prosvjetin imenoslov*. Zagreb: Prosvjeta.
- ČOP, Dušan, 1983: *Imenoslovje zgornjesavskih dolin*. Disertacija. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani (rokopis).
- ČOP, Dušan, 2002: Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji. *Jezikoslovni zapiski* 8/2. 93–108.
- ČOP, Dušan, 2007: Imenoslovje in etimologija imen. *Jezikoslovni zapiski* 13/1–2. 117–125.
- FREYER, Heinrich, 1843: *Special-Karte des Herzogthums Krain*. Ljubljana: Verlag der Kunsthandlung H.F. Müller. Tudi Spletni vir 3.
- GAŠPERŠIČ, Jože, 1959: Gorenjsko železarstvo v XIV. in XV. stoletju. *Kronika* 7/1. 5–10.
- GORENJSKE DRUŽINE, 2016: *Gorenjske družine v 18. stoletju*. Celje: Celjska Mohorjeva družba, Ljubljana: Slovenska matica, Ljubljana: Inštitut Karantanija.
- GRANDOVEC, Ivan, 1996: Naravne zemljepisne značilnosti suhega kraškega polja Dobropolje. *Naši kraji in ljudje. Dobropoljsko-struški zbornik 1996*. Dobropolje: Občina Dobropolje. 11–25.
- HACQUET, Balthasar, 1784: *Oryctographia Carniolica, Dritter Theil*. Leipzig: Johann Gottlob Immanuel Breitkopf (zemljevid Mappa Nationis Slavicae je na dLibu-priključen 1. delu, Leipzig 1778).
- HÖFLER, Janez, 1982: *Trije popisi cerkva in kapel na Kranjskem in slovenskem Štajerskem s konca 16. stoletja*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU.
- HÖFLER, Janez, 2015: *Gradivo za historično topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem: Kranjska*. 1. izd. Ljubljana: Viharnik, 2015. Tudi na spletu.
- IVANOVA, Olga, 2006: Иванова, Олга, *Македонски антропономастикон (XV-XVI век)*. Скопје: Олга Иванова.
- KOBLAR, Anton, 1892: Drobtinice iz furlanskih arhivov. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 2. 30–92.
- KOBLAR, Anton, 1893: Drobtinice iz furlanskih arhivov. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 3/1. 16–27.
- KOBLAR, Anton, 1894: Drobtinice iz furlanskih arhivov. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 4/1. 13–30.
- KOS, Milko, 1975: *Gradivo za historično topografijo Slovenije (za Kranjsko do leta 1500)* 1–3. Ljubljana: SAZU.
- KRANZMAYER, Eberhard, 1956–58: *Ortsnamenbuch von Kärnten I–II*. Klagenfurt: Verlag des Geschichtsvereines für Kärnten.

- KRONSTEINER, Otto, 1975: *Die alpenlawischen Personennamen*. Wien: Österreichische Gesellschaft für Namenforschung.
- LEVSTIK, Fran, 1882: Velésalo, substant. n., a ne Velésovo, adj. poss. n., *Ljubljanski zvon* 2/ 8. 480–483.
- LOMA, Aleksandar, 1997: Лома, Александар, Српскохрватска географска имена на -ина, мн. -ине. *Ономатолошки прилози* 13. 1–17.
- MAJTÁN, Milan, 2008: Slovansko-slovenské osobné meno *Mojtech*. M. Majtán i T. Laliková (ur.): *Z histórie lexiky staršej slovenčiny*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SA. 160–164.
- MALEC, Maria, 1971: *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*. Wrocław: Zakład Narodowy im Osolińskich.
- METELKOVO GRADIVO 1823: *Seznami krajevnih imen na Gorenjskem, Dolenjskem in v Beljaškem okrožju Koroške v nemščini in slovenščini, pripravljene za F. Metelka leta 1823*. Rokopisna zbirka NUK, MS 416.
- MÜLLER, Jakob, 2007: Toponimi šmarske župnije. *Šmarska knjiga. Jubilejna monografija ob 500-letnici šolstva v Šmarju*. Šmarje – Sap: Kulturno-raziskovalno društvo Turenček. 393–428.
- MÜLLER, Jakob, 1996: Imena dobrepoljskih vasi v času, prostoru in jeziku. *Naši kraji in ljudje. Dobrepoljsko-struški zbornik 1996*. Dobrepolje: Občina Dobrepolje. 47–80.
- MÜLLNER, Alfons, 1909: *Geschichte des Eisens in Inner-Österreich von der Urzeit bis zum Anfange des 19. Jahrhunderts: Abt. 1, Krain, Görz und Istrien*. Dunaj in Leipzig: Verlag von Halm und Goldmann.
- NAHTIGAL, Rajko, 1917: Doberdò – Doberdob (Imenoslovno-dijalektološka študija). *Carniola* 8/3–4. 160–191.
- PINTAR, Luka, 1910: Črtice o krajnih imenih. *Ljubljanski zvon* 30/12. 736–741.
- PROFOUS, Antonín, 1960: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny: Díl V*. Praha: Česká akademie věd a umění.
- RAMOVŠ, Fran, 1923/24: P. Stanislav Škrabec: *Jezikoslovni spisi*, I. zvezek, Ljubljana: Leonova družba, 1916–19. *Slavia* II. 205–231. [ponatis v: Jože Toporišič (ur.), 1997, *Zbrano delo*. Druga knjiga. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 587–595.]
- RAMOVŠ, Fran, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika*. II. Konzonantizem. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- ROSPOND, Stanisław, 1970: O derywacji fleksyjnej w nazewnictwie miejscowym słoweńskim. *Onomastica jugoslavica* 2. 30–63.
- RUTAR, Simon, 1893: Poročila iz Italije. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 3/2. 75–77.
- RYMUT, Kazimierz, 1993: Zasób leksemów w prasłowiańskich imionach złożonych. *Onomastica* (Kraków) 38. 5–19.
- SINOBAD, Jure, 2005: Opis meja gospostva Bled iz l. 1721, 1. del. *Linhartovi listi* 4/13. 2–4. Tudi na spletu <http://www.rad.sik.si/wp-content/uploads/2014/04/linhartovi13.pdf>.
- SKLJARENKO, Vitalij G., 1998: Скляренко, В.Г., *Праслов'янська акцентологія*. Київ: Українська книга.
- SNOJ, Marko, 1994: K izvoru slovenskih toponimov na -polje. M. Babovič (ur.): *Osmajugoslovenska onomastička konferencija i drugi lingvistički skup »Boško-viževci dani«*. Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti.

- SNOJ, Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modri-
jan, Založba ZRC.
- STANKOVSKA, Ljubica, 1992: Станковска, Љубица, *Речник на личните имиња кај
Македонците*. Скопје: Љубица Станковска.
- SVOBODA, Jan, 1964: *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: Nakladatelství
Československé akademie věd.
- ŠIVIC-DULAR, Alenka, 1989: Besedotvorne vrste slovenskih zemljepisnih imen na gra-
divu do leta 1500. *Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kul-
turi*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 229–244.
- ŠIVIC-DULAR, Alenka, 1990: O ljudski etimologiji. *XXVI. seminar SJLK. Zbornik pre-
davanj*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.
155–171.
- ŠIVIC-DULAR, Alenka, 1998: Kontrakcija v slovanskih jezikih. *Slavistična revija* 46/1–
2. [5]–43.
- ŠIVIC-DULAR, Alenka, 2003: Razvoj pridevniških sklanjatev v kontekstu zgodovinskih
in arealnih vidikov. *Jezikoslovni zapiski* 9/2. 7–28.
- ŠKRABEC, Stanislav, 1881: *Cvetje z vertov sv. Frančiška* II (8). [ponatis v: Jože Topo-
rišič (ur.), 1994, *Jezikoslovna dela*: 1. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kosta-
njevica. 83.]
- ŠKRABEC, Stanislav, 1887: *Cvetje z vertov sv. Frančiška* VII (5). [ponatis v: Jože To-
porišič (ur.), 1994, *Jezikoslovna dela*: 1. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Ko-
stanjevica. 311.]
- ŠKRABEC, Stanislav, 1893: *Cvetje z vertov sv. Frančiška* XIII (2). [ponatis v: Jože To-
porišič (ur.), 1994, *Jezikoslovna dela*: 2. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Ko-
stanjevica. 156.]
- TORKAR, Silvo, 2009: Flektivna derivacija v slovenskih krajevnih imenih (jezikovno-
zgodovinski vidik). *Slavistična revija* 56–57/Trubarjeva številka. [411]–419.
- TORKAR, Silvo, 2010: *Tvorba slovenskih zemljepisnih imen iz slovanskih antroponi-
mov: identifikacija, rekonstrukcija in standardizacija*. Doktorska disertacija, Filo-
zofska fakulteta Univerze v Ljubljani (rokopis).
- TORKAR, Silvo, 2012: Razpoznavanje slovenskih zemljepisnih imen. *Slavistična revija*
60/4. 693–707.
- VALJAVEC, Matija, 1897: Glavne točke o naglasu književne slovenštine. *Rad JAZU*, knj.
CXXXII. 116–213.
- VALVASOR, Johann Weikhard von, 1689: *Die Ehre dess Hertzogthums Crain* I–IV.
Laybach.

Spletni vir 1: <https://topografija.zrc-sazu.si/>

Spletni vir 2: [https://www.dlib.si/results/?query=%27source%3dzemljevidi%27&pageS
ize=25&fyear=1744](https://www.dlib.si/results/?query=%27source%3dzemljevidi%27&pageS
ize=25&fyear=1744)

Spletni vir 3: [https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-75IQMI4Y/?query=%27so
urce%3dzemljevidi%27&pageS
ize=25&fyear=1843](https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-75IQMI4Y/?query=%27so
urce%3dzemljevidi%27&pageS
ize=25&fyear=1843)

Mija Bon

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Strukturni tipi ledinskih imen v Bovški kotlini

Izvleček

V prispevku so prikazani strukturni tipi ledinskih imen v Bovcu in njegovi okolici z vidika funkcijskega imenoslovja, ki zemljepisna lastna imena pomensko deli glede na poimenovalni motiv, ki se ga lahko opiše s teorijo poimenovalnih modelov. Ti se delijo na štiri pomenske kategorije: poimenovani predmet, lastnost, svojina in nahajanje. Ledinska imena, zbrana na terenu, so klasificirana po strukturnih tipih, izdelanih v okviru *Slovanskega onomastičnega atlasa*, dopolnjena z novimi tipi. Z besedotvornega stališča kažejo mikrotoponimi na zelo bogat besedotvorni sestav obsoškega bovškega govora. V obravnavanem narečju je opazna spolsko-oblikovna sprememba, pri kateri samostalniki ženskega in (redkeje) moškega spola pri polastnimenjenju dobijo obliko srednjega spola množine, pri čemer je prišlo do metatonije.

Structural Types of Microtoponyms in the Bovec Basin

This paper presents structural types of microtoponyms in the town of Bovec and its surrounding area from the functional-onomastic point of view, which determines a geographical name by the denominational motive, which can be described by the theory of denominational models. They are divided into four semantic categories: denominated object, characteristic, possession, location. The classification of microtoponyms, gathered with fieldwork, is adjusted to its representation in the *Slavic Onomastic Atlas* with added structural types. From the word-formational point of view microtoponyms testify to the rich word formation of the Bovec dialect speech. The dialect contains gender-formal change in which feminine and (rarely) masculine nouns in the process of transformation of common noun to proper noun obtain neuter plural forms with dialect metatony.

1 UVOD

Funkcijsko imenoslovje zemljepisna lastna imena pomensko deli glede na poimenovalni motiv, ki se ga lahko opiše s teorijo poimenovalnih modelov. Imenoslovec pri tem opiše spoznavni odnos, ki ga je poimenovalec imel do poimenovalnega predmeta ob nastanku lastnega imena v poimenovalnem dejanju. Ta odnos lahko opišemo s štirimi pomenskimi kategorijami, ki odgovarjajo na vprašanja:

- Kdo?/Kaj? (poimenovani predmet v trenutku nastanka lastnega imena),
- Kakšen?/Kateri? (lastnost poimenovanega predmeta),
- Čigav? (svojljnost poimenovanega predmeta),
- Kje?/Kam? (nahajanje poimenovanega predmeta) (Šekli 2006: 477 po Šrámek 1999: 36–50).

Prvotni pomen imena se z rabo izgubi, lastno ime se pomensko izprazni, njegov pomen pa postane enak poimenovanemu predmetu. Pomen imena v času nastanka in njegov pomen v času rabe je zato treba ločevati. Poimenovalni motiv lastnemu imenu določa njegov strukturni tip (Šekli 2006: 477; Šekli 2008: 39).

Delitev (slovanskih naselbinskih) zemljepisnih imen na strukturne tipe je bila sestavljena v okviru priprave *Slovanskega onomastičnega atlasa* (SOA). Po njej imena osnovno delimo na enobesedna, večbesedna, stavčna in kontaminirana (Šekli 2006: 478 po Eichler in Šrámek 1988). Enobesedna imena se naprej delijo na enodelna, ki vsebujejo samo en korenski morfem in so lahko brezponska (pomensko- ali slovničnoizpeljavna) ali ponska (predpanske, medpanske, pripanske tvorjenke), ter na dvodelna. Med večbesedna imena uvrščamo predložne besedne zveze, zložene samostalniške besedne zveze s pridevniškim prilastkom in zložene pridevniške besede. Določena zemljepisna lastna imena ostajajo strukturno nejasna, predvsem tista, ki jih etimološko ni mogoče zadovoljivo pojasniti (Šekli 2008: 40–52).

V prispevku bodo po strukturnih tipih obravnavana ledinska imena v Bovcu z okolico, ki jezikovno spada v bovški govor obsoškega narečja primorske narečne skupine (Logar 1993: 123–124; Ivančič Kutin 2007: 12–18; Bon 2015: 12–21). Ledinska imena so v prispevku etimološko-zgodovinsko knjižena, razen kadar izvor imena oz. dela imena ni bil zadovoljivo etimološko pojasnjen in je zato knjižen glasovno-pravopisno ter označen z * (Šekli 2008: 33–35; Klinar et al. 2012: 47–51).

2 ENOBESEDNA IMENA

2.1 ENODELNA ENOBESEDNA IMENA

2.1.1 ENODELNA BREZPONSKA IMENA

Enodelna brezponska imena so lahko pomenskoizpeljavna ali slovničnoizpeljavna.

2.1.1.1 POMENSKOIZPELJAVNA IMENA

Mednje spadajo imena, ki so nastala samo po pomenski izpeljavi kot imenotvornem postopku z ničtim imenotvornim obrazilom. Ime je izpeljano iz občnega ali iz lastnega imena in je temu homonimno. Poimenovanje je lahko nemetaforično (izraža enakost z zemljepisnim poimenovanjem) ali metaforično (izraža podobnost s pomočjo primere). Pomenskoizpeljavna imena so lahko izsamostalniška (izobčnoimenska, izlastnoimenska), izpridevniška ali izštevniška (Šekli 2008: 40–42, Brozovič 2013: 47).

Izsamostalniška pomenskoizpeljavna imena izražajo poimenovani predmet, torej odgovarjajo na vprašanje *Kaj?*, in so glede na strukturni tip gole samostalniške besedne zveze (Šekli 2008: 41). V okolici Bovca najdemo zgolj izobčnoimenska izsamostalniška imena: *Bajer, Brdo, Čelo, Dolina, Frnaža, Guna, Komunja, Kucer, Krnica, Ledina, Mašinhavs, Mlaka, Naklo, *Ogreja, Planja, Prevala, Rob, Rut, Skok, Stena, Stran, Šija, Škrbina*.

Izpridevniška pomenskoizpeljavna imena pomensko izražajo lastnost, tj. kakovost in vrstnost, pri čemer odgovarjajo na vprašnji *Kakšen? in Kateri?*, ter svojilnost poimenovanega predmeta z odgovorom na vprašanje *Čigav?* Sem spada strukturni tip gole pridevniške besedne zveze (Šekli 2008: 41). Takih imen je na Bovškem malo. V ta tip sodijo imena zloženih samostalniških besednih zvez, pri katerih je prišlo do elipse oz. izpusta jedra: *Bogata, Ravna*.

Izštevniška pomenskoizpeljavna ledinska imena med zbranimi imeni v okolici Bovca niso bila izpričana.

2.1.1.2 SLOVNIČNOIZPELJAVNA IMENA

Slovničnoizpeljavna imena so nastala po imenotvornem postopku slovnične izpeljave, kamor prištevamo spremembo slovničnega števila, spremembo slovničnega spola in števila, rabo odvisnega sklona v vlogi imenovalnika, spremembo sklanjatvenega vzorca in sklapljanje predloga s samostalnikom (Šekli 2008: 42). Do spremembe slovničnega števila je prišlo pri mikrotoponimih *Čela* ← čelo, *Močila* ← močilo, *Prodi* ← prod.

Posebnost narečja je, da prihaja pri polastnoimenjenju do **spremembe spola in števila**, kar v SOA ni navedeno, in sicer samostalniki ženskega in (redkeje) moškega spola ednine v množini dobijo obliko srednjega spola (vključno z narečno metatonijo), prvotni spol pa ohranijo (*Dolge njiva, Črča, Dabra, Lahove jama, Ledina, Meja, Njivica, Skalica, Skala, Gorenje Skala, Spodnje Skala, Pečica, Planjica, Polica, Breza; Lazca*). Doslej je bila ta spolsko-oblikovna

sprememba dokumentirana tudi v nadiškem narečju (Šekli 2008) in kobariškem govoru obsoškega narečja (Drnovšek 2009), maskulinizacije nevter pa so pri lastnih imenih znane še v gorenjskih narečjih (npr. Jarc 2004). Ta zanimivi in še ne raziskani oblikotvorni pojav bo treba v prihodnje na širšem gradivu in ob načrtnem terenskem delu podrobneje analizirati in določiti areal njegovega pojavljanja.

S sklapljanjem predloga s samostalnikom sta nastali imeni *Predgora* in *Zabrajda*.

2.1.2 ENODELNA PONSKA IMENA

Ponska imena so tvorjena v besedotvornem postopku s pomočjo pon. Glede na mesto razvrstitve pone na koren se tvorjenke delijo na priponske, predpanske in predpansko-priponske (Šekli 2008: 43).

2.1.2.1

V zbranem ledinskem imenju iz okolice Bovca so najpogostejša **priponska imena**. Priponska obrazila imajo pri zemljepisnih imenih imenotvorno vlogo (Šekli 2006: 481). Pojavljajo se naslednja priponska obrazila:

-ica < psl. **-ica*:

- ← v pomenu manjšalnosti (izsamostalniška): *Črnelica* ž mn. ← majhna črnela ž ed.; *Gmajnica* ← majhna gmajna; *Gomilica* ← majhna gomila; *Jezerca* ← majhna jezera;
- ← kot nosilnik lastnosti (izpridevniška): *Kratčica* ← kratke (njive).
- ← *Kobacadica*.

-n-ica < psl. **-bn-ica*:

- ← prvotni pomen je nosilnik lastnosti, drugotni pa prostor/mesto: *Ograjnica* ← ograjnica ← ograja; *Solnica* ← solnica ← sol; *Kotnica* ← *kotna dolina; *Praprotnica* ← kjer je praprot.

-ov/ev-(n)-ica < psl. **-ou-(bn)-ica*, **-ov/ev-ec** < psl. **-ou-ьсѣ / *-ьсѣ*:

- ← izraža svojilnost (iz lastnoimenskega samostalnika): *Kendovica* ← Kenda,
- ← v pomenu obilnosti rastlinskega ali živalskega sveta pri izpeljankah iz poimenovanj za rastline in živali: *Rakovnica* ← rak, *Brezovec* ← breza; *Ježevec* ← jež,
- ← kot nosilnik lastnosti: *Širokovica* ← široko pobočje;
- ← **Čebrinjevec*, **Žanevica*.

-(l)je < psl. **-bĭe*:

← skupna imena, pogosto iz poimenovanj za rastline: *Kotlje* ← več kotlov; *Olšje* ← olšje ← olša 'jelša',
 ← v pomenu svojilnosti: *Radovlje*.

-išče < psl. **-išče*:

← v pomenu prostor/mesto: *Kapišče* ← kjer je 'kapus, zelje'; *Žarišča* ← kjer so žare, *Stražišče* ← kjer je straža.

-ina < psl. **-ina*:

← pomen nedoločljiv, morda prvotno v pomenu večalnosti: *Dolina* ← dolina ← *dol.

-ja < psl. **-ĭa*:

← v pomenu prostor/mesto (samostalnik + **-ĭa*): *Črča* ← črča ← črt; *Malena* ← nar. malen, malin 'mlin'.

-lo < psl. **-dlo*:

← besedotvorno obrazilo s prvotnim pomenom orodje/sredstvo, ki je v drugotnem pomenu prostor/mesto: *Ločilo* ← *ločilo ← ločiti.

-ec < psl. **-bcb*:

← v pomenu manjšalnosti: *Ložec* ← *ložec ← log; *Kolovratec* ← kolovrat, ← **Rešec*.

-ič < psl. **-itb*:

← v pomenu manjšalnosti: *Skokič* ← skokič ← skok.

-č-ek < psl. **-bč-bk-b*:

← obe obrazili nastopata v pomenu manjšalnosti: *Votelček*.

-n-ik < psl. **-bn-ikb*:

← podobno kot obrazilo *-n-ica* gre v prvotnem pomenu za nosilnika lastnosti, v drugotnem pa je pomen prostor/mesto: *Počivalnik*.

-n-č-ica < psl. **-bn-bč-ica*:

← složeno priponsko obrazilo, kjer *-n-ica* nosi prvotni pomen nosilnika lastnosti in drugotni pomen prostor/mesto ter *-č* s pomenom manjšalnosti: *Ograjničica*.

-ar-ica < psl. **-ar-ica*:

← najverjetneje v pomenu mesto/prostor: *Golobarica*.

2.1.2.2

Predpionska imena se v zbranem bovškem ledinskem imenju niso pojavila.

2.1.2.3

Predpionsko-priponska imena se v zbranem bovškem ledinskem imenju niso pojavila.

2.2 DVODELNA ENOBESEDNA IMENA

To so imena s strukturo zloženke in so zelo redka. V ledinskih imenih iz okolice Bovca je dokumentiran le en primer: *Kolovrat* ← kolovrat, nastal z zlaganjem kot besedotvornem postopku, pri katerem nastane glagolska medpionsko-priponska zloženka s pripono *-ø* ter s pomenom vršilnika (Šekli 2008: 47).

3 VEČBESEDNA IMENA

Večbesedna ledinska imena imajo lahko strukturo predložne besedne zveze, zložene samostalniške besedne zveze s pridevniškim ali samostalniškim prilastkom, zložene pridevniške besedne zveze (Šekli 2008: 47).

3.1 PREDLOŽNE BESEDNE ZVEZE

Predložne besedne zveze so med strukturnimi tipi ledinskih imen najpogostejše, in sicer zato, ker so med vsemi ledinskimi imeni najbolj povezana z občnimi imeni, saj so nastala s polastnoimenjenjem občnoimenskih predložnih besednih zvez, npr. *pod steno* → *Pod stenó*. V osnovni obliki odgovarjajo na vprašanje *Kje?* in označujejo nahajanje (Šekli 2008: 48). V jedru predložnih besednih zvez iz gradiva se pojavljajo predlogi *na*, *pod*, *pri*, *v* in *za*. Le-ti pa se spreminjajo s pregibanjem besedne zveze: *na* – *z/s*, *pod* – *izpod*, *pri* – *k/h* – *od*, *v* – *z/s*, *za* – *izza/s/z*. Ledinska imena s strukturo predložne besedne zveze imajo v določilu lahko občnoimenski samostalnik, občnoimenski pridevnik, neosebnoimenski lastnoimenski samostalnik ali osebnoimenski lastnoimenski samostalnik (Šekli 2006: 486).

Zabeležena ledinska imena s strukturo predložne besedne zveze so: *Na bregu*, *Na čukli*, *Na gavgah*, *Na glavi*, *Na *hrevu*, *Na Kaconovi poti*, *Na klopcah*, *Na konici*, *Na konju*, *Na koritih*, *Na kraju*, *Na kresu*, *Na lahtu*, *Na mlinu*, *Na ograpku*, *Na plazu*, *Na polju*, *Na potoku*, *Na ravnah*, *Na rebrih*, *Na rejdi*, *Na robu*, *Na skalah*,

*Na vrhu Olšja, Na vrteh, Pod bregi, Pod ledinami, Pod *Rabelkom, Pod robom, Pod skalami, Pod stenó, Pod Stražiščem, Pod veliko stenó, Pri borovcu, Pri Devici Mariji, Pri Gojčičevi skali, Pri Jurcovem hlevu, Pri kamnu, Pri kapeli, Pri Kukču, Pri Lenartu, Pri luži, Pri mlinu, Pri olšéh, Pri pekariji, Pri *Udeževem hlevu, Pri valjalnici, Pri Pritoku, Pri tasah, Pri žagi, V borovcih, V brdu, V jami, V klinču, V leški, V meleh, V *mocu, V molcu, V otoku, V trnju, Za *Becem, Za glavo, Za grabci, Za grivo, Za *hrevom, Za kucerjem, Za naklom, Za potokom, Za robom, Za skalo, Za šijo, Za šolo, Za vratci.*

3.2 ZLOŽENE SAMOSTALNIŠKE BESEDNE ZVEZE S PRIDEVNIŠKIM PRILASTKOM

Prav tako kot predložne besedne zveze so tudi zložene samostalniške besedne zveze s pridevniškim prilastkom nastale s pomensko izpeljavo občnoimenskih samostalniških besednih zvez, npr. debela skala → *Debela skala*. V jedru teh besednih zvez je samostalnišnik, ki ima identifikacijsko funkcijo, v določilu pa pridevniška beseda, ki ima razlikovalno funkcijo. V vlogi prilastka lahko nastopajo izobčnoimenski ali izlastnoimenski pridevniki. Slednji so pogosto svojilni pridevniki, tvorjeni iz poimenovanja gospodarja (hišnega imena), in zveza izraža svojilnost, torej določa, komu pripada zemlja (Šekli 2008: 50–51).

Dokumentirana ledinska imena s strukturo zložene samostalniške besedne zveze s pridevniškim prilastkom so:

- a) *Cezarjev mlin, Čimcova gmajna, Flipčeva ledina, *Ganjeve korita, Kacónova guna, Kacónov laz, Kaljansko polje, Katrenčeva ledina, Lahova jama, Lejčerjeva ledina, Mala *Zajkna ledina, Kluženški klanec, Marinkeljnov rut, *Mojenkov rut, Paveljnov lazec, Pičelnov log, Plajerjeva skala, *Roderška skala, Rotova griva, Ruscov lazec, *Štirčova drastica, Teronecev lazec, Tomožinova gmajna, Trampova skala, *Zajkna ledina, Žvanova skala;*
- b) *Črni vrt, Debela skala, Dolge njiva, Gorenja Kotnica, Gorenji Rut, *Goveja cesta, Globoki potok, Huda pot, Jaški breg, Jaški kamen, Lisičja vodenca, Medveja polica, Ravni laz, Spodnja brajda, Spodnja Kotnica, Spodnji Rut, Široki plaz, Škofova kapa, Zgornja brajda.*

4 STRUKTURNO NEJASNA IMENA

Strukturno nejasna so imena *Dedna, *Rabelk, Ščamo, Ščerí, Šterhula, Visna*.

5 ZAKLJUČEK

V prispevku je bilo s strukturnega vidika analiziranih 206 ledinskih imen (mikrotoponimov) iz Bovške kotline. Strukturna analiza je pokazala, da prevladuje tip predložne besedne zveze (*Na konici, V brdu*) – 36 %, kateremu sledijo tip zložene samostalniške besedne zveze s pridevniškim prilastkom, bodisi s pomenom lastnosti bodisi tvorjenim iz imena hišnega gospodarja, kateremu pripada zemlja (*Debela skala, Marinkeljnov rut*) – 23 %, besedotvorno tvorjena imena s ponami (*Gomilica, Rakovnica*) – 17 % ter tip gole samostalniške besedne zveze, pri katerem se pokaže prehajanje imen iz občnoimenske sfere v lastnoimensko sfero (*bajer* → *Bajer, rob* → *Rob*) – 11 %. Za imenoslovje alpskega prostora je značilno, da je zaradi manjšega vpliva tujih jezikov ohranilo slovenska imena, ledinska imena s tujimi osnovami pa so mlajšega nastanka (Tuma 1923). Občnoimenska poimenovanja, ki so pomensko motivirala ledinska imena, so večinoma še živa v govoru. Z besedotvornega stališča kažejo mikrotoponimi s širokim naborom besedotvornih obrazil na zelo bogato besedotvorno sestavo obsoškega bovškega govora. Pri raziskovanju ledinskih imen se je pokazalo, da prihaja pri polastnoimenjenju do spremembe oblik spola in števila, in sicer tako samostalniki ženskega kot tudi (redkeje) moškega spola ednine v množini dobijo obliko srednjega spola (vključno z naglasno metatonijo), prvotni spol pa ohranijo (*Dolge njiva, Breza; Lazca*).

Obravnavana ledinska imena se z različnimi imenskimi strukturnimi tipi razvrščajo v vse štiri prvotne pomenne, določene s teorijo poimenovalnih pomenov.

1. **Poimenovani predmet:** (1) izsamostalniško pomenskoizpeljavno ime (*Bajer, Frnaža, Škrbina – Čela, Prodi*); (2) slovničnoizpeljavna imena s spremembo oblike slovničnega spola in števila (*Polica, Skalica; Lazca*).
2. **Lastnost poimenovanega predmeta:** (1) zložena samostalniška besedna zveza z nesvojilnim pridevniškim prilastkom (*Debela skala, Črni vrt, Medveja skala – Gorenja Kotnica, Spodnja Kotnica*); (2) izpridevniška pomenskoizpeljavna imena iz nesvojilnega pridevnika po izpustu jedra (*Bogata, Ravna*); (3) priponsko ime na *-ica, -ov-ica* s pomenom nosilnik lastnosti (*Kratčica, Širokoviča*); (4) priponsko ime na *-ov-ica* oz. *-ev-ica, -ov-ec* oz. *-ev-ec* in *-(l)je* s pomenom obilnosti (*Rakovnica, Ježevec, Kotlje, Olšje*); (5) priponsko ime na *-ica, -ec, -ič* in *-č-ek* s pomenom manjšalnosti (*Gomilica, Kolovratec, Skokič, Votelček*).
3. **Svojilnost poimenovanega predmeta:** (1) zložena samostalniška besedna zveza s svojilnim pridevniškim prilastkom (*Tomažinova gmajna, Marinkeljnov rut*); (2) priponsko ime na *-ov-ica* s pomenom svojilnosti (*Kendoviča*); (3) priponsko ime na *-lje* s pomenom svojilnosti (*Radovlje*).

- 4. Nahajanje poimenovanega predmeta:** (1) predložna besedna zveza (*Na bregu, Na vrhu Olšja – Pri Jurcovem hlevu – Pri Lenartu*); (2) slovnično-izpeljavno ime s sklapljanjem predloga s samostalnikom (*Zabrajda, Predgora*); (3) priponsko ime na *-išče, -ja* in *-ar-ica* s pomenom prostor/mesto (*Kapišče, Stražišče, Malena, Golobarica*); (4) priponsko ime na *-n-ica, -n-ik* in *-n-č-ica* s prvotnim pomenom nosilnik lastnosti in drugotnim pomenom prostor/mesto (*Ograjnica, Kotnica, Počivalnik, Ograjničica*); (5) priponsko ime na *-lo* s prvotnim pomenom orodje/sredstvo in drugotnim pomenom prostor/mesto (*Ločilo, Močila*).

VIRI IN LITERATURA

- BADJURA, Rudolf, 1953: *Ljudska geografija: Terensko izrazoslovje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- BEZLAJ, France, 1956, 1962: *Slovenska vodna imena I, II*. Ljubljana: SAZU.
- BEZLAJ, France, 1976, 1982, 1995, 2005: *Etimološki slovar slovenskega jezika I–IV*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- BON, Mija, 2015: *Ledinska in hišna imena v Bovcu*. Diplomsko naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko.
- BROZOVIČ, Maruša, 2013: *Ledinska in hišna imena v vasi Selšček*. Ljubljana: Znanstvena založba FF, Oddelek za slovenistiko.
- DAPIT, Roberto, 1995: *Aspetti cultura resiana nei nomi di luogo: 1. Area di Solbica/Stolizza e Korito/Coritis*. Padova: CLEUP.
- DRNOVŠEK, Sara: *Ledinska imena v Drežnici*. Diplomsko naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2009.
- EICHLER, Ernst, ŠRÁMEK, Rudolf, 1988: *Strukturtypen der Slawischen Ortsnamen / Strukture typy slovanské oikonymie*. Podkomisija za Slovanski onomastični atlas. Namenkundliche Beiträge. Leipzig.
- Franciscejski kataster za Primorsko. Na spletu.
- FURLAN, METKA, 2017: *Novi etimološki slovar slovenskega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- IVANČIČ KUTIN, Barbara: *Slovar bovškega govora*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007.
- JARC, Tine: *Ledinska imena pod Stolom, Begunjščico in Dobrčo. Starodavne poti pod Karavankami*. Bled, Radovljica, Žirovnica, 2004.
- KLINAR, Klemen, ŠKOFIČ, Jožica, ŠEKLI, Matej, PIKO-RUSTIA, Martina, 2012: *Metode zbiranja hišnih in ledinskih imen*. Jesenice–Celovec: Gornjesavski muzej Jesenice.
- LOGAR, Tine: *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993.
- MERKŮ, Pavle, 2006: *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu*. Ljubljana: Založba ZRC.
- PLETERŠNIK, Maks, 1894–1895: *Slovensko-nemški slovar I–II*. Ljubljana. Dostopen na portalu Fran.
- SNOJ, Marko, ³2016 (²2003, ¹1997): *Slovenski etimološki slovar*. Dostopen na portalu Fran.

- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika* I–IV, 1970–1991. Ljubljana: Založba ZRC.
Dostopen na spletu.
- ŠEKLI, Matej, 2006: Strukturni tipi ledinskih imen v kraju Livek in njegovi okolici. *Jezikovna predanost: akademiku prof. dr. Jožetu Toporišiču ob 80-letnici*. 477–491.
- ŠEKLI, Matej, 2008: *Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ŠIVIC-DULAR, Alenka, 1989: Besedotvorne vrste slovenskih zemljepisnih imen na gradivu do leta 1950. *Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana. 229–244.
- ŠRÁMEK, Rudolf, 1999: *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita.
- TUMA, Henrik: Krajevno imenoslovje. *Jadranski almanah*. Trst, 1923. 125–158.
- VIDOVIČ-MUHA, Ada: *Slovensko skladiščno besedotvorje* (Razprave FF). 2. razširjena in dopolnjena izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.

Käthe Nina Grah

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Schilderwahn: Straßennamen und andere in den Jahren der Transition

Bald nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs senkte sich der Eiserne Vorhang über Europa und besorgte die Trennung der europäischen Staaten in Ost und West, womit diese geographischen Begriffe zu politischen Markierungen wurden.

Wenige von uns Zeitgenossen ahnten wohl damals, wie tief diese Spaltung gehen würde, die gut vierzig Jahre währen sollte, und in welcher Weise sie das Selbstverständnis der Menschen in Ost und West prägen würde. Ich kann mich nicht erinnern, ob dieses Problem überhaupt öffentlich angesprochen wurde. War zum Beispiel von der Wiedervereinigung die Rede, so dachte man in der Regel eher an alle anderen Schwierigkeiten als an die Folgen der geistigen Trennung. Der Spuk löste sich 1989/91 mit einer Schockwelle auf, die bei uns allen, besonders aber bei den Menschen in Mittel- und Osteuropa, ihre Spuren hinterließ.

Namengebungen beziehungsweise Namenänderungen in Ost und West, die vor allem nach der sogenannten Wende zu mancherlei Irritationen und Fragwürdigkeiten Anlass gaben, verraten einiges über die Wirkungen der jahrelangen Ost-West-Spaltung der Gesellschaft in Deutschland und anderen Ländern Mittel- und Osteuropas. Machtwechsel bedingt Namenwechsel und wird unter anderem auch erkennbar an den Namen öffentlicher Einrichtungen, besonders gut und wortwörtlich ablesbar an den allgegenwärtigen Straßenschildern. In den Wendejahren war in der Presse mancherlei über die damit verbundenen Schwierigkeiten zu lesen.

Für den vorliegenden Beitrag schöpfte ich vor allem aus Beiträgen der deutschen Wochenzeitung DIE ZEIT aus den Jahren 1990/91, die sich mehrfach mit dem

Wechsel von den in der Namenkunde auch als „Ehrentiteln“ eingestuften Straßennamen befasste, aber auch aus dem (heute nicht mehr im Handel befindlichen) Deutschen Allgemeinen Sonntagsblatt sowie aus dem Primorski dnevnik (regionale slowenischsprachige Tageszeitung für Friaul-Julisch Venetien) und der (heute nicht mehr verlegten) slowenischen Zeitung Republika.

„Über den Unsinn von Straßennamen als Sinnbild des politischen Wandels“ unterteilt Jens Reich seinen Beitrag in der ZEIT vom 1. Februar 1991. Jens Reich, Professor für Biomathematik und Bürgerrechtler in der ehemaligen DDR, im Nachwendejahr Abgeordneter des Bündnis 90 in der Volkskammer, leitet seinen Zeitungsartikel ein mit den Sätzen: „Flurnamen überdauern Jahrtausende. Hartnäckig hält das Volk an ihnen fest, und die Forscher rekonstruieren mit ihrer Hilfe die indoeuropäische Ursprache. Straßennamen dagegen sind das Instrument deutscher Vergangenheitsverdrängung.“ Reich hat erlebt, wie Adolf-Hitlerplatz und Göringstraße einem Ulbrichtstadion und einer Stalinallee weichen mussten und fragt sich: „Werden wir jetzt nach ‚der Wende‘ wieder eine beflissene Straßennamenbereinigung bekommen?“

„In der DDR“, erläutert Michael Klonovski in der ZEIT vom 25. Oktober 1991, „wurden öffentliche Einrichtungen [...] im wesentlichen nach Vertretern aus vier Kategorien benannt: verstorbenen Politbürokraten, Widerstandskämpfern der NS-Zeit (und zwar keinesfalls nur kommunistischen), Angehörigen der Arbeiterbewegung und sogenannten ‚progressiven‘ Persönlichkeiten der europäischen Geschichte“.

„Wenn die Erde bebte“, schreibt Bernhard Würdehoff am 11. Mai 1990 in der ZEIT, „haben die Reparaturkolonnen nachher viel zu tun [...]. Wir Deutschen in Ost und West haben da unsere Erfahrungen. An den Umsatzkosten des Schildermacherhandwerks, sei es kapitalistisch oder volkseigen, lassen sich die politischen Veränderungen der vergangenen Jahrzehnte ablesen [...] als 1956 die Sowjets den ungarischen Aufstand niederschlugen, entzogen die Hamburger zur Strafe ihrem Landsmann Ernst Thälmann dafür den Straßennamen. Denn er war Kommunist gewesen, bevor er im KZ Buchenwald ermordet wurde [...]. Unverändert ließ man in der Bundesrepublik in all den Jahren nur die zahlreichen Straßen, die den Namen Hindenburgs trugen. Eine zartsinnige Erinnerung an das Ende der ersten Demokratie und den, der sie verriet.“

Und weiter mit Würdehoff: „Daß die Karl-Marx-Städter wieder Chemnitzer sein wollen, ist nur allzu verständlich und begründet [...]. Wird man dem Namen Karl Marx auf deutschen Straßen in Zukunft nicht mehr begegnen, wird man ihn nur noch verfremdet finden – auf Kuba als Carlos Marx, in Vietnam als Kac Mac? [...] Nun war Karl Marx weder der Gründer der DDR noch der Erfinder

der Mehrwertsteuer oder auch nur der Vorname eines gewissen Herrn Engels, wie manche Äußerungen unserer Zeitgenossen vermuten lassen könnten [...].“ Er war immerhin „ein Philosoph mit nachhaltiger Wirkung, die allerdings anders ausfiel als seine Philosophie [...]. Irgendwo sollte der große deutsche Denker bei uns öffentlich erinnert bleiben. Wie wäre es mit Wilhelmshaven?“ (Wilhelmshaven, 1869 eingeweiht als Kriegshafen und benannt nach einem preußischen König Wilhelm, war nach Hamburg und neben Bremen die wichtigste deutsche Seehauptstadt, im Ersten Weltkrieg Hauptstützpunkt der Hochseeflotte, im Zweiten Weltkrieg U-Bootstützpunkt, seit 1955 wieder Marinegarnison.)

In seinem Artikel „Verhaßte Symbole“ in der ZEIT bedauert auch Klonovsky die Einäugigkeit, mit der die „Wende“ im Namenwesen der Straßen Ostdeutschlands stattfindet: „Aus den Stadtbildern verschwinden nicht nur kommunistische Hardliner [...]. Ein ganzer Pulk lokaler Antifaschisten – ohnehin nur ein Appell an das schlechte Gewissen der Deutschen – fällt [...] unter das Verdikt“.

Auch in Polen „sind Schraubenzieher und Radiergummi gezückt“, wie Wördehoff in seinem oben angeführten Beitrag anmerkt. Andreas Bauer, Korrespondent in Warschau, berichtet am 26. Januar 1990 im Deutschen Allgemeinen Sonntagsblatt unter dem Titel „Auf zum letzten Gefecht“ über eine Konferenz im polnischen Tychy. Hier sind „Kommunalpolitiker und ‚Vertreter aller relevanten gesellschaftlichen Kräfte‘ eifrig dabei, Namen von Heiligen und Heiligtümern von Straßenschildern zu verbannen.“ Tychy, eine „graue Betonstadt [...] gehörte zusammen mit Nova Huta bei Krakau zu den Paradestücken des ‚fortschrittlichen sozialistischen Städtebaus‘ [...]. Mitte 1989 gingen die ersten Eingaben bei den Stadtvätern ein [...].“ Nun sitzen im Lesesaal des Kulturhauses Vertreter der Parteien, Repräsentanten von Solidarnosc und Leute aus dem örtlichen Verbraucherverein zusammen. „Nur zwei Namen werden einvernehmlich vom Stadtplan getilgt: Boleslaw Bierut, der erste Staatspräsident nach 1945 und Stalins Statthalter in Polen, und Felix Dserschinski, polnischstämmiger Gründer der sowjetischen Geheimpolizei Tscheka [...]. Nächster Tagungspunkt: die Leninstraße. Für die Änderung des Namens plädieren die Grünen gegen den vehementen Widerstand von Kommunisten und Solidarnosc [...].“ Lenin bleibt erhalten, bis auf weiteres. „Auch Rosa Luxemburg fällt der Säuberung zum Opfer. Ihre Straße wird Janina Lewandowska zugewiesen, der einzigen Frau, die zusammen mit mehr als 4000 polnischen Offizieren im Frühjahr 1940 in Katyn vom sowjetischen Geheimdienst ermordet worden war. In einer dramatischen Wortschlacht gelingt es den KP-Leuten aber, die Straße der Roten Armee vor der Umbenennung zu retten. Ihr Argument, 600 000 Sowjetsoldaten hätten 1944/45 ihr Leben bei den Kämpfen um die Befreiung Polens gelassen, bewirkt, daß die rote Streitmacht in Tychy einer Niederlage entgeht [...]. Um 22.30 Uhr beginnt das letzte Gefecht dieses

Abends um die Allee der Oktoberrevolution. Der erbitterte Widerstand der kommunistischen Vertreter („Wir dürfen nicht vergessen, daß die Oktoberrevolution den Weg zu Polens Unabhängigkeit im Jahre 1918 geebnet hat.“) bricht wenig später zusammen. Die Allee der Oktoberrevolution heißt ab sofort Aleja Niepodleglosci – Allee der Unabhängigkeit.“

Auch in Budapest ist die „Auseinandersetzung um die ‚veralteten‘ Straßennamen [...] in vollem Gange und inzwischen unter den Budapestern schon zu einer Art Gesellschaftsspiel geworden“, bemerkt der Journalist Wolfgang Weisgram in der ZEIT vom 20. April 1990. „Ein halbes dutzendmal hat Budapests Prachtboulevard schon seinen Namen ändern müssen. Was 1885 als ‚Radialstraße‘ begann, ist heute die ‚Straße der Volksrepublik‘. Noch. Der nächste Wechsel ist fällig [...]“. Unter dem Titel „Boulevard der vielen Namen“ berichtet Weisgram von den Umbenennungen in Ungarns Hauptstadt: „Geschichte, ablesbar am Straßenschild“. Die Stalinstraße hieß „für die Leute wohl nie Stalin ùt sondern immer nur Andrassy ùt. Nicht nur der eine, sondern auch der andere Name freilich ist [...] diskreditiert [...]“ bemerkt der Autor: „Kurz hinter dem achteckigen Platz, dem Oktogon, gibt es eine Adresse, die sich als ‚Andrassy ùt 60‘ tief in das magyarisches Gedächtnis eingegraben hat [...]. Hier war die Zentrale der faschistischen Pfeilkreuzler und danach die der volksdemokratischen Geheimpolizei, des berüchtigten und gehaßten AVH, dessen mutmaßliche Agenten im Jahr 1956 von aufgebrachten Menschen auf offener Straße gelyncht wurden [...]“. Der Architekt Geza Klein, den Weisgram interviewt, war hier, zwanzigjährig, inhaftiert. „Sein politisches Vergehen war die jugoslawische Verwandtschaft und damit der lebensgefährliche Verdacht des Titoismus [...]. Der letzte Abschnitt des geplagten Boulevards beginnt am Kodály körönd, vormals bloß körönd, vormals Hitler A. ter [...]“. „Die Führer der 56er Regierung hatten sich vor János Kádár, Ferenc Münnich und den Russen in die jugoslawische Botschaft geflüchtet, aus der sie der damalige Botschafter und spätere Kurzzeit-Parteichef Andropow unter Zusage freien Geleits herauslockte.“

Denkmäler und Gedenktafeln sind bei der großen Flurbereinigung natürlich nicht ausgenommen: „Rechts hinter dem Heldenplatz“ bemerkt Weisgram, „stand, auf einem mächtigen Sockel, auch das Monument Lenins [...]. Auf demselben Sockel stand bis zum Oktober 1956 das heroische Standbild Stalins, das dann am Stiefelansatz durchgesägt und heruntergerissen wurde [...]“. In diesen Zusammenhang passt der Hinweis, den Jens Reich in der ZEIT zur historischen und heutigen Umbenennungspraxis gibt: „In späthellenischer Zeit, so höre ich, gab es Kaiserbüsten und Reiterstandbilder, auf denen man nach gelungener Palastrevolution nur die Köpfe wechseln mußte. Das konnte beliebig oft geschehen. Wir vollziehen das symbolisch mit der Umbenennung von Straßen.“

Benennungen und Umbenennungen – das kennen wir ja auch bei den Ortstafeln in mehrsprachigen Gebieten, ganz besonders da, wo nationale Minderheiten leben. Dort sind die Namen zuweilen auch in Bewegung, oft zur Erbitterung der ansässigen Bewohner. Da kann man die Genugtuung gut nachfühlen, mit der der Primorski dnevnik am 10. Januar 2009 auf der ersten Seite ein Bild bringt mit den, auf Basis eines Gesetzes zum Schutz der slowenischsprachigen Minderheit, neu aufgestellten dreisprachigen Wegweisern nach „Gradisca d’Isonzo – Gradisceje – Gradišče, nach Udine – Udin – Videm und nach Trieste – Triest – Trst“. Eine Machtfrage, die endlich entschieden ist!?

Wie die Macht und hier gar die Besatzungsmacht den Bürgern mitspielen kann, führt uns auch eine Zeitungsglosse in der Republika vom 8. September 1994 vor Augen. Der bekannte Historiker Prof. Jože Pirjevec beschreibt unter dem Titel „Pogrevanje starega iredentizma“ (dt.: „Aufwärmen des alten Irredentismus“) unter anderem, wie seine Familie in der Besatzungszeit sogar ihres originalen Familiennamens beraubt wurde: „Skratka, ne morem reči, da nismo v zadnjih sto letih na tem koncu Evrope doživeli marsikaj: dve svetovni vojni, dva totalitarizma, štiri vojaške okupacije, železno zaveso, ki je dobesedno zagrmela na naša polja in njive. Dvakrat smo menjali priimek (prvič neprostovoljno), štirikrat državljanstvo, soočali smo se z vojno na fronti, ki je tekla streljaj od naše hiše [...].“ (Dt.: „Kurzum, ich kann nicht sagen, dass wir in den letzten hundert Jahren in dieser Ecke Europas nicht so einiges erlebt hätten: zwei Weltkriege, zwei Totalitarismen, vier militärische Besatzungen, den Eisernen Vorhang, der im wahrsten Sinne des Wortes auf unsere Äcker heruntergedonnert ist. Zweimal wechselten wir unseren Familiennamen (zunächst unfreiwillig), viermal unsere Staatsangehörigkeit, wir wurden mit dem Krieg an der Front konfrontiert, die nur einen Steinwurf von unserem Haus entfernt verlief [...].“)

Post skriptum: Nach Fertigstellung des vorliegenden Manuskripts lese ich am 10. April 2018 in der slowenischen Tageszeitung DELO, dass Pirjevec’ Einspruch gegen die Anwürfe von B.M. Turk gerichtlich abgewiesen worden ist. – Wie viele angesehene Bürger haben im Exil ihre Namen gewechselt und riskiert, ihre Leserschaft, ihre Anhänger zu verlieren, um Gefahr zu laufen, sie dann bei der Rückkehr in die alten Verhältnisse, wieder unter altem Namen, nochmals zu verlieren. Ich erinnere mich hier an Willy Brandt, geb. Herbert Karl Frahm, der den Namen Brandt im norwegischen Exil annahm und nach seiner Rückkehr deshalb, vor allem in der politischen Welt, erniedrigenden Verleumdungen ausgesetzt war: „Die infamen Wörter ‚Brandt alias Frahm‘“, von Adenauer auf einer Wahlkampfveranstaltung ausgerufen, spielten an „auf die verbreitete Reserve gegenüber Emigranten – in einer Form, die an die Decknamen eines Kriminellen erinnerten. Das verwundete einen Mann“ so schreibt Egon Bahr in seinen Erinnerungen an

Willy Brandt, „der während des Krieges für das andere, das bessere Deutschland geworben hatte und aus eigenem Antrieb zurückgekommen war.“

Als eine Art Kuriosum in unserem Kontext möge am Schluss eine Reportage aus einem anderen geographischen Raum und unter scheinbar ganz anderen historisch-politischen Zusammenhängen dienen. Und doch geht es auch hier – wahrscheinlich – um Fragen der Macht und wie sie ausgeübt wird. Es handelt sich um den italienischen Ort Palma di Montechiaro und um die Mafia. Unter dem beziehungsreichen Titel „Im Fadenkreuz“ berichtet Carl Wilhelm Macke im Deutschen Allgemeinen Sonntagsblatt vom 15. Juli 1994 folgendes: „Der kleine Ort auf Sizilien soll fest in den Händen der Mafia sein [...], bekannt für seine Großkriminalität [...], der ja immerhin das BKA (= Bundeskriminalamt) Wiesbaden eine Expertise von fast 200 Seiten gewidmet hat [...].“ Hier gibt es im Hinblick auf die uns interessierenden Straßenschilder zunächst einmal eine Überraschung: „Schon der zweite Blick auf das Namensschild der stadteinwärtsführenden Straße schafft erste Verwunderung: Via Carlo Marx“. Und weiter: „Via Antonio Gramsci, Via Benedetto Croce, Via Giambattista [...]. Kaum ein Name, von Dante angefangen über die anderen Größen der italienischen Renaissance und Aufklärung, bis in unser Jahrhundert fehlt [...]. Sogar dem von der Mafia 1992 ermordeten Staatsanwalt Borsellini wurde eine Straße gewidmet [...]. Direkt daneben liegt unübersehbar auf dem Tresen eines Zeitungskiosks die von einem mutigen Journalisten gegründete Anti-Mafia-Zeitung I Siciliani. Nach der Ermordung dieses Journalisten, der zu viel wußte, führen seine Kollegen das Blatt mit Erfolg weiter [...].“ Der neue, frisch gestrichene Bau, in dem die Stadtbibliothek untergebracht ist, wurde benannt nach „Giovanni Falcone, jenem brutal von der Mafia ermordeten mutigen Staatsanwalt von Palermo [...].“

Der Besucher ist verwirrt. Sind sie Söhne der Omertà etwa des Lesens nicht mächtig? Verfügt man dort im tiefen Süden über mehr Gelassenheit als in unseren Breiten? Irgendwas läuft hier anders ab als in unseren oben zitierten Beispielen. Oder gibt es hier gar keine Mafia? Wie dem auch sei: „Ob Verlogenheit, Zynismus oder tatsächlich bewußter Widerstand Anlass zu dieser Namengebung war“, so der Journalist, „bleibt wie so vieles hier im Unklaren.“

Wie lange werden sich da die genannten Namen halten können? Und was kommt dann? Wird alles wieder anders?

Darum zum Abschluss noch ein Stoßseufzer von Jens Reich: „Ich bin jahrelang in Marzahn an der Leninallee Ecke Rebhuhnweg vorbeigekommen – wenn der Amtsschimmel doch endlich einsehen wollte, dass allein der Rebhuhnweg unsterblich ist.“

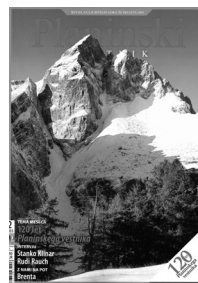
LITERATUR

- Bahr, Egon. 2013. »Das musst du erzählen«: *Erinnerungen an Willy Brandt*. Berlin: Propyläen Verlag, S. 34.
- Bauer, Andreas. 1990. „Auf zum letzten Gefecht“ *Deutsches Allgemeines Sonntagsblatt*, 26. 01. 1990.
- Bumbaca, Pierluigi. 2009. „Preko dvesto večjezičnih tabel na narodno mešanem ozemlju“ *Primorski dnevnik*, 10. 01. 2009.
- Klonovsky, Michael. 1991. „Verhaßte Symbole“ *DIE ZEIT*, 25. 10. 1991.
- Macke, Carl Wilhelm. 1994. „Im Fadenkreuz“ *Deutsches Allgemeines Sonntagsblatt*, 15. 07. 1994.
- Pirjevec, Jože. 1994. „Pogrevanje starega iredentizma“ *Republika*, 08. 09. 1994.
- Reich, Jens. 1991. „Rebhuhnweg überlebt“ *DIE ZEIT*, 01. 02. 1991.
- Weisgram, Wolfgang. 1990. „Der Boulevard der vielen Namen“ *DIE ZEIT*, 20. 04. 1990.
- Wördehoff, Bernhard. 1990. „Marx vom Platz“ *DIE ZEIT*, 11. 05. 1990.

Dušan Škodič

Planinski vestnik

Nevidna pot na Ribežne

Ime in delo Stanka Klinarja sem kot planinec in kasneje planinski publicist doživljal dokaj osebno. V začetku zgolj spoštljivo preko literature, kasneje kot uporabnik njegovih slikovitih vodnikov in nazadnje ko sva sodelovala pri izdaji moje zbirke planinskih zgodb. Vsako od obdobjev je zaznamoval drugačen pogled na človeka, ki je na planinski sceni, ki je danes že skorajda izginila v obliki, kakršna je bila nekoč, pustil globoko sled.

V časih, ko ni bilo interneta, je pisana beseda veljala več kot danes. Manj je bilo balasta v medijih, skorajda nismo poznali lažnih novic, pa tudi ne lažnih življenj ljudi z družabnih omrežij, ki jih osebno nismo nikoli srečali.

Planinska scena je bila še toliko bolj konservativna. Do leta 2000 smo gorniki in alpinisti večino planinskih informacij pridobili iz Planinskega vestnika, ki je izhajal v malem formatu in črno-belem tisku. Tudi tiskanih planinskih vodnikov je bilo malo in izhajali so na vsake *kvatre*. Temu primeren je bil odnos do vodniške literature, zato ni čudno, da imam tudi sam na knjižnih policah vodnike, ki so izšli že pred tridesetimi leti ali prej.

K spremembi so pripomogle nove založbe, ki so se pojavile na našem knjižnem trgu po osamosvojitvi in iskale prodajne niše med v gore zagledanim bralstvom. Vzniknili so avtorji, ki so prinesli nekaj svežine z drugače zasnovanimi in estetsko opremljenimi knjižnicami, da jih je bilo kar škoda tlačiti v stranski žep nahrbtnika. Tedaj si raje šel do prve fotokopirnice (le kam so te izginile) in si dal narediti slabo kopijo opisa, ki si ga potreboval za turo.

Stanka Klinarja sem kot avtorja spremljal v Planinskem vestniku že od mladih let. Na revijo je bil naročen oče in priznam, da marsičesa v reviji nisem najbolj razumel,

še manj prebral vse po vrsti, česar še danes ne počnem. Toda ime avtorja, ki toliko odstopa od ostalih, da postane človek pozoren, mi je padlo v oko, saj ga je bilo mogoče zaslediti marsikje. Sodeloval je pri tiskanih vodnikih, sestavljal je recenzije, vmes napisal v revijo uvodnik, se ukvarjal z imenoslovjem. Vključeval se je tudi v polemike, ki včasih zelo dolgo niso ponehale, kar pa v mesečnikih seveda ni tako neobičajen pojav. Morda mi je od tedaj ostala navada, da začenjam časopise pregledovati od zadaj naprej, a verjetneje me je le bolj zanimalo, do kam bo pripeljala kaka polemika, kot pa uspehi in tegobe planinske organizacije, ki so zasedale prostor na prvih straneh. Vsekakor je bil moj mladostni vtis, da gre pri Stanetu Klinarju za moža, ki ogromno ve, hkrati pa je zelo samozavesten in nepopustljiv nasprotnik v debati ali v polemiki. Vendar je treba na omenjene polemike gledati zelo drugače kot na današnje spletne debate, ki so skoraj vedno pod nivojem, četudi naj bi bile cenzurirane. So kot pasje bombice: počijo, zasmrdijo in ko se zrak premeša, izginejo. Tiste o katerih govorim v povezavi s Stanetom, pa so še vedno prisotne. Revija je vse do leta 1895 digitalizirana in prebere si jih lahko vsakdo.

Ko sem sredi devetdesetih let kot zreli mladinec začel tudi sam objavljati, sem do tega gospoda še vedno čutil globoko spoštovanje, vendar nisem vedel, od kod izvira. Verjetno je šlo tudi za nekakšno mistiko, ki je obdajala avtorje, ki so si s svojimi deli v planinski literaturi uspeli ustvariti ime. Tako je pač bilo. Danes vtipkamo ime človeka v brskalnik in še preden ga srečamo, vemo o njem marsikaj. Tedaj pa je bilo le ime, okoli katerega se je v naših glavah zgradil baldahin spoštovanja, pod katerega nismo videli, naj se je domišljija še tako trudila. Pomislil sem, kako zanimivo bi bilo sedeti v družbi takih ljudi za planinskim omizjem in jim prisluhniti. Kar nekaj nostalgije me spreleti ob tej misli, kajti ti romantični časi so izginili že pred desetletji. Ko smo se ob nedeljah vračali iz Kamniških Alp, smo s kakšno pijačo pred seboj posedali na lesenih klopeh pred domom v Kamniški Bistrici, tam se je vse srečevalo, mladi in stari, slišal si lahko res veliko zgodb, če te je zanimalo in če nisi sedel na ušesih. Bilo je kar težko vstati ter steči na avtobus, ki je v popoldanskih urah proti Ljubljani odpeljal vsakih trideset minut.

Ko je izšla Stanetova knjižica z naslovom *Sto slovenskih vrhov*, sem jo šel nemudoma kupit. Planinski vestnik jo je napovedal kot biser, ki bo obogatil planinsko knjižnico. Izšla je v obliki, kakršno sem pričakoval: s trdimi platnicami osebnega dnevnika, natisnjena na kvalitetnem papirju, vezana trdno in estetsko, nikakor ne »šparovno«, temveč tako kot mala zbirka Sienkiewiczovih romanov, ki sem jih še kot otrok dobil za birmo. Narejeno kvalitetno, da se lahko po vsaki uporabi vrne nazaj na polico, kjer predstavlja neko vrednost. Zadovoljno sem jo odnesel domov, nekajkrat površno preletel, si pogledal fotografije in seveda tudi kazalo imen gora z opisi. Samemu branju opisov sem se odpovedal, malce sem jih zgolj okusil, bežno, samo toliko, da je iz njih zavonjala gorska romantika, po kateri je

Stane znan. Knjižica – vodnik je tako čakala na poletje, ko jo bom res potreboval za turo. Vodnik vsaj zame pač ni časopis, ki ga bereš za zabavo.

Poleti sem jo vzel na dopust, čeprav v tednu, ki sva ga z ženo preživela pod šotorom v Trenti, skoraj nisem računal na njeno uporabnost (še vedno govorim o knjižici, da ne bo pomote). Od vseh tur, ki sem si jih zamislil, mi je namreč prišel v poštev le en naslov, s katerim bi ubil dve muhi na en mah, se pravi dve gori, na katerih še nisem stal. Trentski Pelc in Srebrnjak sta pravi trentarski gori, kar pomeni, da sta strmi, zaraščeni z rušjem in potke do njiju so zavite, kot se spodobi za gore, po katerih so se, še preden je Kugy prvič slišal za Trento, preganjali le gamsi in njihovi zasledovalci s puškami. Ti so v tej dolini od nekdaj imeli visoko spoštovan status ...

Ko je po nekaj dneh lažjih brezpotij prišel na vrsto omenjeni cilj, sva v zgodnjem jutru po rosnih travah krenila proti sedelcu Na glavah, kjer gnezdi lovska kočča. Nekajkrat sem pogledal opis, popolnoma brez potrebe, saj sva hodila ves čas po odlično ohranjeni stari italijanski cesti, ki se je vila navzgor dolgo in položno, sedla Na glavah se ni dalo zgrešiti. Tam sva si vzela čas za kratek počitek, vzel sem spet knjižico, ki ni ovinkarila. Treba bo naravnost navzgor pod Ribežne (iz besedila sem sklepal, da je to vezni greben med obema vrhovoma), po tem pa po neskončno lepem grebenu na en ali drugi vrh, najbolje kar na oba, saj je že ta »sprehod« sam vreden obiska. V redu torej, zagrizla sva v strmino, vrh naj bi bil že čisto blizu, saj sta bila do njega v opisu le še dva stavka, iz doline do sem pa cela dva odstavka. Do pod stene Ribežnov in nanje, se je glasilo, kratko in jedrnato. Hmm, gledal sem navzgor, pa vse, kar sem videl, ni bila običajna, bila je kar zaresna trentarska trojka, v kateri brez varovanja nimaš kaj iskati, če te res ne žene navzgor strast avtohtonega trentarskega »raubšica«. Žena je takoj objavila, da ne gre za menoj niti pod razno, sam pa sem še kar nekaj časa trmoglavil, se na nekaj obetavnih mestih vzpel deset ali petnajst metrov, pa po njenem preplašenem zavijanju z očmi popustil s petelinjenjem in se počasi vrnil navzdol v visoko travo pod steno. Vsaj trikrat sem še odprl knjižico in prebral tisto: do pod stene Ribežnov in potem navzgor. Kot da se mi bodo odprle notranje oči in našle prikrita navodila, s katerimi bom razrešil gordijski voz. Upanje pa tako! Nemalo sem se pridušal nad avtorjem, ki me je žejnega pustil pred potočkom, ki je šumel globoko pod škrapljami. Nič ni pomagalo.

Naslednjega dne sva poskusila z druge strani, od Zapotoka, pa spet ni šlo, ker nisem imel sploh nobenega opisa, zgolj ustno informacijo nekega domačina, da menda hodijo na Srebrnjak s tiste strani. Ni vedel nič drugega, midva pa sva imela vsaj lepo vreme in mir na planini.

Tretjega dne sem se gore lotil sam. Žena je pričela s pospravljanjem, saj se je dopust iztekal, meni pa potrpljenje, da se mi že tretji dan obeta hoja pod nedosegljivo

goro. Bil sem še toliko mlad, da sem bil do gore sposoben gojiti tudi nekakšno zamero, danes se takim občutkom le še smejim. Po drugi strani pa nekako razumem mladino, ki se hvali, da je osvojila goro. Možno, da sem jo tudi sam tedaj dojemal na podoben način.

Na Trentski Pelc sem se povzpел po svoje, preko Ušja in večinoma po grebenu, bilo je kar zoprno in zapleteno, saj takrat ni bilo Lojza Hosnerja, ki bi mi pokazal pot, niti njegove potke skozi rušje, ki je danes še slepi ne bi spregledal. Vse te go-be in jeza na avtorja so bile na koncu dne pozabljene, meni pa je ostala nepozabna zgodba. Dejansko sem si od celega tedna zanesljivo zapomnil samo ta ples okoli enega cilja in menda še pohvalo Jelka iz Bavšice, ki sem ga tistega dne srečal blizu informacijskega centra. Pravzaprav me ni pohvalil, le nekoliko je zamižal ne eno oko in rekel »Na Trentskem Pelcu da si bil?« Meni je bilo to dovolj, kaj si je Jelko v resnici mislil, pa je že zdavnaj pozabljeno.

Na prelomu tisočletja je Stane Klinar v uvodnikih Planinskih vestnikov nekajkrat premešal meglo dolgočasje s svojim znanim *Klinarjevim klinom*, s katerim je zabil nekaj glavnic planinskih žeblic. Vsakič sproti sem se ob tem nehote spomnil na tiste presnete Ribežne – na avtorja opisa pa se tedaj nisem več hudoval tako kot nekateri, ki jim je morda glede imenoslovja v svojem »klinu« dvignil pritisk.

Minilo je še nekaj let in, če sem se prej šele učil gledati, sem tedaj že znal marsikaj videti. Takrat sem končno tudi lažje zajel poanto Stanetovega načina pisanja in spregledal suhe drobtine, ki so se skrivale pod takimi in drugačnimi »ribežni« v besedilih, kjer je bila, kot sem spoznal, vsaka beseda pretehtana, nobena ni manjkala in nobena ni bila odveč. Tako kot v Mozartovih simfonijah. »Ne preklinjaj not, ki jih ne zmoreš zaigrati – ko jim boš dorasel, bodo same zazvenele izpod prstov.«

Bilo je okoli novega leta, ko mi je bilo vendarle dano osebno srečati Staneta. Skupaj z urednikom Planinskega vestnika Vladimirjem Habjanom sva vstopila v dvigalo za Klub v Cankarjevem domu, kjer je bil napovedan posvet z založniki planinske literature. Ko so se vrata že zapirala, jih je Habjan prestregel, da so se odprla starejšemu gospodu z očali in palico, ki je vstopil in se zahvalil.

»Poznaš tega gospoda?« Odkimal sem in predstavljam si, da je bilo videti kar nevljudno.

»To je Stanko Klinar.«

Bil sem presenečen. Menda sem se zgolj na kratko predstavil in nerodno podal roko. Nisem si mislil, da ga bom nekega dne srečal na tako čudnem kraju, kot je dvigalo kulturnega hrama. Dvigalo je bilo veliko, svetlo in bleščeče, tla pa mokra

od plundre, ki smo jo prinesli vstopajoči. In to je bilo pravzaprav vse, kar sem si zapomnil, govorila nisva.

Konec marca sem ponovno šel v Cankarjev dom, potekal je tradicionalni festival gorniškega filma. V gneči med predstavami, ko se eni ljudje zgrinjajo iz dvoran, drugi pa vanje, sem v veliki avli naletel na Staneta. Morda me niti ne bi opazil, še manj prepoznal v tisti množici, a nekako se mu nisem mogel spraviti s poti. Če mi je že dano, da bom govoril z njim, se pač ne smem umakniti. Pozdravil sem ga in stegnil je roko. »No, poglej ga, mladeniča, kaj bo dobrega?« Malo osuplo sem razlagal, da si bom šel ogledat gorniški film – gospodu v visokih letih, ki ni dajal vtisa, da je nekoč plezal po takšnih gorah, kakršnih sam nikoli nisem zmogel. In ki je znal gledati nanje, ko sem jaz še slep hodil po njih.

»Že v redu, saj tudi jaz nisem prišel sem po solato,« se je nasmehnil in mi zabičal, da morava biti na ti, če se hočem naprej pogovarjati. »Poslušaj, saj si Škodič, a ne?« Prikimal sem. »Moram reči, da si mi včeraj za pol ure polepšal življenje.« Začudenje mi je pogasil z razlago, da je prebral mojo zgodbo v zadnjem Planinskem vestniku. »A veš, kaj pa je bilo najbolje? Vedno me jezi, da vnaprej vem za večino stavkov, kako se bodo končali. Nekajkrat si me prav lepo presenetil.«

Stanetu sem se zahvalil za pohvalo, kakršne nisem pričakoval, še najmanj sredi tiste gneče, kjer se je vsem nekam mudilo. Včasih se človek dejansko vpraša, ali je vse zgolj naključje ali se nam zgodi z namenom. Če ne bi bilo tako, si nekaterih stvari ob množici trenutkov, ki pridejo in minejo, zagotovo ne bi zapomnili.

Jeseni 2016 sem pri Planinski založbi potrdil, da bomo šli v izdajo knjige zgodovinskih zgodb iz gorskega sveta, ki sem jih romantiziral na podlagi resničnih dogodkov, ki jih je zabeležil France Malešič v odlični kroniki nesreč *Spomin in opomin gora*.

Kar nekaj časa sem cincal, kakšen uvod bi ji namenil, oziroma komu bi »obesil hvaložno nalogo«, da zgodbe prebere in ob njih izpostavi svoje ime. Ker sem želel tudi v resnici presoditi njeno težo, sem razmišljal o poštenem delivcu besed, in, bolj ko se je čas odmikal, bolj sem spoznaval, da ne poznam tako pošteno strogega kritika, kot je Stane. S kilometrino, ki mi je do tedaj že vlila nekaj samozavesti, sem se čutil toliko doraslega, da sem poklical planinskega kronista Francija Savenca in ga prosil za Stanetov kontakt. Poklical bom in ga vprašal, sem si misli ... Beseda ni konj, človek pa je pravi zame, ker nikoli ne uporabi besede po nepotrebnem, ne graje, ne pohvale. Če ga bom le uspel nagovoriti. In nekega petka, mimogrede je preteklo še precej vode po Ljubljani, sem globoko vdahnil in odtipkal številko. Saj itak ne bo dvignil telefona ...

»No, kaj bo dobrega, mladenič,« mi je vlil pogum, potem ko sem se predstavil in razložil, od kod mi njegova številka. Željo sem očitno še kar užitno zapakiral, saj me ni takoj zavrnil, ni pa niti potrdil. Nazadnje sva se zmenila tako, da sem moral k njemu na obisk, kjer sva imela prav zanimivo razpravo o vsem mogočem – samo o knjigi ne. Zraven sva srebala njegov angleški čaj z mlekom, kot pravzaprav vedno, kadar sem se oglasil pri njem doma. Po dobri uri sem se poslovil, mapo z zgodbami pa pustil ležati na sedežnem kotu. Bil sem kar vesel, da se je izteklo, kakor se je, in na poti domov sem premišljeval, kaj sem sploh dosegel, razen da sem naletel na podobnega sogovornika. Skupaj sva ogledala kakšno kost planinske zgodovine, jo drobila in srkala mozeg starožitnosti, verjetno tudi nostalgije, ki je mene ob tem dokaj neupravičeno prevevala. Glede na to, da sem šele generacija šestdesetih, sem to dojemal predvsem kot posledico požiranja stare literature in zapiskov, ki me včasih tako pritegnejo, da mi postane žal celo časov, ki jih nisem živel. Stane pa jih je v svojih mladih letih okusil, zato je bila debata seveda pestra.

»Saj je *fajn*, ampak koga to danes sploh še zanima?« Tako mi je nekoč komentirala zgodbo starejša gospa lektorica, ki sem jo prosil za pregled pravopisnih napak. No, lepa reč, koga res? Tistega vendar, ki razume! Če razumeš pravila igre, v tem primeru življenja minulih časov, pomnoženih s količnikom starih moralnih vrednot, te to ne samo zanima, to tudi razumeš.

Po nekaj dneh me je Stane poklical in sporočil, da bo z veseljem naredil, ne uvodno besedo, temveč zapis o avtorju in njegovem delu. Kar mi je bilo še neprimerno bolj všeč.

Držal je besedo, napisal na roko štiri strani besedila in po tem sva imela še najmanj štiri srečanja, da sva šla čeznje besedo za besedo. Ne dobesedno, ob njegovem angleškemčaju z mlekom sva predvsem premlevala vsebine in iskala podobnosti v zgodbah, ki še niso bile zapisane. In se pogovarjala o nekdanjem življenju dekel in hlapcev, o vrednosti časa nekoč in danes, o gradbenih podvigih naših prednikov v povezavi z bohinjskim predorom, ki sem ga prehodil nekega zimskega večera ... Stane pa je pripovedoval o zgodbah svojega očeta, ki je bil preglednik v železniškem predoru pod Karavankami, ko so skozenj še sopihale parne lokomotive, pregledniki pa so zaradi slabega premoga, s katerim so hranili hlapone, omedlevali in so po kakšnega poslali tudi drezino, da ga je odpeljala na zrak, preden bi za vedno zaspal. Zgodbe in čar skrivnostne oddaljenosti preteklih življenj so postali povod prijetnim pogovorom, čeprav naju loči precejšen medgeneracijski jarek. Tega človek zelo težko prestopi po dobesednem razumevanju opisa, gre pa lahko preko njega v mislih. Tako kot preko takih in drugačnih »ribežnov« ...

Imensko kazalo

A

Aguilera, Elvira C. 87
Ahanizadeh, Saeideh 81
Al Rabadi, Raghd 82
Algeo, John 40, 144, 146
Allen, Robert E. 138–140, 144
Atkins, B. T. Sue 147
Atwood, Margaret 114
Aubelj, Bronislava 87

B

Bahr, Egon 195
Bailey, Nathan 144
Baker, Robert 144
Balteiro, Isabel 82
Bauer, Laurie 39, 58, 62
Bertills, Yvonne 82
Bertoncelj, Dinko 7
Bezljaj, France 169–171, 174
Biber, Douglas 111–112
Bizjak Končar, Aleksandra 166
Blaganje, Dana 81
Blaznik, Pavle 172–173
Bobaljik, Jonathan 123–129, 131, 134
Bon, Mija 35, 182
Bosanac, Milan 175
Božič, Jurij 34

Bračič, Maruša 34
Breivik, Leiv Egil 111
Brians, Paul 143
Brown, Keith 146
Brozovič, Maruša 183
Bryant, Margaret M. 144
Bühler, Karl 83
Bullokar, William 144
Burchfield, Robert W. 144
Bussman, Hadumod 83
Butterfield, Jeremy 138, 140,
142–144

C

Chomsky, Noam 123–125, 132–133
Claiborne, Robert 143
Clark, Stewart 140
Combley, Rosalind 138
Connor-Linton Jeff 68
Cornwell, Patricia D. 114
Crystal, David 71, 138–141
Cutts, Martin 145

Č

Čičelytė, Vilma 82–83
Čop, Dušan 172, 174
Čuden, Darko 34

D

- Davis, Margaret 7, 37–38, 42, 45–46, 48, 57
 Dekleva, Milan 60
 Drnovšek, Sara 184

E

- Ehrlich, Eugene 140
 Eichler, Ernst 182
 Embick, David 123–124, 126–127
 Engel, Ulrich 104

F

- Fieldhouse, Harry 142
 Fink, Katarina 110
 Firbas, Jan 110
 Fischer, Roswitha 83–84
 Fornalczyk, Anna 83
 Fowler, Henry Watson 138, 143–144
 Fox, Chris 138
 Freyer, Heinrich 172–173

G

- Gablasova, Dana 43
 Gabrovšek, Dušan 35, 138
 Gantar, Kajetan 87
 Garner, Bryan A. 140, 142–144, 148
 Gašperšič, Jože 172
 Gilman, E. Ward 138, 142, 144
 Ginzburg, Rosalia Zalmonovna 83–84, 86
 Glauser, Friedrich 102
 Gómez-González, María de los Angeles 111
 Götze, Lutz 104
 Gowers, Ernest 144
 Gradišnik, Branko 80, 83–86
 Grah, Käthe Nina 36, 104
 Grandovec, Ivan

- Graziano-King, Janine 124–126, 128, 131,
 Grošelj, Klemen 69

H

- Habjan, Vladimir 202
 Hacquet, Balthasar 172–174
 Haddon, Mark 114
 Haiman, John 112
 Hale, Constance 143, 145
 Hall, Lesslie J. 144
 Halle, M. 123–125, 129, 113
 Halliday, Michael 110
 Hancock, Ian F. 142, 144
 Hartmann, Reinhard R.K. 138, 140
 Heacock, Paul 143
 Heaton, John Brian 143, 145
 Hejwowski, Krzysztof 83
 Hermans, Theo 87
 Herring, Susan C. 68
 Herrity, Peter 112–113
 Höfler, Janez 171, 173
 Hollander, Joseph 140
 Horn, Laurence R. 40
 House, Juliane 84
 Huddleston, Rodney 39–41

I

- Ilc, Gašper 33, 39
 Ilson, Robert 145
 Irwin, Patricia 111
 Ivančič Kutin, Barbara 182
 Ivanova, Olga 175

J

- Jakobson, Roman 83
 Jaleniauskienė, Evelina 82–83
 James, Allan 68
 James, Gregory 138, 140

Jarc, Tine 184
 Johnson, Edward D. 142
 Jonson, Ben 144
 Jug-Kranjec, Hermina 112

K

Kardoš, Štefan 104
 Kaufman, Terrence 74–75
 Kavalir, Monika 34
 Kelly, Michael 57
 Kenda, Jakob 80
 Kjellmer, Göran 39
 Kladnik, Drago 81, 87, 92
 Klinar, Klemen 182
 Klinar, Stanko 5–6, 33–34, 36–38, 42,
 45–46, 48, 57, 86, 104, 109–111,
 113, 153, 158, 199–204
 Klonovsky, Michael 192–193
 Koblar, Anton 171–172
 Konieczna, Eva 58
 Konte, Ivan 81
 Kos, Milko 171–172
 Kovačič, Irena 110
 Kranzmayer, Eberhard 171–172
 Kroflič, Darja 113
 Kronsteiner, Otto 175–176

L

Larson, Gary B. 145
 Lehrer, Adrienne 58
 Leonard, Sterling A. 144
 Levstik, Fran 171
 Limon, David 112
 Logar, Tine 182
 Loma, Aleksandar 175
 Lumsden, Michael 111
 Lüttich, Ernest. W. B. 104
 Lynch, Jack 143

M

Macke, Carl Wilhelm 196
 Majtán, Milan 175–176
 Malec, Maria 175
 Malešič, France 203
 Manser, Martin H. 140, 142, 144
 Marantz, Alec 123–127, 129, 131
 Marchand, Hans 39–42, 44
 Marckwardt, Albert 144
 Martin, George R. R. 34, 79–80
 Martincová, Olga 56
 Matthiessen, Christian 110
 McGeveran, William A. 140
 McKean, Erin 145
 McNally, Louise 111
 Miller, Casey G. 143
 Miller, Jim 146
 Milsark, , Gary L. 111
 Mohar, Tjaša 86
 Mrhar, Laura 3, 158
 Müller, Jakob 170, 173
 Müllner, Alfons 173
 Murphy, M. Lynne 40

N

Nahtigal, Rajko 170
 Newell, Heather 126
 Newmark, Peter 81, 83, 85
 Nicholson, Margaret 144
 Nida, Eugene 85
 Nordquist, Richard 138–139, 141,
 147, 151

O

Onič, Tomaž 34
 Onysko, Alexander 67
 Orwell, George 114
 Osselton, Noel E. 144
 Otwinowska-Kasztelanic, Agnieszka

P

Palm, Kurt 102
 Partridge, Eric H. 144
 Perlmutter, David M. 112
 Petroniene, Egle 119
 Pinker, Steven 144
 Pintar, Luka 170
 Pirjevec, Jože 195
 Plag, Ingo 39–41
 Plemenitaš, Katja 82
 Pointon, Graham 140
 Profous, Antonín 175
 Pullum, Geoffrey K. 39–41

Q

Quirk, Randolph 39–41, 111–112,
 114

R

Ramovš, Fran 170–172
 Reich, Jens 192, 194, 196
 Rekar, Aleksandra 61
 Ritter, R.M. 141, 145
 Roberts, Ian 129
 Rojko, Neža 113
 Room, Adrian 143, 151
 Rospond, Stanisław 171
 Rowling, Joanne K. 34, 79–80, 83
 Rundell, Michael 147
 Rutar, Simon 172
 Rychlý, Pavel 43
 Rymut, Kazimierz 175

S

Särkkä, Heikki 81, 83, 87
 Savenc, Franci 203
 Scanlon, Jessie 143, 145
 Shakernia, Shabnam 85
 Shukla, Shaligram 68
 Sicherl, Eva 3, 58–59, 75

Siddiqi, Daniel 133
 Sinclair, John McH. 144–145, 149
 Sinobad, Jure 173
 Skljarenko, Vitalij G. 170
 Snoj, Marko 104, 170–172, 174,
 170–172, 174
 Soltesz, Katalin 81
 Stankovska, Ljubica 175
 Stocks, J. P. 143
 Stramljič Breznik, Irena 58–59
 Strunk, William, Jr. 142, 144
 Styron, William 114
 Svenonius, Peter 124, 126, 128, 130–
 131, 134
 Svoboda, Jan 175–176
 Swan, Michael 143–145, 149, 153
 Swift, Kate 143

Š

Šabec, Nada 33, 73–74
 Šekli, Matej 182–184, 186–187
 Šivic-Dular, Alenka 170–172
 Škodič, Dušan 36
 Škrabec, Stanislav 170, 172
 Šrámek, Rudolf 182
 Šuligoj, Boris 94

T

Taylor, Todd 143
 Thälmann, Ernst 192
 Thomason, Sarah Grey 74–75
 Todd, Loreto 140, 142, 144
 Tolkien, J. R. R. 34, 79–80, 82–86
 Toporišič, Jože 57–58, 112
 Torkar, Silvo 35, 171, 175–176
 Trask, Robert Lawrence 142–143,
 145
 Travis, Lisa deMena 123, 127
 Tuma, Henrik 188
 Turton, Nigel D. 140, 143, 145

U

- Ullman, Stephen 83
Ungerer, Friedrich 84
Urdang, Laurence 139

V

- Valjavec, Matija 170
Valvasor, Johann Weikhard von 35,
169, 171–174
Van Coillie, Jan 82, 85
Vevar, Štefan 86
Vidovič Muha, Ada 52, 58, 158
Voršič, Ines 58

W

- Walcott, Fred 144
Walker, Janice R. 143
Wallis, John 144
Wardhaugh, Ronald A. 139–140
Weisgram, Wolfgang 194
Wells, Ronald A. 144
Whitcut, Janet 145
Wördehoff, Bernhard 192–193

Z

- Zabeeh, Farhang 81
Zaplotnik, Nataša 110
Zupan, Simon 86

Ž

- Žagar Karer, Mojca 158
Žele, Andreja 33, 53, 59, 158

